

Vahid Rzaev

**Var olandan,
Var olmuşuq**

BAKİ 2015

Vahid Rzaev

**Var olandan,
Var olmuşuq**

BAKI 2015

Redaktor:	Rzaev V.Z
Koordinator:	Seyidov M.M
Operatorlar:	Fəxriyyə Rzayeva Həsən İsmayilov Möhsün Seyidov Sevil Rüstəmovə
Dizayner:	Emil Ağayev
Rus dilindəki mətnlərin korrektorü:	Bela Zakirova

İSBN-978 – 9952 – 8285 – 0 - 4

Ön söz əvəzi

Müəllifi Vahid Rzaev olan və oxuculara təqdim olunan bu kitab, fikirlərin daha da, dolğunlaşmasında köməkçi rolu oynayır. Kitabın mətnlərində bir çox elmi mövzular, elmi məqalələr var, yazıların əksəriyyəti fəlsəfə üzərindən fizika, kimya, astronomiya və bir çox elmlər haqqında bəhs olunur.

Sizlərə təqdim olunan bu kitab müəllifin ilk kitabı deyil. Bu təqdim olunan kitabdan əvvəl altı kitab nəşr olunmuşdur. Əvvəlki kitabların korrektorluğunu, müəllifin qardaşı, mərhum Fikrət Rzayev etmişdir. V. Rzaevin xahişi ilə, yazdığı mətnləri redaktə etməmək, cümlələrə toxunmamaq şərti ilə, onları orijinal olaraq saxlayıblar.

Bir aradan sonra bu kitaba müəllifin müxtəlif elmi mövzuları, elm, fəlsəfə açıqlamaları daxil edilmişdir.

Kitab Vahid Rzaevin son dövrlərdə aqra.az övraqında yerləşdirdiyi müxtəlif mövzuları əhatə edən, bu kitab həcminə sığacaq qədər müxtəlif məqalələr yerləşdirilmişdir.

Vahid Rzaevin Qanad adlı yazısında deyilir, “ Çox düşündürücüdür, qanad qürrelənir yoxsa quş? Yəqin ki, qanad qürrelənir. Qanad uçmur, uçurdur”. Yaxud da, “Verilən, qeydə alınan ən böyük müəlliflik hüququ və ən böyük patent xalqın özü, dili, yaddaşdır. Müəllif və mövzu o ərazinindir, o ərazidəndir”.

Oxuculara təqdim olunan bu kitabda bir çox mövzular, fəlsəfə üzərindədir.

Gördüklərimizə və görmədiklərimizə fəlsəfi şəkildə açıqlamalar gətirilmiş, cavablandırılmış və yanaşılmışdır. Hər zaman öyrənmə həvəsində olan insan, hər öyrəndiyinin bir sonrasını öyrənməyi istəyir və daim axtarışda olur. Bu kitabdakı məqalələr bir zəncir kimi hər səhifəsini bir birinə bağlayır. Hər yazının sonu, digər yazının başlanğıcına bir işıq kimi işarə verir.

Və ümid edirəm ki, mövzuları oxuduqca bu işığı dərk edib, daha yaxından tanış olacaqsınız. Və hər zaman axtarışda olan düşüncələrimiz bu kitabı oxuduqdan sonra daha da, formalaşib yeni - yeni nəşrləri səbirsizliklə gözləyəcəyik.

Rzayeva Fəxriyyə

Həzrəti Nuhla xilas və ərəzi

Tarixi mənbələrdən Azərbaycan və şərqlə - qərb arasında yerləşən Naxçıvan bir çox tarixçilərin, səlnaməçilərin əsərlərində özünəməxsus yer tutub.

Şərqə - qərb arasında yerləşən Naxçıvan öz ərəzi və tarixi mərhələləri ilə yanaşı, tarixi şəxsiyyətləri ilə tanınıb, məşurlaşmış, diqqət cəlb edib.

Azərbaycan və Naxçıvan ərəzisi bir də Işıqlar, odlar yurdu kimi də yaddaşlarda, tarixlərdə qalıb.

Işıq, od, alov dedikdə O, ümid, hərəkət verici, nizamlayıcı, bərabərləşdirmə, bölmə, hasilə (nəticəyə) gətirməklə həcm qədəri vermə, məsafələşdirmə, rəng bölgüsü (spektral) temperatur hədlərini bərabərləşdirmə, yaradıcı və s. anlamı daşıyır.

Naxçıvan ərəzində məskunlaşan ilk insanlar oturaq həyatı sürməklə, Işıq anlayışını yaradıcılığa ilkin başlanğıc olduğunu dərk ediblər.

Ərazilərini və özlərini Işıq daşıyıcıları olduqlarını anlayaraq, O yaradıcı Işıq şərtlərini pozmadan qoruyurdular.

Bu anlayış, bu davranış ərəzisini və əhalini hifz etməklə yanaşı onları elmə, yaradıcılığa, düşünməyə, düşündürməyə sövq edirdi.

Bunlar ilkin səbəb daşıyıcısı olmaqla yanaşı bir də xilas və xilas olmaq idi.

Tarixlərdə həzrəti Nuh dövrü tufanı var. Sonrakı mərhələ həzrəti Nuhun o ərəzidən Gəmi – qaya, Ağrı – dağ arasında o ərəzidə xilas və xilaskarlığı dövrü var.

Çox – çox qədim tarix iki mərhələyə bölünüb. Həzrəti Nuh dövrü tufanına qədər olan mərhələ mədəniyyətlər, həzrəti Nuh dövrü tufanı və o mərhələdən sonrakı dövr.

Çox düşündürücü bir məqam ondan ibarətdir ki, yer kürəsi boyu baş vermiş o tufana səbəblər nə idi və o dəhşətli tufandan həzrəti Nuh və o ərəzidə məskunlaşan insanların xilas olmağına səbəb nə idi?

Həzrəti Nuhun o tufandan xilaskarlığı eyni vaxtda o ərəzi ilə xilas idi.

Tarixlərdə, səmavi kitablarda bizə gəlib çatan həzrəti Nuh tufanı, xilaskarlığın yaddaş daşıyıcısı olmaqla çox önəmli tarixi bir

faktdır.

Tarixlərdən indiki dövrə qədər gəlib çatan o dəhşətli tufandan, Naxçıvan ərazisi və əhalisi xilas oldular.

Çünki o ərazidən tufana qədər də, tufan ərəfəsində də insanlar İşığı, Tenqrini, Tanqrını, Tanrını çağırırdılar.

Amma ən ağır bir mərhələ ondan ibarət idi ki, dalğaların hündürlüyü və səsi ilə yanaşı, qaralmış, tündləşmiş buludlardan aramsız yağan güclü yağış, daha vahiməli daha qorxulu idi.

Günəşin görünməməsi belə bir təəssürat yaradırdı ki, xilas olmaq mümkünsüzdür. İnsanlar vahimə içərisində səmada günəş işığını, səmtini axtarırdılar.

Ümid və xilas bir ərazi, bir də çökmüş qaranlıq arasında İşığa idi. Çağırış bir Tenqri, bir də İşığa idi.

Tufan, aramsız yağan yağış, günlərin sayını itirmişdi.

Səmanın tədricən işıqlanması, tufanla yağışın sakitləşməsi, xilas olmağa daha da böyük inam yaradırdı.

İnsanların xilas, qara, qalın buludlar arasında günəşə, O İşığa idi.

Amma qara buludlardan dayanmayan, aramsız yağan yağış və su dalğaları arasında İşığın olmaması daha da qorxulu vahiməli idi. Bu “son gün, son gecə” – yə bənzəyirdi.

Tufan, yağış tədricən sakitləşməyə başladığıca səmanın işıqlanması, buludların çəkilməsi, günəş işığının görünməsi böyük xilas ümidi gətirdi.

Sonrakı mərhələlərdə xilas olmuş o əhali daşqın vaxtı öz haray və səslərini yad edərək günəşi tufanın dayanmasına yaddaş edərək, İşığın görünməsindən başlanmasını şadlıqla, rəqslə yad edərək insanların xilas simvolu günəşi bildilər.

(K.Brüllovun “Pompeyin son gecəsi” rəsm tablosunda insanın nə qədər ümitsizlik içərisində olduğu təsvir olunub).

Həzrəti Nuh ailəsi ilə yanaşı xilas olan o insanlar yaddaşlarında daha dərin bir iz qoyan İşıq çağırışı, günəş işığının çağırışı və o çağırışdan, o ərazidən xilas olmaları mühim bir hadisəyə çevrildi.

Sonrakı mərhələlərdə İşığı başlanğıc və xilas, Tanrı hifz edici, xilas edici kimi yaddaşlarda daha dərin kök saldı.

Həzrəti Nuh ailəsi və o dövr insanlar o ərazini, o coğrafiyanı, o xalqı, dili, o dövrü, o milliyəti, o adətləri bəyan etməklə yanaşı

(dominant) aparıcı bir funksiya daşımaqla xilas olmuş, o insanları Kainata, elmlərə çağırmaqla bir daha “insanlar Kainatın və Yaranışın bir parçası olduğunu” və ayrılmaz olduğunu bəyanlaşdırdı.

Həzrəti Nuh ailəsi və o dövr insanları tufan mərhələsində Gəmi – qaya və Ağrı – dağ arasında xilas ola bildilər. Tufana qədər o ərazinin coğrafi adlığı mövcud idi. Sonrakı tarixi mərhələlərdə bu ərazi Həzrəti Nuhun adı ilə bağlı olan bir çox yeni ad daşıyıcısına çevrildi.

Sonrakı mərhələlərdə o xilas anını, ümid anını günəş işığı ilə başlanmasını yaddaşlarda və günəşə təşəkkürlülük rəmzi olan dinamik rəqlə ifadə etməyə başladılar.

Gündüz vaxtları o iştirakçılar yarım dairədə üzü günəşə doğru dayanaraq, barmaq – barmaqdan tutaraq ritmik rəqlə şadyanalıqla o hərəkət dinamikalarını icra etməyə başladılar.

Yarım dairədə dayanmaq ona işarə idi ki, o rəqs iştirakçıları günəş işığına və onunla üz – üzə dayana bilsinlər. Gecə vaxtı isə günəşin simvolu olan işığa yalov, halov, alov kimi ad verib yaddaş daşıyıcısına gətirdilər.

Çox – çox sonrakı tarixi mərhələlərdə o icranı Yallı kimi adlandırmağa başladılar.

Yallı Həzrəti Nuh dövrü tufanından sonrakı mərhələlərdə ilk şadlıq dinamik rəqsi kimi, Gəmi – qaya, Ağrı – dağ, arasında Nuhaşan (Nuraşan) o əraziyə məxsusdur.

Yallı janr kimi Naxçıvan ərazisinə kənardan gəlməyib. Yallı tutmaq, o tarixi hadisənin bir xilas, bir sevinc icrasıdır, onun tarixi çox – çox qədimdir.

Babalarımız , atalarımız həmişə Naxçıvan toy məclislərində mütləq qaydada yallı tutmaqla, mə`şəllər yandırmaqla o ərazidə xilas, təşəkkür, işığa ümid kimi baxıblar.

Yallı rəqs qruplarında qırmızı geyinməklə və başda olan yallı aparıcısının bir əlində mütləq olaraq qırmızı dəsmalla ifa ediblər. Qırmızı işığın, istinin tərənnümçüsüdür.

Yallı janrı nəfəsli musiqi aləti olan zurna ilə icra olunur.

Zurna, dəm zurna, davul yallı iştirakçılarını müşayiət edir.

Zurna musiqi aləti səs tembrinə görə aparıcı, bütün musiqi səslərini bir yüksək səs nizamına səsləyir.

Musiqi aləti olan zurna aparıcı bir səs olmaqla yanaşı, eyni vaxtda ərazi ad daşıyıcısıdır, necə ki, Zurvan, Zəngəzur, Astazur və s.

O zurna səsi çox uzaqdan eşidilsə də onun səs tezliyi, səs tembri, məsafəyə görə dəyişmir. Eyni səs tembrini, dəyişməz saxlayır. Çağırır, səsləyir, oyadır, düşündürür, əhval – ruhiyyəni yaxşılaşdırır.

Zurna musiqi səsi mətinlik, şücaət, qəhrəmanlıq, əziyyətlərə sinə gəlmək, özünü təsdiq etmək, gizliləri bəyan etmək, qaranlıqlar arasında xilas və nicat çağırışıdır.

O musiqi aləti, kainat səsinin incə bir səs tərənnümcüsüdür.

O dövr insanlar tufana qədər də tufan ərəfəsindən sonra da, yenə də bir inam daşıyıcıları olaraq qaldılar. Onlara mə'lum idi ki, işıq yaradıcı və törədicidir.

İşıq, o işıqdan isti, o istidən yalov, halov, alov törəyər. O alova, o istiyə ki, bütün canlı varlıqlar, kütlələr, cisimlər, bütün bəşəriyyət o alova istiyə möhtacdırlar və möhtac olaraq da qalacaqlar.

Kainatlar da O Mütləq İşığa, istiyə möhtac yarandılar.

Yer kürəsinə Günəş olmasa, işıq olmaz. İşıq olmasa, isti olmaz. İsti olmasa, hərəkət olmaz əkin olmaz, biçin olmaz və nəticələr olmaz. İnsan, canlı törəməz. O dövr insanların xilasına səbəblərdən biri də bunlar idi.

Urfani yallı rəqsi Ur – mi (uç səmt) ur – va (o lavaş yapılında, oxlovla xamır arasında sərf olunan un miqdarıdır). O urfa, bir – birliyə yığma funksiyası daşıyıcısıdır.

Yallıda urfanı ərazi və birlik anlayışı daşıyıcısı olmaqla, şadlıq daşıyıcısıdır.

Bütün yuxarıda deyilənlər ustad tarzən Əkrəm Məmmədlinin oğlu Kə`nan Məmmədli ilə birlikdə yallılarımızı toplamağı və onları nota salması, nota gətirməsi çox böyük bir tarixi hadisədir.

Naxçıvan ərazisinin özü maraqlı bir ərazidir.

Naxçıvan ərazisində çox maraq doğuran təbii göl var.

O göl, Naxçıvan şəhərindən 80 km məsafədə Şimali – Şərq istiqamətdə, Kiçik Qafqaz sıra dağlarının Zəngəzur dağ silsiləsində Şahbuz ərazisində Batabat yaylağındadır.

Yaylaqda, Zor – bulaq yaxınlığında göl yerləşir.

Zor bulağın suyu o gölə axmır.

Maraqlı cəhət bundan ibarətdir ki, Zor – bulaq yaxınlığında yerləşən (orta su tutumlu) təbii göl, oval (ellepsoid) tiplidir.

Oval tipli o göl günəşin çıxma və batma vaxtının tam göstəricisi modelidir.

Göl daxilində həmişə hərəkət edən ada, yerin günəş ətrafında hərəkət vaxtını bildirir.

Göl daxilində hərəkət edən (o ada oval tiplidir) ada, Cənubdan, Şimala ovalın uzununa tən bölən xətt üzrə hərəkət edir. Göl quruluşu, Cənubla, Şimalı göstərir.

Sübh günəşi Uş ərəfəsində, ada gölün cənub sahilində dayanır.

Gün çıxdıqdan sonra, gün ərzində o ada Cənub sahilindən, Şimal sahilinə tərəf düz xəttlə hərəkət alır.

Çox maraqlı hal, günəşin çıxma anından, günəşin qüruba çatdığı vaxtda ada Şimal sahilə çatır.

Günəşin gün ərazində qət etdiyi məsafəni hərəkətdə olan ada şimal sahilə tamamlayır.

Gün batmağına baxmayaraq gecə boyu o ada cənub sahilə doğru dayanmadan hərəkət edərək sübh günəşini gölün cənub sahilində qarşılayır.

Yə'ni gün o biri yarım kürəyə keçməyinə baxmayaraq ada o günəş hərəkətini sinxron müşayət edir.

Bu hərəkətlə göl daxilində o ada, heç vaxt hərəkət sür'ətini dəyişmir gün işığının (hava buludlu olsa da, qış fəslə olsa da) yer kürəsinə düşməsinə və yer kürəsinin günəş ətrafında bucaqda yer dəyişməsinə qarışmadan “qeyd” edir.

Bu gölün (orta su tutumlu) tarixi çox – çox qədimdir.

Göldəki ada yer kürəsinə nisbətdə günəşin hündürlük bucağını, hərəkət bucağını dərəcə - dərəcə bölgülərinin göstəricisinə çevrilir.

Günəşin hərəkət trayektoriyasını bildirir.

Naxçıvan ərazisindən o göl, o ada günəşi təşəkkürlə, sevinclə müşayət edir.

Naxçıvan şəhərində maraqlı bir arxitektura incisi də qaya silsiləsi üstündə inşa edilmiş Möminə - Xatun türbəsidir.

Türbə on kitabədən ibarətdir. O, əzəmətli türbə bir dayaq üstündə inşa edilibdir. O türbənin on kitabəsi mə`na daşıyıcısıdır. Yə`ni şəhər günəşi çıxdıqda hansı kitabəni işıqlandırırsa (Şərqdən) günün qurubunda Qərbdə o kitabəni işıqlandırmaqla tamamlanır.

Əbubəkr Əcəmi Naxçıvani Möminə - Xatun türbəsinə müqəddəs qaya silsiləsi üzərində inşa edib.

O qaya silsiləsinin müqəddəslik, hifs edici, xilas edici xüsusiyyəti var.

Qaya silsiləsi indiki Xal – Xal meşəsindən yuxarıya Şimali - Şərq səmtdən başlayır. Naxçıvan şəhərindən keçməklə Nehrəm kəndinin, Əshabül – Kəhf (yeddi kimsənələr) istiqamətində Araz çayına yaxın hissədə sönür.

O qaya silsiləsindən çox saylı su çeşmələri, kəhrizlər axır.

Naxçıvan şəhərində Sarvanlar məhəlləsinin başlanğıcında (Şimal səmt) çeşmə var. O qaya silsiləsi üzərində Cənuba doğru Kəblə Musa çeşməsi yerləşir. Təxminən 2,5 km sonra Qızlar bulağı yerləşir. (O Qızlar bulağı sıldırım qayalar arasında qaya daşlarından çox təmiz, sərin su sızır. O qayaların yuxarı hissəsindən dəfəllərlə, kəl arabası, at arabası, yaşlı adam, uşaq ehtiyatsızlıqdan hündürlükdən qayalar arasına düşməsinə baxmayaraq, sağ qalmaqla yanaşı heç bir yara da almayıblar. Əhali qaya hissəsinin müqəddəslik daşıyıcısı olduğuna bir daha əmin olublar)

Sarvanlar məhəlləsində o qaya silsiləsi üzərində ağır seyyidlər Miriş ağa, Mirişlilərin evləri yerləşirdi. Sonralar onların evi yerində möhtəşəm məscid kompleksi inşa edildi.

Qızlar bulağı ardınca təxminən 1 km məsafədə Mömünə - Xatun türbəsinin aşağı hissəsində əvvəllər çeşmə axırdı.

Türbənin o sahədə, yüksəklikdə inşasının üç mə'nası var idi. Əvvəla müqəddəslik daşıyıcısı qaya silsiləsi, şəhər günəşinin çıxma və batmasında türbənin işıq əhatəsində olması və o türbənin (Xan dikə də deyilir o sahəyə) aşağısından axar çeşmə, türbəni yer altı sularından, nəmişlikdən qoruma anlamı daşıyır.

Amma türbənin aşağısından bir vaxtlar axan çeşmə gözü tutulduqdan yer altı sular geriye sıxıldığından türbə nəm çəkmə səbəbindən Şimal səmti güclü nəmişlikdədir.

Mömünə Xatun türbəindən sonra həzrəti Nuh məzarı, Nuh məqbərəsi yerləşir.

Həzrəti Nuh məqbərəsi yüksəklikdə həmin qaya silsiləsi üzərindədir. Onun aşağısında da çeşmə axır. O axar çeşmə də, üzərində həzrəti Nuh məqbərəsi, Mömünə Xatun türbəsinin yerləşməsi, möhtəşəm Məscid kompleksi, Qızlar bulağı və s. Mə'na daşıyıcılarıdır.

Onlar yer seçməyiblər, o yer onları seçib. Şəhərdə Sarvanlar məhəlləsi də o qaya silsiləsi üzərində yerləşir.

Şəhərdə dörd yol deyilən yerdən yollar ayrılır – Şimala doğru: Şahbuza, Qərbə doğru: Şərura, Şərqə doğru: Ordubada, Cənuba doğru: Naxçıvan şəhəri yerləşir.

Naxçıvan ərazisi çox – çox qədimdən düz yolu kimi və Naxçıvanda olan çox elastik və Şəffaf ipəyinə görə İpək yolu kimi də tanınıb, tarixləşib. Tarixi mənbələrdə öz yerini həzrəti Nuhla da tapıb.

Azərbaycan və Naxçıvan ərazisi Işıq ərazisidir. Tarixlərdən mə'lumdur ki, Azərbaycan və xüsusi ilə Naxçıvana bir çox sərkərdələr qoşunla hərbi yürüşlər ediblər. Naxçıvan ərazisinə, işıq ərazisinə, sahib

olmaq istəyiblər. Naxçıvan əhalisi mətinliklə mübarizə apararaq, hər bir döyüşçü bir sərkərdə olub.

Amma o yürüşlərin sonluğu, o sərkərdə və qoşunu bir müddətdən sonra o ərazidən geriye dönüblər. Onunla da o sərkərdə və qoşun, öz ərazisi ilə süquta məhkum olunublar.

Çünki, Azərbaycan ərazisinin ilkdən Işıq Sahibi var, Mütləq olan O Işıq Sahibinə isə, sahib olmaq olmaz.

"Azad Azərbaycan" əzetində 24.06.2014 N 87 (2532) çap edilmişdir.

Bürclər ilk təqvimlərdir

Tarixi mərhələlərdə Həzrəti Nuh dövrü tufanı baş vermişdir. Tarixi tufan və o tufandan xilas olmuş insanlar, böyük inam və inanc başlanğıcına bir daha addımlar atmağa davam etdilər.

Həzrəti Nuh dövrü tufanı və o tufandan xilas o dövr insanlar yaddaşlarında saxlamaqla bərabər, o dövrü daşlarda, qayalarda, kitabələrdə işarələrlə tarixləşdirdilər. Onunla yanaşı, o xilas dövrünü Xilaskarla yaddaşlarda saxlayaraq Günəş mə'bədləri inşa edərək, axar sulara, torpağa, qayalara, dağlara bir xilaskar kimi baxaraq onları, müqəddəslik kimi dəyərləndirirdilər.

Sonrakı tarixi mərhələlərdə insanlar bəşər övladının bu dünyaya gəliş başlanğıcını su ilə, bu yer aləmindən qayıdışını da su sonluğu ilə yaddaşlaşdırdılar.

Xilas olmuş o insanlar göy qübbəsini, səmanı, Günəşi bir xilaskar, rəhimli, mehriban kimi bilərək göylərə ümidlə baxaraq, inamla baxaraq belə bir qənaətə gələ bildilər ki, Xilas edən, Xilas edici, Xilaskar, Xilas olunmuşlar. Yə'ni, Xilas edən Tenqri, Xilas edici Həzrəti Nuh Nuru, Xilaskar Işıq, ətrafda daşlar, qayalar, Xilas

olunmuşlar isə: - insanlar. Bu böyük inancın bir daha başlanğıcı və davamı idi.

Böyük inanca qayıtmaq, onu qorumaq o dövr üçün zəruri idi. Çünki, tufandan əvvəl insanların yer üzündə biri-birinə pis saxtakarlığı, münasibəti, ziyankar, məhvedici davranışının sonu və aqibəti idi. O dövr tufan ərafəsi və tufandan sonrakı ərafə insanlara Göy qübbəsi, Göy qübbəsində hərəkətdə olan simmetrik ulduzlar quruluşu müəyyən dövrü əhatə edərək yer həyatını əkin-biçin, suvarma, məhsul yığma, torpağın dincə keçdiyi ərəfləri, səma cisimləri yəni ulduzlar toplumunun simmetrik quruluşuna baxaraq onlara, ərəfəyə uyğun davranırdılar. Bu daha doğrusu “təqvimi” əvəz edirdi.

Göy qübbəsində olan ulduzlar quruluşu heç vaxt ardıcılığı pozulmadan hərəkət etdiyindən o, simmetrik ulduzlar toplusuna “bürc” – zirvə, ardıcılığı pozulmayan, bir ardıcıl hərəkət və hərəkət verici kimi qəbul edirdilər.

Xilas olmuş insanlar su çəkildikdən sonrakı mərhələlərdə yaşayış məskənləri inşa etməyə başladılar. Onunla yanaşı sonrakı mərhələlərdə mə'bədlər, Işıq mə'bədi, təşəkkür mə'bədi inşa etməyə başladılar. İnşaata və arxitekturala dörd element yə'ni dörd künc elementi saxlanıldı. O, üç künc Günəşi müşahidə etmək, dördüncü künc Şimal küncü çağırış küncü kimi bilinirdi.

Bu günəşin çıxma və batma trayektoriyasındakı günəşin hərəkətini bildirir. Mə'bəd daxili Göy qübbəsi elementi (sonralar kümbəz) mərkəzində olan beşinci element (o kümbəz ki, pıçıldasan o, hər tərəfdə bərabər səs tezliyində eşidiləndir ki, “sən pıçıldasan da O, Kainat Sahibi səni eşidəndir”) anlamı daşımaqla inşa edirdilər.

Tarixdə Həzrəti Nuh dövrü tufanı mövcuddur. Tufan ərəfəsində qalın qara buludlar arasında o dövr insanlar xilasa Günəş Işığını axtarırdılar. Günəş görünsə əgər qara buludlar çəkiləcəkdir (sonralar insanlar xalq arasında “başımızın üstünü qara buludlar alıb” ifadəsini işlədərdilər) çağırışı ilə səmada günəş işığını axtarırdılar.

Tufandan xilas olmuş o insanlara bir inam və inanc qaldı ki “biz suda, sudan su ilə, xilas olduq” yaddaşı ilə ərəfəni yaddaş etdilər (çünki təqvim yox idi).

Bəs o tufan hansı ərəfədə baş verdi ki, o ərəfəni hansı əlamətlə yaddaş etdilər? O ərəfəni Göy qübbəsində görünən ulduzlar quruluşunu “Su tökülən, Su ərəfəsi” kimi yad edərək, o bürcü “Su tökən, Su tökülən” ərəfə kimi qeyd edib o ərəfədə, Göy qübbəsində, göy cisminə ad verdilər. Bəs bu hansı ərəfədə baş verdi? Tufan 11-18 fevral (fevral sonrakı mərhələlərdə aylara verilən addır) ərəfəsində yə’ni Su tökən bürcü Qafqaz ərazisini əhatə edən dövrü yaddaş etdilər. Yanvar-fevral ayı ərəfəsində “Su tökən” bürcü Qafqaz ərazisindən müşahidə edilir. Azərbaycanda 18-21 mart Qoç bürcündəki günləri bayramla şadlıqla yad edərək, bu ərəfəni yer aləmində həyatın başlanma dövrü kimi qeyd ediblər.

Baxmayaraq ki, çox-çox sonrakı ərəfədə tarixi tufan 11-18 fevral ayı ərəfəsində baş verdiyindən, min illərlə, əsrlərlə Azərbaycan və Naxçıvan ərazisində məskunlaşan insanlar yaddaşlardan-yaddaşlara çatdıraraq o ərəfəni Böyük çillə, Kiçik çillə ərəfəsi ilə və Xıdır bayramı kimi yad ediblər və insanların bu ərəfədə sudan xilasını kimi tarixləşdiriblər. Xıdır bir bayram kimi yad edilərək o günlər dənli bitkilər toxumlarını saclarda qovuraraq o keçmiş ərəfəni yə’ni su çəkilməyə, soyuqlar çəkilməyə başlayan ərəfədə torpaq istinər, dənli bitkilər göyərməyə başlayar ki, insanlar sevinclə, sadlıqla yad ediblər.

Müxtəlif dövrlərdə Azərbaycana, Naxçıvana hərbi yürüşlər edilərək və tarixi mərhələlərdə müxtəlif mif, əsatir, rəvayət, nağıllarla o həqiqi tarixi mərhələ və ərazini özgəninkiləşdirmək cəhdləri baş verib.

Baxmayaraq ki, Azərbaycanda, Naxçıvanda Həzrəti Nuhun məzarı və məqbərəsi çox-çox qədim tarixlərdə, səmavi kitablarda Peyğəmbərlər tərəfindən bəşəriyyətə bilgilər veriliblər.

Müxtəlif uydurma tarix, adlıq və ərazi falsifikasiyaları hələ də rast gəlməkdədir. Amma tarixi mərhələlərdə, qədim dünya tarixində,

şəxsiyyətləri, xilaskarları, səmavi kitabların yer üzünə gəlmə mərhələsi və ərazisi təkzib edilməz tarixi bir faktlardır. Ona görə ki, o mərhələlərin, o xilaskarların, o səmavi kitabların yer üzünə bəşəriyyətə çatdırılmasına və bərqərar olmasına daha Ali olan Sahib mövcuddur və əbədi də mövcud olacaqdır. O Həmişədir, insanlar isə qayıdandır.

Nə qədər bəşər gəldi yer üzünə, nə qədər bəşər qayıtdı yer üzündən, Səmalardan yer üzünə göndərilən bilgilər, ərazilər dəyişdimi? Sahibi mütləq Baxış, Sahib mütləq bərqərarı dəyişirmi? İnsan yer dəyişəndir, ərazi yer dəyişməzdir.

Zər, Azər

Yer üzünün ən mühüm və təksib olunmaz tarixlərindən biri, Səmavi Kitablarda qeyd olunan, Həzrəti Nuh dövründə baş vermiş Dünya tufanıdır. Bu analogi hadisə tez-tez, ardıcıl olaraq baş vermədiyindən, həmin Səmavi Kitablarda yer üzünü insanlarına o Dünya tufanı haqda bilgi verilib. O bilgilərlə, yer həyatının Həzrəti Adəmdən sonra, yer üzünün ikinci atası, Həzrəti Nuh olduğu bildirilib. Bununla yanaşı, mətnlərdə Əshabül-Kəhf (yeddi Kimsənələr), Azər oğlu, Həzrət İbrahim və bu kimi, müxtəlif mühüm informasiyalar da, öz əksini tapıb.

Amma, bunlarla yanaşı olaraq, dünya tufanı ərəfəsində Həzrəti Nuh, ailəsi, və o dövr sudan xilas olmuş insanların məskunlaşdığı, yaşadığı ərazi və o ərazinin tarixi adı da, yer üzünü insanlarına mə'lum olub.

Bizim, o dövr, coğrafi ərazi adığımız, (Tufana qədər, tufandan sonra) Bilqamıs dastanında Həzrəti Nuh dövründə, “Ur”- olduğu qeyd olunur. Bu, Əjdər Fərzəlinin “Təkrar olunmaz Abidələr diyarı” adlı məqaləsində, “Bilqamıs 1985 s. 8, tərcümə İsmayıl Vəliyevindir” – ona istinadən qeyd olunub.

Onu da demək yerinə düşər ki, “Ur” – la əlaqədar olan bir çox tarixi adlıqlar saxlanılmaqda, qalmaqda, işlənilməkdədir. O tufan

ərəfəsindən sonra, o dövrün insanları, Həzrəti Nuh xilas və xilaskarlığını unutmayaraq, həmin Ur ərazisində Həzrəti Nuha təşəkkürlülük mənasında ərazidə bir çox yerləri Onun adı ilə çağırır, adlandırmağa başladılar. Bununla bərabər ərazi Nuhun tufandan xilas etdiyi, ərazi kimi də, xarakterizə olunmağa başladı. Nuh çıxan, Nuxçu-van (van-ərazi) və s.

Maraqlı olan hadisələrdən biri, dünya tufanından xilas olmuş Nuh ailəsi və o dövr insanları, su çəkilməyə başladıqdan sonrakı ərəfədə, yer üzündə, lokal zəlzələlər baş verməyə başlamışdır.

Zəlzələlərlə planetimizdə, yeni relyef, yeni qatlar, süxurlar, yüksəkliklər, çökəkliklər, torpaq sürüşmələri ilə də, müşahidə olunmuşdur. Çünki yer üzündə yeni həyat şərtləri, yeni dəyişikliklər başlanırdı.

Dünya tufanından sonrakı mərhələlərdə, suyun tədricən çəkilməsi ərəfələrində, ərazidə yerləşən, Ağrı – dağı dəfələrlə, ardıcıl vulkan püskürmələri ilə, müşahidə olunub.

Bu ərəfədə, yer üzünün yeniləşməsi, ərazilərdə yeni İlahi Işıq, sahələri kimi “bəyan”, olunurdu. Bu hallar da, zəlzələlərlə müşayiət olunub. O Işıq sahələrindən biri də Azərbaycan, Naxçıvan ərazisi idi. Yer üzündəki yeniliklərdən biri də, Azərbaycanda, Abşeronda, xüsusi ilə, Naxçıvan ərazisində, bir çox yerlərdə, yer altından qalxan, görünən alovlanan oda, Ata-ş (yəni Ata, İlk, Aparıcı, Işıq Sahib Olan – ona “ş” sonluğu ilə tələffüzü, Işığın, istiyə çevrilməsi anlamı daşıyıcısıdır) adı verildilər. “Ata” – kəlməsi, düzünə və ya əksinə deyildikdə də, o dəyişilməyən (güzgü effekti), sabit olan, dəyişməz, mütləq olan, anlayışı kimi də, qəbul olunub.

Bütün hərəkətlərə, başlanğıclara və tükənməyən davamiyyətə, səbəb kimi “Ataş”- Işıq və istisi olan, Mütləq olan, anlamı daşıyıcısı idi. Yanar dağı, torpaqdan qalxan, şölələnən od, Ataş – gəh (güc), kimi də adlandırılırdı.

Naxçıvan şəhər istiqamətindən Qərb səmtində olan dağda, vulkan püskürmələri sakitləşdikdən sonra, Naxçıvanda, Gəmi –

Qayadan görünən (qərb istiqamətə) dağın parlaq İşıq saçması, o dövr insanlarda İşığın, odun görünməsi, bir sevinc bir maraqlı doğurdu.

Tufana qədər olan mərhələdə o insanlar oddan istifadə edirdilər. Bu ərafədə görünən, şölələnən odun, alovun görünməsi qərribə deyildi, qərribəlik onda idi ki, Ağrı – dağda baş vermiş o vulkan püskürmələrindən sonra, o dağ, Zərli İşıq saçdı. Amma, xilas olmuş o ailələrə, o insanlara, o ərafədə od, isti əldə etmək, çox çətinlik törədirdi. Amma İşığın, odun görünməsi, şölələnməsi sanki o insanlara bir sevinc, müjdə, bir xilas, ümid bəxş etdi.

Çünki bütün bəşəriyyətin, bütün canlıların, bütün varlıqların, yer kürəsinin özü, mərkəzdə yerləşən nüvəsi də, İşığa, isti ilə Ataş-a möhtac yaranıblar. Törədici, Törədəcəyini - istidə, isti ilə Törədir! (Ana isti, bala isti).

O ərazi və ərazidə xilas olmuş Nuh ailəsi və o insanların xilasına da, bir səbəb olmalı idi. Ərazinin bə'zi sahələrində torpaq altından şölələnən od, dağda görünən od, İşıq, o əraziyə, Kainat Bəxşı və Kainat Baxışı idi.

Ərazi və o dövr insanların, nə üçün xilas olunduğu İşıqla, isti ilə o ərazinin bir “Diqqətdə” – olduğu kimi, xarakterizə oluna bilərdi.

Bəxş olunan o işıq, o parlaqlıq, o alov, onun əlaməti idi ki, dünya tufanından sonrakı olan, bütün mərhələlərə, həyata, yaşayışa başlanğıc, törədici İşıq əlaməti kimi bəyanlaşsın. (Zər, İşığın - pay hissəsidir. O, zərrə, çox parlaq, çox tərəfli, hərəkət trayektoriyalarında dayanmayan, biri-birinə dəyməyən, toxunmayan, kütləsi olub, çəkisi olmayan, vaxta-zamana sığmayan, Kainat boyu hərəkətdə olan, bütün kütlə və varlıqlardan maniasız və çox sür'ətlə keçən və bütün varlıqların törəməsinə, Aparıcı işığın, pay, hissə, Zərrə halıdır).

O insanlar sevinclə, inamla dağa tərəf gedərək, o dağın ətəyində görünən torpaq altından şölələnən oda, maraqla baxırdılar. Maraqlı və zəruriyyətdən o odu, özlərinə tərəf, Gəmi qayaya tərəf, (hələlik dağlara, daşlara, qayalara sığınmışdılar) aparmaq haqda düşünməyə başladılar. Məsləhətləşmələrdən, müxtəlif düşüncələrdən sonra belə bir qənaətə

gəldilər ki, dağ ətəyindən o odu, atəşi biri-birindən aralı, tonqallar yandırmaqla aparmaq mümkün olar. Ağrı – dağdan, Gəmi - qayaya tərəf, ilk tonqallar, biri-birindən aralı çatıldı, qalandı. Bir tonqaldan o biri tonqala oddan - od daşındı, alışdırıldı. O tonqalların sönməməsi və nəzarət edilməsi üçün, isə, ilk Kahinlər seçildi. Onlar odun, tonqalların sönməməsinə xidmət edirdilər. Bununla odun, alovun, yalovun, halovun tonqallar qalamaqla, od məsafələrini qısaldaraq, ilk od, tonqal Gəmi qayaya tərəf istiqamətləndi.

Daha gecələrin müddətləri şən, maraqlı olmağa başladı. Gecələr odun, alovun, tonqalların çox uzaqdan ilk od mənbəynin Ağrı – dağ istiqamətini, göstərməsi də, həyata böyük inam və ümid verirdi.

O tonqallar artaraq, uzanaraq Gəmi-Qayaya, Ağrı – dağ ətəklərindən Azərbaycanın bütün böyük ərazilərinə tərəf böyüdü, uzandı, artdı. Ona görə ki, tonqalların işığı Qovv, Qavv, Qaff dağı tərəfdən başlayaraq, böyük sahəni, ərazini, gecə-gündüz, işıqlandırırdı.

Bu ərəfədən başlayaraq bütün baş vermiş o hadisələri, o dövrü, ərazinin adını, Tanrı İşığı, yazın başlanğıc anının Qoç bürcündən, Buğa bürcünə keçən ərəfədə baş verdiyini, Zər-van ərazisində, (sonralar Zurvan, onun əksi yazısı Navruz) çaxmaq daşları vasitəsi ilə, bütün daş, dağ, qayalara döyülərək o tarixi hadisəni gələcək törəməyə bildirmək üçün işarələrlə (ilk simvollar) döyüb yazdılar və tarixləşdirdilər. O ilk daş üstü, qaya üstü yazılar, təsvirlər pərakəndə yox, ardıcıl daş üzərində, kitabələr idi. Çünki əl altında olan ancaq daş var idi. Bu yer üzünə, ilk Səlnamə yazısı oldu, və min illərlə yazılacaq bütün səlnamələrə, bir başlanğıc oldu.

İstər-istəməz çox maraqlı suallar çıxır ortaya. O suallardan biri, çox maraq doğuran, çox düşündürücü bir məqamda ondadır ki, o dövr, kəsici, yonucu, deşici metal alətlər olmadığı halda, o dövr insanlar əl, ayaq dırnaqlarını necə qıssaldırdılar?

Əgər əl, ayaq dırnaqları qıssaldılmasa idi, nəinki yerimək, heç əllə də, bir şeydən tutmaq, yapışmaq da, mümkünsüz olardı. O dövr o insanlar sərinlər düşəndə, su içərisindən yığıqları qəmişləri, daş altında

döyərək pardaqlayıb, onların köməyi ilə (o polad kəsicidən də çox iti olur) məişətdə və onların vasitəsi ilə bir çox, işlərini yerinə yetirirdilər. Suda, su hövzələrində üzmək üçün də, qəmişdən düzəldilmiş qayıqlardan da, istifadə edirdilər.

Sonralar Gəmi – Qaya ilə uzaqda görünən Ağrı – dağ arasındakı düzəngahı Ərlər, Ərənlər – (sahiblər, ərazi sahibləri, od, Işıq sahibləri) düzəngahı adlandırırdılar. Çox sonralar, “ə”- düşərək, “a”- kimi tələffüz edilərək, “ Ar”, “Arlar” - kimi ərazinin, düzəngahın sahibləri, adlanıblar. Bir çox alfavitlərdə, “Ə” – hərfi olmadığından, “ Ərlər” - sözü, “a”- hərfi ilə, tələffüz olunub. Arlar - kimi deyilib.

Amma köklü ad daşıyıcısı, Ur – (tufana qədərki ərazi, ad daşıyıcısı), sonra əlavə olunan isə, Ər – (sonralar “ar”-kimi, o ərazinin Işıq sahibləri), Dur – (qalx, dikəl, vaxtdır, o zamandır, fikir - söz sənindir) sözü, həm ərazi, həm ərazidəki sahiblər, həm də onun xarakteri göstəricisi, adı idi. Bunların cəmi olaraq, bir ad daşıyıcısı Ur-ər-dur- deyə adlandırıldılar. (Urardu).

Amma o tonqallar yanarkən, onun qırmızı, yandırıcı və ağırlı olduğunu bilərək o dağa, o Oda - ağırlı, (pis mə'nada yox, bu ərazi və bu işıqlara daha doğrusu, toxunulmaz olan “bəd fikirli olsan - ağrısını çəkərsən”, deyərək onu Müqəddəs hesab etdilər). Onunla yanaşı, daha ərazinin də, Tanrı Baxışında, Tanrı Nəzərində olduğu qənaətinə gəldilər.

Amma, bir həqiqət də ondadır ki, sonrakı tarixi mərhələlərdə Azərbaycan və xüsusi ilə Naxçıvan ərazisinə hərbi yürüşlər edən, bütün sərkərdələrin son yürüşü, və bu yürüşlərdən süqut mərhələləri başlayıb. Xronoloji olaraq, tarixləri izləsək, burada təksib olunmaz həqiqətlər aşkar olunacaq. Sərkərdələrin, başqa ərazilərə nəzərdə tutduğu yürüşlərin uğursuz aqibəti, Azərbaycandan, Naxçıvandan başlayıb, Naxçıvana yürüşlərindən də elə, süqutları başlayıb! Işıq Sahibinə, Sahib olmaq olmaz, çünki bu ərazinin Azərbaycanın, Işıq Sahibi var.

Həmin Qaf (qovv), Ağrı – dağı, Azərbaycan ərazisində, Naxçıvanın (Qərb istiqamətində) Türkiyə ilə indiki coğrafi sərhəddində, Əzəmətlə yerləşir.

Ağrı - dağ ətəyindən, yer altından qalxan od, min illərlə, əsrlərlə daşlar arasından alovlandığından, uzun müddət ərzində, o daşlar yanaraq böyük, kiçik (kütləsindən asılı olmayaraq), çox yüngülləşdiyindən, o daşlara Naxçıvanda, “puff”, “fuff”, “tuff”- daşı deyiblər.

Bu adı, ona görə belə adlandırıblar ki, yə'ni yüngül olub (məcazi mə'nada - püləsən, lələk kimi uçar) tikinti yükünə tab gətirməyən, tikintiyə yararlı olmayan, bir daş kimi adlandırıblar. Əlavə olan adlardan biri də, “Daban daşı”- yə'ni dağ ətəyinin dabanından, aşağısından yığılan, yanmış, yüngülləşmiş daş kimi də, adlandırıblar.

Naxçıvanda xalq arasında deyərlər ki, “tuffağın dağılar, tiffağın dağılar”- bu deyim heç də, qarğış mə'nası daşıyıcısı deyil. (bu əslində, “etdiyin, edəcəyin iş, boşdur, yüngüldür, o etmək istədiyin işin, “yükünü”, daşımağına dəyməz, o yüngül, boş, mə'nasız bir işə baş qoşma, o dağılar”) xəbərdarlıq mə'na daşıyıcısı olub. İndiki vaxtda, bu ərəfədə, həmin Qaf, Ağrı – dağı, yatıb yuxlamayan ancaq, “Mürgüləyən”- vulkanik dağlar, sırasına aid olan dağdır.

Dağ – adı, qəribə bir mə'na daşıyıcısıdır. Yə'ni “dağ vurur, dağlayar, yandırar”. Dil, dilçiliyimiz Kainat ölçü və miqyasında, o qədər zəngin olan bir dildir ki, sözlərimiz həm özünü, həm də elə, mə'nasının daşıyıcısıdır.

Düzgündür ki, O Ağrı – dağla əlaqədər saysız rəvayətlər, miflər, nağıllar və sonda,” Əsatir” – yaradılıbdır. Əsatirdə, həmin Ağrı – dağa, Zevs tərəfindən Prometey zəncirlənib ona görə ki, Prometey “ODU oğurlayıb” - insanlara vermişdir (yenə də, od - işıq). Qardaşı Herakl isə, onu xilas etmək üçün o Ağrı - dağa üz tutmuşdur, yolda Qara dəniz ətrafında, Kalxidadan keçərkən, Amazon qızları ilə orada rastlaşıb, sonra yolunu davam edərək, Qaf dağına, Ağrı – Dağına çataraq, zəncirləri qırıb, qardaşını oradan xilas etmişdir.

Çünkü Bütün tarixi mənbələrdə, Ağrı – dağı, Qaf dağı xilaskar, tufan mərhələsində o insanlar onun ətrafında xilas oldular, “xilas edər”- kimi, deyərək, bəyan etmək istəyərək, müxtəlif miflər, rəvayətlər, əsəirlər yaradılıb.

Naxçıvan ərazisinə müxtəlif “bəhanələrlə” edilən, saysız hərbi yürüşlərlə, Işıq mə'bədlərini, atəşgahları, tarixi abidələri, daş üstü, qaya üstü yazıları dağıtmışlar, tarixi tikililər məhv edilmişdir, bir çox coğrafi ad, və mə'na daşıyıcılığını, məqsədli olaraq, dəyişməyə çalışmışlar.

Tufandan sonra, su tədricən çəkilməyə başlayandan sonra, Həzrəti Nuh Üç oğlunu və onlarla yanaşı o dövr xilas olmuş insanlardan seçərək, onları ayrı-ayrı müxtəlif istiqamətlərə göndərdi. Hər bir oğlunun yanında ona uyğun olan, işıq, xeyirxahlıq daşıyıcılığına inamlı olan, insanları göndərdi. Məqsəd yox idi, ancaq Işıq ərazisindən, xilas ərazisindən, xilas olunmuş o insanlar, xilas olmağı, xilaskarlığı aparırdılar ki, yeni həyat, davam etsin.

Hər bir oğlu ata yurdundan, adətləri, mədəniyyətləri, tufandan əvvəl danışdıqları dili, dilçiliyi, elmi və.s ilə gədirdilər.

Sonrakı dövrlərdə onlardan törəmiş olan nəvələr, nəticələr, elə o hecəda, o söz kökündə danışdırlar və danışdılar da. O dil, dilçilik bu ərazidən, Həzrəti Nuh dili, Zər dili idi. (Dünya tufanından sonra çox qısa vaxt ərzində tamamilə yeni, başqa bir dil tapıb, icad etməyə istəsəydilər də belə, bu mümkünsüz olardı.

Yeni başqa, mükəmməl dil, dilçilik kəşf edilə bilməzdi və buna heç ehtiyac da yox idi. Dil, dilçilik böyük mürəkkəb bir sistem olduğundan, onu insan istədiyi vaxt, “istədiyi”-kimi kökündən dəyişmək, başqa cürə sistemləşdirmək qarşısında acizdir. Sözün, fikrin yönü dəyişilə bilər, amma kökü, hecası dəyişilmir).

Çox sonralar uzaq, ətraf ərazilərdən Ata yurduna, Baba yurduna gələn o törəmələr, ilkdə olduğu kimi o dildə, o hecəda danışdırlar, heç tərcüməçiyə də ehtiyacları yox idi.

Onlar Baba yurduna gələn baba qonaqları idilər. O qonaqlar ərazi haqda mə'lumatlı olduqlarından, sanki bir daha Işığa, Xilasa

qovuşmaq istəklərində idilər. Bu gəlişlər, Baba yurdunda, Ata yurdunda, Baba məzarını, ziyarət edib, o Böyüklüyə təşəkkür mə'nası daşıyırdı.

Çox maraqlı hallardan biri də, o idi ki, ərazimizdə olan duza, ətrafda qığılcım saçan daşlara, böyük təşəkkürlə baxıb, baba ərazisindən, özləri ilə işıq payı aparırdılar. O daşları ki, biri-birinə vurduqda (çaxdıqda) qığılcım saçırdı! O daşlara “çaxmaq daşı”- deyərək, “çax”- zərblə biri-birinə vurmaq, “maq”- isə işıq saçan, Işıq yayan, işığın “qığılcımı”- kimi adlandırırdılar.

Ərazimizdə və dağ ətəyində olan qığılcım saçan o daşlara, “qovv”, “qavv”, sonrakı mərhələrdə, tələffüslərdə “v”-düşüb, “f”- kimi tələffüz edilərək Qaf dağı, Qaf ərazisi, Işıqlar, Qığılcım, Işıq saçan ərazi kimi adlandırılıb.

Ərazini Qaf-qal, sonda Qafqaz kimi adlandırıblar. Bu anlayış və adlıqla Qaf dağı, Qafqaz dağı, Qafqaz sıra dağları kimi ad daşıyıcısına çevrilib.

Zər, qığılcım saçan anlamını, Hindistanda “Benqal odları” (çubuqda) indinin özündə də, şad günlərdə, bayram günlərində alovlandıraraq, bayramı Zərlə, qığılcım işıqları ilə yad edirlər.

Bu icra çox-çox qədim olan yaddaşdan gələn bir icradır. Yer üzündə, dövlətlərdə bütün bayramları Atəş fəşanlıqla, səmada Işığın zərrənin parıltısı halı ilə qeyd edirlər. Çünki Zər, qığılcım yaradıcı, törədici Işıq payıdır, əminamanlıqdır. Zər, Işıq - dağıdıcı, məhv edici, viranə edici deyil.

Çox sonralar odlu silah düzəldilərkən o ad daşıyıcısı, “çaxmaq”, o silahın əsas bir detalı kimi adlanıb.

O çaxmaq daşlarından yaranan qığılcımlara “zər, parlaq qığılcım”- deməklə bizim ərazinin daşları qığılcım saçan, torpaq altından şölələnən odları görüb, ərazimizə Odlar, Ata-şlar Yurdu, Işıqlar Yurdu ərazisi kimi ad verib, adlandırıblar. Min illərlə Azərbaycan, Abşeron, Naxçıvan ərazisində yer altından qalxan, odlar şölələndiyindən ərazimizə “Odlar yurdu” adı verilib.

Amma çox yerinə düşəcək bir sual, bir maraq yaranır bu anda bu məqamda ona görə ki, əgər bu ərazinin ilki, özü, Zərlə, işıqla idisə, Işıq əhatəsində idisə, bəs bu işıqların aqibəti nə oldu, necə oldu?

Ən maraqlı, ən düşündürücü hal oradadır ki, 1970-ci illərdə Kosmik elmi tədqiqatlar üçün Sovet (o vaxtkı) Kosmonavtları, kosmosa elmi ekspedisiya uçuşları keçirərkən, kosmik gəmi içərisində olan kosmonavtlar, kosmosdan maraqla (doğrudan, çox maraqlı görüntüdür) yer kürəsinin səthinə baxarkən, kürə boyucan ancaq bir sahəni güclü işıq içərisində olduğunu müşahidə ediblər. Fiziki coğrafi xəritəyə baxarkən o sahənin Azərbaycan ərazisində, Naxçıvan Muxtar Respublikası olduğu aşkarlanıb və bilinib. Uçuşdan sonra o Sovet kosmonavtı Naxçıvana gəlib və ərazini çox heyranlıqla seyr edibdir.

Işıq varsa Dönməz. Olan O Işıq Sönməz, o Işıqı “söndürmək”- olmaz.

Tufandan xilas olmuş insanlar arasında, “Zər” – (zər – zibə, parlaq örtük, tanınmış, seçilmiş insanların üst geyimi, gözəlliyi, şaha, padşaha layiqli olan), “Bab”(aparıcı, uyğun olan, natiq, birliyə toplamağı bacaran, qabaqda, öncül olan, “Ona” inam olan, İnam daşıyıcısı), “Maq”-(ışıklı, işıq saçan, işıq yayan, işıqla kömək edən, gücə, işıq gücünə malik olan), onun əksi isə, “Qam”- (Kainatın yaranış anı ərəfəsində yeddi tamda, bütün məvhumlar cəmi yeddidə qərarlaşan, rənglər, səslər yeddidə cəm edilən, mütləq olan, iç – içə, biri-birini tamamlayan mə`nası), “Kahin, Kahinlər” - (odun, inancın, işıq mə`bədinin nəzarətçisi, qoruyucusu yeddi tamın, yeddi cəmdə, yeddinin yer anlamında Kainatla bir bağlılıqda olan, müqəddəs olan Işıq o Işıqdan törənən və törədiciyi bəyan edən mə`nası) “Dur”- durlar (sonralar tur, turdan-tura bir mərhələdən başqa mərhələyə keçmək, Işığın mərhələlərlə yayılma sərhəddi, mərhələ, sərhədd, məsafə,sərhədliliyi qoruyan, sədd, istinad, divar, mövqe saxlayan) və.s kimi bildirilirdi.

Bu qəbildən olan o icraçılar inam və inancından heç vaxt dönməzdilər. Bütün zərlər, bablar, maqlar, qamlar, kahinlər, durlar və s. Həzrəti Nuh ailəsinin nümayəndələri hesab olunublar.

Onlar Işıqlılar, Işıq daşıyıcıları, Işıq inancılar idilər. Onların bir adı da, “Kimsənələr” – hamı arasından, çoxları arasından seçilmiş olanlar, çoxları ilə bərabərləşməyən kimi də, qəbul edilirdi.

Azərbaycan, Naxçıvan yə`ni Işıq daşıyıcıları, Işıq sahibləri kimi də adlandırılırdılar. Zərlər, A-Zərlər, Azərilər bizə özümüz yox, gələnlər, baxanlar bizi belə ad veriblər. O adlardan biri də “Tolerant” – adıdır. Gələnlər bizə baxdılar-baxdılar, düşündülər-düşündülər ki, hər gələnə çox diqqətlə yanaşırlar, qonaqpərvərdirlər, hamı ilə bölüşürlər.

Bu baxış, tamamı ilə düzgün baxışdır. Biz bu əraziyə heç bir yerdən gəlməmişik, amma bu ərazidə ilkdən var olmuşuq. Hər gələnə də, özümüzə qonaq bilmişik.

Amma çox qədim xəritələrdə Xəzər dənizi “Kirkan”- dənizi adı ilə adlandırılırdı. Sonrakı tarixi mərhələlərdə Haa-Zərlər (Haa - tükənməyən, davamlı, qurtarmayan, bitməyən, sonu görünməyən Zərlər, işıqlılar kimi) adlandırılaraq “h”- düşərək, “x”-ilə əvəzlənib. Xə-Zər kimi, tələffüz olunub.

Azər dedikdə, o tarixi ərəfə, ərazi ilə - ərazidə məskunlaşmış insanlar nəzərdə tutulur. Azər-İ dedikdə, “İ”- cəm şəkilçisi kimi ifadə olunaraq, Azər-in özlüyünün, məkanının ifadəsidir.

Fiziki – coğrafi xəritələrdə, “Azərİ” – adlı heç bir kənd, qəsəbə, ərazi mövcud deyil ki, Azər-İ adlı “kiməsə, harasa, hansısa bir əraziyə) məxsus olsun.

“İ”- yönəldici, istiqamətləndiricidir. Ada, Adlığa tamamlayıcı və funksiya daşıyıcısıdır. Cəm şəkilçisidir, mənsubiyyət bildiricisidir. (Bu ərəfədə çox tez-tez deyilən, şərhə isə verilə bilinməyən, tarixi kökü olmayan, Azər-İ “bizə yaddır, adlığı”, çox lazımsız, mənasız, boş düşüncədən başqa, bir daşıyıcı deyildir).

Çünkü, əsrlərlə yer üzündə Nuh xillaskarlığı ilə bağlı olan müxtəlif ərazilərdə, Zər, Azər adlı şəhər, yaşayış məskənləri inşa olunub və Azərbaycanın arxitektura məktəbi - elementlərindən istifadə olunub

Zər düşdü, Zərdə düşdü, Işıqdan düşdü, Əraziyə Zər, A-Zər düşdü, A-Zəri düşdü! İlk olan, Işıqdan törəyən, Işıq törədiciyi olan, Zəri düşdü!

Dünya tufanından sonra, Həzrəti Nuh ailəsi və tufandan xilas olmuş o insanlar bu ərazini, bu coğrafiyanı Duz yolu, İpək yolu, Zər, Işıq yolu kimi əbədiləşdirə biliblər.

Bizi, ərazimizi Zərlərin, Babların, Maqların, Qamların, Durların, Kahinlərin əraziləri kimi də tanıyıb, dəyərləndiriblər. Bu səbəbdən, Zər, Azər, vətənləri Azərilərin vətənidir - deyib, tanıyıblar.

Biz Zərik, Zərdənik, Azərləyik, Azəriyik! Bu adlıqları biz özümüdə vermədik, bizi görüb, bizə baxıb, bizi belə adlandırdılar.

Qoç bürcündən başlanmış, ikinci həyat

Dünya tufanı ərəfəsində, yer kürəsində nə baş verirdi?

Yer kürəsinin nüvəsi o dərəcədə aktivləşmişdi ki, yer kürəsinin dərin qatlarında və yer üzündə olan bütün kütlələr təlatümə gəlmişdi. O, təlatümlər nəticəsində sular, su hövzələri nüvə aktivliyinə uyğun olaraq dalğalanırdı.

Bunlara səbəb isə, yer kürəsinin nüvəsindən başlamış kürə boyu eşidilən vahiməli, uğultu səsi idi. Sanki yer kürəsi üsyana qalxmışdı, üsyan edirdi.

O Işıq tezliyi sür'əti çox güclü olduğundan, suları dalğalandırıb, sular hərəkətə gəlmişdi. Torpaq səthi partlayıb, daşlar parçalanırdı. Bir anda baş vermiş o yer üzünü təlatümü çox vahiməli idi.

Bu yer üzünü təlatümünün nəticəsində, o dövr insanlar, su dalğaları və kürə təlatümü arasında qalaraq və ətrafda görünən yüksəkliklərə, dağlara, qayalara tərəf dartınırdılar. Su dalğaları özü ilə gətirmiş müxtəlif əşya, predmet, ağaclar o insanların su içərisində,

sudan xilas olmaqlarına da, kömək edirdi (maraqlı bir hal da, ondadır ki, əksər, heyvanlar üzə bilirlər. Amma insan, üzməyi kömək vasitələri ilə öyrənir. İndiki halda, yer üzündə neçə milyard əhali varsa, onun az bir hissəsi, suda üzməyi bacarır. Əksəriyyətinə üzmək çətin görünür).

Su işərisində olan o insanlar güclə, sulara, dalğalara güc gələrək tufandan dağlara, qayalara, daşlara tərəf istiqamətlənərək xilasa cəhd edirdilər. Görünən o daşlar, qayalar da, onlara bir xilas ümidi və inamı verirdi. Güc sərf edərək, biri-birinə kömək edərək, güclə o daşlarda, o qayalar üzərində sudan xilas olurdular. Tufan sakitləşdikdən sonra o qayaları, o daşları, Gəm – qayası, güc qayası, xilas qayası adı ilə adlandırdılar, yaddaşlarda tarixləşdirdilər.

Ümumiyyətcə keçmiş dövrdə bədii ədəbiyyatda, hələ XIX - əsrin özündə də, Gəm – ifadəsi işlədilirdi. Gəm – güc, bir yerə toplanmaq, birlikdə cəm olmaq, güc işlətmək mə`na daşıyıcısı idi. Yəni ki, çox sonrakı tarixi mərhələlərdə yaz vaxtı deyirdilər ki, “gəm vaxtıdır, torpağı gəmləmək vaxtıdır, gəm sürmək vaxtıdır”.

Yəni, gəm - in bir mə`nası, güclə, güc sərf edib, dalğalara qarşı güc sərf edib, “birlikdə xilas olduq” - yaddaş daşıyıcısıdır. Ona görə o insanlar xilas olduqları sahəyə, əraziyə güclə - gəmlə, sudan birliyə yığışdıqlarını, yaddaşlaşdırıblar.

Yaz vaxtı, əkin, şum vaxtı bir ifadə işlədərdilər ki, “Gəm etmək, torpağı şum etmək, Buğa ilə olar”. Buna isə çox böyük səbəb var idi. Səbəb ondan ibarət idi ki, o dövr insanlar göy qübbəsində hərəkətdə olan (yeri dəyişən) Bürclər onlara mə`lum idi və adları da, mövcud idi.

Amma dünya tufanından sonra, o bürclərin ad mə`naları da, dəyişilməyə başladı. Olan bürclər ərəfə vaxtına uyğun , hadisələrə uyğun olaraq adlandırılıb, ardıcılılaşdırıb, ilk yer üzü təqvimləri mə`nası daşıyıcılarına keçdi.

Yə`ni yaz vaxtı günəşin “Qoç”- bürcündən, “Buğa” – bürcünə keçən ərəfədə (indiki təqvimlə, fevral ayının 18-dən, mart ayının 18 - zi ərəfəsi, bu tufan ərəfəsi və tufanın dayanması ərəfəsi kimi xarakterizə olunurdu. Həyatın yenidən başlaması, təzələnməsi, yenilənməsi yaddaşı

idi) torpağın gücə, vəcdə gəlməsi, torpaq altında olan bütün bitkilərin görünməsi, güclə, güc sərf etməklə boy artması ərafəsi hesab edilirdi. Səbəblərdən biri də, o idi ki, Buğa bürcü görünən ərəfədə, tufandan xilas ərəfəsi, suyun çəkilməyə başlayıb, yer üzündə həyatın bir də, başlaması mə`nası anlamı idi.

Bu ərəfədən səmada günəşli günlərin başlaması, hava, torpağın istinməsi, yeni həyat bəxş edirdi.

Günəşli günlərlə, ağ buludlar topalaşmış, hərəkətə gəlmiş, dünyasını dəyişənlər yad olundu, dirilər biri – birinə daha da, mehriban oldu. O insanlar arasına mehribançılıq bir də döndü, bir də qayıtdı.

Tufandan sonra, sudan xilas olunmayanlara məzarlar qazıldı. İlk məzarlara və məzarlıqlara yerlər ayrıldı. O məzarlıqlar mə`na, yaddaş daşıyıcıları hesab olundu.

Tufan vaxtı ətrafda olan dağlar, qayalar nicat və xilas daşları hesab olduğundan, ilk məzar daşlarına, “onlar ucalıqlara yüksəldi” – anlamı ilə, hündür ensiz daşlar seçildi. O daşlar üzərinə qovv, qavv, çaxmaq daşları vasitəsi ilə, tufan vaxtı, tufan ərəfəsi, günləri həkk olundu (epitafiya – məzar üstü yazı qeydləri).

Dəfnlər ilkdən olduğu kimi, məzarlar qazmaqla icra olundu.

İlkdən olduğu kimi bir yaddaş daşıyıcısının davamı kimi o yaddaş saxladılar ki, insan, canlı bu yer aləminə “örtülü” – aləmdən gəldiyindən, örtməklə, örtülməklə bu yer aləmindən, dünyadan köçürlər yaddaş idi. Fərq etmirdi insan hansı mövqe tutmuş olsa da belə, o insana çox əziz və diqqətlə yanaşmanın nəticəsi hesab olunurdu.

Bu dünyadan köçən heç bir canlının açıq şahədə qalması qəbul edilə bilməyən bir hal idi. İnsan - insanı, canlıyı əziz bilməsi, insan məxsusluğu yox, insan mənsubluğu idi (Məxsusdur ayrı, Mənsubdur ayrı).

Məzar üzərində işarəli olan o daşların (çox-çox sonralar “baş daşı”- kimi adlandırıldı), ilk məzarların səmti, Günəşin səhər vaxtı, Uş ərəfəsində çıxma istiqamətinə doğru olaraq qazıldı. “Sən Işığa, qovuşdun, hamımız o ışığa qovuşacağıq” - deyərək, dəfn edilirdilər.

Həmin məzarlıqlar və məzar daşları eyni vaxtda aqibət sonluğu yox, insanın yüksək varlıq olduğu, yüksəklərə qovuşar mə'nası daşıyırdı.

Məzar daxili və dibi, daşla kip örtülürdü. Ona səbəb yox, mə'na var idi, insanlar daşlarda, qayalarda sudan xilas oldular anlamı daşıyıcısına çevrildi.

Bir səbəb də o idi ki, bir çoxları tufan vaxtı zədələrdən, aldıkları yaralardan və özlərində ola biləcək, bə'zi xəstəlikləri (onların müxtəlif tipləri) məzardan, torpaq yaddaşına süzülməsin, keçməsin.

Dəfndən sonrakı müddətdə, yağacaq yağışlar, torpaq səthindən süzülərkən, süzülüb keçərkən o vücutlarda (gedən bioloji proseslərin nəticələrindən) o sular, özündə ("o halları") yaddaşlaşdırıb, yer altı sulara qovuşdurmasını.

Yer altı sular, yer altı çaylar çox mürəkkəb şəbəkədir. O yer altı çaylar, dərin qatlarda, çox sür'ətlə yer kürəsinin ekvatoruna tərəf (şəbəkəli) çatıb, cəm olub oradan iki qütb arasına paylanır, süxurları, qatları yeniləşdirir. Bir də iki qütb arasından, ekvatora tərəf səmtilənib, dayanmadan güclü su axınıdır.

O "yaddaş" - daşıyıcısı bulaq, keşmə, kəhrizlər, çaylar vasitəsi ilə, (bir də "o hallar") yer səthinə qaldırılmasın. Torpaq, bitkilər, su, o "halların daşıyıcısına" – çevrilməsin. Canlılar da, qida ilə, su ilə o halların "daşıyıcısına" - çevrilməsin. O şərtlər qanun deyildi, ola biləcək nəticələr kimi, nəzərdə tutulurdu.

Tufandan sonra xilas olmuş insanlar arasında Həzrəti Nuh səmələrə baxıb-baxıb, "İnsanlar bu ərazidə xilas oldular. Baxın ki, Günəşin, küləyin, buludların, yağışların, suların, doluların, ərazisi olmaz. Onlar yer üzündə hərəkətdə olar, bütün canlılarla bərabərliyi bölər, bölüşdürər. Çünki onlar yer üzünün hər tərəfindən gələr, yer üzünün hər tərəfinə yayılar, onların ərazisi olmaz, onlar bütün ərazilərə çatar, onların qarşısını kəsən də, olmaz"- deyə xitab etdi.

O insanlar arasına, ətrafa, səməyə köklü olaraq bir mehribançılıq, bir təşəkkürlülük inamı yarada bildi. İnsanlar çox

sonralar göy qübbəsinə Kəhkəşan, bürclərə isə, Kəşanə deyərək seyr edirdilər.

Tufandan sonrakı ilk məzarlar, ancaq məzarlıqlar kimi xarakterizə olunmadı. O məzarlar mə`na daşıyıcılarına, yaddaş daşıyıcılarına çevrildilər. Məzarlar üzərində yerləşdirilən hündür, ensiz daşlar bir mə`na daşıyırdı ki, gələcək insanlara, törəyəcək övladlara bir yaddaş daşıyıcısı olsun ki, tufan vaxtı insanlar qayalarda, daşlarda cəm oldular.

Tufana güc gərdilər, sinə gərdilər, daşlarda xilas oldular ki, insan törəməsi də, davam etdi (tufan ərəfəsində, sudan xilas olmağa, başqa bir xilas vasitəsi olmuş olsa idi, çox güman ki, o xilas vasitəsini tarixləşdirib, yaddaşlaşdırma bilərdilər və bu tarixi yaddaşlaşdırmağa labüd olardı).

Amma, dünya tufanından əvvəl, yer üzündə yaşayan bəşəriyyət, evlənirdi də, bu dünyadan köçürdü də. Tufan ərəfəsinə qədər bu dünyadan köçən insanlara “O, ilkinə qovuşdu” – düşüncəsi ilə, yanaşırdılar və məzarlar üzərində nəsil, törəmə rəmzləri ilə, müxtəlif işarələrlə işarələnirdi.

O törəmənin xüsusiyyəti, davranışı, insanlar arasında tutduğu mövqe tanıtma “tamğa” işarələri ilə, simvolizə olunurdu. O tamğa işarələri ilə yanaşı, müxtəlif təbii rəngləri üzlərinə çəkməklə işarə, bildiriş daşıyırdı.

Dulusçuluq (saxsı, gil qablar, əşyalar) üzərinə işarələr (tamğa) və bu kimi başqa mə`mulatlarda, o mə`mulatın kimə, kim tərəfindən hazırlanması ilə yanaşı, hansı nəslə, törəməyə aid olduğu bilinsin. O işarələr, simvollar, ornamentlər nəsil (qlan-klan) bildirişi idi.

O işarələr, tamğalar o dövr insanların və nəsillərin biri – biri arasında tanıtma işarələri olmaqla, onların xasiyyət, davranış, tutduğu mövqeyini bildirirdi. Sonralar o işarələr, simvollar, tamğalar bayraq şəklinə, atribut şəklinə qədər gəlib çıxdı. Tufandan sonra xilas olmuş insanlar daşlara, qayalara öz nəsil, törəmə işarələrini tamğalarını da işarə etdilər. Onlarla yanaşı daşlar, qayalar üzərinə ən mühüm işarələr

arasında buynuzlu Qoç, Buğa şəkilləri həkk etmək isə o tufan ərəfəsinin Qoç bürcündən, Buğa bürcünə keçən ərəfədə baş verdiyi işarələndirdi.

O qeydlər, o işarələrlə yanaşı, daş kitabələrdə o dövr işlədilən hərflər də, həkk olunurdu. Bu gələcəkdə böyüyəcək, uşaqların, törəmələrin öz “daş yaddaşı” – daşlaşacaq yaddaşında, bu davamlı əlifbası olacaqdı. Bu ərazi, tufandan sonra, insanlığın beşiyi, nənnisi adlandırıldı.

O dövrdən sonrakı tarixi mərhələlərdə bir çox ərazilərdə daş üzərində qazılmış buynuzlu qoç, buğa şəkilləri ona işarə idi ki, yer həyatı “bu ərəfədə”, dünya tufanından sonra ikinci dəfə başlayıb. Bu işarələr bütün bəşəriyyətə yaddaş tövsiyyəsi idi.

O insanlar, bir çox halları, yaddaşlaşdırırdılar. Ən böyük yaddaş, su yaddaşı, hesab olunurdu. Çünki, Suyun - yaddaş daşıyıcısı olması o insanlara bir daha, yad olundu ki, “suya mehriban olaq, sudan – su ilə xilas olduq, istəklərimiz, düşüncələrimiz xilas etdi bizi, suya deyilən hər söz, hər düşüncə, sular arasında dolaşar, əzabını, dərini, xəstəliyini demə suya, o özündə daşıyar, o özünə (sənə), qaytarar. Mehribançılığı, istəklərini, həsrət çəkdiyini, sevincini de suya, tapa bilmədiklərini de suya, sular - sularla dolaşar, kömək gətirər sənə. Suyu əziz saxla, əziz bil, su candır, canındır - canını əziz saxla”.

Qəribədir, yer üzünün yaddaş daşıyıcısı sudur, insanın yaddaş daşıyıcısı isə, qandır. O da maye, bu da maye. O da axır – axmadadır, qan da axır – axmadadır. Yaddaş hallarını daşımaqdadır. Ürəyi də, hərəkətə gətirən, elə qandır. (Ürək daxili üzv kimi, qanı hərəkətə gətirmir, qan güclə hərəkətdə olub, ürəyin mədəciklərini hərəkətə gətirir).

Bu ərəfədə Həzrəti Nuhdan o insanlara bir xitab da var idi, o təşəkkürlülük xitabı idi. Həzrəti Nuh o insanlara deyirdi ki, “Təşəkkürlü olaq - Günəşə, suya, torpağa. İnsan törəməsinə kömək edər, yaşadar onlar.

Başın üstündə İşıq, sudan xilasın - torpaqda oldu, torpaq əziz

oldu, xilaskarın oldu. Zor, zorakılıq qarşısında dayanmalı olsaq, bir ovcunda daş, dayandığın torpaq, başın üstündə işıq.

Düz ol, düzgün ol, xilasın ondadır. Hər hansı bir işə başlamamışdan əvvəl düşün, o edəcəyin iş, nə ilə nəticələnər, sonu nə ilə olar”.

Səfərə, uzağa gedən oğullarına, onların yanında gedənlərə tövsiyyəsi var idi, “bir çimdik duz, bir çimdik torpaq, ovcunda bir qisim su, yağur onları birlikdə, yumurula onları birlikdə, yoluna yoldaş et onları birlikdə, nicat olar, o yollar sənə birlikdə.

Çətinliyə, sayğısızlığa düşsən dayan, sağ ayağını yerə, torpağa vur, vur yerə. “O” - Bilər, torpaq bilər, deyərsən onda. Göyləri, səmaları çağır əmin ol, eşidilər onda”.

Bu şərhlərin sonunda deyilirdi ki, “Əmin ol ki, yanlış olmaz. Tanrıya xitablar yanlış olmaz, əmin ol ki, Tanrı yanlışları Qəbul etməz, Əmin ol ki, Tanrı yanlış deməz, sən də xitablarında əmin ol ki, “O” – na yanlışlar olmaz”.

Sonrakı tarixi mərhələlərdə, Əmin sözündə “ə”- düşüb, “A”- ilə əvəz olunub. İnsanların dilində Amin olub.

Tanrı – O Tanrını tanı, özünü tanı, Tanrını necə tanıyacaqsansa, özünü elə tanıyacaqsan. Əmin ki, Əmin.

Təndir, bütövdür, dəyişməzdir...

Dünya tufanından sonrakı mərhələlərdə, tufandan xilas olmuş o insanlar, Ur ərazisində, Azərbaycan ərazisində, Ağrı dağ, Gəmi Qaya ətrafında, bir daha, yenidən yaşayış yerlərini bərpa etməyə başladılar!

Yer üzünə həyatı davam etməyə, Su tədricən çəkilməyə, Ərazi bərpa edilməyə başladı!

Tufandan xilas olmuş, Xilas etmiş Hz. Nuh Babamız, sağ qalmış o dövr insanları bir yerə topladı, sağ qalan əhali çox idi!

Belə bir qərar qəbul etdi Nuh babamız, tufana qədər, Haça dağ, Gəmi Qaya dağlıq ərazidə, mağaralarda yığılıb saxlanılan azuqə, dənli bitkilərin toxumları o mağaralardan axtarılsın, bir yerə toplanılsın!

O dövr insalar, həmişə, mağaralarda hər tədarük dövründən sonra, bütün əhalinin qidalanması və yeni yaz mövsümündə, əkin işlərinin aparılması üçün, dənli bitkilər toxumları qorunub saxlanılırdı!

O mağaraları, o dövr insanlar əziz, müqəddəs, xilaskarlıq kimi qəbul edirdilər! Bu səbəbdən, mağaralar xilaskar, xilas edər kimi, xarakterizə olunardı!

Mağaralardan xeyli dənli bitki toxumları tapıldı, həyat daha da, şirin oldu!

Bərpa edilməyə başlayan yaşayış sahələri ilə yanaşı, təndirlər bərpa edilirdi!

Təndir - həndəsi quruluş formalı olmaqla yanaşı, mə'nə quruluşu idi, o təndirlər Günəş, isti simvolikası olmaqla yanaşı, dəyişməz, sabit isti yayan anlayışını, daşıyırdı!

Təndir düzəldilməsinə mütləq olaraq gildən istifadə edilirdi! Simvolik olaraq, keçi tükündən (qa - zil) az miqdarda yoğrulan gilə əlavə edilirdi.

Bu keçi simvolu, Qa (ışığı), yerdə həyatın Qoç bürcündən başlaması Işıq, isti mə'nasını daşıyırdı!

Təndir üçün yoğrulan gilə, mütləq (nisbət hesabı ilə), Duz dağından gətirilən, duz miqdarı əlavə edilirdi!

Duz ümumi halda, temperatur hədlərini bərabər böldüyündən, təndir üçün istifadə də, təndir daxilində, temperatur həddinin bərabər bölünməsinə sabitliyi, başqa köməkçi vasitə tələb olunmadan həyata keçirmək mə'nası daşıyırdı!

Təndirə (dairəvi) yapılacaq lavaş, səhər vaxtı başlanılırdı, onun başlanma vaxtı, Günəşin Şərqlə, Cənub arasında tən bölən nöqtəsində (indiki vaxtla saat 11), başlanılırdı.

Təndirə lavaş yapan xanımın üzü, Günəşə doğru olardı, əgər lavaş yapma müddəti artsaydı Günəş zenit nöqtəsinə çatanda, lavaş

yapan xanım, təndir dairəsi ətrafında yerini dəyişib, Zenit nöqtəsi səmtini tutardı. Mə'na o olardı ki, təndir dairəsi, Günəş dairəsi ilə, tən bölən olsun!

Çörək müqəddəs sayılırdı ona görə ki, isti, Işıqla hasilə gələr, bir mə'nası da, o idi ki, onun tərkibində duz, bərabərlikləri böləndir!

Çünki çörək, heç vaxt sabitliyini dəyişməz, qış vaxtı qidalananda vücudu üşütməz, yay vaxtı vücuda istilik həddini artırmaz!

Sabit olar, bərabərliyi təndir kimi, bərabərliyə bölər!

Bir mühüm məsələlərdən biri də, "mağara insanları"-adıdır! Tarixi keçidlərdə, tarixçilər tərəfindən bu bir termin kimi ortaya atıldı. Burada məqsəd, ilk insanı bir vəhşi, adamyeyən kimi xarakterizə etdilər.

Amma həqiqəti təhrif etməyə başqa bir üslub düşünə bilmədilər.

Mağaraları çox diqqətli, çox təmiz, səhmanlı saxlanırdı.

Maraqlı cəhət ondadır ki, bütün səmavi kitablarda bütün Peyğəmbərlər vəhyləri mağarada aldıkları qeyd olunduğu, yə'ni ki, o vəhylər təmiz, pak, səhmanlı, ardıcılığı pozulmayan anlamı daşıyıb!

Tufan ərəfəsindən sonrakı mərhələlərdə, Azərbaycan ərazisində məskunlaşan o insanlar arasında və yaddaşlarda çox mühüm yer tutan anlayışlardan biri, "Qa", "Qu"- anlayışı idi. Bu anlayış çox mühüm bir anlayış hesab edilirdi. Yə'ni ki, Qa - Işıq başlanğıcı olmasa, Qu - qida da olmayacaqdır. Bütün inşa edilən mə'bədlər "Işıq məbədləri", adlandırılırdı.

Çünki bütün başlanğıclar Işıqdan, o Işığın təmsilçisi isə, Günəş hesab olunurdu. O da, mə'lum idi ki, Günəş ətrafında hərəkətdə olan bütün Planetlər Günəşə möhtac olaraq hərəkətdədirlər. Yə'ni ki, bütün planetlərə Günəş işığı düşməsə o planetlərin gecə vaxtı yerləri də, nə'məlum olacaq və görünməyəcəkdir. O planetlərin hər biri yaradıcı Işığa sahib yox, özləri Günəş işığına möhtacdırlar. Günəş və günəş mə'bədləri inşaları indiki Peru ərazisinədək, bütün Avropa ərazisində

inşa edilən binaların fəsadlarında Günəşi simvolizə edən, Günəşi binanın fəsadlarına işarə kimi, daxil edirdilər.

Çox sonralar Azərbaycan ərazilərində Günəş məbədləri inşa edilməyə başlandı. O məbədlərdən biri Abşeron yarımadasında Bakı şəhərində, dəniz kənarında Qız Qalası adı ilə, indi də, əzəmətlə Günəşi simvolizə edir.

Axtarıb, axtaracaq

Rəssam – cizgi axtarır. Heykəltaraş – daş axtarır. Bəstəkar – səsdə ton axtarır. Suçu – su ilə, sahə axtarır. Alpinist – dağda yol, cığır axtarır. Aşpaz – qazanla, kəfkir axtarır. Dəmirçi – zindanla, körük axtarır. Aktyor – söz deməyə, səhnə axtarır. Sürücü – maşın axtarır. Gopçu – hadisə axtarır. Yazıçı – personaj axtarır. Müəllim – siniflə, auditoriya axtarır. Xəbərçi – xəbər axtarır. Toyxana – sazandar axtarır. Qəbristanlıq – məzar yeri axtarır. Həkim – xəstə axtarır. Əczəxana (aptek) – resept axtarır. Dükən, yeməxana, çayxana – müştəri axtarır. Çoban – otlaq axtarır. Alim – elm axtarır. Bal arısı – çiçək axtarır. Qarışqa – dən, azuqə axtarır. İt – hürüməyə yad axtarır. İşçi – vaxt axtarır. Bekar – yerlə, söhbətə adam axtarır.

Cəhrə xala – qarışdırmağa, Feyruz bala axtarır. Pinəçi – yamamağa başmaq axtarır. Dəllək – baş axtarır. Cibgir – cib axtarır. Tibb bacısı – iynə vurmağa, qol axtarır. Nə isə... axtara-axtara tapırıq, tapa-tapa axtarıq, gözləyə-gözləyə nigaran oluruq.

Baş, yaddaş

Yer üzünə “bildim”-lə gəlmiş insan, “bilmək üçün” – gəlir insan. İlkənə bənzəyir insan – bildikcə, bilmək istəyir insan! Suallara ömür çatır, “bildimə” – ömür çatmır. İnsan yer üzünə suallarla gəlir, suallarına cavab axtarmağa gəlir! İlk canlı yaranışı forması (embrion,

rüşeyim) sual formasına bənzəmirmi? Torpaqdan ilk baş qaldıran bitki, cücərti sual işarəsinə bənzəmirmi? Bənzəyir suala (simvol), oxşayır suala (işarə). İlk toxum, (əkilən, basdırılan dənə) qaranlıq içərisində deyilmi? Torpaqdan qalxan, görünən, bilinən o Qaranlıqdan işığa, Işıqla deyilmi? O, cavab deyilmi? Bilinən, görünən, böyüyən, doğulan – örtülü “suala”, cavab deyilmi? İlki, maraq sualından deyilmi? (övlad: – oğlan, qız?).

Sualsız, o suala cavabsız insan olarmı? Axtarmasa, bilmək istəməsə, o insan kamil insan olarmı? Sual başdan başda olar, cavab başla başda olar, dillə, dil deməklə (məqsədli) suallara cavabları qarışdırmaq olar.

Heyvanat, bitki aləmi onu əhatə edən aləmlə qane olur. Bir tək insan, onu əhatə edən aləmlə qane olmur, ancaq sual, o suallara cavab axtarır!

Suallar, mübahisə yox mübadilədir, mübağiləsiz (şişirtmə) fikirləri bölüşməkdir. Sual konkretidir, cavab isə o suala, müxtəlif yönlü yanaşmalardır.

İnsan başı (beyni) Kainat modelidir. O, yatmaz, susmaz, mürgüləməz, dayanmaz, düşüncə vaxt və sü`rətini, dayandıra bilməz. Çünki başda yaddaş nöqtələri biri-birinə köməkçidir, onu işlək edən də yaddaş, düşüncənin dayanmayan sü`rətidir.

Baş, yaddaş on səkkiz milyardlıq bir yaddaş hücrələrindən ibarətdir. Yaddaş hücrələri beyin daxili, beyin qırıqları arasında çox kiçik amma, çox tutumlu yaddaş daşıyıcısıdır. Maraqlı hal ondadır ki, o hücrələr biri-birinə köməkçi və çox olduqlarından onlar müxtəlif yönlü ölümlərlə utilləşib məhv olmur (yanğınlar, partlayışlarla).

Yer həyatında nə qədər müddət olmuş olsa da, o müddətlər ərzində hər an yeni-yeni hallarla, səslərlə, hadisələrlə, qarşılaşdıqlarımızla, eşitdiklərimizlə, düşündüklərimizlə, deyib aydınlaşdırdıqlarımızla, xatirələrimizlə və s. hamısı başda, beyində yaddaş hücrələrinə yerləşir.

Yaddaş hücrələri, eyni vaxtda Kainatla bağlı rabitədə olduğundan, oradan da informasiya alınır. Yuxu ilə informasiya, onunla yanaşı dad, rəng, iy, isti, soyuq, pis, yaxşı, arzu, istək, şirin, acı, ilıq və s. yaddaş hücrələrimizə yerləşir. Misal olaraq bir gün ərzində, yuxudan oyanan andan, axşam yatana qədər olan müddət ərzində saysız, hesabsız hallarla qarşılaşırıq. Yolda, nəqliyyat vasitələrində, piyada, iş yerində, istirahətlərdə, müxtəlif yığıncaqlarda, tədbirlərdə, yas, toy, ad günlərində v.i onların hamısı yeni olan hallar kimi yaddaş hücrələrimizdə yaddaşlaşır.

O halların hamısı yenidir, ilk dəfə rastlaşdığımızdır. Onları anilikdə, yaddaşımızda olan keçmiş halla müqayisə edib, yad edirik. O müqayisə prosesi yaddaşımızda olan o hala aid olan hücrə anilikdə aktivləşir, amma o hücrə bağlanıb pozulmur ki, onun yerinə indi olan hadisə yerləşsin. Ona aid köməkçi hücrə açılır.

Ümumiyyətlə yaddaş hücrələri, eyniliklə arı pətəyində olan, altı tərəfli “hücrəyə”- bənzəyir. Yə`ni qonşu olan hücrə boşdur, o hücrəyə isə yeni-yeni informasiya daşınır, toplanır. Ona o yeniliyi yerləşdirməyə köməkçi hücrələr açılır, müxtəlif hallar o hücrələrə yerləşir, yaddaşlaşır.

Bu dünyaya gələndən, bu dünyadan köçənə kimi hər an (deyərk ki, ölçü vahidi saniyə. “Saniyə”- diskret kəmiyyət kimi anilikdə çox saylı saniyə bölgüsünə keçdiyindən, bir saniyə ərzində çox sürətlə yaddaş hücrələrini biri-biri ilə əlaqələndirir. Bir saniyə anında, yaddaş hücrələri elə bir sürətlə uyğunlaşır ki, on səkkiz milyard çox kiçikcik tutum kimi görünür. On səkkiz içərisində, bir neçə on səkkiz işlək olur) hər saniyə bir yeniliklə rastlaşırıq və o, həmin an yaddaşla, özünə aid olan hücrəyə yerləşir.

Beləliklə insan tək bu aləmdə olduğu müddətdə, yaddaş hücrələri ilə o biri aləmə qayıdarsa da, orada rastlaşdığı hallar, ardıcılıqlar boş olan hücrələrə yerləşir.

Yoxsa bu dünyadan köçəndə, yaddaşımızı, etdiklərimizi, bildiklərimizi bu aləmdə qoyub, boş bir yaddaşla qayıdardıq. Belə olan halda insan,

bəşər iki aləm arasında mənasız bir varlığa dönərdi. İnsanda, canlıda bütün varlığının müddətləri hücrələşir, yaddaşlaşır.

Bədəndə olan hallar, baş hücrələrində yaddaşlaşır. Yəni ki, yaralanır, kəsilir, tikan batır, arı sancır, it qapır və s. onların hamısı yaddaş hücrələrində yaddaşlaşır. Bir insan ömrü ərzində bütün hallar, yaddaş hücrələrində yaddaşlaşır və nə qədər də ehtiyatda boş hücrələr saxlanılır.

İnsan, canlı yaddaşsız bir varlıq olmuş olsa idi, yəni ki, nə özünü nə ətrafı və s. tanımazsa, bilməzsə o varlığın yaranmasının nə mənası olmuş olardı?

İnsan böyük varlıqdır yaddaşı ilə, insanlığı ilə!

Bilirik, amma yadımızdan çıxmasın

Azərbaycan xalqı və ərazisi elmi ilə, tarixləri ilə yanaşı olaraq süfrə mədəniyyəti qida çeşidləri də çox zəngin olmaqla yanaşı mə`na və məntiq daşıyıcısı olub.

İlkdən çox-çox qədim dövrlərdən bütün ailə üzvləri süfrə ətrafında yığışmaqla, hər bir qida çeşidinə təşəkkürlə, nəvazişlə yanaşmaqla yanaşı, süfrə ətrafından başlayan ilkin davranış o, davranışla düşüncə və mə`na aşılıb. Süfrəyə gətirilən qida ilkdən ailə böyüklərinə bir nəvazişlə yanaşılması kiçik ailə üzvlərinə də özündən yaşca böyüklərə qayğı ilə yanaşma, davranışı aşılıb.

İlk olaraq süfrəyə su, çörək, duz gətirilərək yaddaş rəmzi ilə yanaşı onların insan varlığından ayrılmaz olduğunu həmişə yaddaşlara süfrə ətrafından başlayıb.

Bizim Azərbaycan mətbəxində qida çeşidləri mə`na çeşidləri olub. Hər bir qida növü (yemək) qida xatirinə hazırlanmayıb.

Hər bir qida növü mə`na kəsb edib. Biz qida ilə yanaşı o, qidanın mə`nası ilə qidalanmışıq. Hər bir çeşid qidanın bizi əhatə edən aləmə bir bağlılıqda olduğumuz mə`na məntiqi ilə qidalanmışıq.

Hər bir qıdayla qidalanarkən, ilkdən təşəkkürlə başlayıb, təşəkkürlə, nəvazişlə tamamlamışq.

Xəzər sahilinin Abşeron yarımadasında olan əhalisi un mə'mulatlarından hazırlanan qida ilə qidalanıb. Süfrədə xəngəl, düşbərə, ərıştə və s. İnsanı əhatə edən rütubət və soyuq küləklərin vücut hərərətini bərabər bölüşməsi və vücuda temperatur sabitliyini saxlamaq üçün əsas bilinirdi. Bununla yanaşı əncir, tut, ağ şanı (üzüm növü), zəfəran vücutu gümrah, sağlam olmasına xidmət edirdi. Marahlı hallardan biri də o idi ki, günün hansı vaxtında və nə qədər o meyvələrlə qidalanmaq lazım olduğu da mə'lum idi.

Azərbaycanda olan hamamlar da mə'na kəsb edirdi. Hamamlar inşası memarlıq üslubu ilə yanaşı, kümbəz elementindən istifadə etməklə hamam daxili buxarın bərabər bölünüb, bərabər hərəkətini də nəzərə alırdılar.

Hamamlarımızda mütləq qaydada fitədən (qırmızı rəngli parça) istifadə olunurdu. Fitə insan vücutunu çimərkən bel, kürək nahiyyələrində ağrıları götürməklə yanaşı insan sağlamlığını da qoruyurdu. Bir maraqlı hal da var ki, uşaq “qızılca” xəstəliyinə tutularkən o, uşağın yorğan-döşəyini, pəncərələri qırmızı pərdələrlə örtərdilər ki, qızılcadan bədəndə fəsadlar qalmasın, qızılca sakit sönsün.

Gündəlik həyatda kişilər bel nahiyyəsini qırmızı qurşaq bağlamaqla qamətini düz, bel nahiyyəsinin sağlamlığını qorusun. Qadınlar al qotazlı ensiz parçadan bellərinə kəmərlə bağlamaqla qamətlərinin düz olmasını və sağlamlığını qorumuş olsun. Düzdür ki, sonrakı mərhələlərdə qadınlar gümüşdən də istifadə edirdilər. Gümüşdən olan kəmərlər bir gözəlliklə yanaşı sağlamlıq mə'nası idi. (metallar arasında gümüş ziyanlı mikroorqanizmlərdən ətraf mühitlə vücut arası qoruyur.)

Azərbaycanda ipəkçilik də çox inkişaf etdirilmişdi. Ərazimizdə hazırlanan ipək kələflər şəffaf, elastikliyinə görə çox keyfiyyətli sayılırdı. Düzdür ki, başqa ölkələrdə ipək kələflər hazırlanırdı, amma onlar şəffaflığı və elastikliyinə görə geri qalırdılar.

Çox qədim dövrlərdən Azərbaycan ərazisində ev, bina inşa edirdilər. Ev, bina inşa edəndə mütləq qaydada “buğ axarı” yolu, kanalı divar daxilində nəzərə alınır. (sonrakı mərhələlərdə buxarı kimi tələffüz edilib.) Mütləq qaydada yaşayış sahəsində yığılan buxar kondensatını o sahədən kənar etməklə yaşayış sahəsində təmiz hava ilə sağlamlıq sahəsi yaradırdılar. Ev, bina inşaatı da nəzərə almaqla otaqların en və hündürlükləri 5,5 metr həddi nəzərə alınmaqla yay aylarında otaqların sərinliyini qış aylarında istini sabit saxlamaqla imkan verirdi.

Nənələrimiz, babalarımız biz azərbaycanlıları mətbəxdən başlayan mə`na və məzmun qidaları ilə qidalandırırıblar. Yemək xatirinə yemədik, qida xatirinə qidalanmadıq. Mətbəximiz də mə`na və məzmun birliyindən başladı.

Qidalarımızda istifadə olunan ədviyyatların orqanizimdə mübadilə ilə yanaşı müəyyən miqdar nəzərə alınmaqla daxili üzvlərə köməyi də nəzərə alınır.

Dağlıq ərazilərimizdə qış mövsümü soyuq və uzun müddətli olduğundan kürsülərdə istifadə olunurdu. Əhali arasında “ ayaqlarını isti saxla, başını sərin” – deyimi kürsü halına görə yaddaşlarda qalmaqdadır. Məsələn bundadır ki, ailə üzvlərinin ayaqları kürsüdə olarkən heç vaxt başlarını örtmədilər ki, baş vücut tərləməsin, əlavə olaraq soyuqlamasın, xəstələnməsin.

Kürsü üzərinə quru meyvə ərik qurusu (oynaqlar arası və ürək fəaliyyətinin rahatlığını), alma qurusu (sümük və sümük daxili iliyn ağrıları azaltsın) armud qurusu (vücut daxili vəzlərin funksiyasını əzələ ağrıları azaltsın), tut qurusu (qanın rahat dövr etməsini, qan yorulmasını) az miqdarda innab vücut daxili bərabərliyi saxlasın deyərək istifadə edilirdi.

Ayaqlar kürsüdə olarkən çay içmirdilər ki, bədən tərləməsin: Kürsüdən çıxdıqdan sonra mütləq çay içməklə bədən daxili temperaturun tənzim olmasını saxlaya bilsinlər.

Qış mövsümündə ailəliklə kürsülərdən istifadə etməklə vücut ağrılarını soyuqlamadan qorumaq, sağlamlıq məqsədi daşıyırdı. Hər bir sahəyə mə'nə, məzmun, məntiq onun fəlsəfəsinə qovuşmağa çalışmışıq. Zəngin olan musiqilərimiz də mə'nə, məzmun, məntiq onun fəlsəfəsində səslənib və səsləndirilib. Azərbaycan ərazisi Nuh (ə.s) a qədər və Nuh (ə.s) dan sonrakı dövrlərdə heç vaxt ətrafımızda, xalqlara, mədəniyyətlərə ziyankarlıqla, saxtakarlıqla yanaşmayıb. Ərazimiz Nuh (ə.s) a qədər, Nuh (ə.s)-dan sonra hifs edildi, qorundu. Işıqla, Zərlə, Işıqlı oldu.

Çünki Azərbaycan ərazisində olan əhali həmişə bir yerdə oturaq olduğundan onu əhatə edən təbiəti, milliyətini, Kainatı düşünüb, Kainat deyib, Kainat qanunlarını yüksək tutub. Mətbəximiz, musiqimiz, elmimiz, düşüncələrimiz Kainatın şərt və qanunlarına uyğun olub. Oturaq həyatımızla o qədər zənginlik əhatəsində olmuşuq ki, ətrafımıza pay vermişik, bəxş etmişik, hədiyyələr etmişik. Tükənər, qurtarar demədik, düşünmədik. O zənginliyimiz tükənməyəcəkdi, qurtarmayacaqdı. İnsan vücudu düşünüb, düşündürmək üçündür. Tək insan başı düşünüb, düşündürmür. İnsan vücudu və üzvləridə düşünüb, düşündürür. Necə ki, insan vücudu 36,5 37°C –yə nizamlanıb. Bu nizamlanmış vücut, qida qəbul edərkən O, qida 40-45°C – də olmuş olsa da insan mə'dəsi qidanı 8-10°C-yə uyğunlaşdırır, mə'də üçün nizamlayır. Çox soyuq olan qidanı da qəbul edəndə vücudumuz o, qidanı da 8-10°C – yə yüksəldib, vücut temperaturu ilə bölünməsinə saxlayır. İsti olan hamamda isti suyun temperaturu 40-42°C-də olsa da bədən o isti su temperaturunu 8-10°C-yə nizamlayır. Baş düşünür, vücut düşünür, bizi əhatə edən aləm də düşünür. Yer üzü, bəşəriyyət ilkdən olaraq qida, qida ilə isə sağlamlığını düşünüb. Azərbaycan ərazisində Aran zonası isti olduğundan, qidaya pörtəlmiş ət, süd məhsulları ilə yanaşı tərəvəz, göy-göyərtili ilə qidalanmağa üstünlük verilmişdir.

Lənkəran ərazisi balıq və düyüdən hazırlanan qida ilə qidalanmaya üstünlük vermişlər. Havanın rütubətli olması da bir haldır.

Minilliklərlə Azərbaycan ərazisi təndirdə hazırlanan lavaşdan istifadə etmişdir. Lavaş, çörək kimi insan orqanizmi artıq məhlul yığımından daxili üzvlərə quruluq bəxş etmişdir.

Yer planetində olan bitki örtüyü müxtəlif meyvələr bostan, tərəvəz bitkiləri yer planetinin bəzəyi olmaqla yanaşı, yer üzünün bir bəzəyi də insandır, bəşərdir. Hər bir bitki örtüyü, meyvələr, bostan, tərəvəz bitkiləri insan və onun konkret daxili üzvlərinin sağlam, gümrəh olmasına köməkçi, xilaskardır!

Azərbaycan ərazisi bir neçə iqlim əhatəsində olduğundan ilk insandan onlara ətraf aləm doğma və çox mə'lum idi. Öz vücudu arasında onu əhatə edən doğma ərazisi ilə bir bağlılıq, həmvəhdətlik rabitəsini saxlayıblar. Ərazisində ilk insan yaranışdan onu əhatə edən aləmlə bir qayğı ilə bir təşəkkürlə yanaşırdılar.

Bitən ağaclara, bitki örtüyünə bir qayğı ilə xüsusi olaraq, meyvə ağaclarına çox həssaslıqla yanaşırdılar. Meyvə ağaclarının alma, armud, üzüm və s. dörd səmtini bilirdilər. Ağacdən meyvə dərilməsi də çox mühüm hadisə hesab olunurdu. Sübh günəşi səmtindən dərilən meyvə, əsasən sağlamlıq anlamında, gün, günorta səmtindən dərilən meyvə bilmək, bilgilərə qovuşmaq (elm), qurub səmtindən dərilən meyvə (qurub vaxtı dərilməklə) axşamı, gecəni rahat keçirmək, rahat yatmaq məqsədində, gün düşməyən səmtədən (şimal) dərilən meyvə naməlum olanları, gizliləri, örtülü olan halları açmaq, onlara qovuşmaq, yüksəklərə ucalmaq mə'nası ilə yanaşıldı. Süfrədə yeməklə yanaşı, (qədərində) səhər yeməyində sübh meyvəsi, günorta yeməyində günorta meyvəsi, axşama doğru yemək zamanı Qürub meyvəsi ilə qidalanıblar. Gecə, gün düşməyən səmtin (şimal) meyvəsini yeyiblər (üç ədəd meyvə, hər oturumda)

Qış üçün qurudulacaq meyvəni ancaq günorta (zenitdə günəş olanda) səmtə olan budaqlardan meyvə dərilib, kölgədə qurudulurdu.

Günəşə görə gün ərzini dörd mərhələyə bölmüşdülər. Sübh, günorta, qurub, gecə.

Keçən illər, ərzində bir çox halları unuda-unuda, unutmura-unutmura modernləşməyə can atmışdıq. Modernləşə-modernləşə keçmiş hallara biganəliyimiz, unutmamlığımız artdı.

Bir neçə söz, bir neçə fikir

- Ağrısızlıq əhatəsində, ağrılı insan.
- İnsan dörd məfhum qarşısında acizdir: aclığın, susuzluğun, yuxusuzluğun, bir də ölümün.
- İnsanda dörd yaddaş aləmi var: göz, bədən, dad, bir də baş (kəllə). Dörd ağrısız (ağrı verməyən) varlıq əhatəsində olan insan: süd (ana), su, hava, bitki aləmi (qida) – bu dörd məfhum canlı varlığa, cismani ağrı verməyənlərdir (ağrısızdırlar).
- Heyvanat aləmi üçün də ağrı verməyən sahələr var. Qəribədir, amma bu belədir.
- Şir, pələng, it, canavar, pişik balalarının yerini dəyişdikdə mütləq olaraq onları dişləri ilə boyun nahiyyəsindən yapışdırıb yer dəyişərlər (heyvanların boyun nahiyyəsi, ağrımayan sahədir). At ayağı ağrı verməyən nahiyyə olduğu üçün, at ayağına nal vurulan zaman ona ağrı vermədiyindən sakitliklə gözləyə bilər. İnsanda tük kəsildikdə, əl-ayaq dırnaqları kəsildikdə (qısaldıqda), ağrı vermir. Quşlarda dimdik, buynuzlu heyvanlarda buynuz, kenquruda qarın, it-pişiklərdə pəncə və.s ağrısızdırlar.
- Əgər insan başı ilə yox, dili ilə düşünürsə (məntiqsiz danışır), xəstəliyin əvvəlindədir. Əgər insan düşünə bilmirsə (istəmirsə), vücudun yarısı yoxdur. Əgər insan ancaq iftira və yalan danışarsa, demək, o daha “ölmüş” bir canlıdır.
- Dörd məfhum ardıcılığına sığan insan: gəlişi, yaşadığı (illər) müddət, məzarı və bir də “daşa” – yazıya sığan adı!
- Yerdən qopa bilməyən insan! Üfüqi baxışla ümid gözlədi, şaquli baxışla kainatdan kömək dilədi.

• Ey insan, sizin “dünyanıza” baxdım, sığa bilmədim. Haqq dünya qanunlarından isə qopa bilmədim!

• Hələ də insanlar elə bilirlər ki, hər bir ulduz bir günəşdir. Bu yanlış fikirdir. (Necə ki, yer planetində hərərət 40⁰C-dən artıqda meşələr, torf yataqları, quru çöllüklər alovlanır). Kainatda hər bir ulduz bir günəş olmuş olsa idi, o “günəşlərin” istisindən elə bir Kainat alovlanması baş verərdi ki, o Kainat alovlanmasının qarşısını almaq mümkünsüz olardı.

• Məhdudiyyət – məhrumiyyət deyil. Məhrumiyyətlər isə məhdudiyyətlər deyil, ey insan!

• Heyf biz insanlar “bu dünya” ilə “o dünyanın” mə'nalarını dərk etmək istəmədik. Kainata isə öz qanunlarımızı “diktə” etmək istədik. “O” isə qəbul etmədi.

• Bütün insanlar dünyanı dedilər, dünyadan isə deyə bilmədilər.

• Xoşbəxtliyə meyar varmı, ey insan? Bədbəxtliyə meyar varmı, ey insan? İstəyə, arzuya, fikirlərə, düşüncələrə, bir də əbədiyyətə meyar yoxdur, ey insan!

• Kim ki, harmoniyanı (ahəngi) duymaq istəmirsə, heyf...

• Vətənin sərhəddi? – tarixindir, tarixlərdədir.

• Deyirlər, deyirlər, deyirlər! Yad olanları nə tez-tez deyirlər. Özlərini isə həmişə yaddan çıxarırlar, görəsən, axı bunlar nə deyirlər?

• Dəymə müqəddəslik xatirinə, dəymə. Nəticələri çox ağır olur, dəymə!

• Qaranlıqlardan çıx, işığa gəl! Ləl işığına, Eynə gəl!

• Müəllimin şagirdi fikirlərini bildirməyə başlayanda onun müəlliminin “müəllimlik” qədəri bilinir, görünür.

• Hər dahilik yazır özünə baş daşı!

• Canlıya, insana “soyuq dəymir”, ətrafın qarası, acısı hopur canımıza, gör ki, bu insan nə imiş. İnsan Kainatla Yer aləmi arasında rabitə üçün yaranıb. İnsan o rabitələri pozmağa çalışdıqca təbiət də karıxır. Əsir, coşur, sanki, insana suallarını yağdırır. Onda insan vahimələnir, yenə də üzünü Kainata tutur, Kainatla özü arasında “o

ilkin rəbitəni” çağırır. Ətraf, təbiət sakitləşdikcə insan yenə də unudur. Gör ki, bu insan nə imiş!

- Gülün, çiçəyin, ağacın, kolun ətri (rayihəsi) torpağındır. Çiçəklərin rəngləri planetlərin rəngidir. Səmanın mavi olmasına karıxma, o səma rəngi dəniz, okeanların günəş işığından əks olunma rəngidir. Axşam qaranlığı Kainatın ilkin rəngidir.

- Kainat sirrləri açandır. Müəmmalarla insan fərq, isbat axtarandır.

- “Fəlsəfə” – deyir, “məkan yoxdur!” “Məkan” ovalın (ellipsoidin) özündə olan planetlərin məzmunisidir. Cəm, cəmin özündədir. Məkan istinadlarıdır. Fəlsəfə Kainatın mərkəzini axtarır. Kainat dördə bölünüb, dörddədir, dörd üstə, dörddədir. Ovalı dördə böl, dörddədir.

- Əgər ilkdən (o partlayışdan) Kainat forması ellipsoid (oval) həndəsi quruluşda olmasa idi, riyazi ədəd və tənliklər olmayacaqdı. Riyazi ədədlər yenə də həndəsi quruluşun çərçivəsi daxilindədir.

- Öləndən sonra bilmək istəmirəm, diriykən bilmək istəyirəm.

- Münasib, hələ mütənasib deyil!

- Ruh dediyimiz Yaradandan yaranışa işıq payı, yaranış varlığıdır (o sinədədir).

- Yenilik gözlənilmədən olmur. Yeniliyə də yenilik gərəkdir.

- Ey insan! Sən dünyanı istəmə, dünya səni istəsin.

- Ailəyə bəxş olunan övlad da dörd baxımdadır: dünya üçün bəxş olunan övlad, xalq üçün bəxş olunan övlad, ərazi üçün bəxş olunan övlad, ailə üçün bəxş olunan övlad - bu, ata-ana istəyi və hökmündə deyil.

- Ağıl, elm ölənə qədər lazım olur. Öləndən sonra onları xərc edəcəyin lazım olur.

- Ölümün son anında, insan anilikdə çox aktivləşir. Bu ilkdən “var olma halından” (ışıqdan), “var oldu” halına keçid halıdır. Varlıq vücutundan ayrılan işıq payını mütləq işığa çatdırmaq, qovuşdurmaq isə Can aparanın müşahidə halıdır. Kainatın yaranma halında, ilkdən hər

bir yaranış əvvəli işıq və istidən olmayıb, ancaq soyuqdan olmuş olsa idi, hər varlıq həcm və kütləsinə görə həmişə dəyişən, qeyri-sabit olacaqdı. İstinin özündən istilik keçiricilik olmasa idi, öz formasını (halını) dəyişən olacaqdı. Onda Kainatda bütün planetlər assimetrik və qeyri-hərəkətli, xaotik hərəkətdə bir varlıq olmalı idi. Kainatda olan cəm planetlər və bütün canlılar işıq, isti əhatəsində və varlığındadır. İlk partlayışdan ayrılan isti, o istidən “var olma” üzvi bağlılıqda və vəhdətdədir.

- Düzgünlük arasında yalan yoxdur. Yalan arasında isə düzgünlük yoxdur. Düzgünlük əqli, vücuti rahatlığın, yalan isə əqli vücuti vahimən və nəticədə uğursuzluqların, vücuti əzablarıdır.

- Elə düşün, elə davran ki, ətrafın sənə təşəkkürlü olsun. Ətrafın təşəkkürü Kainatlara “səslənən” təşəkkür olsun. Ey insan, Kainata səslənən hər bir təşəkkür, təşəkkürlərin təşəkkürüdür.

- Tanıdıq, tanıdıq, tanıdıq bu dünyada hamını tanıdıq. Təkcə özümüz, özümüzü tanımaq istəmədik ki, tanımaq istəmədik.

- Elə demə ki, elə bilirsən. Nə qədər bilsən də, yenə də o qədər bilirsən “nə qədər? Elə o qədər” deyib də, yenə də hələ tamı deyil, elə o qədər bilirsən.

- Var olanın var olması mütləqdir, amma səbəb deyil. “Var olan” – bir halda Yaratmada Yaratmağındadır. Hər bir varlıq: cisim, maddə, fauna və flora, dialoq, simvol, riyazi, həndəsi, fiziki, anatomik-fizioloji varlıq “Var olanın” yaradıcılıq xassə və xüsusiyyətidir. Hər bir yaranış “O mütləqin” bərabərliyinə çatan deyil.

- Hər bir yenilik keçmişi unutdurmur. Hər bir yenilik keçmişi müqayisəli dərəcədə xatırladır. “Keçmiş” dediyin uzaqlaşmaz. O, hər an yaxınlığındadır.

- Yer kürəsi Günəş ətrafında saniyədə 500 km.san. sürətlə hərəkətdədir. O, 500 km saniyəyə uyğunlaşa bilsən, (əqli) gələcəyi bilmək olar. Əgər Kainatda olan planetlərin, cəm hərəkət sürətinə bağlana bilsən, onda insana maraqlı olan gələcəyi demək olar. “Onu demək”- zehni yox, əqli sürətin nəticəsidir. O, hal sürətinə uyğunlaşmaq

hər varlığa nəsim deyil. O halları bilmək isə zehni yox, əqli yox, zəkadadır, o da alındadır.

- Nəzakətli düşüncə və davranışın özüdür başlanğıc. Kainata xitab və müraciət hökmdə yox, nəzakətin özündədir. Tələb etmək yox, təşəkkürdür mütləq.

- İnsan ikili gördüyünə döndü ona “dual” – dualizm dedi. Dualizm yox, duet var! Duet ikilik arasında – sən və məndir. O, və səndir.

- Musiqi, rəngkarlıq, ilahiyyat elə bir varlıqdır ki, heç vaxt onun “sonuna, mütləqinə çatdım” demək olmur. O, elə bir varidatdır ki, həmişə özündən bəxş edir. Elmlər, elmi araşdırmalar, kəşflər də belədir. Onlar tükənməyən bir varidatdır.

Bu dünya

Deyənlər dedilər ki, "bu dünya, ağırlıdır". Gecəyə baxdım, gündüzə baxdım, daşa, torpağa, bitkilərə baxdımsa da, onları ağırlardan, kənarda gördüm!

Bəlkə bizim, istəklərimiz, düşüncələrimiz "ağırlıdırlar?". Kim bilir...

Bu Məkan

Bu yer planeti su ilə, bitki ilə örtülüdür.

Bulaqlar içərisində bitki! Çaylarda, göllərdə, dəniz - okeanlarda bitki! Daş- qaya üstündə bitki (mamır) ilə örtülü - bitki! Torpaq üstündə bitki, sulara bitki. İlki, daşda olan bu planetin, o daş aşılmasından, ovulmasından olan, torpaq (bu səbəbdən torpaq da, qum da tükənib qurtarıb, bitmir), bu torpaq üstündə su ilə, bitki.

İlki daş - ovuntusu torpaq, ona Günəşin Işığı, su ilə, bitkilərlə örtülü olan, torpaq (bitki daşda da, qayada da, suda da, torpaqda da bitir

amma tükənmir). Bu planetin ilki daş olanın, sonu torpaq olanın, nüvəsi daş olanın 4,5 milyard olandır yaşı, (elm belə dedi, 13,7 milyard ildir Kainatın Yaşı).

Su dərin qatlardan qalxıb, torpaqla birləşər, torpaq su ilə birləşər, su ilə torpaq arası Hava (külək) Yer kürəsinin isə, örtüyü, haləsi olar! Günəş Işıq saçır sevinər, bu planetin suyuna, torpağına, bitkisinə işıq saçır sevinər.

Bu da bir xatirə...

Bakı, 1960-cı illərin sonları, 1970-ci ilin əvvəlləri. Yasamalda indiki H.Zərdabi küçəsi.

Səhər-səhər səs düşür “qatıq-qatıq, dağlı çörəyi, dağlı çörəyi” deyən arvadların səsi gəlir. Bir az keçir, yenə binalar arasına səs düşür. Sarı termos maşında hökumət südü gəlir. Sürücü, “süd-süd“ deyir əlindəki düdəklə, səs salır. Kimsə o, maşından süd alır, kimsə almır. Maşın tənbel-tənbel binaların arasından uzaqlaşır.

Səhər düşür səs düşür. İşə tələsənlər işə, dərslə gedənlər dərslə. Bu günki həyat səs küylə başlayır.

“Qara şəhərin” qara tüstüləri küləyin səmtinə görə şəhərin üstünə tələsir. “Şin zavodun” (rezin təkər) tüstüsü qara şəhərin qara tüstüsünə qarışır. İnsanlar deyir ki, “darıxmayın o tüstülər 16 km. sonra yerə yenib, yerə qovuşur”.

2000-ci il gəlir, yeni dövr gəlir. Bakı həyətlərində “xlor-xlor, mebel yağı” deyən kişilərin səsi gəlir...

Bütün bəşəriyyət ağrıya, əzaba düşəndə, öz dilində öz anasını çağırır

Hər bir insan hansı qitədə yaşamış olsa da milliyətindən, irqindən asılı olmayaraq əziyyətə düşəndə, əzablı, ağrılı olanda öz dilində “ana” çağırır.

Çünkü, o fərd öz yaddaşını (şüur altı) çağırır. O yaddaş ki, ana varlığında olanda (müəyyən olunmuş müddət ərzində) “İsti yox, soyuq yox, ağrı yox, acmışam yox, suzmuşam yox, təlatum yox, qorxu yox”—u səsləyib çağırır.

Əzaba düşəndə öz dilində O anasını çağırmaqla, o “anı” çağırır.

Dahi də, Tiran da əziyyət, ağrı qarşısında acizənə “ana” çağırır.

Yaddaşında – yaddaşını çağırır, o ana varlığını, o vücudu çağırır baxmayaraq ki, o anda anası yaxınlığında, yanında olsa da, yenə də ana çağırır.

Çox körpə uşaq da, ağlayanda ailə üzvlərinin hamısı o körpəni sakitləşdirmək üçün, qucaqlarına almış olsalar da belə, o körpə yenə də ağlayar. O an Ana körpəsinə qucağına alanda o, sakitləşər, susar (süd verməsə də). Niyə ? O, körpə, ana vücudunun istisini, həlimliyini, məhəbbətini tapar ki, susar, sakitləşər o vücudu səhv salmaz!

Amma böyük təəccüb, gözlənilməyən hal-hadisə ilə qarşılaşan insan, əlini dizinə vurub “vay ata, vay-dədə”-deyər!

1969-cu ilin yay ayında dramaturq C.Cabbarlının “Ana” şerini ilk dəfə Naxçıvanda mədəniyyət işçisi Nizami Həməzəyev və elə oradaca həmin şeri teatrşünas Cəlil Vəzirovdan diksiya ilə eşitdim. Sonrakı mərhələlərdə televiziya kanalında Həsən Əblucun ifasında həmin şeri dinlədim.

O “Ana” şeri yazılmış bütün ana şerləri arasında böyük bir nümunədir.

Ana çağırır insan, Ana vücudunda olduğu o anı çağırır insan, ana deyər insan.

O anı, təlatümsüzlüyü, ağrısızlığı çağırır insan!

Övlad şirindir, şəkərdir, arzudur, inamdır .

Ailəyə bəxş olunmuş övladın da mənalı var, onlar dörd baxımdadır:

Dünya üçün bəxş olunan övlad (dahilər), Xalq üçün bəxş olunan

övlad (tarixi şəxsiyyətlər), Ərazi üçün bəxş olunan övlad (qəhrəmanlar), Ailə üçün bəxş olunan övlad (ailə adını tanıdan, şöhrətləndirən).

Belə övladların bu dünyaya gəlməsi isə, ata-ana istəyi və hökmündə deyil!

Hökümlü, güclü “Ata”, ümiddə, mehribançılıqda “Ana”, sevdaya düşəndə “Yar”, haqsızlıq qarşısında isə üzünü Kainata tutub “O, Bilər”-deyər insan!

Canımızda canımız

İşıqdan gəldi canımız,
İşığa necə qayıdar canımız?
Nə canda can olar, canımız?
Canımızın can olmağına gələn canımız.

Canımızdan can gedəndə,
Nəyə çatar canımız?
Bu nə can idi, bizə çatdı canımız?
Canı bəxş edənəmi qayıdar candan canımız?

Müddətə verilən canımıza canımız,
Ruh canda, candan ruhu ayrılan canımız.
Ruhuna, Işığına həsrət qalan canımız,
O Işığı bir də çağıran canımız.

Sonsuz Işıqdan paydır canımız,
Candan Işıq ayrıldısa, son olmaz canımız.
Nə “etdiləri” deməz canımız,
Nə “etdiklərimi” deyər canımız.

Dahi insan

• Ay – yer kürəsinin peykidir. Günəş ətrafında olan planetlər isə, Günəşin peykidir.

• Sabahın xeyir Günəş! Bizim üçün sabahsan, amma özün həmişə varsan. Sən bir İşıq, qovduğunsa qaranlıq. Qaranlıq işıqdan qaçar, İşıq isə İşıq saçar. Sabahımız xeyir Günəş!

• İşlədilməyən sözlərə “arxaiq”- (köhnəlmiş, işlədilməyən) sözlər deyilir. Ola bilsin ki, bə`zi sözlər, kəlmələr daha işlədilmir.

Amma tarixlər, tarixi hadisələr, tarixi dövrlər isə heç vaxt yaddan çıxmır. İnsan unutqan olub, o, bə`zi sözləri unuda bilər, ancaq tarixlər heç vaxt özünü unutmur. Tarixləri, tarixi hadisələri təhrif etdikcə, tarix özünü təkrar edib, təsdiq edir!

• Nə gələr, nə gətirər? Su gələr, su gətirər o, yaddaş gətirər. Susuz nə bitkilər, heç hava da olmaz (oksigen). Hava suyun yox, su havanın daşıyıcısıdır. Havanı yüksək təzyiqlə sıxsan, donar. Don açılar, su ilə hava olar.

• Kainat nisbi nəmişliklə əhatəlidir. Bütün planetlər (külli kütlələr) nisbi nəm əhatəsində hərəkətdədir. Bütün planetlər həmahəng hərəkətdədir. Planetlər arasında zor, zorakılıqlar yoxdur. Əgər “güclü”, “gücsüz” planetlər olmuş olsa idi, onların biri-biri arasında təzyiq olardı. Planetlər ya biri-birini cəzb edər, və ya biri-birindən uzaqlaşardı. Zorakılıq, güc, təzyiq olmuş olsa idi Kainatda olan bütün planetlər qarışar, xaos olardı. Kainat sistemində birgə hərəkət var, xaos yoxdur. “Zorakılıqdan”- bütün planetlər biri-birindən uzaqlaşar və ya öz başına güclə bir topluma toplanardı.

• Söz boş olmur, çünki söz boşdan yox, Söz Sahibindən yerə gəlib söz olub, sözdə olub, sözə, söz olub. Söz olmasa idi, “sözsüz”- olacaqdıq, bir söz belə icad edə bilməyəcəkdik. Biz biri-birimizlə Söz Sahibinin “Sözləri”- ilə danışırıq, Kainata “Onun”-Sözü ilə xitab edirik. Bütün aləmlərin öz sözçülüüyü, öz hecası, öz cümləsi var.

- O qədər dedik-dedik, dedik! Gördük ki, elə deyirik.

O qədər düşündük-düşündük, düşündük! Gördük ki, elə düşünürük.

- O qədər baxdıq-baxdıq, baxdıq! Gördük ki, elə baxırıq.

Nə qədər bildik-bildik, onda gördük ki, bilirik! Bütün bilgilərin açarı elmlərdədir!

- Elmsiz söz ola bilməz, söz elmsiz ola bilməz, elmsiz cümlə ardıcılığı qurula bilməz.

M.Füzuli, İ.Nəsimi, H.Cavid, U.Şekspir söz dedilər, əsərlərini sözdə dedilər, sözün elmi məntiqində dedilər. Söz deyilməsə, söz tamamlanmaz.

- Bu, yer üzü necə olaydı? İlki kimi xətsiz, sərhədsiz olaydı! İnsanlar ilkdə olduğu kimi biri-birinə sevincli, mehriban, biri-birinə ehtiyacılı olaydı. Sənin-mənim yox, bizim-sizin yox, yaşamaq hamımızın olaydı.

- Bu ərafədə silaha tuş olmuşuq, öz Ərazimizdə o silahlara qarşı silah olmuşuq.

- Meyvələr ağacların-kolların, Söz-insanların! Rayihələr, rənglər, çiçəklərin, güllərin, Sözlər-insanların!

- Sevinc gözləntisi, başlanğıcı ilə bu həyata gəldi, insan! Kədərlər arasına bürələndi niyə, insan?

- Qal-qal demə! Qala bilmərik, qal demə! Qalmağa yox, qayıtmağa gəlmişik qal, demə! Heç birimiz burada qala bilmərik, qal demə! İlkimizə qayıtmalıyıq, burada qala bilmərik!

- “İnsandır”- deyib düşünən insan! Nə böyük insandır o insan!

- “Heyifdir”- deyib düşünən insan, nə böyük insandır o insan!

- “Yazıqdır”- deyib düşünən insan, nə böyük insandır o insan!

- Müəllimə, müəllim gərək. Bu yer həyatı müəllimsiz nəyə gərək?

Göy qübbəsi, kəhkəşan, Kainat da bir müəllimdir! Onun ardıcıl hərəkətinə, dəyişməyən hallarına, davamiyyətinə baxmasaydıq, seyr

etməsəydik, dərk etməsəydik, məntiqdə “məntiqi”- necə deyərdik? Məntiq tədrislə deyil, məntiq Kainatlardadır. Fəlsəfə, məntiqin törəməsidir.

- Düşüncə olmasa, söz olmur. Söz olmasa, sözdən düşüncə olmur. Sözüün ilki düşüncə, sözün özü düşüncə, Kainatın ilki düşüncə. Düşüncə ilə düşüncə, yaradar düşüncə. Nə tapılsa, düşüncədən tapılar. Nə icad olunsa, düşüncədən icad olar. Nə kəşf edilsə, düşüncədən kəşf edilir.

- Biz Zərik, Zərdənik, Azərik, Azərləyik (vətən) Azəriyik! Yer üzünün üçüncü atası, Azər var. Adəmi, Nuhu, Azəri var.

- H.Cavid əfəndim- ustad, Nəhəngdir. Dram əsərlərində personajları vasitəsi ilə çox böyük mətləblər, mə`nalar deyib. H.Cavid əfəndim dram əsərlərində, söz xatirinə söz deməyib. Söz içində söz deyib, sözə söz deyib, mə`na deyib. Elə cümlələri var ki, aylarla, bəlkə də illərlə onu təhlil edib düşünməyə sövq edir. Budur fəlsəfi düşüncə, budur fəlsəfi məntiq.

- Bir kitablıq söz, kitabda “söz”- o böyük bir açardır.

- Anesteziya (xalq arasında narkoz, o cərrahiyyə zamanı xəstəni müvəqqəti yuxulatmaq üçündür) nədir? Vücudu-vücuddan ayıran nədir? O müvəqqəti bir yuxudur. Canı-candan, vücudu-vücuddan ayıran bir yuxudur. O baş yatmaz, mürğüləməz. O baş (kəllə) bir mütləq olar, Kainatlarda olar, “Mütləqə”-yaxın olar.

O, Mütləqə yaxın ki, O Kainata yaxın ki, orada qorxu yox, təlatüm yox, ağrı yox, acam yox, suzam yox, üşüyürəm yox, ümitsizlik yox. Canı-candan, vücudu-vücuddan ayıran Kainata, O Mütləqə yaxın edən yuxudur.

İlkimiz ora, sonumuz oradır. Yuxu ilə qalxarıq ora. Kainata qalxıb, qovuşarıq onda ora. Yuxudan ayıldarlar, özümüz oyanarıq, onda qayıdarıq bura.

- Narkomaniya- bəşəriyyətin mərtəbə-mərtəbə, mərhələ-mərhələ məhvi!

Dünya müharibəsinin başqa bir növü, üslubu. Ərazilərin canlıları ilə birlikdə müharibəsiz məhvi.

Narkomaniya-bütün qanlı müharibələr tarixində, son dövrdə yer üzündə bəşəriyyətin məhv edilməsinə e`lan edilməyən ağır müharibəsi!

Bütün qitələrdə, bütün ərazilərdə, bəşəriyyətin məhv olmasına sakit, rəvan, örtülü müharibələr gedir. Bəşəriyyətin məhvi gedir.

Narkomaniya-özü özü ilə, bəşəriyyətin özü ilə, özündə özü ilə kütləvi məhvi sükutla gedir.

• Ustad H.Cavid əfəndim dedi ki, “Kəssə hər kim, tökülən qan izini, qurtaran dahi odur yer üzünü!”.

Darışılar?

Əbədiyyətə qayıdan bütün insanlar, o Aləmdə o Əbədiyyət müddəti ərzində danışmırlarmı?

Yox, qətiyyəən yox! Çünki o əbədiyyət aləmində vaxt, zaman, gecə, gündüz məfhumu olmadığından “hər an” – bir An kimi göründüyündən, danışmağa da, lüzum qalmır və ola da, bilmir.

Dörd aləm arasında da, yə`ni ki, yer aləmində deyilən cənnət, cəhənnəm, bərzaq və bir aləm də var ki, o da Işıq aləmi, Mütləq (obsalyut) olan aləmdir. O aləmdə də, hər an öz anı çərçivəsində olduğundan, danışmağa da səbəb yoxdur. Çünki “danışmaq” – hissi də vaxtsız, zamansızlıq əhatəsinə sığır ki, danışmağa, tələsməyə də səbəblər olmur və ola da bilmir.

Qərribə hal ondadır ki, bütün canlılar yer üzünə, nə “Gəlməklərinə” - (öz istəkləri ilə) hazırdırlar, nə də ki, Qayıtmaqlarına - hazırlaşarlar. Amma, hər an “gəlmək” ilə, “qayıtmaq” – arasına hazırdırlar.

Nə gəlmək, nə qayıtmaq (yer vaxtı) vaxtdan, zamandan asılı olmadığından hər an “o ana” – hazırdırlar. Ömürlər vaxta, zamana sığmadığından konkret olaraq bütün bəşəriyyət və varlıqlara müddətlər

təyinlənmiş (olmaq - ölmək). Çünki onda Kainat miqyasında və ardıcılığında mütləq olaraq bir şkala, bir cədvəl tərtibatı zəruri olmuş olardı ki, (canlı) vücut, hansı müddətdən (mərhələdən), hansı müddətə qədər yer üzündə bir canlı olaraq mövcud olsun! Beləliklə, vaxta, zamana sığmayan bir gəliş, bir də qayıdışdayıq! Kainat vaxta, zamana sığmış olsa idi əgər, onda Kainatın öz mövcudluğu da, bir müddətə hesablanmış olardı. Belə olan təqdirdə, Kainat mövcudluğunun nə mənası olmuş olardı onda?

Yer aləmində deyirlər, “ölüm, qaşla göz arasındadır”. Düzgündür ki, qaşla, göz arası, zamansızlıq arasındadır. Gəlişlə - Qayıdış arasındadır.

Bütün dialoqlar, bütün düşüncələr, həyəcanlar arasında qaş “yuxarıya” – dartınar. Gözlər isə, gördüklərini görür. Biri dartar (qaş), biri görür (göz). Biri (qaşlar) iki aləm arasında bir xətt kimi (yer həyatı, Əbədiyyət) dartıya düşüb, dartınar. Gözlər, iki aləm arasını, görmək istəməyə çalışır. “Yaşamaq da, ölüm də, qaşla göz arasındadır” – deyirlər.

Gəliş də, qayıdış da, an olduğundan, hər ikisi vaxta, zamana sığmır. Nə qaş, nə göz, hər ikisi heç bir, vaxta zamana sığmır. Qaşlar - gecə də, gündüz də, dartınar. Gözlər - gecə də, gündüz də, yuxunun özündə də, baxar axtarar. Ölümlə, Həyat arasını axtarar, gördüklərini yaddaş hücrələrində yaddaşlaşdırar.

Bu dünyaya “gözsüz” – gələnlərdə də bu proses baş verir.

Dəma –Dəm

Dəma – dəmdir dəmimiz çaya, isti ilə,

dəmlədir dəmimiz.

Dəmirçi isti ilə ağardar,

dəm – iri.

Körük hava ilə, çəkiç
zindan ilə,
ram edər dəmiri!
Maş, paxla, əriştə - düyü
ilə birlikdə, dəmdə.
Plov dəmdə, çay dəmdə,
dəmir dəmdə.
Dəmkeş musiqiyə dəm tutubdur,
Qulağa rahat, həzin,
Hava üfürüb, dəmi tutubdur
dəmdə.
O qidaların dəmləri isə, rahat,
sən şad, vücuda qüvvə,
gözə işıq artıran
dəmdə!
Sərxoş da, dəm olubdur
dəmdədir.
Dəmi dəm edibdir,
dəmdədir.
Bu dəmdə, sərxoş ilişibdir
dəmdə,
Ayaq dəmdə, dil dəmdə,
baş da dəmdə.
Sərxoş bildirər, xoş olmayan halı,

dəmdə.

Sərxoşu, uyuşdurulmuşu

“dəm” aldadar,

qaranlığa sürükləyər

dəmdə!

Oğru əli ilə, şor gözü ilə,

yalançı dili ilə,

gizlənə bilməz, cəzaya

salar özünü, lazımsız dəmdə!

Sərxoş dəmdə, uyuşdurucu

istifadəçisi dəmdə...

Necə pisdir, məhv edir,

İnsan – insanı

lazımsız dəmdə?

Nə ola ey insan, səni

faş edən o “dəmdən”

bitərəf olasan

bu dəmdə...

qeyd: (dəm – bu məqamda; həddə çatanda)

Dialektika...

- Dialektika – hər hansı bir fikri yürütmək, onun müdafiə (prinsipial, məqsədli) mövqeyində durmamaq, o fikri aydınlaşdırmaq, fikirlər cəmini məntiqə qədər gətirmək.

- Dialektika – mübahisəsiz, təsdiqə can atmamaq, mübağiləsiz (şişirtmədən), inkarsız, sübutsuzluq, müdafiəsiz, hər hansı bir “Fikrə” - fikirlər bölgüsü, nəticəsizliyə yox, bir mütləqə yaxınlaşdırılmasıdır.

- Dialektika - bilirəm deyil, bilmək istədiklərimizdir, araşdırdıqlarımızdır, düşündüklərimiz, müqayisə etməyimiz, müqayisələri bölüşdüyümüz, müqayisələrin bir toplumda cəmidir.

- Dialektika – nə sənin, nə mənim, nə sizin, nə bizim – bu fikirlər hamımızındır. Görünən-görünməyən, bilinən-bilinməyən, bu dialektikanın özüdür, başlanğıcıdır.

- Dialektika – o bölməz, amma fikirləri böldürər, bir məxrəc qədərində nizamlamaya gətirər.

- Dialektika – çirkini, bulaşığı, qaranlığı götürməyəndir, məqsədli yox, mə`nanı eşidib gözləyəndir, onun bir də “araşdırılmağını”- istəyəndir. O, mə`nanın əvvəli olduğundan məqsədli mə`nasızlığı eşitməyən, dinləməyən, ondan yorğunlaşandır.

- Körpə - uşaq dil açıb danışib, görüb müqayisə edib, müxtəlif suallar verib (bə`zən çox məntiqi) “o, nədir, bu nədir?”- deyib də, dialektikanın özlüyünü, qayəsini sual etmirmi?

- Dialektika – ilk yer insanından doğan, onu əhatə edən aləmi görüb də, müqayisələrlə – müqayisələndirib, maraqlanan, bildiklərindən yeni suallarla cavablar axtarmaqdan başlamırmı? Bu hələ də, bu ərəfədə də davam etmirmi?

- Dialektika – bilirəm yox, bilmək istəyirəmdir.

- Dialektikanın banisi, ilk yer insanıdır banisi! Sualına sual axtarib, müzakirə, müqayisə edəndir banisi! Bu gün də, yenə də yer insanıdır banisi!

Dialektika – hər hansı fikrin mə`nasını axtararlar, mə`nadan cövhərinə çatarlar, o cövhərdən o fikrin nüvəsini taparlar, o nüvədən məntiqi görürlər. Çünki, dünya tufanından sonrakı mərhələdə, tufandan xilas olmuş o insanlar yığışdılar bir yerə, düşündülər bir yerdə, fikir böldülər bir yerdə, nəticələri axtardılar bir yerdə. Dedilər ki, düşüncədəndir fikirlər, “düşüncədir” fikirlər.

- Çox-çox sonrakı dövrü mərhələdə, ona dedilər adlandırdılar “Dialektika”. Dialektika – mə`nası danışiq, dialoqdursa, (fikri qarşılıqlı danışmaqla, mükəlimə, müzakirə) o dialoqdan mə`nadırsa, o mə`na müzakirədirsə, müzakirədən ümumiləşmiş məntiqdədirsə, o bütün bəşəriyyətin suallarına və o suallardan ümumiləşmiş fikirlərə çatmaqdır.

Dillər, sözlər kainatlara bağlıdır

Bəşəriyyət nitqinin tarixən ilkin sözləri çox qısa olsa da, mə`nalı olmuş və böyük də məntiq əsasında təşəkkül tapmışdı. Sözlər və bunları təşkil edən sait və samit səslər sanki kainatlardakı ardıcıl axımlı hərəkətləri, onun və cisimlərinin ayrı-ayrı hallarını konkretləşmiş kod formaları ilə ifadə etmiş və nitqin genişlənmiş, dolğunlaşmış indiki halında da bu xassə özünü saxlamaqdadır. Yə`ni, hər hansı bir səs ayrıca olaraq konkret bir ərazi, tək bir fərd, müəyyən bir qəbilə, və yaxud bir xalqla yox, bütövlükdə Kainatın özü ilə bağlıdır. Odur ki, ümumən nitqlər ahəngli, klassik bir musiqini, sözlər isə onun hissələrini xatırladır. Bəşəriyyətin bütün sözləri və ilk baxışdan müxtəlif görünən dillər kainatlara, kainatlar isə Yaradana bağlıdır. Deməli, hər bir cəhətdən olduğu kimi dillərimiz də Böyük Yaradana bağlıdır, Onunla bütün sahələrdə Vəhdətdəyik.

Xalq xalqı, özünü yaratmamışdır və öz dillərini də xalqlar yaratmamışdır. Xalq xalq yarada bilsəydi, özü bir yaradıcı olardı, lakin özünü kainatlardan təcrid vəziyyətində görmüş olardı. Bu isə heç cürə mümkün deyil, çünki Kainat və onunla Birlikdə, Vəhdətdə olan bizim dünyamız var ki, biz varıq; dillərimiz isə bu Vəhdətə, onun Hərəkət ahənglərinə müvafiq fəaliyyətdədir. Odur ki, dil tək bizim yox, həm də Kainatındır, ondakı varlıqların hallarının, hərəkətlərinin insan danışığı vasitəsilə əksətdiricisi, bir Kökdə səslənən ifadəçisidir.

Kainatdakı hər bir makro və mikrocisimlərin, hər hansı bir zərəcəyin varlığı zəruriyyətdən kənar deyildir və Tamın hasilə gəlməsində vacib iştirakçısıdır. Onların hərəkəti istənilən müddət-zaman

daxilində xaossuz, məqsədəuyğun şəkildə baş verdiyindən, Kainat qədərlərinin konkretliyini ifa etmiş olur. Buna müvafiq Kainat özünün Yaddaşına malikdir. Ona görə də, insan varlığına köçürülən və onun yaşayışında, fəaliyyətində, hərəkətlərində əks olunan belə bir yaddaşa uyğun olaraq, danışqda hər bir fikir konkret olub, konkret və qısa sözlərlə, özü də müəyyən olunmuş sistemliliyə ta'be olaraq ifadə olunmalıdır və olunur. Belə sistemlilik fikirlərin dolğun izahı üçün sözlərdə səslərin, cümlələrdə isə sözlərin say qədərini optimallaşdırır, nitqlərin mə'nalılığına və axıcılığına şərait yaradır, lakin onların ara vermədən uzun-uzadı davam etməsinin və, beləliklə də, insanın danışqda zora düşməsinin, həddindən ziyadə güc və vaxt sərf etməsinin qarşısını alır. Çünki sözlərin sayı məntiqi tamamlayır. Məntiq Mütləqə, Mütləq isə fonemlərin sayına və funksionallığına sığıb. Onların sayı bu dil üçün müəyyən olunmuş fikir qədərini bitginlik dərəcəsini və ya tamlığını müəyyən edir. Bir fikri çox sözlərlə ifadə etmək mümkündür. Lakin bu mümkünlük, fikri cəm bir tamlığa yox, çox söz arasında mə'nasızlığa apara bilir. Dilin fonem fonduna əlavə bir səsin gətirilməsi isə yeni, daha böyük fəlsəfi, İlahi bir məntiqi gətirmək deməkdir. İlahi fəlsəfənin özü fikri qısa sözlər və cümlələrlə ifadə edir, amma bununla bəşəriyyətə çox böyük anlamları gətirir. Fonemlərin funksional toplumu kainatların axım qədərliyini göstərir. Buradakı axımlar biri-birini tamamlayır, yeni bir axımı bəyan edir.

Qardaşım Fikrət Rzayevin fonemlərin funksionallığından bəhs edən bu kitabla gətirdiyi elmi dəyərlər kainatların özü ilə bağlıdır və bunlarla tanış olan hər bir kəsi sanki yenidən oralara qaldırır. Kainatlar isə, yuxarıda deyildiyi kimi, Yaradana bağlıdır və biz bəşəriyyət kainatlara bağlıyıq ki, Yaradana bağlıyıq.

Düşünməyi bacaran, düşüncəsini təhlil edə bilən kəs nə qədər də xoşbəxtkdir. Fikrət Rzayev o xoşbəxtlərdəndir; xoşbəxtliyi elm axtarışında, elm anlamlarındadır. "Fikir fikirdir, -Fikrətdə fikirdir. Fikirləş ki, o da o fikirdədir: fikri kainatlarda, kainatlarla bir fikirdir. Oraya bağlıdır ki, kainatların fikrindədir".

*Fikrət Rzayevin "Söz" kitabına Vahid Rzaevin ön sözü. 12.09.2001
"Maarif" nəşriyyatı tərəfindən 2012 - ci ildə Bakı şəhərində
çap edilmişdir (səh. 5 - 6.)*

Доброта

В доброте и любовь, и мечты, и желания, и пожелания!

Не говори о доброте, а будь в доброте!

Не поймут же о твоей доброте, которую ты считаешь добротой!

Доброту не утверждают, не указывают и не наказывают добротой!

В ней заложено все прекрасное, и покой, и утешение!

Доброта, а где же она, какова же она, а зачем же она?

Вся Вселенная шепчет в доброте, вся Вселенная движется в
доброте,

Вся Вселенная не начало ли доброты?

Вся Вселенная заключается в доброте!

Это не похоже ли на сказку о доброте?

Доброта – кому-то сказка, кому-то – шепот о доброте!

Əmim - Fikrət Rzayev

Bu gün səhər acı xəbərlə açıldı gözlərim! İnana bilmirdim eşitdiklərimə! Amma... əmim artıq həyatda yox idi! Varlığını hər an görmək istəsəm də, nədənsə, bəzən uzaq qaldığım insan idi O! Uşaqlığımdan belə ona duyduğum sevgi sırf əmi sevgisi deyildi: böyük insan idi əmim mənim üçün! İdeal obraz idi həyatımda! Yərə bağlı sevgiyə çox istəmirdim onu, Yerdən və hər şeydən yüksəklikdə bir bağlılıq var idi əmimə qarşı çünki, Rzayev Fikrət əmim idi mənim!

Yazılışda və yaxud deyilişdə adı söz kimi görünsə də O da bir Rzayev idi! Rzayev ailəsinin böyük və yaşlı üzvü idi Fikrət Rzayev. Danışmağı elə də xoşlamazdı, çox vaxt qıraqdan durub ona baxanda, sakitçilikdə, olduğu yerdən uzaqlıqda görərdim onu! Atamla olan söhbətlərinə şahidlik edə bildiyim üçün, fərqli bilərdim hərdən özümü çünki, bu şans mənə bəxş olunmuşdu. Onları dinlədikdə qulaqlarımdan insan səsləri silinirdi. Daha başqa cür, daha rahat olardım. Əmim rahatlıqla və xoşluqla həyata baxırmış kimi görünsə də, bəzən ürəyinin bir yerində uşaqlıqdan qalma gizli ağrını gözlərinə hər baxdıqca hiss edərdim!

Məndən hər zaman dərslərimin necə getdiyini soruşardı! Hərdən düşünərdim: təhsilimi artıq iki ildə bitirdiyim halda, əmimin həmişə bizə gələndə soruşduğu sualın niyə bu olduğunu?! Özlüyümdə cavab tapdım bu gün! Əmim, əslində, bizlə bağlı olan nailiyyətlərə sevinirdi. Evin ən kiçiyi olmağıma baxmayaraq, məndən də istədiyi daha yaxşı nailiyyətlərə sahib olmağım idi!

Əmimin nailiyyətləri də məni və ailəmizi sevindirirdi! Bizə verdiyi sevinclə yanaşı, doğulduğum ölkəyə də öz “Söz” kitabıyla sözünü dedi Fikrət Rzayev! Atamla ata ayrı olsalar da, Rzayev soy adında bir idilər əslində! Ya da Vahid Rzayevin sözüylə desək, onlar “əkiz taleyli” qardaşlar idilər bu soyad altında! Bizə bəxş olunmuş bir paydı bu, bu bizim taleyimizdi bəlkə də, paklıqla, yaxşıqla, mehribanlıqla düzgünlüyə doğru yarı payı əlimizdə ola bilən! ...Bu gün taleyimizdə ağır gündür. 28 fevral 2013-cü il Fikrət Rzayevi O ağ ışığa, qayıdışına, əbədiyyətinə bağışladığımız gündü! İnsan olaraq, o acını yaşadığımız gündür! Bu gün atamın gözlərində gördüyüm kədər insanlıqdan uzaq, insanlığa xas olmayan kədər idi.

Atamın nə qədər pis olduğunu onun dediyi sözdən başa düşmək elə də çətin deyildi! Vahid Rzayevin; atamın “Dədəm öldü, ağlamadım, anam öldü, ağlamadım, Fikrət öldü... ağladım, Fikrət... ağlatdı məni!” deməsiylə əmimi nə qədər çox istədiyini bu gün bir daha başa düşdüm.

Əminəm ki, əmim yenə o sakitçilikdə öz sakitçiliyinə qovuşub artıq! Ürəyinin bir yerində qalma o gizli ağrıdan da xilas olaraq, işıqlı nəticələrinə yetişib artıq! Əmimi çox istəyirdim - nə qədər utanıb deyə bilməsəm də! Bu gün pis olub üzulsəm belə, onun rahatlıq içində öz rahatlığına qovuşduğunu bilmək təsəlli edir məni! Axırncı dəfə telefonla danışarkən bizə gəlməyini istəmişdim. Soyuqların keçib, havaların istiləşdiyi günəşli günlərdə gələcəyini dedi! Əmim Söz verdi və... sözünü tutub günəşi öz böyüklüylə təkcə mənə yox, bütün bəşərə bəxş edərək gəldi və getdi! Mənim üçün əmim bənzərsiz şəxsiyyət idi. Mənim əmim Fikrət Rzayev idi! Hər kəsin əmisindən fərqli olaraq - çünki, o da bir Rzayev idi!

Fəxryyə Rzayeva
28.02.2013

Donmur

Xam neft və neft məhsulları, təbii qaz, yağlar donmurlar. Baxmayaraq ki, onu əhatə edən temperatur hədləri aşağı olmuş olsa da belə, onlar donmurlar. Tüstü bacasından çıxan tüstü, sərt soyuqla qarşılaşır amma, donmur (bunlar yüksək faizli nəm daşıyıcılarıdır). Qış mövsümündə insan tənəffüs etdikcə daxili üzvlər, göz, oynaqlar o soyuqdan, o şaxtadan donmurlar (üşüyür ayrı, donur ayrı). Açıq havada, qışın şaxtasında yandırılmalı olan odun, soyuq hava əhatəsində olmağına baxmayaraq, donmurlar. Sərt şaxtadan hava qatı da donmur.

Çünki bunlar səbəb yox, nəticələndir. Su, hava qatı yer kürəsinin dərin qatlarında gedən, dayanmayan prosesin nəticəsidir. Yer kürəsinin Nüvəsindən başlayaraq dayanmayan, tükənməyən ardıcıl yaradıcı prosesin nəticələridir. Su dərin qatlardan başlamış, bütün layları, qatları, süxurları “yetkinlik” – həddinə gətirir, istini, soyuğu nizamlayır. İnsan,

bütün faydalı qazıntılara cüzi tə'sir etməklə, (texnoloji) ona lazım olan, bütün mə'mulatlari əldə edə bilər.

Bunlar planetimiz daxilində və səthində olan hazırlanmış, hasilə gəlmiş, tamamlanmış “materiallardır”. Yer planetinin kürə daxilində gedən bütün proseslər çox sür'ətli (saniyənin mində bir qədərində) getdiyindən, ayrılımlar, ardıcılıqlar biri – birini tamamlayır və dayanmayan, tükənməyən bir yaradıcı ardıcılıq baş verir.

Adlandırdığımız o “Təbiət”- in saniyənin mində bir qədərində “Boş vaxtı”, yoxdur ki, şıltaqlıq etsin. Biz, bə'zi müdaxilələrlə, eksperimentlərlə düşüncələrlə təbiətə müdaxilə etməsək, təbiət də bizə “Müdaxilə” etməz, “Şıltaq” – olmaz. O, elə bir “canlı” – orqanizmdir” ki, onu təkmilləşdirməyə, dəyişməyə, karıxdırmağa da, ehtiyacı yoxdur.

O, yer kürəsi o qədər dəqiqliklə nizamlanıb ki, özünə ehtiyacı deyil. Biz ona ehtiyacıyıq. Onun səthindən, dərin qatlarından, suyundan, havasından, istisindən, sərinindən, soyuğundan faydalanırıq və bizə lazım olan mə'mulatlari əldə edirik. Amma Ona, təşəkkür edirikmi?

Eşq...

Neylərəm o eşqi ki, əgər bəlası varsa?

Neylərəm o, eşqi ki, əgər bəlası yoxsa?

Nədir onda bu eşq ki, "bəladır"- deyilir?

Nədir onda o, eşq ki, bəla ilə gileylənir?

Eşqlə, məhəbbət

Məcnun nə, Leyli nə? – dedilər ki, onlar Eşqə, məhəbbətlə divanədirlər. Məhəbbət arada qalmış, Eşq həsrətə qalxmış, eşq məhəbbəti divanə salmış. İki sevənlər biri – birindən uzaqda qalmış.

Məhəbbət nə dəyər, nə də ki, qiymətdir. Onun dəyər – qiymətini sevənlər bilər. Məcnunlar, Kərəmlər, Sə`nanlar bilər. Sevgini dəyənlər bilər, bir də sevgini bilənlər bilər. Məcnunlar, Kərəmlər, Sə`nanlar bilər...

Məhəbbət yenə də sevgisin dəyər, ruhumuz səmalarda eşqlə bir də birləşsin dəyər...

İkili pıçılı

Məni “ mənə “, sənə dedilər. Səni “ sənə “, mənə dedilər.

Deyənlər bizi, biri – birimizdən dedilər.

Deyənlərə baxdıq, heç sevdamıza baxmadıq. Arada olan dəyənlərə baxdıq.

Deyənlər arada qaldı biz biri – birimizdən uzaqda qaldıq. İstəklərimiz aradaikən, özümüzə özümüz uzaqda qaldıq.

Daha dəyənləri görmədik, biri – birimizdən uzaqlığı gördük.

Məni səndən, səni məndən “ daha uzaqlaşdılar “ – dedilər.

O sevgi ilə, məhəbbət uzaqlaşmadı həsrətə döndü, aramızda qaldı.

Məni səndən, Səni məndən, bizə - bizdən, bizi – bizdən dəyənlər, mövzu edənlər arada qaldı...

“Dilimizdəki istənilən söz sanki bir riyazi düsturdur”

“Dilimizdəki istənilən söz sanki bir riyazi düsturdur”

Fikrət Rzayev: “Dilin mənşəyi ilə bağlı axtarırlarımın ilk qaynağı, daha doğrusu, bulağın gözü milli-azadlıq hərəkatı oldu”

Məlum olduğu kimi, danışq dilinin mənşəyi barədə lap qədim dövrlərdən başlayaraq ən müxtəlif nəzəriyyələr irəli sürülsə də, bu problem hələ də ciddi bir müəmma olaraq qalır. Qocaman mühəndis Fikrət Rzayevin danışq dilinin və sözlərin mənşəyi ilə bağlı araşdırmaları respublikanın elmi ictimaiyyəti tərəfindən maraqla qarşılıb. Qəribəsi budur ki, Fikrət müəllim ixtisasca “humanitar” deyil, “texnar”dır. Onun bu il çapdan çıxmış “Söz” monoqrafiyası Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının Nəsimi adına Dilçilik İnstitutunda dilçi alimlərin iştirakı ilə müzakirə edilib...

Beləliklə, dillərin və sözlərin mənşəyi barədə suallarımızı mühəndis Fikrət Rzayev cavablandırır.

- Fikrət müəllim, Sizin dilin və sözlərin yaranış prinsipi barədə nəzəriyyə niz respublikanın müvafiq elmi dairələrində ciddi maraq doğurub. Sizdən xahiş edirik ki, bu barədə oxucularımıza da sadə və anlaşıqlı formada məlumat verəsiniz.

- İstənilən dildəki istənilən söz sanki bir riyazi düsturdur. Sözlərdəki danışq səsləri müəyyən məntiqi əsaslarla birləşərək mənaları ifadə edən konstruksiyalar əmələ gətirir. Sözlərin quruluşunda təsadüfi heç bir danışq səsi yoxdur. Hər bir danışq səsi sankli bu düsturun vacib və əvəzedilməz komponentidir.

- Bəs biz danışığımızda istifadə etdiyimiz bu fonemləri hazır şəkildə haradan “götürürük”?

- Azərbaycan dilindəki danışq səsləri və ya fonemlər bizə, həqiqətən də, hazır şəkildə verilib. Onların sayı 33-dür, çünki biz iki səsi yazıda eyni hərflə - “k” ilə ifadə edirik. Başqa dilərdə fonemlərin sayı müxtəlifdir, 28 fonemdən başlayaraq 52 fonemi olan cürbəcür dillər qeydə alınıb.

- Sizin nəzəriyyəniz başqa dillərə də tətbiq edilə bilərmi? Yəni bu tezislər ancaq Azərbaycan dili üçündür, yoxsa dünyanın bütün dilləri üçündür?

- Yox. Mən bu il çapdan çıxmış “Söz” kitabımda üç dilin – Azərbaycan, rus və alman dillərinin materiallarından istifadə etmişəm. Nəticə isə çox maraqlı alınıb və müsbət nəticələr ortaliğa qoyub. Dil materiallarının mənim nəzəriyyəmə əsasında tədqiqi göstərir ki, bütün dünya dillərindəki sözlər eyni prinsip və eyni məna konstruksiyları əsasında meydana gəlib.

- Yəni dünyanın bütün dilləri eyni səs qanunauyğunluqlarına görə tərtiblənilib?

- Bəli. Hələlik mənim tədqiqata cəlb etdiyim bu üç dildir. Amma dillər müxtəlif olsa da, danışq səsləri – fonemlər bu dillərin üçündə də eyni funksiyanı daşıyır və eyni mənaya malikdir. Mən əminəm ki, digər dillərə məxsus sözlər də mənim nəzəriyyəmə əsasında yoxlanılsa, nəticə eyni olacaq. Tədqiqata cəlb etdiyim dillərə məxsus danışq səsləri işlənmə təyinatına görə ciddi fərqlər nümayiş etdirmir.

- Bəs Azərbaycanın elmi ictimaiyyətinin Sizin tədqiqatlara münasibəti necədir?

- Respublikadakı dilçilərin mənim nəzəriyyəmə münasibəti birmənalı deyil və bu da təbiidir. Elmi ictimaiyyət orta məktəb sinfi deyil ki, hamı əlini qaldırıb bir səsə “bəli” desin. Yanaşmalar müxtəlifdir, amma ümumi münasibət müsbətdir.

- Məsələn, dilçilərimizdən kimlər sizin nəzəriyyəyə müsbət şəkildə yanaşırlar?

- Nəsrəddin Tusi adına Azərbaycan Dövlət Pedaqoji Universitetinin professoru Buludxan Xəlilov, Azərbaycan Milli Elmlər Akademiyasının müxbir üzvü Nizami Cəfərov və akademik Afət Qurbanov mənim elmi əsərlərimlə ciddi şəkildə maraqlanırlar və araşdırmaları barədəki ümumi rəyləri müsbətdir. Professor Buludxan Xəlilov həm də mənim “Söz” monoqrafik araşdırmamın elmi redaktorudur və ona ön söz yazıb. Bildiyimə görə, digər dilçilərimiz də hazırda mənim “Söz” kitabımı oxumaqla məşğuldurlar.

- Bildiyimə görə, özünüz ixtisasca mühəndis-mexaniksiniz. Bəs necə oldu ki, mühəndis-mexanik dilin mənşəyi və dildəki sözlərin yaranma mexanizmi ilə maraqlanmağa başladı?

- Bilirsiniz, insan beyni maraq dairəsinə görə çox rəngarəng sahələri əhatə edir. Əgər sən mühəndis-mexaniksənsə, bu o demək deyil ki, sən elə mütləq dəmirdən konstruksiyalar barədə düşünməlisən. İnsan ömrü boyu ancaq eyni predmet barədə düşünə bilməz axı. İnsan beyninin çox macəraları var. Bir də görürsən ki, elə fantastik mənzərələr açılır beynində.

- Amma yenə də hansı fakt, hansı impuls Sizi dilin və sözlərin mənşəyi barədə mülahizələrə gətirib çıxardı? Bu kəşf prosesi necə başladı?

- Hər şey ötən əsrin 90-cı illərində, yəni 20-22 il bundan əvvəl bütün Azərbaycanı bürümüş milli-azadlıq hərəkatı və mitinqlər zamanı başladı. Mən bir vətəndaş kimi bu mitinqlərin əksəriyyətində iştirak edir və mitinqlərdə çıxış edənlərin nitqlərini diqqətlə izləyirdim. Qəflətən bir sual doğdu beynimdə: adamlar niyə məhz bu sözlərlə danışırlar və sözlərdəki səslərin növbələnməsi niyə məhz bu cürdür? Fikir vermədən işlətdiyimiz danışq səslərinin arxasında hansı sirlər gizlənir? Bu səslərin növbələşməsi niyə məhz bu mənəni formalaşdırır?

Göründüyü kimi, bu suallar elə də asan suallar deyildi və onlara cavab tapılmalıydı. Beləliklə, düşünməyə və sözləri təhlil etməyə başladım. Yəni dilin və sözlərin mənşəyi barədəki nəzəriyyəmə Azərbaycan xalqının müstəqillik tarixi ilə eyni vaxtda başladı. Mən onu da anladım ki, Azərbaycan xalqı bu milli-azadlıq hərəkatında bir xalq kimi yenidən yaranmağa başlayır və bu zaman tamamilə yeni düşüncə tərzindən istifadə etməlidir. Deməli, bu məqamda sözlərə xüsusi fikir verilməlidir. Bu analiz prosesi 4-5 il davam etdi və lap sonda danışq səslərinin hamısının semantikasını, yəni mənasını tapa bildim. Yəni tutaq ki, a səsinin və yaxud t səsinin məna funksiyasını tapdım və gördüm ki, danışq səsləri bütün sözlərdə eyni vəzifəni yerinə yetirir.

- Deməli, Sizin axtarışlarınıza təkan verən milli-azadlıq hərəkatı oldu?

- Bəli, dilin mənşəyi ilə bağlı axtarışlarımın ilk qaynağı, daha doğrusu, bulağın gözü milli-azadlıq hərəkatı oldu.

- Sözlərin arxitekturası ilə Kainatdakı proseslər, memarlıq abidələrinin quruluşu arasında uyğunluqlar, hansısa bir harmoniya müşahidə olunurmu?

- Sözüün düzü, bu istiqamətdə axtarışlar aparmamışam və konkret heç nə deyə bilmərəm. Amma güman ki, müəyyən

qanuna uyğunluqlar olmalıdır. Amma sözlər üzərində apardığım müşahidələr bunu deməyə əsas verir ki, sözlərlə istənilən hərəkətin arasında müəyyən bağlılıqlar var və bu bağlılıq daha çox istiqamətlə bağlıdır. Kainata gəlincə isə, danışq səsləri Kainatda baş verən bütün prosesləri ehtiva edə bilər. Yəni danışq səsləri ilə proseslər bir vəhdət halındadır.

Məsələn, saitlər istənilən sözdə istiqamətin müəyyən edilməsinə xidmət edir.

- Bəs saitlərlə samitlərin əsas mənə fərqi nədədir?

- Saitlərin əsas işi istiqaməti ifadə etməkdir. Məsələn, “uzun” sözündəki u səsi davamlı məsafəni ifadə edir. Və yaxud u səsi “ulduz” sözündə də eyni funksiyanı daşıyır. Saitlərin mənə xüsusiyyətlərini anlamaq üçün bu cəhətə xüsusi diqqət yetirmək lazımdır. Samitlər isə hadisələrin özünü, onun əsas, başlıca əlamətlərini göstərir.

- Məşhur alim akademik Marrın vaxtilə belə bir ideyası olub ki, elə bir zaman gələcək ki, səslə danışq itəcək və insanlar bir-birləri ilə telepatik şəkildə əlaqə saxlayacaqlar, yəni şüur dili yaranacaq. Marr onu da bildirirdi ki, bütün dillər vahid bir dildən yaranıb. Buna Günəş dil nəzəriyyəsi də deyilir. Sizin nəzəriyyə-nizlə bu nəzəriyyə arasında bir yaxınlıq varmı?

- Həçansa danışq dilinin itəcəyi barədə ideya ilə razılaşmıram. Çünki onsuz da Kainatda istənilən varlıq tamamilə uzaqdakı varlıqla düşüncə vasitəsilə əlaqə yarada bilər. Belə bir təmas üsulu lap qədimlərdən məlumdur və Kainatda yeganə ünsiyyət forması məhz bu cür baş tutur. Qardaşım Vahid Rzayev demişkən, «*“Kainatın ölçü və miqyasında Azərbaycan dili, dilçiliyi o qədər zəngin olan bir dildir ki, bu dildə Nuh, Xızır, Zərdüşt danışdı, kainatın konstruksiya və mexanikası dilçiliyini bizim əraziyə - azərbaycanlılara gətirib, çatdırdı, bəxş etdi. Onlar fəlsəfə, astronomiya kimi elmi gətirməklə o elmlərdən Yer üzünü bəhrələndi.*

Bütün yüksək elmi mətnlərin qıfılı müəllif, açarı isə oxuculardır. Bütün hallara, hərəkətlərə, həndəsi bucaqlara, varlıqlara baxdımsa da, onları elmdə, elmləri isə onların əhatəsində gördüm.

“A” – hərfi kainat konstruksiyasıdır. Alfavitin (əlifbanın) ilk hərfi də “A” - dır. İki istinad xətti bir mütləqə istiqamətlənməklə zirvədə Işıq göstərsə (piramida tipi), “O” işıqdan (nurdan) yayılan, törəyən şüa şölədirsə, ondan isə zərrələr yayılırsa, biz A - zərlərik

(işıqdan zərrə törəyər). A- zər bəydirsə və sonda candırsa (ışığın canlısıyıqsa), ona görə biz A - zərlərik. A - zər – bəy - canlılarıq. Yaranışın Nuha qədər, Nuhdan sonra ilkiyə.

“Haralısan?” – deyəndə, inciməyək. O mənim “Vətən balamdır, ərazim, torpaq payımdır, Azərbaycanımdır!”

Ərazimiz və özümüz Nuha qədər, Nuhdan sonra heç vaxt ətrafımıza, xalqlara, mədəniyyətlərə ziyanlıqla, saxtakarlıqlarla yanaşmadıq. “O” bizi, ərazimizi tufandan Nuha qədər də, Nuhdan sonra da hişf etdi, qorudu. İşıqla, zərlə yenə də işıqlı etdi. Daş qayalarda (Gəmiqaya, Qobustan, Azıx mağarası) yazılı etdi, tarixlərə başlanğıc etdi.

Bütün bəşəriyyət, ərazilərindən asılı olmayaraq, ikihecalı söz başlanğıcından söz deyər. “Nə - nə”, “də - də”, “ba - ba”, “mə - mə” və s. tələffüz edər. Körpələrə biz insanları o ikihecalı məntiqi adlıqları mənimsədirik? Köklü olaraq yox! O körpələr Yer üzündə hansı dili, dilçiliyi təmsil edərlər? Kainat dili, dilçiliyini!. Körpələrin ilk ikihecalı sözlərin tələffüzü “Kainat Dilçilik Akademiyasının məzunlarına” bənzəmirikmi?»

- Elmi araşdırmalarınızı nəşr etdirmək imkanlarınız necədir?

- Təxminən, 15-20 il başladığım tədqiqatları yalnız bu il kitab halında oxuculara çatdırı bildim. Səbəbi isə maliyyənin olmaması idi. Hazırda bu yöndə tədqiqatları əhatə edən ikinci kitabım – “Söz konstruktorluğu” çapdan çıxmaq üzrədir. Bundan əvvəl isə elmi dərgilərdə və bəzi qəzetlərdə yazılarım dərc edilib.

Söhbətləşdi: Fərzüq Seyidbəyli “Unikal” qəzeti, 9.10.2012

Görünən, görünməyən, eşidilən

İnsan ətrafına baxdı ona ad tapdı “ Mutant “ (eybəcərləşdirilmiş), “ Amorf “ (görkəmsiz, formasız, eybəcər). Amma planetimiz və ətraf nədir, necədir hansı gözəlliklər əhatəsində, gözəlliklərdədir. Niyə gözəllikdədir?

Gözəlliklər ətrafımızdadır, görmək istəsək də, istəməsək də o, yenə də gözəlliklər əhatəsində gözəlliklərdədir. Bu baxımdan “ Ego “ –

da bir baxışdır. Gözəlliklik mə'furları bizim fikrimizin “ məhsulu “ olmayıb nə “ subyektivdə “, nə “ obyektiv “ – dədir, nə müqayisələrdə nə də düşüncələrimizdə və o gözəllikləri görmək istəklərimiz, gözlərimizdədir. O, gözəlliklər isə yaranışın başlanğıc anından başlamış və davam edən gözəlliklər əhatəsində o gözəllikdədir. Çünki yaranışın ilki gözəldir, özü gözəldir, ardıcılıqları gözəl, törəməsi gözəldir.

Kimsə “ eybəcərlik “ – ləri görmək istərkən o, o “ eybəcər “ – liyi gözəllikdə olduğunu görə bilmir. Kimin balası, kimin törəməsi çirkinlikdədir? Onlar onun gözündə, gözəlliklər əhatəsindədir. Onların “ çirkin “ – liyi görə bilməyən gözlərindədir. Onun gözündə o, yenə də gözəllikdədir.

Ərazimiz, dilçiliyimiz göz dedi, gözdə dedi, göz - əllikdə dedi. Yenə də görən gözdə dedi. Gözəllikləri görmək istəyən gözdə mə'na olur, “ məqsəd “ olmur.

Söz, fikir düşüncənin məhsulu deyil, söz vəziyyətin, şəraitin ardıcılığı mə'nasıdır. Düşüncələr gözlərin dərinliyində, sifətin cizgilərində görünür. Sözü sözdən gör, “ gör “ deyirik. Söz görünür, düşüncə görünür, hava qatı görünür, səs görünür, ağrı görünür daha nələr – nələr görünür. Bu mə'furlar Sahibi Mütləqin xüsusiyyətlərindəndir ki, onlar da görünür. Çünki o, Sahibi Mütləq də görünür. Amma hər an Özünün var olduğunu bəyan edər. Hər hansı bir mə'furları görə bilmiriksə bu o demək deyil ki, onlar yoxdur. Onlar bizim dərk etməyimiz, eşitmək, bilmək üçün vardır.

Mə'nasızlıq yığışıb mə'na gətirə bilmir, söz yığımı konkretliyi gətirə bilmir. Mə'nasızlıqla, məntiqsizlik mütləqi gətirə bilmir. Dəqiqsizlik yol göstərə bilmir. İnsanlar ad düşündülər “ bəhanə “. Bəhanə də bir bəhanədir, nə bəhanə? İlkdən ilk insandan yer üzündə məntiqi fikir, məntiqi düşüncələrdən fəlsəfə və elmlər törədi. Yer üzündə hansı yazıda, hansı elmdə məntiqi fəlsəfə özünü göstərmir?

Cansız “ substansiya “ deyilən də bir hərəkətdədir. Kütlə, varlıqlar da sakitlikdə, sükunətdə yox, o da hərəkətdədir. Daş, dağ, dərə də hərəkətdədir. Bu hərəkətlər, yer kürəsi hərəkətinə mütənasib

hərəkətdədirlər. Yer kürəsi Günəş ətrafında, günəş isə qalaktika daxilində, qalaktikalar Kainat daxilində, Kainatlar hərəkəti isə bir işıq başlanğıcı ətrafında hərəkətdədirlər.

“ Cansız “ – ı cansız etməyə, can gərək ola. Canlıyı canlı etməyə də can gərək ola. Canın özünə də, can bəxş edən olar. Işıqsız, cansız, temperatursuz, kütləsiz, çəkisiz, formasız, rəngsiz də ola bilməz. Candan candır canımız, cana candır canımız. Canlılar arasında candır canımız. Cansız substansiya və ya substansiya cansız? Substansiya deyilən də bir candır, çünki adı varsa, demək özü də vardır.

Qum – qumdan, daş – daşdan, ağac – ağacdən, çiçək – çiçəkdən, çay – çaydan, dəniz – dənizdən, okeanlar – okeanlardan, zirvələr – zirvələrdən, söz sözdən gözəldir ki, onlar da hərəkətdə bir candır ki, varlıqdır ki...

İnsan böyük varlıqdır o, Kainatla yer təmsilçisidir. O, Kainatı yerə bağlar (əqli düşüncələri, dərki ilə), yer aləmini Kainata bağlar (informasiyaları ilə). İnsan iki həddlidir, öz bioloji konstruksiyasında iki bölüm arasındadır. Çünki insan vücudunda alınla qaş arası, bir sərhəddir. Alın sərhədsə, qaş da bir sərhəddir. Alın mərkəzində zəka nöqtəsi yerləşir o, başlanğıc sərhəddiyidir. Alından yuxarıya (zəka nöqtəsindən) olan baş, yaddaş daşıyıcısı, dərk etmə daşıyıcısı olmaqla Kainata bağlılıqdadır. Alında zəka nöqtəsindən aşağıya qaşlardan başlamış, göz material aləmi açmağa göstərməyə bağlılığın başlanğıcıdır. Işıq bir mütləq.

Gördüklərimiz, bildiklərimizlə biz onun mə`na daşıyıcılarıyıq.

Göz gördüyünü bilər, qulaq eşitdiyini bilər, dil daddığını bilər, qan vücudu bilər, ürək qanı bilər və s. Qaşlardan aşağıya vücud diqqəti istər, əzizlənməyi istər, tumarlanmağı bəzəyi istər, yatmağı istirahəti istər, yaraşığı istər, isti soyuq qida istər və s. Ayaqlar hərəkət, əl barmaqları hiss etdirməyi istər. Zəka, baş, yaddaş yatmaz, mürgüləməz, susmaz, dayanmaz, qida ilə qidalanmaz. Baş və baş daxili tumar, yaraşıq, bəzək istəməz. Baş dərki istər, yaddaş istər, məntiq istər. Zəkamızdan bizi Kainata bağlamaq istər.

Gözlər

Əgər deyirsə, deyərkən – dediyi başqa, düşündüyü başqa, baxışı başqa, məqsədi başqa, addımları da ona uyğun başqadırsa, onunla “vaxt itirməyə” – dəyməz. Onları özünə istəyəndir, məkri özündən öndə gedəndir, öz məqsədləri ancaq özünü karıxdırandır.

Gözlər də, qəribədir maraqlıdır! Gözlər var rəhmlidir, mehribandır, həlimdir, qəddardır, paxıldır, məkrlidir, yalan deyəndir, aldadandır, karıxdırandır, azdırandır, xəyanətkardır, tənbəldir, çevikdir, şüşə kimi soyuqdur və s. və i. Gözlərə bax, gözlərə...

Baxışı ayrı, dediyi ayrı, düşündüyü ayrı, fikri ayrı - gözlərə bax, gözlərə... Dediklərinin arxasında gizlənən - gözlərə bax, gözlərə... Düşündüklərinin arxasında gizlənən – gözlərə bax, gözlərə...

Gözlər, dediyini, düşündüyünü, istəklərini (gizli) gizlədə bilməz – gözlərə bax, gözlərə. Gözlər yumulub gizlənsə də, sürmələnilib - sürməli olsa da, gözlərə bax, gözlərə. Deyilən “mə`fumlar” – sirli, örtülü, gizli, müəmmalı, məqsədlidir – gözlərə bax, gözlərə...

Diqqətlə baxdıqda - söz, səs, musiqi gözlə görünməyən ancaq eşidiləndir. Bir də - düşüncələr, fikirlər, istəklər, məkr, yalan, xəyanətlər, karıxdırmalar və s. nə gözlə görünən, nə də eşidiləndir. Amma yenə də, gözlərə bax, gözlərə... Onları gizlətməyə, gözün gücü çatmır, yenə də - gözlərə bax gözlərə!

Günəş işığı tükənməz

*Soruşsaydılar ki, bu yer həyatında nə istəyərdin?

Cavab verərdim ki, təməl sinfindən başlayıb, dünya elmlərini yenə də öyrənməyə təhsilimi istəyərdim! (Amma hələ gec deyil.)

*Ömür o dünya ilə bu dünya arasında deyil. Ömür o ikisinin “duet”-i arasındadır.

*Hal olmasa, “mə`na” olmur. “Mə`na” olmasa, məntiq olmur. Kainatdaxili bunlarsız olmur.

*Deyirlər, “Hər kəsin öz dünyası var”. Düzgündür! Amma hər kəsin “öz dünyası”-nı bu insanlar aralarında bərabər bölşəydilər, bərabərləşdirsəydilər, nələr olardı?

*Nədir həsrət, haradadır həsrət? Yerdə ikən yerdəki qaranlığa yoxdur həsrət. Əbədi olan o işıqadır həsrət...

*Sevgi – gözəlliyindədir. Məhəbbət – birliyindədir. Budur bağlılıq, budur anlayış.

*Kainatdakı işıq aləmi elə bir aləmdir ki, orada ölmürlər! Çünki orada doğulurlar.

Yer aləminə gəliş – yerdə doğulmaqdır. Yerlə Kainat arasında o Mütləqə bağlılıqdır.

*Söz “sirr” deyil, səsin özü insana əsrarəngiz bir sirdir.

*Pikasso, Salvador Dali, Da Vinçi biz insanlara nələrisə dedilər və qayıtdılar. Biz insanlar isə, hələ də düşünürük.

*Səslənən fikir və ideyaları “obyektiv”ə, “subyektiv”ə bölə-bölə həqiqət fikri nəyi əhatə etdiyini müzakirəsiz, natamam hala gətirmirikmi? “Sənin fikrin elədir, mənim fikrim isə ...” deyilmirmi?

*Hər bir düşüncə ilə düşüncə tezliyi Kainata səslənir, Kainatda eşidilir. Yazıq Kainat, “bə`zi” düşüncə və istəkləri, tələbləri düzgün nizamlamaq üçün nə qədər işıq, zərrə anı sərf edirsən ki, nizamlar, ardıcıl hərəkətlər xaotik olaraq pozulmasın?

Belə olmasaydı, insanlar neçə milyon illər bundan əvvəl Yer planeti və Günəşin özünü də məqsədli düşüncələri ilə söndürüb məhv etmişdilər.

*Ölümün son anında (bir anilikdə) vücut çox aktivləşir. Bu, ilkdən canlının “Ol” halından (ışıqdan) “Oldu” (Müddəti tamam oldu) halına keçid məqamıdır.

Varlığın özündə olan işıq payını Kainata (mütləq işığa) çatdırmaq, qovuşdurmaq isə, Can Aparanın müşahidə halıdır.

*Düzgünlük arasında yalan yoxdur. Yalan arasında düzgünlük yoxdur.

*Hər bir yenilik keçmişi unutmur. Hər bir yenilik keçmişi müqayisəli dərəcədə xatırladır. “Keçmiş” dediyimiz uzaqlaşmır. O, hər an yaxınlığımızdadır.

*Hər bir keçmişi unutdurmaq istədikcə, yenə də yeniliklə qarşılaşır və kifayətlənməli olur.

*Əbədiyyət elə bir aləmdir ki, orada “son oldu” olmur. Hər son bir başlanğıcdır.

* Aləmin sevdasına bir bax. Sevdanınsa aləminə bir bax.

* Yer üzündə olan bütün elmlər bilmək istəyinin əvvəlidir. Amma “bildim”-lə yenə də kifayət deyil.

* Xalq arasında “ürəyim istəyir” deyirlər.

Amma ürək istəmir, ürəkdən keçən qan “istəyir”.

Düşüncələri baş, beyin istəyir. Vücudi istəkləri isə qanımız istəyir.

* Nəyin çirkin, nəyin eybəcər (mutant) varlığını göstərə bilmərik biri-birimizə. Çünki hər nə yaranıbsa, gözəlliyin özü ilə özündə yaranıb.

* İstək üçün inamın gərək ola. İnam üçün isə istəyin gərək ola!

* İnanmasan, aldanmayacaqsan. Aldanmasan, inanmayacaqsan! Daha düşünəcəksən.

* Günəş planetinin nüvəsi aktiv olduğundan kütləsinə görə işıq qədrini saçan, yayandır. O, işıq qədəri çox vacib olandır. Günəş işığı kainatın işıq halına bağlı olduğundan onun işıq saçması tükənməz, işığı sönməz. Günəş səthindəki iy, qızarmış buğda iyinə çox yaxındır. Onun səthində rahat hərəkət etmək olar. Vücudun, gözlərin yanmaz, nəfəsin darıxmaz.

Günəşin hər tərəfi “yandırma”-da deyil, yandırmaz. Günəş varlığında 11 hal dəyişikliyi, yeniləşməsi var.

Çünki hər bir dözülməzlik həddinin, bir dözülmə sərhəddi var.

Günəşə ən yaxın olan Merkuri planetinin ən qısa dolanma dövrü 88 sutkadır. Günəşdən Merkuriyə olan məsafə 0,4 astronomik vahiddir. Müqayisəli olaraq, yerin günəşdən orta məsafəsi 1 astronomik vahidi 150 000 000 km-dir. Amma buna baxmayaraq Merkuri planeti günəşə yaxın olsa da, öz təyin olunmuş sabit temperaturunu dəyişmir.

Günəş planeti də, nüvəsinə mütənasib olaraq, rəvan temperatur həddinə malikdir.

* Bu gün bir danışığ əsnasında belə bir fikir eşitdim:

- Sən əyri ol, ətrafın düzgün olana qədər.

Düşündüm ki,

- Yox, sən düzgün ol, yer üzü düzgün olana qədər.

* Candır ki, vücuddur. Vücuddur ki, bədəndir. Bədəndir ki, var olan varlıqdır. Var olan varlıqdır ki, hərəkətdədir.

(Diri yerişir, ölü aparılar).

* Söz, cümlə, fikir: düşüncələrin tezliyi ilə, üst-üstdədir.

* Nağıl hadisənin ardıcılığıdır. Rəvayət keçmişin xatırladıcısıdır. Mif, əsəti isə, tarixi hadisə və personajların dəyişikliyi.

* Yoxdur elə bir varlıq ki, "Var olanın" Özünün tə'yinləşdirdiyindən, var olmasın.

Yoxdur elə bir varlıq ki, "İşığın Özündən" ayrılan "O zərrədən," "O"-varlığın özü olmasın.

Günəşlə, ətrafı

Nə yaxşı ki, Günəş ətrafında olan planetlər o, Günəşi cəzb etmir özünə!

Nə yaxşı ki, Günəş də ətrafında olan planetləri cəzb etmir özünə!

Cəzb edib, cəzb olunsaydı günəş, onda Günəşin özünü də cəzb edərdi Qiqantlar (həcm və kütləcə günəşdən çox böyük olan planetlər) onda biz və ətrafında olan planetlər gedərdik Günəşlə. Onda yer planetində nələr olardı?

Dağlar parçalanar, sular qaynayar daşar, insan torpağa, torpaq canlı ilə insana qarışar, o dünyaya ilk ölən, bu dünya ilə son ölənə qarışardı onda. Yer kürəsi nüvəsi karıxıb, özünə yer tapmağa çalışar, bu planet parçalanıb, tikələnər onda.

Günəş ətrafında olan planetlər, Günəşlə bir planetlər, elə Günəşin özü də o, gücdən o, təzyiqdən tikələnər, Kainata səpələnərdi.

Orbitsiz bir orbit olub, xaosla (qarışıqlıq) xaotik (öz başına) olardı onda. Bürclər karıxıb yerindən çıxar, Qoç – Buğaya, Buğa – Su tökənə, Su tökən – Əkizlərə və i., qarışardı onda. Hər planetin sü'rət həddi, dəfələrlə artardı onda. Kainatda olan bütün küllü kütlələr (planetlər) parçalanıb, tikələnib, sürtünmədən kül olub, Kainatın sonu olardı onda! Hərəkətləri nizamlayan, ardıcılışıdıcının Özü də karıx,

aciz olardı onda! Kainatın Işıq əvvəli, Qaranlıqla son olardı onda! Nə dünya bizi cəzb edir, nə biz dünyanı cəzb edirik. Yer üzünə rəvan hərəkətlə gəlib, yer üzündən rəvan hərəkətlə qayıdırıq. Yer üzünə biri-birimizi öyrənməyə, tanımağa gəlirik.

Kainat (oval, ellipsoid) daxilində olan bütün planetlər, birgə hərəkət sür'ətinə tabe olduqlarından biri-birinə güc, zor, zorakılıq edə bilmirlər və birgə hərəkət sür'əti ahəngini pozmaq gücünə, sahib deyillər. Biz də, o hərəkət sür'əti əhatəsində olduğumuzdan, o hərəkət sür'ətini hiss edə bilmirik.

Planetlər də elədir, biri-birini öyrənir, biri-birini tanıyır. Orbital hərəkətinə görə, orbital hərəkətlər pozulmur, nə biri-birinə yaxınlaşır, nə biri-birindən uzaqlaşır. Birgə hərəkətdə olduqlarına sevinir. Çünki insanlar da birgə, bir yerdə olduqlarına sevinir.

Həyat davamı

- Bütün təsəvvürlər Onun olduğundan, “O” – Təsəvvürlərə sığmadı, sığa Bilmədi.

- Gün bizə müddət, Sahibi Mütləqə, bir Andır.

- Cəhənnəmin “odu” – olmayacaqdı, əgər bə`ziləri öz odunu aparıb, öz “odunda” – yanmasa idi, əgər.

- Ə. Vahid sözü, mə`nanı əqiq, qiymətli daş kimi cilaladı, hamarladı sözü, bədahətdən Qəzəllərdə dedi.

- Müləhizələr olmasa idi, cümlələr qurulmayacaqdı, hecalar olmasa idi, sözlər deyilməyəcəkdi.

- Verilən, qeydə alınan ən böyük müəlliflik hüququ və ən böyük patent xalqın özü, dili, yaddaşındır. Müəllif və mövzu o ərazinindir, o ərazidəndir.

- Əgər ərazi, “dirisinə” – sahib çıxsa, ölüsündən narahat olmasın, ölüsü də diridir onda.

- Mükəlimə - danışmaq, fikir bölmək, düşünmək, düşündürmək gözəllikləri bir görmək, bir də eşitməkdir. Gözəllik – gözəlliyə bürəli olduğundan, insana rahatlıq hissi verir.

- Bu yer həyatı, ayrı bir həyatdır. Bu yer həyatı, Kainata bağlı olan bir həyatdır.

- Böyüklüyü dərk etməyən (istəməyən), kiçikliyi necə dərk edər? Ancaq “mənəm” – deyər.

- Xəyanətlərin kateqoriyaları yoxdur. Xəyanətlər heç vaxt, özünə haqq qazandıрмаğa yer saxlamır. “Xəyanətin” – adlığı yox! Özlüyü xəyanət adlı, xəyanətdir.

- Cüt, cütdürsə əgər, bir ayrılar, bir qalar.

- İsti, soyuq, gecə, gündüz, həyat, ölüm özü bir sübutdur! Onlar sübutsuz, sübut “olduqlarından”, onları sübut etməyə də lüzum yoxdur. Necə ki, Kainatın, onun Sahibi Mütləqinin də, sübut Edilməyinə - Ehtiyacı yoxdur.

- Biz Zərik, Zərdənik, Azərik, Azəriyik, Azərləyik, İşıqlılarıq! Bizə, oturmaq həyatımızda Od Yurduna, İşıq Yurduna həmişə, uzaqdan qonaq gəliblər.

Qonaqpərvərlik - bu bizim, təməl yaddaşımızdır. Qonaq gəlişinə sevinən, şadlanan, qonaqpərvərik. Bu, Həzrəti Nuhla, Nuh babamızdan bizə, ərazimizə, özümüzə qalma bir mirasdır. Qonaq - qonaq kimi gəlsə buyurar, məqsədli gəlmiş olsa, süquta uğrayar! (baxın təhrif olunmamış, qədim tarixlərə).

Qonaq gələr ərazimizi, İşığımızı görməyə. Qonaq gedər, bizi –
Zəri, ərazimizi deməyə.

- Zərim, Zərlim, Azərim, Zərlə Azərlə, İşıqla Azər-bəy-can,
Vətənimiz!

- Xalq arasında deyərlər ki, “Çörəyi ver şörəkçiyə, birini də
artıq” – bəli, tamamı ilə düzgündür. Amma, bir də, “Kitabı ver kitab
oxuyana, birini də artıq” – çünki, kitabla söz, Kainat, məntiqi, mə`na
“çörəyidir”- ki, heç ondan da, doymaq olmur.

Əgər ki, yer üzü, bütün bəşəriyyət çörəksiz ola bilməzsə əgər
deməli, yerin özü də, sözsüz, hecasız, cümləsiz də , səssiz və məntiqsiz
də ola bilmir. Yazı, daş, qaya üstü yazılar və Kitab, elə bir məvhumdur
ki, həmişə haradasa, özünün bir nüsxəsini qoruyub saxlacaq, özünü
oxutduracaqdır.

- Söz, quru bir kəlmədir? Yox! Söz Kainat aləmində, Kainat
aləminin özündəndir.

- Dərviş yaxından baxar, dərvişə uzaqdan baxarlar. Dərvişi dərk
etməyə, dərviş görə. Dərvişə “su” - görə, uzaqdan “fidan” - görə, o
Kitabı görə.

- Nə isti, nə soyuqdur. O vücudun öz hərarəti var o nə isti, nə
soyuqdur.

- Sevgi səndə deyil ki, sevgi məndə deyil ki, Sevgini bu aləmə
özümüzzlə gətirdiyimizdir ki... Sevməsə insan biri-birini, onlar sevgini
biri-birinə necə sevdirərdilər ki? Sevgi qarşılıqlı, sevmək qarşılıqlı,
sevgi - sevilər, qarşılıqlı!

-Musiqi kollektivlərində, ansambllarda hər bir musiqi aləti öz
vaxtında, öz yerində, öz zamanında səslənirlər. İfaçılar musiqiçilərə,
musiqiçilər isə, ifaçıya yer saxlayırlar.

İndiki ərəfədə, insanlar arasında hansısa bir mövzuya diqqətlə qulaq asıb, dinləmək, eşitmək istədikdə, sanki orada olanlar, bir Kvartetə bənzəyir. O insanların hamısı eyni vaxtda danışmağa, fikrini deməyə çalışır. Daha nə biri-birini eşidən, nə də biri-birinə imkan verən var.

Hərdən belə bir təəssürat yaranır ki, bu müzakirələr “xoru” – Xor kapellasına, bənzəyir. Yəni ki, eyni mövzunu, eyni vaxtda, o insanlar, hamılıqla səsləndirir.

- “Z”, “S” - Kainat əlifba sistemində Işıq başlanğıcı, Işıq daşıyıcısı anlamındadır. Z-S, Işıq – Ur – (ərazi), van – (o ərəzidən, o ərəzidə) - bildirişidir. Zurvan adlığı, örtülü, əksi (güzgü) adı, Navruz kimi tarixləşib. Gəmi – Qayadakı daş, qaya üzərindəki yazılarda Survan, Zurvan qeyd olunub. Bu ilk olan, və başlanan həyatın, Işıqdan, istidən, Qoç – (Kainatın böyük partlayış gücündən yaranması, Işıq anoloqu Günəş) bürcündən, Buğa – (o ərəfədə, suyun, küləyin, torpağın, bitkilərin gücə, qüvvəyə gəlməsi, törədici başlanğıcı) bürcünə keçən ərəfədə həyat başlanğıcı, istidən, isti başlanğıcı ilə başlayar, anlamı daşıyıcısıdır.

Həyat gözəldir! Nədir gözəlliyi?

- Yer planeti istisi, işığı, su, qidası ilə insanlara bir xilaskar və yaşadıcıdır. Yer planetinin səthində olmaqla biz ona nə bəxş edirik? (dağıdıcılıq, təşəkkürsüzlük, günəşə e`tinəsizlik).

- Vücutlarımız vaxtsız, zamansız və dayanmadan bizim “Var olmağımız” üçün çalışmada və fəaliyyətdədir. Vücudumuza nə bəxş edə bilirik? Xəstələndə üzlərimizi yad etməyimiz?

- Oğuznamədə deyilənə görə “Ağsakrallıq” ifadəsi işlənilir. Bu mənə Azərbaycanca çox işlənən “Ağsaqqal” ifadəsinə keçib. “Sakrallıq” – Böyük həyat təcrübəsi olan, düzgün yol göstərə bilən, düzgün məsləhətlər verə bilən mə`nası daşıyıcısıdır.

- Belə bir fikir mövcuddur ki, hündürlükdən axan şəlalənin üç temperatur nöqtəsi var. Şəlalənin başlanğıcından aşağıya axan suyun temperaturu, orta nöqtəsində suyun temperaturu, suyun tökülən nöqtəsindəki temperaturu. Şəlalədə üç fərqli temperatur həddi var.

- Mütləq olan aləm var ki, o aləmdə vaxt – zaman yoxdur! İnsan gəlişi və qayıdışına da vaxt – zaman yoxdur. Nədir gəliş, Nədir qayıdış? Əbədi zamansızlıqadır qayıdış. O, hər an yaransın və hər an yaranacaqdır anlamıdır. İlkdən Kainatlarda vaxt – zaman olmuş olsa idi, Kainatın özü müddətə, müvəqqətiyə – olmuş olardı.

- Narın 613 – dənəsi var deyirlər. Nar – işıq, isti, alov kimi Azərbaycan ərazisində adlanıb.

- Simli musiqi aləti Tara yeddi not sığırsa, tar musiqi aləti yeddi nota sığmır. Onun hələ nə qədər səslənməyən səs yaddaşı var. Bütün musiqi alətləri, Kainat səs toplumunu o səsə təbənnüm edir. Bütün musiqi alətlərinə o səs tezliyi və tembrini bizmi verdik?. Yox, bütün musiqi alətləri Kainat səslərini səsləndirər, o səsləri təbənnüm edər. Bütün səslər Kainatın ilkin olan səsidir ki, hələ də davam etməkdədir.

- Mə'nasız heç bir hərəkət yoxdur. Azərbaycan dili – dilçiliyi zəngin olduğu kimi, onun musiqisi də zəngindir, rəngarəngdir. Həzrəti Nuh bu ərazidə, bu ərazi dilində danışdı və danışdı. O xilas olmuş insanlar bir yaddaş daşıyıcıları idilər. Onlar bilirdilər ki, “biz su ilə suda xilas olduq, Tənqri İşığı ilə xilas olduq”. Tənqri, Tanqri, Tanrı bütün varlıqlar Onundur ki, “tanı” – anlamıdır.

- Tələbəlik günləri bitdisə, gənclik günləri də onunla bitdi. Qayğısız günlər, qayğılı günlərlə davam etdi.

- Həyat gözəldir! Nədir gözəlliyi? Sənin öz gözündə görə bildiyindir bu həyatın gözəlliyi.

- Kimya, Fizikanın paralelidir.

- Məhəbbət – sədaqətdə məhəbbətdir! O, sədaqəti olmayan məhəbbəti kim sevər?.

- İnsan öz ədalətinə inanır. Onunla razılaşıır.

- O cəmiyyətdə ki, hamı şəxsiyyət olmaq istəyir, o cəmiyyət qarışıq olur. O cəmiyyət ki, şəxsiyyətinə dəyər verir o cəmiyyət yeni şəxsiyyətlər yetişdirir.

- İnsan varlığında, özündə, daxilində ölmək “istəməyən” nə varlıq yerləşib ki, “O” – ölmək istəmir? Vücut ölməyi bilir, baş ölmək nədiri bilmir. Baş, yaddaş işıq daşıyıcısıdır o “ölməyi” bilmir.

- Yer kürəsində yeni dağlar, yeni okeanlar yaransalar da belə, yer kürəsinin kütlə çəkisi və günəş ətrafında hərəkət sürəti yenə də dəyişməz olaraq qalacaqdır. Çünki onlar kənardan gələn yox, öz varlığından ayrılındır, özündəndir. Günəş ətrafında hərəkətdə olan planetlərin sürətləri də məsafəli hərəkətdə olduğundan nisbətlər dəyişməz qalır. Bütün çəkilər, hündürlüklər, çökəkliklər yer kürəsi kütləsinə və sürətinə mütənəsibdirlər. Bütün kütlə və çəkilər yer kürəsi həcmi bərabərliyindədirlər.

- Sözə, söz gərəkdir. Fikrə söz gərəkdir. Sözsüz, söz olmur. Sözsüz, fikir olmur. Sözsüz, düşüncə olmur. Sözsüz, demək olmur.

Söz idi ilk, söz deyildi ilk. Sözlə söz dedilər, sözə söz dedilər. Sözlə, sözü ardıcılıqda dedilər. Kainata üz tutdular, Kainatın öz dilində Kainata söz dedilər. Onun dili ilə, Ona söz dedilər. Sözü ilk Onda idi, Ona öz sözünü, sözdə dedilər.

Sözlə Söz idi ilk, Sözə Söz idi ilk. Səsə, səs idi ilk, O səsdən, söz idi ilk. Səs işıqdan idi, Sözlər işığa idi. Söz düşündürən, düşüncə sözdə idi.

- Duz çıxaran, suçu (cuvar), sağıcı (süd), dəyirmançı öz işlərinə çox diqqətli və cavabdeh yanaşmalıdırlar. Çünki, onların əməyi müqəddəs işıq daşıyıcıları ilədir. Duz, su, süd, çörək işıq, zərrə daşıyıcılarıdır.

- Hər hansı bir sual varsa da, onun cavabı da vardır. İstəmirəm o aləmi ki, o sirli, gizli, müəmmalı və naməlumdur. Onlar elmlərdədirlər.

- “Aq-uş-qa” bu işıq – işıq –ışıqdır. Aquşqa Naxçıvanda çox qədim vaxtlardan toy məclislərində, xına yaxmada şad, sevindirici düşüncələri səsləndirməkdən ibarət idi. Adətən fikri dördlükdə, rübai

kimi deməklə heç kimin xatirinə dəyə biləcək fikir deyilməzdi. Şadlığa şad söz, şad fikir deyilərdi ki, qurulacaq ailə şad, sevincdə biri – birini başa düşmək anlamı daşısın. Sonrakı mərhələlərdə “aquşqa” onu “haquşqa” kimi də adlandırdılar.

İnsan

İnsan - insan olduğuna sevinmiş olsa idi əgər, qarşısında olan insanları, "əzərdi"- məgər?

İnsan və sür`ət.

Yer insanı planetin günəş ətrafında 1/san 500 km. sür`ətə uyğun düşünə bilir.

1900 – cü ildən 1/san 650 km. hərəkət sür`ətinə uyğun düşünməyə başladı.

2000 – ci ildən yer insanı daha 1/san 800 km sür`ətə uyğun əqli düşüncə tezliyinə keçə bildi. (Yer planeti hərəkətinə mütənasib olaraq). Son illər ərəfəsində insanlar başlarının gicəlləndiyini, fırlandığından şikayət edirlər. Bu xəstəlik və xəstəlik əlaməti deyil. Bu yer planetinin səthində olmaqla informasiyalar sür`ətidir ki, baş, beyin bu sürətə uyğunlaşaraq müxtəlif tezlik informasiyalarını yaddaş hüceyrələrinə yerləşdirir.

1/san 1000 km. informasiyalar tezliyi sür`ətlərinə hazırlaşaq. Daha Kainatın informasiyalar tezliyi sür`ətinə yaxınlaşaq.

İşarələr

Müxtəlif daşlar üzərində və tərkibində olan rəngli xətlər, işarələr, xallar, mərmərlərin müxtəlif rəngləri və üzərində olan

fakturalar yer kürəsinin temperatur hədlərinin qırılması, sabitliyə rənglərlə müxtəlif hədlərin göstəriciləridir.

Faydalı qazıntılar, Su, neft, qaz, daş kömür və s heç də tükənmir, çünki Nüvədən dayanmayan, tükənməyən sinxron prosesin getmə nəticələridir.

İşıqsız, Səssiz aləm mümkündürmü?

Yer üzü hallarına diqqətlə fikir verdikdə, bir çox hallar dördə bölünüb, dörddədir. Cəhətlər, fəsillər də dördə bölünüb dörddədir.

Quşların, heyvanat aləminin də səsi ritmik olaraq dördə bölünüb, dörddədir.

Uşaqlıq səsi, gənclik səsi, cavanlıq səsi, yaşlılıq səsi də yaşayış dövrü ərzində dörd dəfə dəyişər.

Dəmirçinin zindan üstündə döydüyü ağarmış dəmirin də səsi dördə bölünüb, dörd ritimdədir.

Bu dörd səmt, dörd səs (kvartet), dörd fəsil, dörd ünsür və.s. İlkdən kainatla bağlı olan yaddaş halıdır.

Necə ki, O Böyük partlayışdan kainatlar yarandı. Kainatların yaranma anı bir güclü işıq toplumunun anilikdə dörd səmtə güclü işıq zolağı salınması ilə bir başlanğıcdan işıqlı etməsi məcburiyyət halı olmayıb, zəruriyyət halı ilə “Böyük Partlayış” – deyilən o halı yaratdı!

Nə idi o böyük partlayış halı? O işıq toplumundan bir başlanğıcdan dörd səmtə istiqamətlənməsi oval (ellepsoid) formada, onun daxilində isə, qalaktikaların təşəkkül tapmasını yaratdı.

Bu proses hansı ərəfədə baş verdi və hansı əlamətlə başlanğıcı bəyan edər?

Bu proses günəşin (yer planeti üçün) qoç bürcündən keçən anından başlaması əlaməti ilə tarixləşməyə başladı. O ərəfədə tək yer planeti o anı sevinclə, yad etmir. Bütün qalaktikalarda o an işıq yayımı

ilə kainat boyu əlamətlidir. Yəqin ki, astronomlar, astrofiziklər günəş sistemi ətrafında bir anlığa işıqlıq olduğunu müşayət ediblər.

İlk yer üzünü insanları, hər yaz ayının (bu çox – çox qədim dövr tarixi olmaqla) əvvəlində (yəni günəşin qoç bürcündən keçən o anı, o ərəfəni) şənlilik və şadlıqla yad edib, kainatla, qalaktikalarla birlikdə bayram ediblər.

Sonrakı tarixi mərhələlərdə həmin, bayram günlərində qoçu bəzəyərək şadlığın önündə gətirilməsi və onu müqəddəslik başlanğıc rəmzi kimi qəbul edirdilər. Həm də müqəddəsin, müqəddəslik davamçısıdır.

Yə'ni, yaz başlanğıcının yer planetinə xarakterik olan, günəşin qoç bürcündən keçən mərhələni sevinclə yad ediblər.

O ərəfəni isə, mütləq olaraq tonqallar yandırmaqla o tonqallar ətrafında güclü gurultu salmaqla yad ediblər.

Yə'ni ki, tonqal ilk işığın analoqu, gurultu salmaqla isə, o böyük partlayışı yad etməklə bayram səviyyəsində qeyd ediblər. Təzə paltarların geyinilməsi isə Kainatın, Qalaktikaların yenilənməsi təzələnməsi anlamı daşıyır.

Amma ki, bir mütləq həqiqət ondadır ki, o yaz ayının başlanğıc anı səmada ildırımın güclü ağ işıqla çıxması və o işıqdan güclü gurultu eşidilməsi Kainatın ilkin halının bir işıq başlanğıcı və səslə başlanğıc anını bizə bə'yan edir (Böyük Partlayışın ilkin yaddaş daşıyıcısıdır).

O ərəfədə kosmonavtlar çox yüksəkdən yer kürəsini müşahidə etmiş olsalar, onlar o ildırım işığının yayılma sərhədliyinin bir oval (ellipsoid) cızıldığını müşahidə edəcəklər.

Çünki o ilkin işığın bir başlanğıcdan dörd bərabər səmtə işıq salma tezliyi səslə müşahidə olunaraq ovalın mövcudluğunu ilk anda bəyanlaşdırdı (Kainat forması).

Qərribə və maraqlıdır, dağ qoçları vuruşmağa başlayanda biri – birinə buynuzları ilə çox güclü (ağrısız) zərbə vururlar. O anda qoçların buynuzları arasında qığılcım yaranır, səslə isə sönür.

Bir hal da bundadır ki, ilk yer insanından yaddaşlarda Günəşi müqəddəs işığın, gözlə görünən işıq təzahürü halı kimi qəbul edib onu da müqəddəs bir işıq kimi bilirdilər. Onunla bərabər günəşdə 11 – dönüş halı, yer planetində isə 33 – də bir ərəfə keçid halını işığın yaradıcı zərrə halını bilirdilər.

Zərrələr və zərrələr toplumunu işıq yaddaş daşıyıcısı olduğunu duz, su, unda toplandığını bildiklərindən süfrəyə ilkin olaraq duz, su, çörək gətirməklə ailə üzvlərini vücutlarında işıq toplumlarının bərabər bölünməsində köməkçi və müqəddəs bilirdilər.

Onlar duz, su, çörəklə bərabər südün özündə də zərrələrin yaddaş işıq daşıyıcısı olduğunu bilərək onları müqəddəs, toxunulmaz kimi qəbul edirdilər.

Duz – işıqdan zərrələr toplumunun kristal halıdır, Su – işığın zərrələr toplumunun duru halıdır, Un – İşığın hüceyrələrdə zərrənin toplum halıdır, Süd – vücutda zərrələrin bərabər bölüm halıdır. Onların birliyi varlıqlara sağlam işıq daşıyıcısıdır, müqəddəslik anlamıdır.

Buzu, duz əriddir. Duzla, suyun bərabər bölünmə həddi kimyada “doymuş məhlullar” yəni 5,5 pH - dır.Yağış suyu, qar suyu, distilyatlar da doymuş məhlullara aiddir.

Bu yuxarıda deyildiyi 11 – in tən bölən halıdır.

Kainat dili ilə “ deyilər” yer dili ilə “düşünülər”. Yer üzündə bütün dillər Kainatın dili, dilçiliyidir o, dillə Kainata xitab edirlər.

İlkin olaraq kainatlar və planetlərin simmetrik düzülüşü və o partlayışdan törənən səs isə, yaranmalı olacaq bütün kütlə və varlıqlar arasına ilkin səs yaddaş oldu.

İlk partlayışın səsi Kainatda varlıqları və hər hərəkəti “Səslə” müşayət edən təməl yaddaş olaraq qaldı.

İlk yer insanından sözlər, tələffüzlər Kainatın yaddaş səsi tezliyinə uyğun olaraq “səsdə” səslənirdi. Cümlələr Kainatdakı planetlərin simmetrik düzülüşü, sözlər vasitəsi ilə səsləndirdiyiniz “səs” isə Kainatın təməl – yaddaş səsidir.

İnsanlar sözləri ona görə səslə tələffüz edirlər ki, Kainatın təməli – səs – tezliyinə uyğun səslənsin.

Amma bir hal da budur ki, yer planetində səslənən bütün səslər o cümlədən maşın – mexanizmlərin, musiqilərin, küləyin, quşların, dalğaların, suların, ağac, kolların, meşələrin səsləri, rənglərin, işıqların və.s. hamısı hamımıza tanışdır. Bunların hamısını isə insan təbiətə, yer üzünə bəxş edə bilməz. Rənglər məsafə bildirişi, səslər isə Kainatla həmahəng səs tezliyidir.

Bunların cəmi, Kainatın cəm təməli – səsi və o partlayış anından istilikdən törənən təməli – rəngidir.

Bunlar insan əhatəsində olmaqla biz insanlara əzizdir.

İnsanlar və səslər

Yer üzündə insanlar biri – birini yaxından tanımış olsalar da belə, yenə də o fərdin “səsini” eşitməklə və “adıyla” ayırd edib tanıyırlar. Ailədə də belədir: ailə üzvləri arasında hər ailə üzvünün öz fərdi səsi və öz fərdi səs tezliyi vardır. Ailə üzvlərinin hansınısa biri yaxında olmasa da, uzaq məsafədən onun səsini eşitməklə onu tanıyır.

İnsanlar biri – birini adı və səsi ilə tanıyır ayırd edirlər. Yəni adı Vahiddir amma onun səsini bir neçə insan arasından eşitdikdə, yəqinliklə təyin edir ki, bu o “Vahidin” səsidir, başqa Vahidin yox.

Son illərdə astrofiziklər radioteleskop vasitəsi ilə, kainatda başqa sivilizasiyaların olub – olmadıqlarını aşkar etmək istəyirlər. Bunun üçün müxtəlif tezliklərlə kainata səs siqnalları yayırlar.

Maraqlı nəticə bundan ibarətdir ki, əks siqnal qəbul etdikdə, kainatdan böyük parlayışın səsi müşahidə olunur. Müxtəlif elmi yanaşmaların nəticəsində bu qənaətə gəlirlər ki, yeni kainatlar yaranır.

Amma bu səs, kainatın ilkin yaranış anının təməli – səs yaddaşıdır ki, o səs hələ də yaddaş olaraq qalır və qalacaqdır da.

Əgər kainatda ilkdən olan o böyük partlayışdan təməl – səs yaddaşı qalmasa idi sükutdan, sakitlikdən kainat daxili planetlərin birgə həmahəng hərəkəti dayanardı. Səsin kainatda mövcud olması varlıq və kütlələrin hələ də hərəkətdə olmasına, hərəkət etməsinə, əsas aparıcı, hərəkət verici amilidir.

Varlıqların səs və səs əhatəsində olması o varlığın hələ də mövcud olması anlamıdır. Səs və səs tezlikləri kainat yaranışının ilkin əsası, mexanikasından biridir.

Sükut isə aləmləri, təbiəti, insanları düşünüb – düşündürmək bəxşindən də mərhum edərdi.

Şənliklər və səslər

İlk yer üzünü insanları Kainat qanun və tələblərini çox yaxşı bilib və onları dəqiq icra ediblər. İlk yer insanı toyu, toyları ailə quran o cütliyə yer həyatının mə'nə və tövsiyyələrini anlatmaqla icra ediblər.

Toylara şənliklə, şadlıqla mə'nə və məntiqlə yanaşıblar. Toylar musiqi səsi ilə və müxtəlif rəqslərlə müşayiət edilib. Musiqi səsi ilə və rəqslərlə o ailə quranlara Kainat qanunlarının hansı başlanğıcdan başladığını və hərəkətdə olduğuna istiqamətləndiriblər.

Onların Kainatdan gəldiyi ilkin ahəngin, musiqinin, rəqslərlə Kainatda planetlərin birgə hərəkətini, yə'ni Kainat qanunlarına yönəltmək məqsədi ilə yerinə yetirilib. O qurulan ailəyə bir yaddaş simvolu və tövsiyyəsi idi.

O, toy məclislərinin rəvan səs tezliyi ilə müşayiəti, ailənin gələcək birgə həyatının şad və rəvan olmasına, birgə hərəkət etməsinə bir başlanğıc təməl yaddaş edirdi. Çünki, bəşər yaddaşı Kainatın yaddaş səsinə, hərəkətlərinə, ahənginə uyğundur.

Səssiz həyat, aləm mümkündürmü?

Bütün aləmlər canlı varlıqlar səs əhatəsində səslədir.

Əkin səslə (xış), yağış səslə (damcı), ildırım səslə (güclü işıq tezliyi ilə), biçin səslə (oraq, kərənti), yığım səslə (yaba), e'mal səslə, dəyirman daşı səslə (çax – çax), metal ərintisi səslə (körük), şadlıqlar, sevinclər səslə.

Kədərlər isə sükutla!

Təndirə lavaş yapılır səslə, bişir səslə, canlı qidalanır səslə, həzmlər səslə, ürək döyünür səslə, damarda qan dövrən edir səslə və.s.

Çünki, o partlayış anından Kainatın təməl – səs yaddaşı ilə, o səs tezliyinə uyğun, səslə!

İldırım, yağış, dolu, tufan, alqış səslə!

Amma qar yağır sakitliklə, sükutla əriyər isə səslə!

Qar bir yaddaşdır. İlkinin ilkin halı bir sükutda idi, sükutdur. Hər düşüncələrimizi, istəklərimizi, arzularımızı Kainat necə bilir bizdən, necə eşidir bizdən? Başımız, beynimiz düşünüb – düşündürdükcə o başdan nazik, incə bir səs tezliyi yayılır ətrafa və Kainata. Bütün varlıqların səs tezliyini Kainat duyar, eşidər bizdən.

İstəklərimizi, düşüncələrimizi onda bilər bizdən! (Baş – beyin heç vaxt susmaz!)

Bütün yer üzü ayınlərini avazla icra edirlər. Avazların özündə də, tezlik səsi var. O səsi, o tezliyi Kainat dinləyər bizdən, eşidər bizdən!

İstək

Nə istəyiriksə, Kainatdan istəyirik!

"Yaratmısan, Yaşat"-deyirik!

Heç düşünmək istəmirik, Dünya bəşəriyyətdən Nəyi və Nələri isə, istəyə bilər?

Bəlkə də, İstəyir!

Bəlkə də, bə'zən biz qulaq ardına vururuq!?

Bəlaları, faciələri, əziyyətləri yenə də, "Ordan" - deyib, bilirik!

Bəlkə də, nələri istəmişiksə elə, onları da, yaşayırıq.

Düşündürücüdür!

İsti-soyuq

Min illərdir bu yer üzü insanları, heç düşünmək istəmədilər ki, Yayın bu, gözəl istisini, “yığsın, bağlasın, saxlasın, qışda istifadə etsin!”

Belə bir yazı var idi, "yayın istisini yığıb, bağlayıb, saxlayıb, qışda istifadə etmək mümkündürmü?".

İlk baxışda, çox sadə, bəlkə də mənasız bir hal kimi, görünə bilər. Amma bu, fiziki hal çox mürəkkəb bir fiziki prosesdir.

Ədədlər üçün, "ədədi silsilələr"- qəbul olunub.

Burada isə, istinin anilikdə soyuqla yer dəyişməsi, "fizikanın, fiziki silsiləsidir".

Beləliklə belə bir məntiqi hal ortaya çıxır ki, “tutuma sığa bilməyəni, tutuma necə sığışdırmaq olar?”.

İsti, soyuq ona görə fizika silsiləsinə aiddir ki, bu Kainat yaranışının ilkin halı olub, böyük partlayışdan alınan istilik miqdar qədərliyi, kainatın soyuma həddi arası halıdır.

Kainatda bütün planetlərin birgə hərəkət sür'əti 16, Kainatın ümumi temperatur həddi müsbət 4 - dərəcədir.

Çox sadə bir fiziki prosesə baxaq:

Belə bir təcrübə, nümunə qoyaq.

İsti havada, fərqi yoxdur qapalı sahə olsun və ya açıq sahə olsun. İsti havada (müsbət temperatur) yelpəklə insan özünü sərinlətməyə çalışır, və ona nail olur.

Yelpəyin mexaniki hərəkətinə mütənəşib, bir tərəfə hərəkət edəndə sərin vurulur.

Halbuki ətraf hava temperaturu yüksəkdir. Bir tərəfə yelpək hava qatını sorduqda, yerinə isti hava sorulmalı olduğu halda, sərin hava sorulur.

Bu münvalla isti havada, hər hansı bir mexaniki hərəkət, külək də, ona aid ola bilər, isti yerinə, sərin, soyuq hava sorulur.

Kainat, təbiət, bəşəriyyət

Mütləq olan insan: Çox hallar var. Çünki o maraqlı hallar arasında insan var. Onu əhatə edən o təbiət arasında bir qanuna uyğunluqlar var.

Çox maraqlı hallar var, o hallar arasında bir mə'nə var. İnsan mə'nə deyil, mütləqdir! Mütləq olan insanı əhatə edən mə'nələr var.

Sabit insan

Nədir mə'nə, nədir insan, nədir hal? İnsan bədən temperaturuna görə sabitdir (36-37°C). İnsan qida ilə qidalanır. Qidalar isə ya isti və ya soyuq temperaturda olur. İnsanın sabit bədən temperaturu (36-37°C). Qəbul edəcəyi qidanın temperaturu isə 40-50°C – dirsə, o qidayı insan mütəmadi olaraq qəbul edir. Mə'də isə bu qida temperaturundan təlatümə düşür. Qidanın temperaturu anilikdə 8-10°C uyğun nizamlanaraq mə'də daxilinə çatır. İnsan bədənində (36-37°C) görə soyuq su və qida soyuq olsa da, o qida temperaturu da anilikdə 8-10°C-yə yüksəldilib mə'də üçün nizamlanır.

İnsan soyuq və ya isti su ilə çimərkən o su temperaturunun bədən temperaturundan kəskin fərqli olmasına baxmayaraq, o su temperaturu da bədənə görə 8-10°C – yə nizamlanır, bədən təlatümə düşür. Bədən isti havada (mövsümə görə) yayda 40-50°C əhatəsində olmaqla və ya qışda soyuq hava 40-50°C əhatəsində olmuş olsa da, bədənə sabit temperatur həddi dəyişilmir. Əhatəsində olan isti, soyuq hava yenə də 8-10°C həddinə bədən üçün nizamlanır.

Çox soyuq havada insan nəfəs aldıqca daxili üzvləri soyuqdan donmur. Çox isti havada da o istidən daxili üzvlər təngiyib dayanmır. İstini də, soyuğu da insan bədənini öz daxili temperaturuna uyğun temperaturlar həddinə nizamlayır.

Qida mübadiləsi nəticəsində bədən qidadan asılı olaraq temperatur hədlərini nizamlamaq bacarığında deyil.

İnsan bədənini üç temperatur həddi arasındadır:

1. Onu əhatə edən temperatur həddi;
2. Bədənini öz temperatur həddi;
3. Qəbul etdiyi qidaların temperaturları;

O, temperatur həddlərindən əlavə olaraq insanın, canlının, kütlənin daxilində də “daxili nizamlama temperaturu” vardır.

Təbiət və insan

Nədir insan? Sabit insan? O mütləq insan? Varlığında daxili temperatur sabitliyində olan insan?

Onu əhatə edən təbiət də belədir. Soyuq, isti arasında isti öndədir. Onları nizamlama temperaturu özündədir. Enerji nədir? Enerji dediyimiz istinin əvvəli, istinin daşıyıcısı, istinin özündədir. İsti olmasa, hərəkət yoxdur. İsti olmasa, yaranış yoxdur. İsti olmasa, hallarda dəyişiklik yoxdur. Soyuq hava, soyuq hal istinin öz nizamlamasıdır. Yayda, qışda ağac, daş, torpaq, su öz daxili mütləq temperaturunda olacaqdır.

Səhrada insan, planetin iki qütbündə (elmi ekspedisiyalarda) insan. Yenə də temperaturlar arsında insan. İnsan mənfə (50-60°C) soyuq havada nəfəs aldıqca daxili üzvlər donmaz. Səhrada insan müsbət (50-60°C) istidə nəfəs aldıqca hərəkət etdikcə bədən daxili nizamlama temperatur həddinə görə bədən temperaturu dəyişmir, insan aciz olmur.

Nədir səbəb, niyə olmur? Dənizə sobası qarşısında saatlarla dayanan metalluruğun o yüksək temperatur həddinə görə sabit olan bədən temperaturu dəyişilmir. (Bu, maddələr mübadiləsi ilə deyil).

Yayda əkinçi, təsərrüfat işçisi günəş şüaları altında işləyir. Onun sabit bədən temperaturu dəyişilmir. Bədən yenə də 8-10°C temperatur həcminə nizamlanır.

Bir hala da baxaq. Stadionda, konsert salonunda insan! Metroda, avtobusda, ailədə insan! İclasda, tədbirdə insan! Əkində, biçimdə, istehsalatda insan! Çox saylı insanın bir-birilə yığılması da temperaturlar həddini dəyişmir. Çox saylı insan arasında onu əhatə edən mənfi və ya müsbət temperaturalara görə “öz daxili nizamlama, bərabərləşdirmə” temperaturunu dəyişmir.

Maraqlı və qəribədir. İsti qida ilə qidalanan insan, isti su ilə çimən insan. O qidalarda olan müxtəlif kilo-kalorilərlə yanaşı onu əhatə edən hava temperaturu əhatəsində olsa da, bədənə sabitlik temperaturunu dəyişmir. Yer üzündə insan və bitki örtüyü Kainatın təmsilçiləridir. Bir misala baxaq: insan vücudunda hər hansı bir komponent zəiflədikdə və ya çatışmadıqda insan bədənə sanki onu əhatəsində olan təbiətdən çağırır, tələb edir. Bədən qida ilə o çatışmayan komponenti bərpa edir. Canlı su ilə, qida ilə bədənə ehtiyac olan komponenti bərpa edir.

Canlı su ilə, qida ilə bədənə ehtiyac olan komponenti təmin edir. Artıq olanı özündən kənar edir (təbii ehtiyac). Çünki Kainat, kütlə, planetlər, təbiət, insan varlığı dayanmayan, tükənməyən ardıcıl yaradıcılıq prosesi içərisindədir. İnsan qida ilə bədən üzvlərinin işini nizamlayıb bərabərləşdirir (qanın, ödənin, qara ciyərin, dalağın, böyrəyin və s.)

Qışın soyuğunda, yayın istisində, küləkdə, tufanda insan ac da qalmış olsa, ekstremal vəziyyətlərdə bədən temperaturu bir dəfəlik tükənmir. Kainat, planetlər, insan, kütlə, cisim təbiət “daxili bərabərləşdirmə, uyğunlaşdırma, nizamlama” temperaturuna malikdir. Bu halda:

$$t = t_1 + t_2 = Dm$$

(burada t_1 - vücut və kütlənin nizamlanmış temperaturu, t_2 - mənfi, müsbət, mühit təsir etmə temperaturu. “ D_m ” – daxili, mütləq, özünə uyğun bərabərləşdirmə temperaturu).

Kainat genişlənə bilər, həddə qədər. Kainat kiçilə bilər, həddə qədər. Kainat və planetlər “ D_m ” – daxili mütləq temperatur bərabərliyini deyəcək öz həddi qədər.

Metal, yüksək temperatur hədləri ilə əridilir. Bu yüksək temperatur hədləri təsirdən bir müddət sonra metal karroziyaya məruz qalır.

“ D_m ” – müəyyən olunsun metal əritmə orta temperatur həddi ilə çox davamlı və istismar müddətini çox artırmış olarıq. Metalla onu əhatə edən nisbi nəmlik qədər bərabər bölüşsün ki, korroziyalar tam azalmış olsun.

Yer planetinin Cənub və Şimal qütblərindəki soyuq temperatur, ekvator xəttində bölüşürlər, nizamlanırlar, yəni “ D_m ” (daxili mütləq, temperaturların bərabərləşmə həddinə çatırlar).

Bizi əhatə edən təbiət, bitki aləmi də belədir. Maddələr mübadiləsi elmə məlumdur. Maddələr mübadiləsi qida ilə insanı əhatə edən aləmlə təması, bir bağlılıqdır.

Refleks yaddaşdır. Immunitet bədənin sabit fəaliyyətidir. Öz bədənimizi tanımaq istəmədikcə “immunitet” (müqavimət) bizi-bizə tanıdacaqdır.

Su və aləm.

Planet kütləsi daxilində nizamlanmış temperatur həddi yoxsa, nəm (nisbi) yoxdur. Nəmişlik (molekulyar) yoxsa, su yoxdur. Su yoxsa bitki örtüyü yoxdur. Ətrafımız soyuq da olsa, isti də olsa nəmişlik əhatəsindədir. Bədən və təbiət istilik və nəmişlik əhatəsindədir.

Nədir isti? Böyük partlayışdan yarandı kainat, rənglər, nəmişlik, bir də isti! O, ilkin hala görə nəmişlik və isti mütləq olaraq mütənasibdirlər.

Qərībā deyil, mütləqdır. Vücutlar həyəcanlananda, kədərlənəndə, yük qaldıranda diafraqma yuxarıya sıxılacaqdır.

Qidalananda, bir də sevinəndə diafraqma (o ürək, ciyər, mə'də arasındır) yuxarıya sıxılmaz, o da sevinir, çünki daxili bərabərləşdirmə temperaturuna uyğunlaşır.

İnsan düşüncəsi çox güclü tezliyə malikdir. Hər bir insan düşüncəsi fərdi bir zəngdir. Hər biri isə bir səsdir, Kainat boyu səslənəcək bir səsdir. Yaxşı düşüncə Kainat boyu eşidiləcəkdir. Hər ziyanlı, pis düşüncə Kainata səslənsə də, özümüzə dönəcəkdir.

Nədir Kainat, nədir kütlə? İç-içə bizim Günəş sistemimiz, onu əhatə edən Qalaktika, Meqaqalaktika, Zərrələr qalaktikası, İşıq qalaktikası – budur ovala sığmış Kainat. Buna deyərik Kainat.

Okeanlar, dağlar, dərələr, dənizlər, çaylar, meşələr, çiçəkliklər, buludlar yer üzünün bəzəyidir. Bu gözəlliklər əhatəsində olmaqla yer üzünün ən ali dəyəri bir insan, bir də bəşəriyyətdir!

Vahid Rzaev

“Unikal” qəzeti, № 077 (414), 11.05.2012

Kitablar

Bəlkə də, İnsanları və kitabları, kitabxanaları yer üzündə yandırdıqca, o yanan Elmi yazılar və insanlar yer üzünə dönüb kütləvi "qisaslar" - alıbdır?

Kim bilir...

Kütlə, çəki, sür'ətlər.

Hazırkı dövrdə təyyarələr insanlara hərəkət köməkçisidir. Amma təyyarələr ancaq qanad və gövdəsinə görə uçmurlar. Bu təyyarələrə mühərrik gücünə görə hərəkət sür'əti verilir və aerodinamika qanunları nəzərə alınır.

Avtomobillər böyük sür'ətə uyğunlaşanda havalanırlar yə'ni yer səthindən ayrılırlar və s.

Yer planetinin çəkisi varmı? Əgər kütlə varsa, çəki də vardır! Amma Yer kürəsi Günəş ətrafında hərəkət sür'ətinə görə Yer planetinin xüsusi çəkisi 16 – ya bərabərdir. Yer planetinin hərəkət sür'ətindən ayrılan kosmik gəmi içərisində olan kosmonavt “çəkisizlik” şəraitinə düşür. Niyə? Çünki, həmin gəmi və daxilində olan insan böyük kainatda planetlər arası birgə sür'ətə uyğunlaşaraq 16 çəkidedir.

Kainat daxili planetlərin birgə hərəkət sür'əti 16 olduğundan (bu çox böyük hərəkət sür'ətidir) planetlər biri – birini cəzb etmir. Gəmi və kosmonavt xaoslu olaraq cəzb etmə nəticəsində harasa süzülüb yox olmur. O, gəmi və Yer kürəsi planetlər arası sür'ətə uyğunlaşdığından çəki hiss olunmur. Planetlər arası sürət 16 – dır. Kainatda bütün planetlərin birgə hərəkət sür'əti 32 – dir. 16 , 32 Kainat hesabasında mühüm rəqəmdir. Təbiətdə, bitkilərdə, insan vücudunda, 4, 16, 32 mütləq hesabatdır.

Qadın vücudu 16-sı aktiv, 16-sı passivdir (qnikoloji). Kişi vücudu 32 aktivdir.

İnsanın ölüm halında, ölüm anına baxaq: İnsan o, anda (ölüm) anilikdə vücut çəkisindən 0,16 qr. itirmə (azalma) müşahidə olunur. Tüstü (qara) 16 km. radiusda yer səthinə bucaq altında yenir, yayılır, həll olunur.

Elmdən mə'lumdur ki, insan oksigenlə nəfəs aldıqda ciyərlərindən karbon xaric edir. İnsana sü'ni nəfəs verildikdə əgər ölüm halında olan o, insana oksigenlə kömək əvəzinə, xaric olunan sırf karbonla müdaxilə edilərsə o, insana kömək yox ölüm hökmü vermiş olarıq. Amma insan nəfəs aldığı oksigeni ciyərlərindən xaric etdikdə, mütləq olaraq oksigenin 16% -ni karbona çevirmədən özündən xaric edir. Əgər belə olmasa idi, nəfəsi dayanmış insana sü'ni nəfəslə kömək göstərməyimizin heç bir mə'nası olmazdı. Lakin sü'ni nəfəslə kömək etmək istəyən insan 16% oksigeni özündən nəfəsi dayanmış insanın ciyərlərinə təzyiqlə qovaraq, mexaniki güc tətbiq etməklə onu ölümdən xilas edə bilir və s.

Yer kürəsinin Günəş ətrafında olan hərəkət dinamikasına baxaq: Yer kürəsi (öz nüvəsinə görə) dayanmadan öz traektoriyasında Günəş ətrafında hərəkətdədir. Yer kürəsində olan çaylar, o hərəkət sür'ətinə görə axır. Ona görə ki, Yer planetinin hərəkət sür'ətinə uyğun olaraq axmadadır. Cazibə olmuş olsa idi, çaylar, dənizlər, okeanlar biri – biri arasında karıx qalar, səmtləri qarışıq olardı. Kainat daxili külli kütlələrin biri – biri arasında cəzb etmə və özündən itələmə mexanikası olmadığından cəm planetlərin bir sahədən başqa bir sahəyə toplaşması da mövcud deyil. Kainatda xaos, xaos özbaşınalıq hərəkətləri yoxdur.

Sərbəst düşmə var. Sərbəst düşmə yer planetinin sür'ətinə uyğun olaraq bucaq altında 16 – ya düşür.

Maddə –“ var oldu” halı yox, “var olsun” halıdır.

Maddə bir adlı, çox mə'nalıdır. Maddə var olmanın fiziki-kimyəvi halıdır. Riyazi-həndəsi halı deyil. Varlığında, bütün mə'lum və namə'lumların məzmuisi halıdır. Maddə məzmuisi aləmlərin işıq toplusu halıdır. Maddə –“ var oldu” halı yox, “var olsun” halıdır. Maddə ətrafın halına görə dəyişilə bilmir. O, ətrafın həmahəng halına uyğunlaşdırılma halını dəyişə bilən halıdır. Dəyişdiyi qədərində də yenə də namə'lum məzmuisidir.

Maddə bütün mə'lum elmlərin astrofiziki bağlılıq halındadır. Maddə var olmaq, var etmək üçün “var” edəndir. Nə qədər var etsə də, yenə də var edə bilənlərin toplusu halıdır. Maddə bütün aləmlər üçün təməl başlanğıcı və ardıcılıq halıdır. Onun forması “yoxdur” bütün müddət və an ardıcılığında “vardır” – olandır, mə'nasıdır. İlk o böyük partlayış anında işıqla qaranlıq arasında təzahür ediləndir. O, işıq, temperatur, nəmlik, rənglərin, kütlələrin cisimlərin bir birlikdə olmasına daşıyıcı mə'nasındadır. İlkdən, ilk insandan onlara mə'lum idi ki, “Ma” – Kainat və varlıqların ardıcıl dayanmayan, tükənməyən, törəyən, törədən, nizamlayan, hasilə gətirən, tamamlayan işıq, isti, nəmliklik

qədərini, rəngləri özündə hasilə gətirən bir törədicidir. Yaranmışlara əsas aparıcı və törədicidir.

O, çoxmə'nalı, tə'yinatlı olduğu üçün konkret forma daşıyıcısı deyil. Maddə Kainat yaranmasına ardıcıl hərəkət tə'yinatının işıq toplumudur. Zərrənin özü də yaranışa "bir adlı", çox mə'nalıdır. O zərrə dediyimiz yaranışa tə'yinli, ilkin işıq halı, işıq daşıyıcısı bütün varlıqlara yaradıcılığın əvvəlidir. Maddi aləm gördüyün, toxunduğun, eşitdiyin, duyduğun, məsafəyə böldüyün, hiss etdiyindir.

Maddə isə namə'lum, Maddəni görmüş olsan da, o maddənin ehtiyatının (resursunun) haradan başlayıb, harayacan yaradıcı daşıyıcısı olduğu namə'lumdur. Maddə hərəkət edən, varlıqlar arasında hərəkət edib yaranışa çoxmə'nalı, çoxtərəfli daşıyıcıdır.

Budur Işıq, budur zərrə, budur maddə, budur ətraf, budur yaranış, budur yaranmış olacaq. Çünki maddə itmir. O itmək, itirmək üçün yox, hallar, varlıqlar arasında varlıqları var etmək üçün toplum halıdır. Maddə insanamı aiddir? Yox, insan maddəyə aiddir. Maddə yoxsa, maddilik yoxdur. Işıq yoxsa, zərrə yoxdur, zərrə yoxsa forma, yaranış yoxdur, ilk yoxdur. Yaranış yoxsa, yaranmanın mə'nası yoxdur.

Maddə həmişə sevinc halındadır. Maddə yaranmalı olacaqların ilk sevincin özündə ardıcıl yaradıcılıq halındadır. O dayanmaz, o tükənməz, o yorulmaz, o yatmaz, yaradıcılıq hallarında mürgüləməz. Maddə maddidən deyil, maddədəndir. Maddə, maddiliyə köməkçidir. Yaranışlar arasına ötürücüdür və dayanmayan, çox tərəfli hərəkətlər halıdır. Maddə toplum yaddaş halındadır, yaddaşsız deyil. Mütəlq yaddaş halında olduğu üçün itmir. Hallar arasında yenə də yaddaş halını deyir. Ona görə maddə itmir. Çünki Kainat özü və kainat daxili bütün hərəkətlər yaddaşsız deyil.

Hər gördüyün, görə bilmədiyən də yaddaşsız deyil.

Maraq

Bə'zən qəribəmə gəlir.

Niyə kimsə, elmə aid ola biləcək, balaca bir fikir səsləndirdikdə, inkarlar, iradlar və s. həmin an işə düşür?

Amma "nağıllar da, miflər də"-eşidilən kimi, niyə onları ancaq, "nağıl" - kimi düşünürük?

Nağıl olmuş olsa da belə, axı nağıllarda da, gizli bir həqiqətlilik var!

Hərdən, başa düşə bilmirəm.

“ Mənim Tanrım gözəllikdir, sevgidir “.

H.Cavid əfəndim dedi ki, “ Mənim Tanrım gözəllikdir, sevgidir”. Ustad, o göz ki, ətrafını gözəllikdə görmürsə, o daha qara bir zülmətə bürəlidir. Tanrını Gözəllikdə bildin ki, Sevgidə birləşdin. Ərtoğrul, Müşkinaz, Turan H.Cavidlə bir məqbərədə (Naxçıvandan), Əbədiyyətə çatdılar, qovuşdular. Budur Tanrı İstəyi: Tanrıya Çatar, Qovuşar, Qovuşdurar.

Görmədim, bilmədim elə bir türbə ki, müxtəlif ərazilərdən Tanrı bütün ailə üzvlərini Cavidlər kimi bir türbəyə Yığsın, Tanrı Hüzurunda Əbədiyyətə Qovuşa bilsin!

Cavidlər məqbərəsinin inşasına insanlar vasitəçi oldu, onları da seçən elə Tanrı Özü Oldu!

Meyxanə, meynə, dil.

Azərbaycan xalqının əsrlərdən əsrlərə keçərək bizə qədər gəlib çatan yaddaş tarixinə daxil olan gerçəkliklərdən biri də onun qəzəl aləmidir. Bu aləmdə meyxanə janrı da olub, var və olacaqdır.

Meyxanəni səsləndirməyə, fəlsəfi fikri çatdırmağa istedad lazımdır. Meyxanə janrının heç də şərəblə, meylə bağlılığı yoxdur. Bir çox hallarda meyxanə haqqında çox bayağı, qondarma fikirlər səsləndirilib və həqiqətin nəyə bağlı olduğu əslində gizlədilərək, insanları karıxdırmağa çalışıblar. Adam sərxoşsa, özünü (müvazinətini), dilini (topuq vuran) qafiyəyə sığışdırma bilməz.

Meyxanənin isə qayəsi, sərrast məntiq mə'nalar düyünü olan qafiyəyə sığıb, qafiyədə qalıbdır. Meyxanənin qafiyəsi də qəfildən, bədahətdəndir. Meynə çubuğundakı xanələr arası məsafə (simmetriya) pozulmayan kimidir.

Televiziya meyxanə janrının müzakirələrini seyr etdikcə, düşünürük: meyxana meyxanasa, bəs şərəbxanə nədir?

Böyük meyxanə ustaları öz şagirdlərinə göz önündə dərk edilə bilən dərs vəsaiti kimi (Abşeron yarımadası) bir meynənin çubuğunu göstərərək, ümumən təbiəti misal çəkərək “fikri çubuq kimi düz de, məntiqdə, qafiyədə qəfildən de, qafiyə sonluğunu u, ü- də tamamlayaraq tərəf müqabilə məntiqi cavabı deməyə yer ver, meynə çubuğunda olan xanələr arası məsafəyə uyğun de. Meynənin xanəsindən çıxmaq olmaz, qafiyə pozular”. Qafiyə pozularsa, fikir pozular, “meyxanə” sözlü yığım olar, məntiqin ahəngi pozular”, - söyləyiblər.

Ö.Xəyyamın, İ.Nəsiminin rübailərinə baxaq. Dörd misralıq bu rübailərdə, dörd misra bir məntiq, beşinci misranı isə söyləməyə yer qalmayıb. Rübai də bir meynədə bir şanədir. Yəni meynə xanələrində simmetriya pozulmur.

M.Nostradamusda da katrenlər dördlükdədir. Dördlük tamlığın ifadəsidir.

Qəzəlxan Ə.Vahidin qəzəllərinin hər biri “Şanədür, şanə-şanədür”. Meyxanə janrı da bir meynə xanələri arasındadır, şərəbxanadan deyil. Şərəbxanada səslər çox olar, məntiq olmaz, fikir cəm ola bilməz.

Xalq xalqı yarada bilməz. Xalq dil yarada bilməz. Dil, dilçilik, Yaradandır. Kainatlara üz tutub xitab edənlər, İlkə, Yaradıcıya xitab edənlər Kainatın dilində xitab edirlər. Əgər bəşərin dilini Kainatlar bilmirsə, xitablarımız eşidilir, lakin dərk edilmirsə, sorğu olacaqsə, cavab orada, “mənim dilimdə, dediklərim” dərk edilməyəcəksə, onda mən nə azad, sərbəst adammışam!

...Vəhdət ahəngdədir, ahəng isə məntiqin ifadəsidir. Elə buna görə də: bəşər, mənim dilim – Kainatın dili. Kainatın dili – Cəm bəşəriyyətin dili.

Mir Mövsüm Ağə

Azərbaycanda müqəddəs yerlər və müqəddəsliklə bağlı olan tanınmışlar olmuşlar.

Onlardan biri Bakıda İçəri Şəhərdə bütün Azərbaycan əhalisinin tanıdığı və bildiyi Mir Mövsüm Ağadır.

Bakıda İçəri Şəhərdəki evin, Şüvəlandakı məqbərənin hələ də insanlara nicat qapısıdır!

Ruhun, O, Böyük Ruhun şad olsun, Mir Mövsüm Ağə!

Adını çağırub, ziyarətinə gəlmək, sənin İlahi Böyüklüyün qarşısında dayanmaq, sənə baş əymək, təşəkkür etmək, təşəkkürlü olmaq ki, nə yaxşı ki, Azərbaycandasən.

İçəri Şəhərdə Mir Mövsüm Ağanın qapısına (20.12.2011) getdim. Öz hücrəsində, O, əksi (foto) qarşısında, O böyüklüyə tə`zim etdim, O böyüklüyə, təşəkkür etdim.

Özümü dərk edəndən Kainat və yer üzündə olan, cəm Seyyidlər qarşısında özümü həmişə kiçik bilmişəm.

Seyyidlik İşıq, Paklıq və Müqəddəslik məzmunisidir.

Mir Mövsüm Ağa Seyyidliyi xeyirxahdır Seyyidliyi, nicatdır Seyyidliyi, köməkdir Seyyidliyi.

Nə qədər insanlar onun qapısına getdilər və yenə də gedəcəklər. O, nicat və ümid qapısıdır.

Möhtəşəm konstruktör

Qurulacaq bütün konstruksiyalara ilkin istinad axtarılır. Kainata baxdıqda planetlər də bir istinaddadırlar. Onların istinadı birgə hərəkət mexanikasıdır. O, birgə hərəkət arasında 16 – sür'ət hərəkəti və əhatəsində varlığındadırlar. O, planetlərin kütlə və həcminə baxmayaraq birgə hərəkət və sür'ətlər dəyişməz olaraq qalır. Birgə hərəkətdə olduqlarından biri – birinə güc, tə'sir etməz.

Yer aləminə baxdıqda ən böyük və möhtəşəm konstruktör Hacı Leyləkdir. O, bir dayaq üstə qala hörər, qala qurar, yuva qurar. O, bir dayaq üstə ilk çöpü necə qoyar, çöpü – çöpə necə bağlar, ilk çöpə köməkçi çöpləri hansı hesabatla qurar? Dayaq üstə qoyulan ilk çöp, gətiriləcək ikinci çöp niyə düşməz, niyə dağılmaz? Yel, külək də onu salmaz. Hacı Leylək gözündəki ölçüsü ilə, dimdiyində uzunluğu ilə, bir dayaqda gövdə qurar, yuva qurar.

Onun yuvasını dayaq üstə qar ağırlığı ilə, külək gücü ilə, yağış suyu ilə, ailəsi balası ilə o ağırlıqlarla o yuva heç uçmaz, tökülməz. O, yuva o dayaqda taraz qalar. Hacı Leylək bir dayaqda taraz qurar, özünə qala qurar. Biz insanlara me'marlığın ölçülərini, hesabatını, yorğunluq həddini, istismara uzun müddətini göstərər, nümayiş etdirər. O, 8 – lik, 16 – lıq, 32 – lik qurar, 64 – lük qurmaz. Hacı Leylək əsas daşdığı meynə, üzüm çubuğudur o çubuq ki, dördlük hesabatındadır.

Quşlar da yuva qurar, budaqlar arasında yuva qurar. Budaqlar arasını o haçaları köməkçi dayaq bilər, orada yuva qurar. Hacı Leylək isə bir dayaqdan istifadə edər, köməkçi dayaq elementlərindən istifadə

etməz, “iynə” üstündə möhtəşəmlik qurar. Qədim tarixlərdən Hacı Leylək tarazlıq, dəqiqlik rəmzi olub öz yuvasını ona uyğun qurar, model qurar, o quruluş qurar. O, qurduğu dəqiq, taraz quruluşu dağıtmağa güc yetməz, güc çatmaz. Haça arasında yuva qurmaz. O, bir dayaq üstə kütlə, çəki, uzunluq, hündürlük, dairə hesabətini konus tipdə gözündəki ölçüsü ilə dimdiyinə mütənasiblik, tarazlıq nöqtəsini dəqiq qurar.

İnsan bina inşa edərkən o binanı, o tikilini dörd dayaq, dörd istinad üstündə qurar. İnsan da ilkin dördlük hesabətini qurar ki, özünə düşüncə bucaqları qurar. Kəndirbaz kəndir üstə, kanat üstə hərəkət edir o en, uzunluq görməz, o addımlarının sayını görər, öz müvazinətini taraz saxlar.

Hacı Leylək qala qurar, taraz qurar, quruluş qurar, nöqtəni nöqtəyə taraz qurar. O, bir dayaq üstə bir böyük əzəmət varlığını qurar, o mə'nə qurar. Hacı Leylək yazda gələr, isti ilə istidə gələr. Şum vaxtı, əkin vaxtı o vaxt gələr!

Мейхана, виноградная лоза, язык

Дошедшая до нас сквозь века одна из действительностей истории памяти азербайджанского народа является её мир газели. В этом мире была, есть и будет жанр мейханы.

Для озвучивания мейханы и доступа к философской мысли нужен талант. Жанр мейханы никак не связан с вином. Во многих случаях о мейхане звучали банальные, ложные мысли, и скрывая, с чем на самом деле связана правда, старались озадачить людей. Если человек пьян, он себя (равновесие) и язык (колкость) не сумест вместить в рифму. А принцип мейханы вместился в рифму, являющейся узлом точных логических выражений, остался в ней. И рифма мейханы неожиданна, скоропалительна. Она как

ненарушаемое расстояние (симметрия) между ячейками виноградной лозы.

Следя по телевизору за обсуждениями жанра мейханы, размышляем: если мейхана - это мейхана, то что есть питейный дом?

Большие знатоки мейханы (Апшеронский полуостров), показывая один прут виноградной лозы наяву в качестве осмысленного учебного пособия своим ученикам, приводя в качестве примера природу вообще, сказали: "выражай свою мысль, как лоза, точно, в логике, рифме – неожиданно , подытожив окончание рифмы на звуке "у" (и в его кратком варианте), дай возможность для логического ответа оппоненту, выражайся согласно расстоянию между ячейками прута виноградной лозы. Нельзя выходить за пределы виноградной лозы - рифма нарушится. Если нарушится рифма-мысль нарушится, получится сборник слова "мейхана", нарушится гармония логики".

Рассмотрим рубай (четверостишия) Омара Хайяма и Имадеддина Насими. В этих четырехстрочных рубай заключена четырехстрочная логика, а место для выражения пятой строки не осталось. И рубай является одной гроздью в одной виноградной лозе. То есть в ячейках виноградной лозы симметрия не нарушается. И катрены Мишеля Нострадамуса четырехстрочные. "Четверица"-это выражения полноты (завершения).

Газели великого "газельхана" Алиага Вахида подобны гроздьям спелым! И жанр мейханы между ячейками одной виноградной лозы, но не исходит из питейного дома. В питейном доме много голосов, но нет логики, мысль не может быть единой.

Народ не может создать другой народ. Народ не может создать язык. Язык, языкознание - от Творца.

Обращенные лицами к Мирам и вызывающие к ним, вызывающие к Первоисточнику, Творцу - вызывают на языке Вселенной. Если миры не знают язык человечества, вызывание

наши услышаны, но если не осмысляются - при строга́м спросе
если там ответ не будет осмыслен на “моём языке”, - то какой же я
тогда свободный, не обременённый человек!

...Единство в гармонии, гармония же есть выражение
логики. И вот поэтому: человечество, мой язык - язык Вселенной.
Язык Вселенной - язык (Едино́го) человечества.

*Перевёл на русский язык: Фикрет Казым
20 июня 2013 года*

Nə axtarır insan ?

Axtara-axtara tapır insan, tapdıqca yenə axtarır - insan!
Nə axtarır insan? Özünü axtarır - insan!
İlkini axtarır - insan!
Tapdıqca yenə axtarır - insan!
Nə axtarır insan?
Yer üzünə gəldiyi aləmi axtarır - insan!
İlkinə necə qovuşacağını axtarır - insan!
Budur insan, düşünəcək, axtaracaq, bilmək istəyəcək insan!
Bildikcə, bilmək istəyəcək - insan!
İlkdən, Yaranışdan oldu belə, bütün yaranmış varlıqlar, İlkini bilmək,
ilkinə qovuşmaq istəyəcək!

Nə qədərdir ?

Nə qədərdir, bu dünya?
Bildiyimiz - qədərində deyil, bu dünya!
Nə qədərdir O, dünya?
Nəhayətsizdir - O, dünya!
Görənlər, görə biləcəklər, deyərlər ki, necə nəhayətsizdir - O, dünya!

Hər nəhayətsizliyin, bir nəhayəti də var ki, O, dünya!
Ö. Xəyyam dedi ki, "Kim gəldi o dünyadan ki, gətirsin xəbər?"
Vahid dedi ki: -

Darıxma Xəyyam, bu dünyada varyikən,
Hər iki dünyadayıq ey, Xəyyam!

Nəm, Su və Zərrə

Yer planetinin ən əsas komponentlərindən biri də sudur. İlk baxışda su dadsız, rəngsiz ağ mayedir. Amma bu zahirdə olan görünüşüdür. Su, Işıqın toplum birliyi və yaddaş daşıyıcısıdır. Sudan istifadə etmək böyük cavabdehlik tələb edir. Tək əl – üzümüzü yumaqla suya diqqətli, mehriban olaq. Hər dəfə ovuclarımızdakı su yığımı eyni vaxtda düşüncələrimizlə, davranışlarımızla keçib, çökər su yaddaşına, o isə axıb qovuşur axan sulara.

Çünki su - yaddaş, hal, fikir, düşüncə daşıyıcısıdır o anda. O da su ilə axıb, qovuşur sulara. Sular, sulara qovuşub yaddaş olub axır Yer üzünə.

O, axan sular bulud olub, yağış, qar, dolu olub səpələnir qit'ələrə yer üzünə.

Xoş düşüncəmiz, şad düşüncəmiz, xeyirhax düşüncəmiz, pak düşüncəmiz su ilə axsın, buludlardan isə yağsın Yer üzünə.

Məişətdə, təsərrüfatda işlətdiyimiz su da yaddaş daşıyıcısıdır, o da axır sahələrə, qovuşur sulara.

Bütün dini icraatların əvvəli su ilə. O retuallar başlar Paklıq ilə, Su ilə! Kainata, O, Sahibi Mütləqə, Kainat Sahibinə üz tutarlar başlanğıcı su ilə. Yaddaş ilə pak düşüncələrimiz pak olsun, pak sular yaddaşına çöküb pak olsun. Kainat Işığı Paklığına, yol olsun. Bu dünyamıza körpənin gəliş başlanğıcı da, pak ılıq su ilə, bu dünyadan əbədiyyətə qayıdışı da pak ılıq su ilə.

Ah çəkməyimiz də, o da küləklə hava ilə yayılır qit'ələrə, yer üzünə.

Su haqda nələri bilirik? Suyun nələrini tapıb, nələrə, haralara yüksələcəyik?

Astronomik cihazlar dəyişəcəkdir. Astronomik baxışlar dəyişəcəkdir. Teleskopların iş prinsipi dəyişəcəkdir.

İşıq gələcəkdir. Bizi əhatə edən Qalaktikaya İşıq zolağı, zərrələr toplumu yönəldiləcəkdir. Bizi əhatə edən uzaq Kainatda planetlərin işıq tezliyi öyrəniləcəkdir. O planetlər, güzgünün əks etdirməsi kimi görünəcəkdir.

Onda görəcəklər: rəngləri, nəmişlik qədərlerini, istilik, soyuqluq qədərlerini, zərrələrin toplum halında olub hərəkətlərini görəcəklər.

Uçuşla səfərlər edəcəklər. Bizim Günəş sistemi ətrafı hərəkətləri, ayrılıqları (bucaqları) onda ölçəcək, çox uzaqdan öz Günəşimizə baxacaq - sevinəcəklər, daha uzaqlara uçuşla səfərlər edəcəklər.

Məsafələri işıqla ölçəcəklər. Suyun zərrə halını, suyun zərrə törədicisini tapacaqlar, Yer planetindəki olan sudan tapacaqlar.

Suyu, bir daha kəşf edəcəklər. Uzaq, uzun müddətə uçuşa, Yer planetindən özləri ilə su zərrələrini götürəcəklər. O su zərrələrini axar suya çevirəcək, içəcək, o su zərrələrini istifadə edib, baxça, bostan bitkiləri bitirəcəklər. Onunla qidaları zənginləşdirəcəklər.

Suyu suda tapacaqlar. Suyu zərrədə, zərrəsində tapacaqlar. Özləri ilə uzun müddətə uçuş səfərlərinə götürəcəklər min tonlarla istifadəyə lazım olan suyu, çox az miqdarda, orta həcm tutumunda özləri ilə götürəcəklər, özləri ilə daşıyacaqlar.

O, su zərrəsini 11 – də, 33 - əhatəsini tapacaqlar. O su, nə su? Yer aləmi ilə onu əhatə edən aləmlə bir su. O, suyun dadı, bulaq suyunun dadı! O ekspedisiya iştirakçılarına daha kosmosçular yox, Qalaktikacılar deyiləcəkdir.

Kainatda zərrələr (ışıqdan törəyən) nizamlama, ardıcılılaşdırma yoxdursa iç – içə hallar yoxdur. İç – içə hallar yoxsa, hərəkətlər yoxdur.

Hərəkətlər yoxsa, nəm yoxdur, nəm yoxsa, isti yoxdur. İsti olmasa, su yoxdur. Su yoxsa, yaranış yoxdur. Kainatdakı bütün kütlələr, zərrələr, nəm, temperatur hərəkət əhatəsindədirlər.

Ömür də bir paydır

Bu yer həyatı bir qatarda, bir vaxtda, bir kupədə, bir pəncərədən pəncərə arxasından keçən görüntülərə baxmağa bənzər.

Çöllər, körpülər, ağaclar, yollar, insanlar, şəhərlər, dostlar yaxınlar, küləklər, yağan yağışlar, qarlar sür'ətlə göz önündən keçər. Amma keçər, arxada qalar, yaddaşda qalar, səsi ilə, vaxtı ilə, sür'əti ilə. Nə tez keçər, nə tez şütüyər. Keçilən o yollar arxada qalar. Ömürümü keçir, vaxtımı keçir, ömür qatarımı keçir? Yox, biz keçirik hansısa məntəqəyə çatmaq üçün. “Məntəqə” var ki, ömür qatarından tək yenəcəyik. Ömür var ki, o qatardan yenəndə qarşılanacaq gülsüz, çiçəksiz... Ömür keçmədədir, yerdən keçmədədir. Amma keçmədədir.

Axtarıq ölənə kimi, arzu edirik ölənə kimi! Kaş bilə idik ki, nələrə, nəyə çatdıq, haralara yüksəldik ölənə kimi. İnsan bütün ömür müddətində ahıl yaşında olmuş olsa da belə, yenə də yeni dil açan, addımlayan ətrafı heyranlıqla seyr edən tanımağa çalışan körpə uşağa bənzər. Ona görə də “qocaldım” - ı özünə demir insan. Çünki uşaq kimi, ətraf aləmi yenə də tanımağa çalışır insan. Qocalmış olsa da, olmasa da, həmişə bir fikir deyir insan, “mən nə ömür yaşadım ki, hələ...”

Yer üzünə yenməklə biz Böyüklük Məkanına yenərik. Gördüklərimizə, bildiklərimizə yaddaş qədəri çatar. Amma bu böyüklüklə Kainat böyüklüyünün dərk edilməsinə isə, ömür müddətimiz çatmaz. Kainat mexanikasını dərk etməyə başımızdakı yaddaş nöqtələrimizin hamısını işlətməyə düşüncə sür'əti yetmir (insan başının 2 – 3 % - nı işlədir). Nəyi bilmək istədiksə də, onu hələ

öyrənə bildik, tamını isə, yenə də bilə bilmədik. Kainatın işıq payı bizdədir, amma Kainatın Işıq Qüdrəti və Işıq Qədəri Özündədir.

Təyyarə içərisində sərnişinlərlə bir məntəqədən o məntəqəyə uçmadayıq. İllüminatordan baxdıqda buludlar, Günəş görünər. O, illüminatordan aşağıya yer üzünə baxdıqda isə, ağaclar kiçik – kiçik, yollar nazik – nazik. O, hündürlükdən (on min metr yüksəklikdən) aşağıya biz baxdıqda heç bir canlı görünmür (görmürük) nə insan, nə qarışqa, nə həşərat, ehtiyacı olanı da, ehtiyacı olmayanı da, sevinən, kədərlənən, narazı və ya razı olanları görmürük! Axı onlar da bu anda, o yer üzündə nələrinsə istəyində, nələrinsə arzularında, düşüncələrindədirlər. O, canlıları biz, insan olaraq yer üzündə görə bilmirik. Biz yer səthindən heç də uzağa qopmamışıq, o canlıları nə görür, nə eşidir, nə də onların istəklər qədərini bilmirik. O, istəkləri eşitsək də belə, heç bir qədər paylarını onlara ayırmağa da imkanlarımız çatmır!

Qəribədir, Kainat Sahibi Mütləqi O Ucalıqdan Görür də, Eşidir də, Bilir də, hər bir varlığa Qədər paylarını Ayırır da.

O, “qatarda“ səfərimiz - ömrümüz, yolumuz! Əbədiyyətə yüksələcək, bir sonumuz da!

Yer kürəsinin foto şəklinə baxdıqda o planetin səthində nə insan, nə canlı, nə həşərat, nə meşə, nə çay gözlə görmək olmur. Amma onlar bu planetin səthində mövcuddurlar. Kainatdan çox – çox yüksəklikdən dinlənilərkən bir səs eşidilməkdədir, insan: “Yaratmışan yaşat “ – deyər. Qəribədir Kainat - Görmədə, Eşitmədə, Qədər paylarını pay – pay ayırmada.

Nə fərqi var ömür payımız qatardamı, gəmidəmi, piyadamı keçdi. Amma “bu” məntəqədən “o”, məntəqəyə getmədəyik. Bütün canlı aləm bir fikir deyər, nə tez keçdi, hər şey bir az bundan əvvəl olmuşdu axı... nə ömür yaşadım ki, axı... nə tez keçdi... Nə ilə gəlmişdik, nə “apardığ” axı – nı heç düşünmək istəmirik.

Amma vaxtlarımız, vaxtsız zamansızda keçər ki, deyilir ki, “ nə ömür yaşadığ ki...” Bu yer aləmi səhnə deyil, biz personajları! Bu yer

aləmi ömürə bir paydır ki, bəxş olunan o ömür payını kim necə yaşadı ki... Bu yer aləmi ömürə müddətdir, Ölümü yoxdur ki, o “ölümə” sevinə ki! Hər bir son, bir başlanğıcdır. Baxar kim, hansı başlanğıca yetişər, qovuşar ki...

Ömür keçir – gün keçir

- Gün var ki, ömürlə yanaşı keçir. Gün var ki, ömür müddətində o ömürdən “yan”- keçir. “Yan”- keçən o gün yaddaşda daha əlçatmaz bir təəssüfdə keçir.

-Bir həyat var ki, “səhnə”- xaricindədir, bir həyat var ki, “səhnə”- daxilindədir, bir həyat da var ki, insanı səhnəli, səhnəsiz olduğu kimi göstərəndir.

- Məkrli əqllər, həris gözlər bu bəşəri məhv edəcəkdir.

-Həqdən, həqiqətdən ötrü ölmək istəyənləri görə bilmədik. Dünya malından, hakimlikdən ötrü, bəşər öldü, öldürdü.

- Yaşadığımızın sevgisində deyilik! Yaşamaq sevgisindəyik, “necə yaşamaq olardı?” – nı bəşəriyyətin özü də bilmək istəmir. Ancaq yaşamaq üçün, yaşamaq istəyir bəşər.

- İllər illərə qarışıb, təqvimlər təqvimlərə qarışıb. Yer kürəsi karıx qalıb, bilmir hansı təqvimə uyğunlaşsın. Təqvimlər Yer kürəsi tarixlərinə uyğunlaşmır, Yer kürəsi “təqvimlər tarixinə” – uyğunlaşmır. Tarixlər qarışıb, təqvimlər qarışıb, insanlar qarışıb.

- Ömür keçər, yoxsa gün keçər? Yox, ömür içində “gün keçər”. O “gün”, – ömrə baxar keçər. Ömür düz bir xətt kimi, uzununadır. “Gün” – o ömrün qısa qoludur (ölçü kəmiyyəti). Ömür uzununa bir xətt, gün o xəttin, xətt-xətt bölgüləridir.

- H. Cavid əfəndim dedi ki, “Həyat var ki, ölüm qədər kədərli, həyat var ki, ölümdən də dəyərli”. Düşündürücüdür onda ki, o həyat ki, “ölümsüzdür” – dəyərli, nə üçün yaşadığını bilməyənlərə - kədərli.

- Nə toyuq nə yumurta ilkdir. Mühit yox, Zərrə İlkdir. Nə düyü, nə buğda ilkdir, Zərrə İlkdir.

- Dərk etməmək – dərk etməyin əvvəlidir. İnkar etmək – bilmək istəyinin əvvəlidir.

- İnsan gördüyünə aludə olmur! Necə görmək istədiyinə aludə olur! Gördükləri bir həqiqətsə, amma görmək istədikləri bir xəyal olur.

- Güzgü fərdi göstərir, məzarlıq xalqı göstərir, yaddaş tarixi göstərir, tarix xalqı göstərir.

- Dilçiliyimizdə “Kəhkəşan” – Kainat, göy qübbəsi kimi adlanırdı. “Kəşanə” – isə ulduzlu sahə kimi anlaşıldı. M. Füzuli “Fələk – Kainat”, deməklə “Fələklər yandı ahimdən” Kainata xitab idi. Ə. Vahid qəzəllərində “Kəşanə” – bir pay, bir hücrə kimi işlədilib.

- Qədim inşaatın şərtləri var idi. Yaşayış sahəsi üçün ev, bina inşası üçün otaqların hündürlüyü 5,5 metr, eni 5,5 metr, divar qalınlığı 80 sm. olan yaşayış sahələri inşa edirdilər. O, yaşayış sahələrində nisbi rütubətin bərabərlik əhatəsini, otaqda sabit temperatur həddi nəzərə alınırdı. Bu sahədə insanın soyuqlayıb xəstələnməsini, oynaq ağrılarından azad, həmişə xoş əhval-ruhiyyə və xoş sifət olmağına çox köməkçi olurdu.

- Ölənlər yad olundu, dirilər biri-birinə mehriban oldu (yasda).

- İmadəddin Nəsimi dedi ki, “49-dur yaşım, bilinməz neçədir yaşım” (hesabla gör neçədir yaşım?).

Yə`ni ki, 49 elə bir ədədi ardıcılıqdır ki, o ədədlər ardıcılığı sistemində “ehtimal nəzəriyyəsi” – işləmir, “təsadüf”- də acizdir. O, 49-luq arasında “ədədi qrup taparam” da – yalnışdır.

O, “49” - ədədlər ardıcılığı Kainat hesabatıdır ki, o ədədlərin bir vahidini və vahidlərini ədədi silsiləyə sığdırır. Şahmat taxtasının 64-xanəsi “49” - ədədlər ardıcılığı arasında zəifdir. İ. Nəsimi dediyi “49” ədədi silsiləsi, ancaq Kainata mə`lumdur. Yə`ni, o ədədi silsilədən “özümə istədiyim qədərində ömür günlərimi, illərimin sayını özüm istədiyim qədər seçməyim” – çox müşkül bir məsələdir! "O Ayırır, O

Bilər, O Sahibi Mütləq Tə'yin edər!" - "neçə olacaq yaşı" – mə'nasındadır.

- İnsan öz gözəlliyini, yaraşğını, təravətini müddət - müddət itirir, amma, gənclik yaddaşındakı halları, hadisələri, sevinclərinin təravətini, mənimsədiyi elmlərin, peşənin, sənətin gözəlliyi ardıcılığını heç vaxt itirmir.

Ömür kitabı

Hər insan bir Kitab, bir Kitabədir!

O kitabın müəllifi özüdür, redaktə, korrektə etmək istəyən də, özüdür!

Çünki o kitabın, müəllifi özüdür.

O kitabın sətirlərini, hecalarını, başlıqlarını özündən başqa heç kim, oxuya bilməz.

O kitabı O, aləmə özü ilə aparıb, o Aləmdə oxutdurmasa olmaz, özünün nə ilə qayıtdığını, bildirməsə, olmaz!

Bu nağıl deyil, nağıl axtarma, Kainatın hər varlıqdan, xəbəri olmasa olmaz!

Olmasa varlıq yaranmaz, varlıq özünü - özü də, yarada bilməz.

Ömür yolumda yanaşı

Gedək elə bir yerə ki, o yerdə vücudi rahatlıqda olaq. Orada sükutda yox, sakitlikdə olaq. Dalğaların bir- birinə sevinmə ləpələnməsinə çıtaq.

Gedək elə bir yerə ki, Günəş işığının başlanğıc anını görək. Günorta günəşi zirvədə bizlə, birlikdə bilək. Günəşin qürubunu, onun bir də məhəbbətlə işıq saçacağını gözləyə bilək. Sübh günəşini gözləyə- gözləyə Ağ Kəhkəşana yoldaşlıq edək.

Gedək elə bir yerə ki, külək mehribandır deyək, istiləri, doğma bilək. Məzarın, məzarlıqların olmadığı yerə gedək.

Gedək elə bir yerə ki, yaşıllıqları özümüzə yanaşı görək, o yaşıllıqlardan özümüə alaçıq quraq. Işığımıza qayıdışı, Işığa qovuşmağı oradan bilək!

Gedək elə bir yerə ki, sevgini, məhəbbəti yaxınımızda, həsrəti, ayrılıqları isə çox uzaqda bilək!

Gedək elə bir yerə ki, o aləmlər bizimlədir, bizlədir, sevinclədir, sevlədir, gözəlliklər əhatəsində gözəlliklədir...

Onlar bizə nə ad veriblər?

Bütün heyvanat aləminə ad deyib, ad vermişik. Heyvanlara ad vermişik: it, pişik, şir, ilan, milçək, qarğa, çalağan, at və.s.

Görəsən ad verdiyimiz o heyvanlar biz insanları görəndə nə düşünür, “bizi” nə adla bilirlər? Yəqin fikirləşir ki, “yənə bu ... gəlir”. O, heyvanlar aləmi biz insanlar aləminə baxanda, biz insanları nə “adda” bilirlər görəsən? Maraqlı deyil?

Oxudum, baxdım, düşündüm!

Oxudum, baxdım, düşündüm!

Hardan aldıq bu işarələri, bu "simvolları"?

Bizmi gətirdik bu işarə, bu simvolları?

Onlar bizə qədər də, var idi!

Kim gətirdi bu işarələri, bu simvolları?

Niyə yazılarda, mətnlərdə işləndi bu işarələr?

İlk yer üzündə olan, ilk yer insanından gəldi, bu işarələr, simvollar!

İldırım, şimşək çaxdı - çaxdı, insan "nida" - etdi, maraq etdi, onu işarələdi (!).

Yerə baxdı, torpağa baxdı, hər cücərən cücərtiyə baxdı, onun formasına baxdı, "nədir bu torpaqdan baş qaldıran, bu cücərti"- onun oxşarını işarələdi (?), ona, sual dedi, sual kimi işarələdi.

Sözlə, söz arasını, fasiləli olduğunu bilib bir xətlə işarələdi (-).

Fikrini, sözünü dedi, dayandı, yeni fikri deyənəcən onu nöqtələdi (.). Nöqtə, sonmu? Və s. və i. nə düşündüsə, necə düşündüsə, işarələdi!

Bir işarəni isə tapmadı - "bu daha sondur"- o işarəni tapmadı! Sözmü son, düşüncəmi son, cümləmi son, həyatımı son, günümü son, gecəmi son, təbiətimi son, daha nələr və nə son?

O son ola bilməyən o işarəni tapmadı, O olmayanı tapa bilmədi, onun işarəsini də, göstərə bilmədi!

Sonsuzluq dedilər, işarə də, etdilər, amma bu, son-sonun işarəsidir deyə bilmədilər!

Son olmayanın, "son işarəsi" də, olmaz!

Əbədidir deyildi, "O"- nun da, Sonu Olacağını heç də, deyə bilmədilər!

Olanı, ola bilməyəni işarə, simvolla da, işarə etmək mümkün, olmadı!

Varsa belə bir işarə, belə bir söz, belə bir düşüncə, belə bir simvol və s. "sondur daha, sonudur daha!"- mənə də, deyin mənim özüm də, bilmək istədim daha - mən də bilim, daha!

Pay

Bu aləm tükənməyən bir varidatdır, hər birimizə bir payı vardır!

Müqayisələr etməyə, biri-biri ilə!

Sənə ayrılan pay, o birinə ayrılan paydan, qat-qat çoxdur!

Nə edək, ayrılan paylarımız bu qədərdir!

İstəsək də, istəməsək də, İstədiyimiz paylar elə bu qədərdir!

Pay-pay, hissə-hissə...

Hər bir hal kvant-kvant, hissə-hissə. İnsan da qidalanır kvant-kvant, hissə-hissə. Qidanı udar kvant-kvant, hissə-hissə. Amma ömür yaşayır bir pay, bir hissə, o, isə olmur kvant-kvant, hissə-hissə.

Ürəyimiz də döyünür kvant-kvant, hissə-hissə. Vücut da, daxili üzvlər də, düşüncələr də kvant-kvant, hissə-hissə. Nəfəsi, danışığı, tələffüzü də hissə-hissə. Vücudumuzda daşıyaraq Işıq payı, o hərəkətləri böldürər, döyündürər kvant-kvant, hissə-hissə.

Maşın mexanizmlər, tikə-tikə, hissə-hissə. Bina inşa edərlər kvant-kvant, hissə-hissə. Kainatdan qədər payı ayrılar, ayr-ayrı, hissə-hissə hər varlığa.

Plastika, elastika, karbo – hidratlar

Bütün varlıqlar işıq, nəm, isti və yağla (karbo hidratlar) örtük halındadırlar. Yağla örtük halı bir qıfıdır. Kainat (oval) işıq, isti, nəmişliklə örtük halındadır. Canlı varlıqların nəmişlik və yağlarla örtük halları varlıqları quruluqdan parçalanma və alışma halından qoruyur. Varlıqların alışmasına səbəblər, yağla havanın birlik halıdır. Bütün mövcud varlıqlardan və mövcud ola biləcək varlıqlardan zərrə, nəm, isti, yağla əhatə hallarını biri – birindən təmamilə ayırmaq, uzaq etmək qeyri mümkündür (yoxlamaq olar).

Şüşə də, polad da, kvarts da, çox sərt bildiyimiz almaz da karbo hidrat (yağlarla) örtük halındadırlar. Yağların mövcudiyyəti hər hansı bir mə'mulata formalar, cilalamalar verməyə köməkçidirlər. Həmin yağlar mə'mulatlara Plastika (yumşaqıq) varlığı, mə'mulatlara lazım olan və tələb olunan formalar verməyə köməklik edir. Bütün varlıqlarda yağların mövcudiyyəti eyni vaxtda o varlıqlarda temperatur hədlərinin (istinin, soyuğun) nizamlama funksiyası daşıyıcısıdır yangın vaxtı su,

köpüklə yangında yüksəlmiş yağ temperaturunu nizamlamağa, sabitləşməyə çalışırıq.

Bütün çərdəkli meyvələrin çərdəyindən, otlardan, çiçəklərdən müxtəlif yağlar alınır. Bu yağlar onların tərkibində mövcuddurlar. Neft məhsullarının əsas xüsusiyyəti yağ daşıyıcısıdır. Plastika (yumşaqılıq) ilkdən mövcud olmasa idi, heç bir varlığa, kütləyə formalar vermək mümkünsüz olardı. Yumşaqılıq (plastika) olmasa idi külək, yağış vaxtı otlar, bitkilər, ağaclar o fiziki tə'sirdən qırılıb, ovulardı, heç boy da artırma bilməzdi.

Elastika da mövcuddur. Mə'mulata fiziki güc tətbiq etməklə onu ətalətdən çıxara bilirik. Fiziki güc tə'siri dayandıqda mə'mulat anilikdə öz ilkin halına qaydır. Plastika halının mövcudluğu isə mə'mulatları uzadıqca uzana, əyildikcə əyilə, burulduqca burula və eyni vaxtda fiziki güc tətbiq etdikdə əks tə'sirə bərabərləşir. Plastika mövcud olmasa idi, Elastika da mümkünsüz olmuş olardı.

Beləliklə, işıq olmasa, nəm olmasa, isti olmasa yaradıcılıq və tərtibat halları mövcud ola bilməzdi. İsti olmasa və isti əhatəsi olmasa (temperatur hədləri) insanı qidalandıran, geyindirən, yaşadan, düşündürən və mə'mulatları hasilə gətirməkdən mərhum edərdi. Bütün varlıqlar istiyə möhtacdırlar. Canlıların törəməsi (quşlar, balıqlar, bitkilər belə) onunla yanaşı insan vücudu (ata, ana) o mütləq istiyə möhtacdırlar.

Ana vücudu istilik daşıyıcısı olmasına baxmayaraq, ana vücudunda olan körpənin öz xüsusi bədən temperaturu, öz xüsusi ürək döyüntüsü var. Bu belə olmasa idi, ana vücudundan ayrılmalı olacaq o körpənin dünyaya doğulması da (aftonom) mümkünsüz olardı. Hər bir varlığın öz istisi, öz plastikası mövcuddur.

Qəlb

Qəlb nə qəlbdir ki, ora girə bilmərsən,
Qəlb nə qəlbdir ki, ondan çıxə bilmərsən,
Qəlb nə qəlbdir ki, ondan uzaq ola bilmərsən,
Qəlb nə qəlbdir ki, ondan qopa bilmərsən?

Rəng !

Gündüz səma niyə göy, mavi rəngdədir?
Dəniz, okeanlara Günəş Işığının düşməsindən, səmanın göy,
mavi rəng almasıdır.
Onlar Günəş şualarının (ışığının) sınmasından, (güzgü effekti)
dəniz, okeanların, əks etmə rəngidir.
Hava buludlu olanda, səmanın boz rəng olması, Kainatın öz
rəngidir.
Güzgünü Günəşə tərəf tutanda, güzgüdən qayıdan, ağ işıq
Günəş şüasının əks etdirməsi olacaq!

Sabahın xeyir!

Sabahın xeyir!
Sabahımız xeyir!
Hər iki Dünyamızın, sabahı xeyir!

Vahid Rzaev

Səs niyə, rəng niyə, söz niyə...

- Elm – elmdədir. Tədqiqat, araşdırma elmdədir. Nəticələr elmdədir.

- Bəşəriyyət elm əhatəsində, elmdədir. Elmi dərəcə, elmi titul sonodadır.

- Elm, dilçilik, təbiət və ardıcıl fiziki hallar Kainat nizamında olmasa idi, insan bu məfhumları bu qədər dəqiqliklə yaratmaq gücünə malik ola bilərdimi?

- İnsan yaranışı, Kainatın etalonudur. İnsan keyfiyyət yox, çox yüksək yaranış etalonudur. Niyədir insan? Etalon olmalı insan.

- Dünya “Sözdə” - deyil, sözlədir. Söz olmasa mə`na yoxdur, fikir yoxdur, məntiq yoxdur. İlkinin ” İlki” – yoxdur.

- Kainatın ölçü və miqyasında Azərbaycan dili, dilçiliyi o qədər zəngin olan bir dildir ki, bu dildə Nuh, Xızır, Zərdüş danışdı. Kainatın konstruksiya və mexanikası dilçiliyini bizim əraziyə Azərbaycanlılara gətirib çatdırdı, bəxş etdi. Onlar fəlsəfə, elm, astronomiya kimi elmi gətirməklə o elmlərdən yer üzü bəhrələndi.

- Bütün yüksək elmi mətnlərin qıfılı müəllif, açarı isə oxuculardır.

-Bütün hallara, hərəkətlərə, bucaqlara, varlıqlara baxdımsa da onları elmdə, elmləri isə onların əhatəsində gördüm.

- Mənə nə lazımdır?

Sənə nə lazımdır?

Ona nə lazımdır?

Bizə nə lazımdır Elm!

Kainatdan bəşəriyyətə

Yer üzünə göndərilən bütün bir elm!

- “A – hərfi Kainat konstruksiyasıdır. Alfavitin ilk hərfi də “A” - dır ”. İki istinad xətti bir mütləqə istiqamətlənməklə zirvədə İşıq göstərsə (piramida tipi) “O” – ışıqdan (nurdan) yayılan törəyən şüa, şölədirsə, ondan isə zərrələr yayılarsa, biz A – zərlərlik (ışıqdan zərrə törəyər). A - zər bəydirsə və sonda candırsa (ışığın canlısıyıqsa) ona görə biz Azərlərlik. A - zər – bəy - canlılarıq. Yaranışın Nuha qədər, Nuhdan sonra ilkiyik.

- Haralısan? – deyəndə inciməyək. O, mənim “vətən balamdır, ərazim torpaq payımdır Azərbaycanımdır!”

- Ərazimiz və özümüz Nuha qədər, Nuhdan sonra heç vaxt ətrafımıza, xalqlara, mədəniyyətlərə ziyanlıqla, saxtakarlıqlarla yanaşmadıq. “O” – bizi, ərazimizi tufandan Nuha qədər, Nuhdan sonra hifz etdi, qorudu. İşıqla, zərlə yenə də İşıqlı etdi. Daş qayalarda (Gəmiqaya, Qobustan, Azıx mağarası) yazılı etdi, tarixlərə başlanğıc etdi.

- Bütün bəşəriyyət, ərazilərindən asılı olmayaraq iki hecalı söz başlanğıcından söz – deyər. “nə - nə”, “də - də”, “ba - ba”, “mə - mə”, və s. tələffüz edər. Körpələrə biz insanlarmı o iki hecalı məntiqi adlıqları mənimsədirik? Köklü olaraq yox! O körpələr yer üzündə hansı dili, dilçiliyi təmsil edərlər? Kainat dili, dilçiliyini. Körpələrin ilk iki hecalı sözlərin tələffüzü Kainat “dilçilik” Akademiyasının məzunlarına bənzəmirikmi?

Budur Kainat dilçilik Akademiyasının ilk məzunları. Dil sənin deyil, mənim deyil, bir xalqa, bir əraziyə aid deyil.

- Niyə, hamı şe`r yazı bilmir? Çünki hamı o “tezliyin” hecasını bilmir.

Hamı niyə musiqi əsəri bəstələyib, musiqi alətində və mahnı ifa edə bilmir? Çünki o da o aləmin “Tezlik” hecasını bilmir.

Rəssam gördüyü predmeti tabloları bizə təqdim edir. Çünki rəssam, heykəltaraş, rənglər və kütlələr “tezliyinin” hecasını bilir. İlahiyyat da belədir. Kainatın ilahi “tezliyinə” uyğunlaşan ilahiyyat elminə yüksəlir. Bütün elmlərin “tezlik” halları Kainatdan səslənir.

- Niyə söz deyib, sözlə danışırıq? – bilmirik.

İsti niyə, soyuq niyə? – bilmirik.

Günəş, planet niyə? – bilmirik.

Kainat, ətrafımızda bu planetlər niyə, - bilmirik.

Külək, tufan niyə? – bilmirik

Od, vulkan, kül niyə? – bilmirik.

Zəlzələ, sunami niyə? – bilmirik.

Okean, dəniz, səhralar niyə? – bilmirik

Su, bulud niyə? – bilmirik

Dağ, dərə niyə? – bilmirik

Uçmada quşlar, sulara balıqlar niyə? – bilmirik.

Qum, daş niyə? – bilmirik

Xoşbəxtlik, bədbəxtlik niyə? – bilmirik

Bu ərəfədə, bu əsrdə yaranmışıq niyə? – bilmirik.

İşıqdan gəlmişik, hara qayıdacağıq? – bilmirik.

Yarandığımızı bilirik, bu görkəmdə yaranmışıq niyə? – bilmirik

Cəm planetlərin, hərəkət verici ətrafında hərəkətdə olduğunu niyə? – bilmirik

At qaçır, tısbağa ləngdir niyə? – bilmirik.

Bayquş, yarası niyə? – bilmirik.

Qaranquş yerə yenməz, suyu su hövzələrindən uçuşda içər niyə? – bilmirik

İnsan niyə bilir, nəyi bilmir niyə? – bilmirik

Bunlar fizioloji, bioloji, təbiət hadisələridir? Görəsən niyə? – bilmirik

Çünki bilmək istəmirik ki, bilmirik!

- Yaranacaq düşünəcəkdir, ölüb bu dünyadan köçsə də düşünəcəkdir.

Çünki bütün aləmlər düşüncə üstündə bir düşüncədir.

Kainatın 15 milyard ildir düşünür, 4.5 milyard ildir Günəşlə ətrafında olan planetlər düşünür. Düşüncələr olmasa idi, hərəkətlər olmayacaqdı.

Yaddaşı da düşüncəsindədir O,Ovalın, O, Kainatın.

- İnsan insandan ağıllıdır. İnsanlar, insanlardan ağıllıdır. Cəm Bəşəriyyət ağıllıdır. Kainat bilgilərin, bildiklərimizin “ağıl” mərkəzidir.

Öz ağılı, ağıllardan ağıllıdır. Elmi araşdırman, elmi kəşfin ağıllar üçün ağıllıdır.

Ağıllarda ağıl var. Ağıl – ağıdır, Ağ – dandır, Ağ – İşıqdandır, hər yaranış, ağıllıdır.

- Özümüzdə - özümüzü,

Özümüzlə - özümüzü,

Özümüz – özümüzdə,

Kainat - Yaradanı, tanıyaq!

- Azərbaycan dilində, dilçiliyində çox böyük mə`nalı sözlərdən biri “həkim yoxlamasıdır”, (müayinə sözü sonradan əlavə olaraq, işlənməyə başlayıb).

Xəstəhal insan, həkimə müraciət etdikdə bir söz işlədir “həkim yoxlasın” yə`ni həkim yoxlasın, yox etsin, sıfırlaşdırılsın.

- Ölüm var, ölümdür!

Ölüm var, ölünmür

Ölüm var, zülümdür

Ölüm var, ölümə yalvarış,

Ölümü çağırışdır (Əzrailə yalvarış)

Ölüm var, soyuqdur.

Ölüm var, rahatdır!

Ölüm var, dedim! Amma ölüm yoxdur!

Yaranışdan bəxş olunmuş Pak İşıq payı ilə, Yaradana qayıdış
Ölümsüzdür!

- “Fəlsəfə” – ilk insanın nəzakətli düşüncə və davranışının nəticəsində meydana çıxdı.

Fəlsəfə nəzakətli düşüncənin və nəzakətin özündə cəm olub, budur fəlsəfə, fəlsəfə cəhətlərdə deyil.

- İnsanlar İlahiyyatla dini qarışıq salıblar. İlahiyyat Kainat elmi, Din isə yer aləminin Kainata qaldırmaq, bağlamaq təlimidir.

- Bilib, bilib, bilmərik!

Bildikcə bilmədiklərimizi axtarıb, bilərik. Tapdıqca yenə də bilərik ki, bilmərik. Kiminsə yox, öz məntiqi fikrimizdə axtarsaq, bilərik. Axtara – axtara bilərik, düşünə - düşünə bilərik.

Düşünüb Kainatdan ayırıb bəxş etdiyi elmlərin mütləqini bilərik. Elmlər “Ondadır”, Ona can atmasaq, bilmədiklərimizi bilmərik!

- Ən böyük mə'bəddir məktəblər, bir də elm! Ən böyük mə'bəddir tədqiqat, bir də elm! Ən böyük mə'bəddir Kainat, bir də elm!

- Kaş elm mə'bədləri bir arı pətəyinə, bir qarışqa yuvasına bənzər olaydı. Gələn elmə, tədqiqata yenilik gətirəydi. Gətirməyənlər o mə'bəd qapısından keçməyə idi.

- Bütün hal başlanğıcları bir ilkin nöqtə başlanğıcından başlayır. Necə ki, böyük partlayışdan Kainatlar yarandı. Kainatda planetlər bir simmetrik düzülüşdə oldu.

İlk partlayışın səsi Kainatda varlıqları və hər hərəkəti “səslə” müşayət edən təməl yaddaş oldu!

İlk Yer insanından sözlər, səslər və ətraf səslər Kainatın səs tezliyinə uyğun olaraq, “səslə” səsləndirildi. Cümlələr Kainatdakı planetlərin simmetrik düzülüşü, sözlər vasitəsilə səsləndirdiyimiz “səs”

isə Kainatın təməli – yaddaş səsidir. İnsanlar sözləri ona görə səslərlə tələffüz edirlər ki, Kainatın təməli – səs tezliyinə uyğun səslənsin.

Amma bir hal da budur ki, Yer planetində səslənən bütün səslər və o cümlədən maşın – mexanizmlərin, musiqilərin, küləyin, quşların, dalğaların, suların, ağac – kolların, meşələrin səsləri rənglərin, işıqların və s. hamısı hamımıza tanışdır. Bunların hamısını insan təbiətə - Yer üzünə bəxş edə bilməz.

Rənglər, məsafə bildirişi, səsləri isə Kainatla həmahəng səs tezliyidir!

Bunların cəmi Kainatın cəm təməli səsi və təməli rəngidir! Kainatdan təyinləşdiyindən Yer üzündə səslər, rənglər, vəhdətlər, işıqlar insanlar əhatəsində bizə əzizdir!

Söz...

Sözə, söz gərəkdir. Fikrə söz gərəkdir. Sözsüz, söz olmur. Sözsüz, fikir olmur. Sözsüz, düşüncə olmur. Sözsüz, demək olmur.

Söz idi ilk, söz deyildi ilk. Sözlə söz dedilər, sözə söz dedilər.

Sözlə, sözü ardıcılıqda dedilər. Kainata üz tutdular, Kainatın öz dilində Kainata söz dedilər.

Onun dili ilə, Ona söz dedilər. Sözü ilki Onda idi, Ona öz sözünü, sözdə dedilər.

Sözlə Söz idi ilk, Sözə Söz idi ilk. Səsə, səs idi ilk, O səsdən söz idi ilk.

Səs Işıqdan idi, Sözlər İşığa idi. Söz düşündürən, düşüncə sözdə idi.

“SPIRAL”

Hər bir yaranış məcburiyyətdən yox, zəruriyyətdən yaranır. Hər bir varlıq İlkinə dərk edib axtarmaq istəməsi məcburiyyətdən yox, zəruriyyət üzərindən mövcuddur. Böyük partlayışdan Kainata ilkin səs yaddaşı, söz yaddaşı, ahəng yaddaşı və rəng yaddaşında bir mütləqlik yaddaş daşıyıcısı oldu.

Başlanğıc nöqtədən (ekspansiya) sür'ət başlayır. O başlanğıc nöqtə bütün yaranmış və yaranacaq olan varlıqlara dayanmayan hərəkət “ Vericidir”. Lakin bir nöqtədən başlanan başlanğıc (nəticədə spiral modeli) kainatdaxili varlıqların simmetrik dayanmayan sür'ətlər ardıcılığı bərabərliyinə işarədir.

“Spiral” kainatdaxili planetlərin biri – biri arasında ardıcıl hərəkət modelidir. Başlanğıc (ona nöqtə dedilər) həndəsi quruluş, riyazi ardıcılıq, materiya, fizioloji – bioloji varlıq deyil. O, ilkin yaradıcı işıq, hər halın ardıcıl hərəkət vericisi başlanğıc halıdır.

Hər bir “nöqtədən” başlanan başlanğıc O, mütləq olan varlığın bütün xüsusiyyətlərinin cəm olan məzmunisidir. İlk nöqtə: bütün (cismaniliklərdən uzaq) varlıqların əvvəli, törədicisi, hərəkət vericisi, idarə edicisi, Mütləq Olan, hərəkətləri, kütlələri özü nizamlayan və s. İlkin Mütləqdən “İşıqdan” başlanan başlanğıcdır.

Ovalın və daxilinə sığan kainatların yaranmasının ilk halı “bir başlanğıcdan” (bir nöqtədən yox, başlanğıc zəruriyyətdə davam halıdır) və o başlanğıc istinadı Mütləqin, mütləqlik Xüsusiyyətinin bir başlanğıc və iç-içə hərəkət halı göstəricisi yaddaşıdır. Bu “spiral” forması quruluşunda əks olunur.

“Spiral” mə'nası kainatdaxili planetlərə verilən ardıcıl hərəkət və iç-içə sür'ətlərin ilkin mərhələ halıdır ki, buna “Spiral” dedilər.

Yer üzündə ilk insana mə'lum idi ki, bütün Kainat sistemi, Qalaktikalar bir Işıq varlığı ətrafında və əhatəsində hərəkətdədirlər. O, quruluş formasını bir simvol olaraq “nöqtə” kimi işarə edərək onu, İlkin Hərəkət Verici kimi dərk edirdilər.

Onlara o da mə'lum idi ki, Yer planeti də bir işıq (günəş) ətrafında hərəkətdədir. Bu ilk astronomiya elminin təməlini yaratdı.

Su

Susuz, canlı olmaz!

Bu yer həyatı, onsuz – susuz olmaz, bu fiziki hal, mə'lumdur!

Amma Su, şəffafdır; təbiət isə, bu su ilə qidalanmasa olmaz.

Əgər ki, suyun özü, şəffafsa - təbiət, təbiətdəkilər bütün bitkilər - niyə, rəngarəng olar?

Yağış yağar, Göy qurşağı görünər!

Yağış şəffaf, Göy qurşağı yeddi rəngdə görünər, axı niyə, yeddi rəngdə görünər?

Əgər, su şəffafsa göy qurşağı rəngləri hardan alar, niyə alar?

Təbiət sudan qidalanar, rəngləri, rayihələri, dadları hardan alar, niyə alar?

Bunlar nəyin yaddaş daşıyıcısı, nələri rənglərlə pıçıldayar?

Su, aləm, bir də canlı

Deyilir ki, su həyat mə'nasıdır. Su özü bir həyatdır. Düzgündür. Ardıcılıqlara və gedən proseslərə baxdıqda su dayanmayan, tükənməyən bir varlıqdır. Suyun mənşəyi, əvvəli haradadır? (əvvəl olmasa, nəticə olmaz, mə'na olmaz) Su, nədir və nədədir? Gedən hansı proseslərin nəticəsidir? Suyun öz funksionallığında, onun işıq yaddaş daşıyıcılığı var. Su hardan alır o İlkin Işıq və yaddaş daşıyıcılığını?

Məsələ burasındadır ki, yer planetinin kütləsinə mütənəsib olaraq onun mərkəzində nüvə mövcuddur. Yer planeti nüvəsi, aktiv

nüvə hesab olunur. Çünki o nüvə aparıcı, bərabərləşdirici, nizamlayıcı, ardıcılşdırıcı funksiyası daşıyır.

Yer planeti mərkəzindəki nüvə bərk haldadır, insan vücudunda isə vəzlər, ağac daxilində olan düyünlərə bənzər, (bu vəzlər maddələr qədərini özünə yığar,özündə saxlar). Yer kürəsinin nüvəsi: - o, nüvə stabilləşdirir (bərabərləşdirir, bölür) amma transformasiya (özünə yığma, özündə saxlama) funksiya daşıyıcısı deyil. Bu nüvələrin biri-birindən fərqi budur!

Dediyimiz o nüvə (Yer) balıq qulağı daxilində yerləşən mirvariyə bənzər. Onun rəngi Ağ, çaları açıq mavidir. O, nüvənin iş prinsipi nə Adiabata, nə Absorbsiya, nə zəncirvari reaksiyaya bənzər. Balıq qulağı daxilində olan o mirvari dənəsi o məhluldan həcm qədəri toplanır. Amma yer mərkəzindəki o nüvənin iş prinsipi, iş fəaliyyəti özündən pay verir, özünə yığmır, toplamır. Nə baş verir onda?

Nüvə ətrafı halə diametral olaraq dairəvi bərk kristal əhatəsindədir. Özündən ayrılan işıq qədəri, rəvan, bərabər, ahəstə təlatümsüzdür ki, o kristal təbəqəsindən keçməklə o kristal (alunit, şəffaf daş duz kristallarına bənzər) parlaq işıq birliyində özünü əks etdirir. O, kristal qatı doymuş işıq tutumu olmaqla onun kənar sərhədliliyi, kütlə daxilində tədricən bərabər duru hala keçir. Ona hərəkət verici nüvədir, hərəkətə gətirici də nüvədir.

O, duru hala gələn o mövcud varlıq layları, qatları yetkinlik halına gətirməklə faydalı qazıntıları hasilə gətirir, son nəticədə yer səthinə qalxır. İlkdə o duru kristal varlıq acı (həblərdəki xinin dadına bənzər) kimidir. O, varlığın belə olmasına səbəb layları, qatları yetkinlik qədərinə gətirməklə öz varlığı nəticədə təmiz, şəffaf hala gəlir. Ona görə də o maye dad, rəng götürmür ki, o sərbəst bir (afromom da demək mümkündür bu halda) varlıqdır ki, yer aləmində onun ad daşıyıcısı “Su” – dur.

O, suyun ilki kristal mənşəli olduğundan, yer səthində çaylar, dənizlər, su hövzələri parlaqlıq işıq daşıyıcıları, işıq əks etdiriciləridir. Bir misala baxaq: daş duzu havada, günəş işığı altında saxladıqda o daş

duzdan da nəm ayrılır, su ayrılır. Su donarsa, kristala dönər. Ona görə də su kürəmizin öz varlığı, öz tərkibi, öz yaddaş daşıyıcısıdır. Su nüvəmizin əhatəsindən ilk kristal qatından işığın duru halıdır (kristal işıq saçır, özünə toplamaz).

Bu yer həyatı susuz, duzsuz, dadsız, yağsız (karbo – hidrat) olmaz. Yer planetin də okeanlar, dənizlər duzsuz olmur. Suyun iki halı var. Bir halda yer qatlarını, layları, faydalı qazıntıları hasilə gətirir, bir halda isə bitkilərə, canlılara Yaradıcı Işıq bəxş edir.

Yer planetinin nüvəsi öz yaradıcı işıq payını hardan alır? Məsələ burasındadır ki, yer planeti nüvəsi, günəş nüvəsi ilə paralel bağlılıq funksiyası daşıyır. Belə ki, yer planetinin nüvə aktivliyi mart ayının 18 – 21 dən, avqust ayı 18 – dən 21 – nə qədər olan dövrdə bir işıq gücü nisbətində olar. Yer planeti nüvəsi ilə 6 ay aktiv, 6 ay sakitlikdə olar. Mart ayından avqust ayına qədər nüvənin aktivliyi qatları, suxurları yetkinliyə gətirməklə, bu ərəfədə bitki aləmini də yetkinliyə gətirir. Yay mövsümündə yer üzündə səthdə su miqdarı azalır ona görə ki, dərin qatları və bitki aləmini bərabər nəmlik qədəri bölməklə hasilə gəlsin. 6 ay müddəti payız və qış mövsümü sərf olunmuş isti və nəm miqdarı kürə daxilində bərabərliyə toplansın. Qış mövsümündə yer qabığı səthi bu səbəbdən soyuyur. Yer planeti isti və soyuğu nəmi bərabərləşdirir. Necə ki, kürə forması dairəvi olmasına səbəb iki qütb arasında kürə qurşağı (ekvator) kürə daxili temperaturların bərabərləşdirmək konstruksiyasıdır.

Günəşdən əlavə olaraq, Yer planeti ətrafında olan planetlərin nüvələri passiv nüvə olduğundan o planetlərdə hələlik dərin qatlardan su ayrılmaları sükutdadır. Amma demək olmaz ki, onlar adi planetlərdir. Onlar da işıq, yaddaş, hal daşıyıcılarıdır.

Beləliklə fikirlərdən doymaq olar, münasibətlərdən doymaq olar, nifrətdən doymaq olar, yalandan doymaq olar. Bu dörd mə`fumdən isə doymaq olmaz: - işıqdan, sudan, duzdan, çörəkdən doymaq olmaz. Çünki bunlar bizə Kainatla, yer bəxşidir, bunlarsız isə canlı, insan olmaz. Ona görə də deyilir ki, “ Mən bir işıq, həyat duzu, həyat suyu,

həyat çörəyiyəm ki, ondan kim dadsa, ondan doymaz - ondan doymaq olmaz “.

Su olmasa nə bitəcək? Ha əksən də nə bitəcək? Su olmasa nə gələcək, insan bu dünyaya necə gələcək, niyə gələcək? Beləliklə bu yer həyatına Işıqdan zərrədir törəməsi, isti mühiti, su yaddaşı, torpaq müddəti olar.

Sübuta ehtiyacı olmayan, sübut

- Dördə bağlı olan yer üzü: Günəşə, Suyu, Havaya, Torpağa.

- Narkomaniya – insan vücudunun məhvi, ölümün zümzüməsi, dirilərin təəssüfləri.

- Dərvişlər – yer üzünə gəldilər, baxdılar, gördülər, dedilər bir də getdilər.

- Ömür bizə yoldaş, biz ömrə yoldaş, ömür qayıtmağımıza yoldaş, Işıq Əbədiyyətimizə yoldaş.

- Zaman da bir zamandır. Zaman içərisində, zamanın özü də bir zamandır (yer üzündə olan, müddətdəki zaman).

- Kainat Əbədi Cavan olduğundan, heç “Görkəmini”- dəyişmir.

-Dialektikası olmayan dialektikada - hansı “dialektikadan” danışmaq olar? (düşündürücü-düşüncə).

- Hər bir insan, bir dünyadır! Yer üzünə insan gəldi sevindim, çünki Dünyamıza “dünya”- gəldi sevindim! Yer üzündən insan getdi, kədərləndim – “dünyamızdan, dünya getdi”, - deyib də, düşündüm.

- Kainatın, Dünyanın məntiq adlı “Meyvəsi”- var. Yer üzünə hər gələn, yer üzündən hər gedən o meyvədən dadandır.

- Yer üzü bir bağa bənzər, bütün varlıqlar və olanlar qollubudaqlı “ağaclara” (ağac - şərti olaraq – Alleqorik , yəni alleqoriya - bədii müqayisə, konkret bədii obraz, dialoq – olan) bənzər. Hər gördüklərimiz, bildiklərimiz o, ağaclardan dərilmiş meyvələrə bənzər. O “ağac” – məntiq ağacıdır, suallar ağacıdır, maraq ağacıdır, mə`nalar

ağacıdır. Yer üzünün hər tərəfini bəzəyər, yer üzünün hər tərəfinə budaqlanar, yer üzünün hər tərəfindən görünər!

Məntiq həqiqətə sığmaz, həqiqətlər məntiqə sığar. Məntiq “ağacdakı”- meyvələr, fikirlərə bənzər. Bütün meyvələr bənzər olar, amma biri-birinə oxşamaz. Hər birinin öz rəngi, öz iyisi, öz ətri, öz dadı, öz böyüklüyü olar. Məntiqin oxşarı, bənzəri olmaz, Özü olar! O, “ağacın”- o meyvəsindən dadan, o daddan - doymaz, məntiq ağacının “meyvəsindən”- doymaq olmaz, çünki, Həqiqi olan - Həqiqətdən doymaq olmaz. Məntiq dadlı olan, Kainat “Çörəyidir” ki, ondan da doymaq olmaz!

- Nə bu yerdən, nə bu Aləmdən istəyirəm... Kainata baxıb, Kainatı istəyirəm, Kainatdan istəyirəm! Bura, (yer aləmində) qədərləri bölünən, Kainat qədərləri böləndir.

- Yatma – saxtalaşdırmasınlar.

Ayıq ol - saxtalansınlar.

- Elmin alimi - O, elmi tanıdar. Xalqın alimi, Xalqı tanıdar.

- Bə`zən demək, bə`zən susmaq, bə`zən heç deməmək, gözləmək!

- Axtar, düşün, araşdır! Tapsan sənindir! Desən xalqındır – Lazımdır!

- Əgər məkr, yalan, “məqsəd”, karıxdırmaq varsa – iddia var.

- Düşüncə - dialektika! Ağacdır, kölgəlidir, sərindir, rəngarəngdir (ağac - Günəşdən, Sudan, Küləkdən, Torpaqdan, Qayğıdan bəhrələnərək, kökündən, gövdəsindən, budaqlarından insana rahatçılıq gətirər), tapsan - meyvəsidir, dadsan –məntiqidir, mə`nasıdır. Məntiq, mə`na – həqiqətdir.

- Qəribədir, düşüncələrimizi bir də sözlərimizi, heç vaxt “qurban” – vermək istəmirik. Desək edərik, deməsək etmərik (azərbaycanlı). Söz insanla, insan sözlərlə.

- Kainata üz tutar sözlə, düşünər sözlə, ümid gözləyər sözlə, deyər sözlə, qapıları açarlar sözlə, bağlanar o qapılar, sözlə.

Qəribədir sevgi sözlə, istək sözlə, arzu sözlə, lə'nət sözlə, nifrət sözlə, biri-birimizdən üz döndərərək, bircə kəlmə sözlə, ittiham da sözlə!

Bu dünyada dirilər sözlə, bu dünyadan köçüb gedənləri yad edərək sözlə. Söz niyə qurtarmır, çünki Kainatın Sözü qurtarmır.

Gəlirlik sözlə, qayıdırıq - “o dünyaya” - da sözlə. Əvvəli sözlə, özü sözlə, sonu tükənməyən, bitməyən sözlə!

- Antiq elmlərin təhlili, müzakirəsi zamanı qəribə bir fikir eşitdim, “Elmin sərkərdəsi”. Elmin özü, böyük bir Sərkərdədir! İnsan elmin Sərkərdəsi yox, o elmin əskəri ola bilər. Çünki Elm, aparıcı, istiqamətləndiricidir. Onun isə araşdırıcıları, tədqiqatçıları, o elmin davamçılarıdır!

- İnsan sağa baxanda, solu görmür. Sola baxanda, sağı görmür. Yuxarıya baxanda, aşağını görmür. Aşağıya baxanda, yuxarını görmür. İnsan düz “baxsa”- Düzü görür.

- İnsanlar arasındakı müləhizələr, fikirlər “Duz”- miqdarında bölünərsə əgər,”Şirin”- miqdarında, bərarərləşər.

- Ehtiyat etdiyin – səni, səhf etməkdən saxlayacaqdır. Səhf etməyin – səni aşkarlandırıcaqdır. Ehtiyat etdiyin, çəkindiysin – səni örtəcəkdir. Səhf etdiyin – səni göstərəcəkdir.

- Ölüm günü, son günü, öz adıyla tamamlanan, son günü. İnsan dünyaya gələndə ona ad düşünülür. İnsan dünyadan qayıdanda, daha ad düşünmülər, o insanın adını çəkirlər.

- Dərd nə tələsir, nə axtarır! Dərdləri, bəlaları insanın özü axtarır, özü tapır!

Dərd də, bəla da nə axtarır, nə tələsir, insandan özü qaçır. İnsan isə onu axtarır, onu tapır. Hamını ittiham edir, o dərdi ittiham edə bilmir. Dərd insandan qorxur, insandan qaçır, insan onu tapır. Onda hər şey yaddan çıxır, dərdlə insan arasında mübarizə başlanır! O mübarizədən, dərd qaçıb uzaqlaşmaq istəyir, insan onu tutub özündə saxlamaq istəyir. Sonda insan deyir “bu nə dərddir, dərdə düşmüşəm?”. Amma demir ki, dərdimin – dərdinə düşmüşəm!

- Yerdə gözəllik, səmada gözəllik, göydə gözəllik, Kainatda gözəllik! Gözəlliklər Yaranıbdır - gözəlliklər Üstündə, gözəllik!

- Bu xalqın xarrat, dülgər peşəsi olan Əliağa Vahidi var. 120-yaşı (fevral 2015) tamam olan Ə.Vahid sözü, fikri, qəzəli xalqın varidatı oldu. Sözü “yonda”, “hamarladı” qəzəlləri musiqi, söz məclislərini bəzədi. Söz, fikir, qəzəlləri yazmaq peşədən asılı deyil, o bir istedadandır. Ə.Vahid sözü, fikri bədahətdən (hazırlaşmadan, çox düşünmədən, gözlənilməz tərzdə) deyərmiş. Söz ehtiyatı nə qədər olmuş olsa da belə, sözləri də, mənasını da, Ə.Vahid çox ehtiyatlı deyərmiş. Bu onun peşəsindən yox, söz demək, qafiyə, misra, beyt qurmaq isə (bədahətdən) istedadı imiş.

- Dialektika- Kainat boyu bütün planetlər arasında dövr edən, bir “pıçıltı” səşində, (Kainatlar arasında, Böyük Partlayışın “yaddaş səsi”- hələ də qalmaqdadır. Bütün varlıqların, kütlə, cisimlərin səş yayma tezliyi, xüsusiyyəti o yaddaş mirasından qalmasıdır. Bu, Böyük Partlayışın bütün varlıqlara ayrılan, yaddan çıxmıyan, səş daşıyıcısı, səş yaddaşındır) hərəkət ahəngidir. O, bütün kütlə, cisim, varlıqlar arasında ilkin olan sual, o suala axtarılmaqda olan, cavab mənasındadır. (Kainat “düşündürməşəydi” əgər, varlıqlar da düşünməşəyəcəkdi, bütün düşüncələrin əvvəli, suallarla da olmayacaqdı).

- Belə bir termin var “Pastulat”. Pastulat - sübuta ehtiyac olmayan, sübut. Pastulat – Aksioma törədiciş, sübut içərisində sübut. Aksioma – sübut içərisində sübut, mütləq olan Pastulatdan – törəmə, Evrikadır (tapdım).

- Bu dünya sual, o dünya sual, bir dünyalıq sual, dünyalarca sual. Dünyaya, Kainata sığan sual. İnsan, Kainatdan uzaqlaşdıqca sual, Kainata yaxınlaşdıqca cavab. Kainat deyər ki, “Bildirdim”.

- Adətən bütün insanlar arasında qol çək deyərək (imza etmək) biri-birindən nələrinşə, təstiq olunmasını istəyirlər. Qol çək dedikdə, sözsüz ki, əzamızı, bədən üzvümüzün bir hissəsinin rəsmini harasa çəkmirik. Onda insanlar arasında “qol çəkmək”, imza etmək, nəyin təsdiqini istəməkdir? Məsələ ondadır ki, “imza etmək” – ilk, yer üzü

insanından başlamış və bu gün də davam edən bir haldır. Qol çəkmək, imza etmək, hər bir insanın Kainat “yaddaşında” olan, saxlanılan simvol cizgisidir. Hər bir insan öz yaddaşında gətirdiyi, onun orada olan “işarəsini, yaddaş cizgisini”- qeyd edir. Bütün imzalar biri-birinə bənzəməz, necə ki, insanın barmaq izləri, səsi, siması, yerışı, nəfəsi və s. biri-birinə bənzəmədiyi kimi. İnsan imza etməklə özünün “O olduğu, Kainat yaddaşında dəyişməyən simvol cizgisini”- olan formasında bəyan edir, bildirir. Əllə çəkilən o “cizgi”- yanlış olmaz, səhf olmaz, başqalarında olan “imzaya” bənzəməz halıdır. Hər birimizin Kainat “yaddaşında”, adımız, özümüz, şərti cizgimiz mövcuddur.

Свет во Свете Свет

В каждом человеке заложено начало познания. Каждое познание несет нас к новому познанию. Познавая мир, мы доходим к логике, от логики к истине, от истины к высшему разуму, к совершенству. Зрелость заключается в определенности. Определенность есть тот путь, который ведет нас к совершенству. Каждое дитя есть стар. Каждый стар есть дитя, которое познает происходящее вокруг его. И оно повышает его к мудрости. Мудрость повышает нас к Вселенскому познанию. Познавая мудрости, мы черпаем новые мудрости.

Познавая мир, мы познаем Вселенную. Познавая Вселенную, мы доходим до совершенства.

Дороги разные. Все дороги несут к бесконечности. Потому что все тропы с начала взаимосвязаны со многими непредвиденными сплетенными дорогами. Один начальный путь приводит нас к другому пути, даже к развилку пути. Наши пути сводятся и расходятся.

Может ли быть конец дороги? Нет, потому что мы входим в ту дорогу, которая существовало. Мы только сейчас вошли в тот

путь, у которого нет конца. Тот путь нам подсказывает, что этот путь, который ты выбрал, твой путь. Он указывает, шепчет, подсказывает, обнадеживает.

Пути разные, для каждого пути свой путник. Для каждого путника свой путь. У путей есть начало, но нет конца. Не стоит сравнивать свой путь с чьим-то путем. Это носит нас в заблуждение от своего пути. У каждого свой путь в этой жизни.

Эта земная жизнь не дана нам с жизненными «ошибками», трагедиями. Не дана нам для того, чтобы быть «победителем» уничтожающим. Не дана нам, как говорится, для «золотой середины». Эта жизнь дана нам, чтобы быть человеком. Созидать, творить, строить, быть вежливым, добрым, заботливым быть внимательным друг к другу, быть жизнерадостным человеком. Чтобы человечество не задавалось вопросом «если существует счастье, где же оно? А несчастье, зачем же оно?»

Существует святость. Она, оберегая, освещает тот путь от всякой трудности, которая может нанести урон тому пути.

Человечество говорит «придет тот день» - но в который день? Но не говорит, что «придет тот путь, который мой путь, в том пути кто мне поможет, кто осветит тот путь?». Каждый путь - освещаемый путь. К каждому пути Осветитель пути. Тот освещенный путь есть путь мудрости. Он во Свете Святости на том пути, если же потянемся к тому пути.

Есть ли пути определенные? Нет путей определенных, есть в путях Свет Святости путей. Он освещает пути, он приводит к светлым путям. Есть среди людей осветители путей. Они во Свете Святости Свет. Они несут Свет в себе. Они освещают нам пути в том Свете, который они во Свете Свет. Он не путь, он Свет в пути. На том пути он рядом во Свете Свет.

Твой путь во Свете путь. Ищи свой путь, зови свой путь, вступай в свой путь. Не терзай кого-то, не унижай, не проклинай

кого-то. Не вступай на тот путь, который тебя и убьет, и унизит, и сделает тебя «немым», но не словесным.

Где же мы, где же те пути? Они же рядом с нами, они же перед глазами же нашими.

Кто же поставит нас на тот путь? Ты зови, он услышит, услышится. Если ты позовешь, если ты оценишь, если ты скажешь - тот путь для всего человечество путь! Чем больше свет в жизненных путях, тем больше светлых путей, тем больше человечество в тех светлых путях. И то есть свет в светлых путях. Это есть и спасение? Нет, это не спасение, но спасенная. От чего спасаемся? От черных замыслов спасаясь, принесем человечеству спасение.

Говорится - «в конце тоннеля свет». Это говорит о том, что от Света к Свету Свет. Заблуждаясь во тьме, мы ищем Свет во тьме.

У первобытных людей на земле была большая вера во Свет. Свет-которая считалась как первоначально творящим Светом.

Все земные действия человечества основывалась на звездные системы в небосводе, которая не меняла свою последовательность в определенных промежутках.

По небосводу человечество определяла последовательность движений звездной системы и по значимости периодов тех последовательностей вело земную жизнь, хозяйство, земледельничество, посев, сбору урожая, обычия. По историческим данным человечеству постигла мировой потоп.

История человечества длится на два этапа. До потопа и после трагического потопа охвативший человечество.

В дни исторического потопа окутанные во мраке люди того времени призывали с небес Свет, Спасение, и большая надежда была на Святого Ноя и его Святость.

Высота волн, дождь, ветер длились несколько дней. Но во мраке люди того времени в небе искали солнечный свет, который

мог бы рассеять, ослабить не переставая шедший сильный дождь и среди бушующих волн. (О Святости и спасательстве Ноя было сказано в святых книгах в разные времена со стороны пророков).

Спасаясь от потопа со спасителем Ноем и его семейством, люди того времени осознавали, что их спасла святость Ноя и Свет Небес. Надежда и вера основательно нашли место в памяти тех людей на Святость Света. Люди далекого прошлого до мирового потопа и после мирового потопа считали основополагающим небесный свод. По небесному своду человечество определяло и «карту», и «календарь», а важнейшую роль играли в определениях звездной системы и Млечный путь.

После мирового потопа люди, запоминая те суровые дни и фиксируя в небесном свode движение звездных систем в те дни 11-18 февраля (по нынешнему имени месяца), тот период остался в памяти, как «мы спасены были в окружении воды с водою», и этот период называли «водолеем», льющим воду.

Созвездие «Водолея» в январе и феврале охватывает Кавказский регион. В том далеком прошлом существовали «календари». Эти «календари» основывались на небосводе, который называли созвездиями. По порядку начальное Созвездие начиналось с «Овна» (18-21 марта), Тельца и т.д.

Но в каком же периоде произошла трагедия с потопом для человечества? Те люди, спасшиеся от потопа, сохранили в памяти и те события и в период 11-18 февраля. В период потопа нахождение Созвездия на территории Кавказа назвали «Водолеем». Несмотря на то, что в период Созвездия «Водолея» земляная почва на Кавказе непригодна к посеву угодий и орошений земли, а также для уборки урожая. Этот период на Кавказе - зимний период. Но после потопа те древние люди, спасшиеся от потопа, озаменовали тот период Созвездия как «Водолей». И тот период сопутствовал во времена Святого Ноя (Нух), и Он был Спасителем во Святом Свете.

После мирового потопа тысячелетиями человечество почитало Свет и эмблему Солнца. Солнце считали началом жизни на земле, а также оно рассеяло черные тучи во время мирового потопа.

В древней истории имеются факты того, что в Азербайджане в Нахчыване находится могила и мавзолей Святого Ноя (Нух). И впоследствии в истории появлялись разные мифы, легенды, рассказы, фальсифицируя имя и территорию в ту историческую эпоху.

На территории Азербайджана, в основном в Нахчыване (Нух-чыхан, Нух-чу-ван) это связано с именем Ноя (Нух).

Несмотря на нашествие вражеских войск под разными предложениями и разными злоумышлениями, население Нахчывана тысячелетиями, веками сохраняло в памяти Святость Ноя (Нух) как спасителя человечества от потопа, а так же носителя Света Божьего.

И по сей день в Нахчыване почитают и вспоминают созвездие Водолея, тот период 11-18 февраля, как дни потопа и спасение людей от потопа. Те исторические дни называют Хызыр, Хыдыр и с радостью и веселием почитают как дни спасения от потопа Светом и радостью. А также вспоминая, празднуя Созвездие Овна, период 18-21 марта, как начало и возрождение жизни на земле. В Нахчыване, с торжеством и радостью празднуют Свет, тепло, сжигая костры, призывая, почитая Свет Вселенной.

Многие многим говорили об этом.

Вахид Рзаев

Примечание: текст был составлен автором в оригинале на русском языке.

Tək-tək

Nə, nəyə - bənzəyir?

Heç biri - heç birinə bənzəməz!

Kütlə - kütləyə, cisim - cismə, varlıq - varlığa, planet - planetə, bənzəməz!

Daş - daşa, qum - quma, su - suya bənzəməz!

Bir budaqda iki meyvə, oxşarı olar, amma biri - birinə bənzəməz! Quş - quça, ot - ota, bənzəməz! İnsan - insana, adam - adama, bənzəməz! Əkizlər də, oxşar olar - biri, birinə bənzəməz!

İnsanların biri - birində, səsi, siması, yerişi, hərəkət dinamikası oxşar olar, amma, biri - birinə bənzəməz!

Bəs niyə bənzəməz, səbəb nədir ki, biri - birinə bənzəməz? Yaradanın Bənzəri, Yoxdur, o səbəbdən yaranmışlar da, eyniliklə biri - birinə bənzəməz!

Yaradan "O" - yaranmışlar biz, cəmlər arasına, bəşər yaradar, fərdlər yaradar! Onlar, biri - birinə, bənzəməz!

Gör necə sadə imiş, bu aləmlərin şərtləri, yaranışın şərtləri!

Yaddaş

Nə qədər canlı gəldi yer üzünə - Yer bilər, Ay - ona boylanar!

Günəş - hər canlıya ayırdığı, saldığı Işıq Payını - yaddaşında saxlayar!

Yan-yana

Qəribədir - bir addımlıq məsafədə yan-yana əkilib, bitən bitkilərin, özləri də, maraqlıdır.

Gül öz rayihəsində, üzüm öz şirinliyində, bibar öz acılığında, hər biri də, öz rəngində, öz dadında!

Baxmayaraq ki, yan-yana bitirlər!

Təbiətdə də, belədir!

Müxtəlif bitkilər, bir meşədə və ya bir düzənlikdə, yan - yana bitirlər. Amma yenə də, öz dadında, öz rəngində, öz gövdəsində, öz böyüklüyündə!

Maraqlı deyil?

Onda bu torpaqda, bitən bütün bitkilərin, torpağın özündən, müxtəlifliyinə, səbəb nədir?

Yaxşıdır

Necə yaxşı, çox yaxşıdır bu yer həyatının Anları!

Hər an, bir yenilik, hər yenilik isə bir andadır!

Toplana - toplana, toplanar!

Hamısı ancaq sənin toplun, sənin topladığın, səninlə toplanmalı olan!

Niyə axı, toplamalıyıq o hər anı?

Biz toplamalıyıq o anları, Anlar toplandırar, O anları!

Çünki hər gördüyümüz Müddətdə, biz bir andayıq!

Hər an yaddaşımızda, hər yaddaş, bir yeni an yaradar, o da, elə yaddaşlaşar!

Yer Kürəmisiz

Bütün baş növləri, qiymətli daşlar, almazlar, füzəzələr və s. Yer kürəsinin Nüvəsi aktivliyinin göstəricisidir.

Heç bir Varlıq yenib, Gəlib dərin qatlarda qiymətli metal, faydalı qazıntılar, su və s. mövsüm-mövsüm hasilə gətirmir və yaxud, yer kürəmisizə kənar Qalaktikadan, onları daşıyıb tökmür!

Yer kürəsindəki fəsiləri də, hansısa Varlıq yer üzünə Yenib, Gəlib ardıcılığa, Düzür, Nizamlayır!

Yer kürəsinin Nüvəsi bütün yer altı, yer üstü prosesləri, fəsiləri Nizamlayır!

Ətrafımızda olan planetlərin, Nüvələri passiv nüvə olduğundan, dərin qatlardan, ilkin Su ayrılımları olmadığından, hava qatı da yoxdur!

Su yoxsa - hava qatı da, yoxdur!

O planetlərdə "nisbi nəmlik" - qədəri varsa da, oksigenə, kisloroda dönmə prosesi çox zəifdir!

Yer kürəsi

Əgər ki, Yer kürəsi (üzərində canlılar) bizə mə'lumdur, Günəş də, bizə mə'lumsa, onda Yer kürəsinin hərəkət trayektoriyası dəyişməyən və vaxta-zamana sığmayan bu güclə, hərəkət etməyinə səbəbin nə olduğunu bilmək istəmiriksə, onda nələri bilmək istəyirik?

Əgər ki, yer kürəsində - faydalı qazıntıların, suyun, torpağın, qumun və s. nə səbəbdən tükənə bilmədiyinin səbəblərini bilmək istəmiriksə, onda daha nələri bilmək istəyirik?

Yer üzü

Yer üzündə ilk bitkilərdən biri soğanıdır. İlk yer üzü insanları soğan bitkisini əziz bitki sayırdılar. Soğanı dişlə dişləmirdilər, ovuc altında əzirdilər ki, soğan lətafətləşsin. Qidalar tərkibində soğandan istifadə etməyin mənası var idi.

Qida tərkibində soğan, o qidanın tərkibində su miqdarının tənzimləməsi üçün istifadə edirdilər. Ümumi halda soğan bitkisi, qida hazırlanarkən o, qida tərkibində və bədəndə artan su miqdarını nizamlamaq, bərabərləşdirmək, tənzimləmək funksiyası daşıyır. Bəzi qida hazırlanmasında, soğansız başlanmır.

Qida hazırlanmasının ilki soğanla başlanması, qidaya əlavə olaraq xoş bir dad gətirir. Qida hazırlanmasının ilki soğanla başlanılır. Qida soğansız hazırladıqda o, qidanın dadı dəyişilir. O, qida tərkibində, nəm qədəri bərabər bölüşmədiyindən, elə gəlir ki, dad fərqlidir. Bədən o, qida tərkibində nəmlik qədrini, dad bərabərliyinin nizamsızlıqla başladığını hiss edərək, o nizamsızlığı, qəbul etmək istəmədiyini “dad”-la bildirir, hiss elətdirir.

Xalq arasında soğan - “istilik”, kartof isə “soyuqluq”-daşıyıcısıdır deyilir. Yer üzündə bir çox bitkilərin “kökü” soğanlardır. Soğan yer üzündə, bütün qitələrdə, ərazilərdə bitir. Soğan yer kürəsi formasına, özzəyi isə, planetin nüvəsinə bənzəyir. Soğan forması, aralarındakı qabıq ardıcılığı, Yer kürəsinin dərin qatlarının, laylarının, süxurlarının forma, yaddaş daşıyıcısıdır. İlkdən, ilk insandan kəsilməzdi soğan, ovuc altında əzilərdi soğan! Əzildikcə, şirinləşib, lətafətləşərdi, ədviyələşərdi soğan!

* * *

Yer üzündə elə kiçik bilinən, bəzən heç bilinməyən məhfumlar var ki, nə onları görmək, nə də onlar haqda bir şey bilmək istəyirik. O, məhfumların nə qədər böyük bir daşıyıcı olduğunun fərqi də varmırıq. Onlardan biri “kanifoldur”. Kanifol- bütün kamanla ifa olunan musiqi alətləri: kamança, skripka, violonçel və s. mütləq olaraq

istifadədən əvvəl kanifol sürtülür. Məsələ burasındadır ki, virtuoza skripka ifaçısı Paqanininin özü də, kanifolsuz skripka musiqi aləti qarşısında aciz qalardı. İstedad ayrı, istedad köməkçilər ayrı.

Kamanla ifa olunan bütün musiqi alətləri iki aparıcıya möhtacdır. Kamanda - atın quyruq tükü, kamanla səslənməyə musiqi aləti simləri arasında - kanifol (kanifol küknaş ağacından ayrılan kristallaşan maddədir. O şüşəyə bənzər, kəhraba rəngli kütlədir). Heyranlıqla dinlədiyimiz klassik musiqi əsərlərində ifa olunan simli kamanlı musiqi alətlərinə heç fərqi varmıdığımız iki yoldaş ona, yol yoldaşlığı edir(kaman, kanifol). Bir maraqlı cəhət də ondan ibarətdir ki, elektro-texnika sənayesinin özü də, kanifolsuz, qalaysız acizdir. Bütün detallar arasında qalaylama prosesi kanifol və qalaysız mümkün deyil. Qalaylama vaxtı detal arasına kanifol, qalayın əriməsinə köməkçidir.

* * *

Tarixi mənbələrdən, yer üzündə insanlar min il, doqquz yüz il ömür sürərmişlər. O, ömür müddətini yaşayan insanlar ətrafa, təbiətə, canlı aləmə diqqətli yanaşaraq və müşahidə edə-edə, müddətləri ayırd edirdilər.

Özləri min il yaşadığından, üç yüz il yer üzündə yaşayan quşa təəccüblə baxıb “bu quşlar, bu dünyanı nə tez tərk edirlər?”- deyib düşünərdilər. Amma min illər, əsrlər keçə-keçə insan ömürləri tədricən qısalararaq azalmağa başladı.

Yer üzündə, üç yüz il yaşayan qarğa, səs salıb, çığırır qarğa, insanlara qərribə baxıb, “bu insanlar, bu dünyanı nə tez tərk edirlər?”- deyə fikirləşir. Çox – çox sonrakı tarixi mərhələlərdə insan vücudu daxilində, bağırsaqlar sistemində “yoğun bağırsağın inkişafı, insan vücudunun vaxtından əvvəl yaşlaşmasına gətirib çıxartdı. Çünki, bu mərhələdən əvvəl insan vücudu daxilində bu, yoğun bağırsaq inkişaf etmədiyindən o insanlar uzunmüddətli yaşayış yaşayırdılar və “çox cavan” görkəm daşıyırdılar.

Nədən gəldik, nəyə çatdıq. Haradan gəldik, haraya çatdıq. Düşündürücü o haldır ki, min il yaşamış o insan, yüz il yaşaya bilmir bu insan!

* * *

Bir zəng düzəldin, zəng olsun! O, bəşəriyyətin-bəşəriyyətə zəngi olsun! Yer üzündə zəng olsun, bəşəri faciələr vaxtı, bəşəriyyəti oyatmağa zəng olsun!

Bir zəng düzəldin, zəng olsun! Bəşəriyyətə səslənən, bəşəriyyətin zəngi olsun! Bəşəri faciələrdə-bəşər faciələrdə o zəng səslənsin, səs olsun, bəşəriyyətə zəng olsun, oyanma olsun. Narkomaniyadan, uyuşdurucudan bir də nələrdən, o faciələrdən bəşəriyyət uzaq olsun, bəşəriyyətin zəngi səslənsin, səs olsun! Kimsə gəlib bu bəşəriyyəti xilas etməyəcək! Bəşəriyyət - bəşəriliyini, insanlığını xilas edəcək!

Yer üzü və insan faktoru.

Min illərlə planetimiz dağıntılara, faciələrə, bir – birini əvəzləyən sağalmaz xəstəliklərə düşər olub. Bu hallar hələ də davam etmədədir!

I.Etinəsizliklərimiz.

Bu hallar arasında səbəbləri araşdırmaq istədim. Tarixlər, elmlər, müharibələr, inanclar da bəşəriyyəti birliyə gətirə bilmədi.

Səbəblər nə idi?

İnsanların bir – birinə qarşı etinasızlıqları, təşəkkürsüzlüyü, yer üzünə hakimi – mütləqlik iddiaları! Ətrafa, varlıqlara etinasızlıqların nəticələri idi. İnsanlar arasına düşünülmüş yalan, iftira yaymaq ancaq və ancaq mə'də, pul, qanlı zorakılıqlar, elmsizlik, insanı insan qarşısında bir aciz qul qədərinə yendirmək məqsədi daşıyıb. Onların əksinə işə, sağalmaz xəstəliklər, daşqınlar, uğursuzluqlar kainatdan bəşəriyyətə bir cəza kimi göndərildi.

Bunlar heç də ekologiya, təbiət hadisələri deyildi.

Bunlar bəşəriyyətə xəbərdarlıqlar idi.

II. Borclu insan.

Əsrlərlə bəşəriyyəti o qədər ictimai davranış, düşüncə, zorakılıqlarla məcburi borclu ediblər ki, insan insanın, Kainatın qarşısında təfəkkürü və borcunun nədən ibarət olduğunu tamamilə unudub. Elə bir mərhələyə can atırıq ki, olan həqiqətləri də unudaq. Hər bir halın “sonsuz qədərində dəyərsiz və mənasızdır” anlayışlarına sürüklənirik. İnsan fərqlərdə yox, FƏRDLƏRDƏDİR. O, daha da yüksəkliklərdədir. Amma ölçü və məsafə me`yarına sığmayan insan “mən niyə yaranmışam” sualı ilə üsyana qalxıb.

III. Cahillik və kamillik.

Cahillik kamillik qarşısında aciz olmalıykən, kamillik cahillik qarşısında aciz olubdur, sanki aradan uzaqlaşıb yox olubdur.

Bəşər bəşəri dərk etmək istəmir – bu, qəribədir!

Bəşəriyyət arasından mehribançılıqlar uzaq olubdur – bu, qəribədir!

Bəşər özünü bəşəriliyinin nədən ibarət olduğunu dərk edə bilmir – bu qəribədir!

Yer üzündə olan dağıntılar gözü önündədir, görmək istəmir – bu, qəribədir!

Bəşər bir – biri arasında sülhü görmək istəyir, sülhü görmək istəməyənlər də var – bu, qəribədir!

Qitələr dağıntılar arasındadır, sanki yer üzünü sürünmədədir, bəşər bu halları dərk edə bilmir – bu, qəribədir!

Bu dağıntılar – aramsız yağışlar, dözülməz istilər, səfalət, xəstəliklər bəşərə bir əlamətdir, dərk edə bilmir – bu, qəribədir!

Çünki insanla insan arasında, ətrafdakılara etinasızlıqların, təşəkkürsüzlüyün nəticəsidir – bu isə qəribə deyil!

Fəsilər də daha insanlarla üz – üzə durmadadır! İndiki mərhələdə (2007 – 2010 – cu illər) bütün tədavül vasitəsi olan pul sayı yerindədir, lakin insanın fəda olmaq istədiyi pul da ondan üz döndərir, o

da bir birliyə yığışmır! İnsanlar tədavül vasitəsi olan pul yoxluğunun üsyanına qalxıb! Sanki pul da yer üzündən üz döndərüb.

Bunlar isə ittiham deyil, nəticədir!

Nə qədər qərarlar, müzakirələr etsələr də, orada bəşəriyyət adına, “rifah və insan varlığı” anlayışı yoxdur, qitələr faciələrə bürəlidir. Bu gediş və davranışlarla yer üzü bir cəhənnəmə dönür, bəşəriyyət sanki “qara varlığı” çağırmaqdadır.

IV. Xilas varmı?

Yer üzü xilas ola bilərmi?

Olar!

Təşəkkürlümüdür insan:

-əynindəki paltarına;

-yeridiyi küçəsinə;

-oturduğu stuluna;

-ayağındakı ayaqqabısına;

-bugünkü qidasına;

-öz dostuna;

-öz ərazisinə;

-gecəsinə, gündüzünə;

-yer üzünə...

...Kainat, mələklər yaranmışlara rəhmlidirlər! Kainatdan müvəqqəti məhdudiyyətlər məhrumiyyətlər deyil, mərhumiyyətlər isə məhdudiyyətlər deyil, ey bəşəriyyət!

Nüvələr, Zərrələr, temperaturlar...

Kainat boyu bütün planetlərin mərkəzində nüvə yerləşir.

Nüvəsiz planet mövcud ola bilərmi?

Nüvəsiz planet mövcud ola bilmir!

Səbəb?

Hər planet üçün nüvə mövcudluğu, o kütlənin mövcudiyyətinin səbəbidir!

Günəşdə fəsillər mövcuddurmu?

Günəşdə - günəş nüvəsinə görə, fəsillər mövcud deyil, amma nüvə temperaturunun, sabitlikdə, fərqlər həddi mövcuddur!

Çünki günəş nüvəsi temperatur həddi 6-12 dərəcə, müəyyən vaxtlarda 14-dərəcəyədək fərqləndikdə (11 - tsikl) Günəş planeti daxilindən "lava"- püskürmələri aktivliyi baş verməsinə səbəb olur.

Bütün nüvələr sabit temperatur həddi daşıyıcılarıdır.

Yer planetinin nüvəsi də, temperatur həddi daşıyıcısıdır!

Yer planeti nüvəsi ikili temperatur həddində olduğundan, temperatur həddini bir bərabərliyə bölmə məcburiyyətindədir!

Yer planetinin, nüvə temperaturu 6-12 dərəcə arasındadır.

Günəş şüasının temperatur həddi 12-14 dərəcədir!

Yer planeti ilə "Qövs sinmasında"- (iki kürə arasındakı işıq şüasının kürə ayrısı, dairəvilik modeli), temperatur həddi 40-60 dərəcə C arasında (yer səthində) yer dərinliyində 4-8 dərəcə C dəyişə bilmir!

Qövs şüa sinması 60-dərəcə C temperaturu üstələyib, 100-dərəcə C çatmır.

Yaxud əksinə, iki qütbə 100- dərəcə C soyuq həddini keçə bilmir!

Bunlara səbəblər nədir?

Böyük Partlayışdan alınan hərarətin Soyuma Həddi 4-10 C dərəcədə nizamlanı, bu "daxili mütləq"- temperatur həddini müəyyənləşdirdi!

Kainat daxili temperatur həddi 4-10, dərəcə C-dir!

Maraqlıdır Zərrənin kütləsi var, temperatur həddi də, mövcuddurmu?

Zərrələrin temperatur həddi 4-8 C dərəcədir!

Əgər ki, bütün yaranacaq kütlə və varlıqların müəyyən edilməyən temperatur həddi mövcud olmasa idi, canlı yaranışı qeyri formada, formalardan, görkəmlərdən çıxan olardı (bədheybət).

İnsan yaranışı da, bir zərrədən (bütün canlılar) yaranırsa, insanın vücut temperaturu 36,5-37 dərəcə C. İki canın qarşılıqlı temperatur həddi ($8+8=16$ dərəcə), ikili (İşıq və mühit) vücut daxili temperaturdadır. Bu hal, Zərrə temperaturunun 4-dərəcə, mühitə düşmə anı da, o mühit, o, lazım olan, ona uyğun olan məqamda, bağlılıq halıdır ki, vücut daxili 8-dərəcə, ikinci vücut daxili 8-dərəcə halına çatma momentində, qarşılıqlı axıcılıq anlarının nəticə momentidir. Bir Zərrə ətrafından sonrakı mərhələdə - embrion, rüşeym halı yaranar. Bütün hallara Işıq başlanğıcdır, ilkdir, 8-10 dərəcə həddindədir ki, o "daxili mütləq" - Kainat temperatur həddinin təmsilçiliyinin daşıyıcısıdır!

Baxmayaraq ki, bədən temperaturunun bir "gizli hədd temperaturu"- anılıkdə 40-60, dərəcə C yüksəlir və anılıkdə sönür. Bu hal təyinatə "təkan anı"- dəvamiyyət başlanğıcını təyinləşdirər (akt zamanı).

Bütün planetlər mərkəzində, nüvə mövcudluğu mütləqdir!

Nüvələr - Ata, işıq daşıyıcısıdır! (kobud desək - Kişi funksiyası). Planet - "Ma"- yaradıcı, vücut kütlədir!

Yə'ni, "Ma"- yaradıcı varlıq olsa da, bitki, heyvanat, insan, kütlə, cisim və s. Işıq iştirakı olmadan, həyata artım, törəmə bəxş edə bilmir!

Kişi - işıq təmsilçisi, qadın - "ma", yaradıcı vücut və varlığıdır!

Bütün başlanğıclar Işıq başlanğıcından başladığından, Kişi (erkəy), Kainatın İlkin Işıq təmsilçisidir!

Qadın Ma, törədici, canlı bəxş edicidir! Onlar isə, temperatur daşıyıcılarıdır!

O vücutlar varlığında, "daxili mütləq dəyişməz"-temperatur daşıyıcıları olduqlarından, bir mərhələdə, temperaturun keçid mərhələsində, bir Zərrədən törənəcək varlıq, törəməyə başlar!

Burada bəhs olunan, "temperatur" - həliyədə işlənən, temperatur adlıqları olmayıb, "daxili mütləq, dəyişməz" - temperatur həddi nəzərdə tutulur.

Bütün proseslərdə, Işıq, Zərrə, Su, Temperatur hədləri aparıcıdırlar!
Bu mətn, böyük Elmi mövzudur!

Yer planetində su, hava

Hava, oksigen nədir?

O, suyun çox durulmuş, təmizlənmiş halıdır. Yer kürəsi su əhatəsində sudadır, su içərisində sudadır.

Su olmasa hava olmur, hava olmasa canlıların var olması (bütün varlıqlar canlıdır) olmur.

Yer kürəsi haləsi, su əhatəsində sudadır, su ilədir. Suyun durulmuş halı (hava) kürəmizi sıxmır, sıxılmaz kürə üçün çəki yaratmır. Hava suyun çox durulmuş halı dedikdə, yerin dərin qatlarından su halı o qədər təmizlənərək yüngülləşir ki, çəkisi yox, kütləsi yox halına çatır.

Baxaq bə'zi hallara. Hava qatı – rəngsiz, dadsız, iysiz və şəffafdır. Su – rəngsiz, dadsız, iysiz və şəffafdır. Su ilə hava qatı biri-birinin təkrarıdır, tamamlamasıdır, birliyidir. Yer kürəmizə nə qədər, hansı qəddə, hansı mərhələdə su miqdarı lazımdır? (çünki heç bir “Varlıq” mövsümündə kənardan bizim planetə miqdarında su daşıyıb tökmür). Belə olan halda, kürəmizdə dayanmayan, tükənməyən su miqdarı haradandır və nəyin prosesi nəticəsidir?

Məsələ burasındadır ki, yer kürəsinin Nüvəsi mərkəzdə olmaqla, kürəmizin var olmasını (həyatı) nizamlayandır. Yer kürəsi nüvəsinin aktiv olması, yerin dərin qatlarının, faydalı qazıntıları, süxurları, layları yetkinlik halını, kürə daxili nəmlik qəddərini nizamlayaraq ilkin olan su halını ayırır. Kürə daxili su ayrılımları baş verməsə idi, faydalı qazıntılar, laylar, süxurlar insanın yanacaq və istilikdən mə'mulatlara hazırlanması da mümkün olmazdı. Su ayrılımları süxurları, qatları yetkinləşdirir. Su miqdarı yer səthinə qalxmaqla ilkin su başlanğıcı alınır. O, su başlanğıcından, hava ayrılır.

İnsanlara və elmə mə'lum olan bir hal var, onu “Şimal parıltısı”, “Qütb parıltısı” – kimi adlandırırlar. Qütblərdə həmin proses adətən sentyabr - mart ayları arasında müşahidə olunur. Yer kürəsinin dərin qatından ayrılan o kütlə, böyük təzyiqlə ayrılır və müxtəlif həndəsi quruluş formaları biri-birini əvəzləyir. Onun hündürlüyü 100 km. çatır. Amma o parıltı, (şimal, cənub) hər iki qütbə müşahidə olunur.

Bu nədir, niyə bu, bu ərafədə baş verir? Məsələ burasındadır ki, həmin proses “Qütb parıltısı” parlaq olub, işıq zərrələrinin toplum halında, səslə müşahidə olunur. Bu hal, kürə daxili Nüvənin işıq yayma sür'əti tezliyinə mütənasiblik göstəricisidir, tezliyidir, səsidir. Gözlə görünən, həmin görüntü, yağış vaxtı görünən “göy qurşağı” (yeddi rəng) təmsilçisidir, qütb parıltısı zamanı görünən yeddi rəng burada da suyun tərənnümçüsü olur. Görünən, səslə eşidilən, müşahidə olunan o proses Suyun kürə daxilində son, təməmilə təmizlənmiş halı olub, kürə səthinə ağ “maye” kimi ayrılır.

O, “durulmuş, təmizlənmiş” su qədəri, 16 km. radius əhatəsindən başlamış yer səthinə sanki daşır, axır, qovuşur, əriyir, həll olunur, yayılır, “ağ duman”a bənzəyir. Dəyişkən temperatur hədlərinə görə hərəkət edir, küləyə, havaya çevrilib, hava qatını yaradır. Bütün kürə boyu o axar təmiz su varlığı bərabər, tamamlanmış “Hava”-qatını yaradır ki, bütün canlılar onun əhatəsində və ona möhtacdırlar. O proses baş verməsə idi əgər, yer üzündə hava qatının mövcudluğu da təməmilə mümkünsüz olardı (alova, tonqala diqqətlə baxdıqda sanki o, sudur əriyən, sudur “yanan”, qütb parıltısının “təkrar” prosesinə bənzəyir. Fərq ondadır ki, alovda, tonqalda rəng çalarları müşahidə olunur, suda, buxarda rəng çalarları görünmür).

Yer kürəsi öz Nüvəsinə görə elə bir “canlı” orqanizmdir ki, özü-özünün ardıcılıq proseslərini nizamlayır. İnsan nəfəs aldıqca (yay,qış) suyun daha da, təmizlənmiş halı əhatəsində olduğundan, insan vücudunda 36,5°-37° C hava (duru su) qatını ciyarları vasitəsi ilə, tənzimləyir. Baxmayaraq ki, insan vücud temperaturu 36,5°-37° C-dir o hava temperaturu insan temperaturu ilə anilikdə bölüşür, uyğunlaşır.

Ümumiyyətlə Kainatda olan bütün planetlər yumru, kürəvari (basıq) formalıdır. Bu kürəvi quruluşda, iki qütb arası planet qurşağında (ekvator) nisbi nəm, temperaturlar hədlərini bərabərlik qədərində bölüşdürüb, nizamlamaq funksiyası daşıyır. Beləliklə, qurşaq (ekvator) yer kürəsinin iki qütb arası olan nəm, temperatur hədlərini və s. nizamlama funksiyası daşıyıcısıdır. Bir hal da ondan ibarətdir ki, yer kürəsinin mərkəzində yerləşən nüvə, Günəş ətrafında hərəkət sür'ətinə mütənasib olaraq Yer kürəsində baş verəcək bütün proseslərə uyğunlaşıb. Yer kürəsinin mərkəzində yerləşən nüvə Günəş ətrafında hərəkət sür'ətinə mütənasib olaraq, fəsilər ardıcılığa bilir.

Balıq - su, müxtəlif təzyiqlər qatı arasında “nəfəs alır”, eyni vaxtda o su hövzələrini qəlsəmələri vasitəsi ilə təmizləyir, normallaşdırır. Sudan kənara çıxdıqda, çox təmizlənmiş “su əhatəsində” olduğundan sanki hava miqdarı çatışmır, və ya əksinə insan su dərinliyinə yenəndə, skafandırsız (yə'ni, o təmizlənmiş “su”- hava miqdarı olmadan) nəfəs ala bilmir.

İnsan ana varlığında olduğu müddət ərzində, vücutda çox-çox təmizlənmiş maye əhatəsində olduğundan (rüşeym, embrion) tədricən böyüyür, bilinir, doğulur.

Ekologiya...

Ekologiyaya, Dünya ekoloqlarına bircə sual!

Bütün canlılar, bütün canlı aləm, "təbii ehtiyac"-adlı məvhun qarşısında acizdir.

O "təbii ehtiyacı"- nə saxlaya bilər, nə də dayandıra bilər, o məcburiyyət halı, bütün canlılar arasındadır!

Utanmaqdan, çəkinməkdən keçib (üzürlü sayın) bir sual da ortaya çıxır onda!

Ölçü miqyasları qəbul edək!

Bir insan sutka ərzində orta hesabla 3 dəfə o, "təbii ehtiyac"- qarşısında, aciz qalır.

Təbii ehtiyacın böyük-küçək halı, sutka ərzində, orta hesabla 600 qr. olmasını qəbul edək.

Yeddi milyard əhalini gün ərzində, 600 qr-a vuraq!

Hansı rəqəm alınar? (tonla).

$7.000.000.000 \times 0,6 \text{ kq.} = 4.200.000.000 \text{ kq.} = 4.200.000 \text{ ton/gün}$

O, rəqəm tonu 10-gün ərzinə vuraq!

O, rəqəm tonu bir aya vuraq!

O, rəqəm tonu bir ilə vuraq!

100- il hesabatı hazırlayaq!

Yoldaş Dünya ekoloqları, bu təbii ehtiyaclar axıdılır, nəql edilir, hara nəql edilir?

Yenə də, Yer üzünə!

Bu münvalla tək 10 - günün, təbii ehtiyaclarından, bəşəriyyəti Yer üzündə əleyhiqaz da, maskalar da, o ağır iydən qorumaz!

O, o ağır iy qarşısında epidemik xəstəliklərin qarşısı da, heç cür alınə bilməz!

Ölmüş heyvanların, çürüyən tullantıların, hesabatını aparmasaq da belə, yenə də, təbii ehtiyaclar, təksib edilməz bir faktdır.

Yer üzündə, Yer kürəsində hansı təbii proses gedir ki, bu təbii ehtiyacları neytrallaşdırır?

Düşünməyə dəyər!

Ağac əkməklə, ekologiyanı xilas edəcəyik, şüardır! O da, lazımdır!

Amma, elmi yanaşmalarla, araşdırmalarla bu mühüm olan hal, nələrdə olduğu, aydınlaşar?

Günəşin şüası, şüanın zərrə halı, planetin səmasının mavi rəngi və atmosferin ultra bənövşəyi rəng çaları Yer üzündəki bütün ziyanlı mikro orqanizmləri bərabər bölüşdürər, neytrallaşdırar!

Yer kürəsinin nüvəsi ona köməkçi olar!

Nənələrdən, babalardan qalma

Nənələrdən babalardan, böyük bir miras qalmışdı bizə!
Babalarımız yaz vaxtı, şum vaxtı, əkin-biçin vaxtı, kəli sürərdi əkin sahəsinə!

Yol boyu yolu tərif edərdi, kəli tərif edərdi, yaz havasını tərif edərdi!

Əkin sahəsinə çatıb, əkin sahəsini tərif edərdi başlayardı şuma!

Kəli tərifləyər, xışı tərifləyər, torpağı, şumu tərifləyərdi!
Torpağa əkin əkib, dəni-toxumu tərifləyərdi!

Su vurub, suyu tərifləyərdi, torpaqdan baş qaldıran bitkiləri tərifləyərdi! Sevinərdi, sevincini tərifləyərdi.

Məhsul yığlb, o məhsulu tərifləyərdi!
Rahatlıqdan başladığı işin, nəticəsini rahatlıqla toplamağına sevinər, məhsulu tərifləyərdi!

Təriflərindən, rahatlıqlarından məhsulu birə-beş artardı!
Sevinərdi, sevincini tərifləyərdi!

Nənələrimiz yemək hazırlayardı, yeməyi zümzümə ilə hazırlayardı.

Yun çırpardı, zümzümə edərdi, yorğan-döşək salardı, zümzümə edərdi! Rahatlığı çağırıb, rahatlığın zümzüməsini edərdi!

Babalarımız ev tikərdi, xoş sözlərlə palçıq qarışdırıb, samanı palçığa qatıb, xoş sözlər deyər, xoş düşüncələrlə, o evin him yerini açardı!

Çağırılan bənnaya xoş söz deyib, o evin tikintisini də, o bənnaya xoş niyyət, xoş fikirlərlə, inşa edərdi!

Nələr olardı onda?

Ev rahat, qida rahat, can rahat, mal-heyvan tövlədə rahat, qış rahat, xanım rahat, oğul-uşaq rahat!

Ömür də, gün də, gecə də, can da, şirin rahat!

Yazın gəlməsini, gözləyərdi rahat!

"Elmin sərkərdəsi!"

Absurd bir fikir eşitdim, "Elmin sərkərdəsi!".
Elmin sərkərdəsi yox, elmin əskəri olmaq olar!
Çünki, elmin özü bir sərkərdədir!
Elmin araşdırıcıları, "o elmin" - əskərləridir!

Candan, can

Bu nə candır ki, candan can ayrılır?
Bu nə vücuddur ki, vücuddan vücud ayrılır?
Bala başı ağrıyar o an, ana başı ağrımaz.
Bala dişi ağrıyar o an, ana dişi ağrımaz!
Ana ayağı ağrıyar o an, bala ayağı ağrımaz.
Ana qolları yorular, bala qolları yorulmaz!
Hansı candan can ayrılır, hansı vücuddan vücud ayrılır?
Kainatdan can gələr, Kainata can qayıdar!
İşıqdan Ayrılar, Zərrədə can gələr, can olar!
Yer aləmindən ayrılır, İşıq payı ilə yerdən can ayrılır!
Hecə candan can ayrılır, necə gövdədən gövdə ayrılır?
Hecə ağacdən budaq ayrılır, necə budaqdan meyvə ayrılır? Nədən nə ayrılır?
Hər biri, bir təkdir, ayrılan o təkdir!
"O" - təkə ayrılan can da təkdir!

Nəhayətsizlik?

Düz xətt sonsuz qədərində uzana bilmir, onun sınma nöqtəsi olur! O sınma nöqtəsi, nəhayət nöqtəsi olur!
Çünki Kainat miqyasında, ölçülərə baxıldıqda nəhayətsizliklər kimi

görünə bilir.

Amma hər bir nəhayətsizliyin, bir nəhayəti var ki, Ovalın, Ellipsoidin də, öz nəhayəti vardır!

Sonsuzluq, bir xətt kimi uzana bilməz, onun dönmə, sinma nöqtəsindən onun geriyə xətti var!

Kainat belə qurulub, Kainatdan belə qurulub hər bir hal, hər bir quruluş sonsuz qədərində ola bilməz!

Nəhayətlə başlananın, nəhayət qanunu var!

Nöqtə istinaddır, bütün məfhumlar nöqtə istinadından başlanan dönəndir, qayıdandır.

Üfüqi, Şaquli bir istinaddır, başlanğıcdır. Üfüqi, Şaquli uzanıb özünə dönəndir. Son görünən, ilk başlanğıca dönəndir.

Xətt sonsuz qədərində, uzana bilməz. Uzanmış olsa idi əgər, sinma nöqtəsində itər, yox olar!

Xəyali xətlər

İki nöqtə arasında xətt, xəyalidir - deyirlər!

Xəyali olan xəttin özü də, bir həqiqətdir.

Gözlə görə bilmədiyimiz, "yox"-deyil.

O, həqiqət arasında, özü bir həqiqətdir.

Gözlə görünə bilməyəni, "xəyali"-deyib, gizlədirik! Onları müxtəlif yanaşmalarla göstərmək, həqiqətin necə olduğunu göstərmək demək, olardı.

Kainat sübuta ehtiyacı olmayan, bir sübutdur! Ölüm-həyat, həyat-ölüm, sübuta ehtiyacı olmayan bir sübutdur.

Onun sübutu "yoxdur"-deyən, sübutsuzluğu, sübutla necə gətirə bilər?

Nəyin-nədən, nəyin-necədən törəməsi, sübuta ehtiyacı olmayan bir sübutdur!

Törədici olmadan, törəyən olmaz. Bu sübuta ehtiyacı olmayan bir sübutdur!

Ətrafımızda nə görürüksə, sübuta ehtiyacı olmayan bir sübutdur.

Kainat Sahibinin, Yaradıcılıq Xüsusiyyətinin Sübuta ehtiyacı olmayan bir, sübutdur!

Necə ki, gecənin-gündüzə, gündüzün-gecəyə sübuta ehtiyacı olmayan bir sübut kimi!

Həqiqətin necə və nədən başladığını, nədən nə qədərə olduğunu deyə bilmədikcə ona niyə "xəyali"-deyəək?

"Xəyali"- qəşəng, pafoslu sözdən, o yana deyil!

Həqiqəti necə xəyal etmək olar?

"Xəyali" - "O"- nun necə olduğunu, gizlətməkdir!

Xına gecəsi!

Toylarımız nə möhtəşəm imiş! Nə kimi tövsiyyələr var imiş!

"Gələn gələn, o, gələn

İşıqla gəlsin o, gələn!

İşıq gətirsin o, gələn,

Evimizə "gələn"- o, gələn!". "Gəl"- kənardan, başqa ailədən, gəl mə'nası!

"Gəl-in"- yə'ni, cəm şəkilçisi (övladlar).

Xına yaxıladı, gələn ovcuna, dairəvi xına yaxıladı!

Barmaqları xınalı, ovcu içərisində, dairəvi xınalı o, Günəş adı olardı!

Sağ əlini; qaldıranda, Günəş (simvolu), görünərdi, xınalı barmaqları

Günəşin şüalarını simvolizə edərdi! İnsan işıq tutdu ovcunda, qaranlıqdan işığa gəldik ki, İnsan işıq tutdu ovcunda! Ümid, İnam tutdu ovcunda!

Xına yaxma şənliyini, Xına "gecəsi" - adlandırardılar. O şənlik gecəsində Aq-Uş-Qa deyərtilər, İşıq-İşıq-İşıq deyib, səhərin açılmasını gözləyərdilər!

Yə'ni "gecə", qaranlığı gecədə qalsın, əlindəki İşıqla, İşlq gətir, evimizə İşıq gətir!

Bəyin bir çöçələ barmağı, xınaya batırılardı ki, bu Azərbaycan ərazisindən, tufandan xilas olmuş o insanların ilk barmaq-barmaqdan tuturaq şadyanalıq rəqsi, birlik "birlikdə",- sevinc mə'nası daşıyırdı (Yallı yaddaşı).

Amma bəyin də, ayağının altına (pəncəsinə), dairəvi xına yaxılaraq,

xınalanardı!

Gəlin gəlsin işıq gətirsin, İşıqla gəlsin!
Bəy gəlsin, İşığı gətirsin, ayaqları ilə, evə işıq gətirsin!
(Ailənin bütün yükünü azaltsın, kənardan evə qida, rahatçılıqlar, İşıq gətirsin mə'nası daşıyırdı).

Bu adət "Xına gecəsi", xınanın Qırmızı rəngi isti, gəlinin Ağ geyimi, - isə, İşıq gətirsin!
Amma uzaq keçmişdən qalma bir anlayış da, Qırmızı rəng rahatçılıq, həlimlik, sevinc, mehribançılıq, məhəbbət, qayğı rəngi kimi qəbul edilirdi!

Amma çox qədim adətdən qalma bir hal da Azərbaycan ərazisində, uzun əsrlərlə, qorunub saxlanılmışdı.
Bu anlayış ondan ibarət idi ki, Gəlin səhərə yaxın, yə'ni Günün çıxma ərəfəsində Uş-anında, O, oğlan evinə köşürülərdi! Gəlin yolda ikən Günəşin o ilk işığı ilə qarşılaşıb, gəlsin bəy evinə.

Nələrin necə olduğunu, zaman-zaman unutdurublar, amma yaddaşlarımızdan isə, çıxartmamışıq, qoruyub saxlamışıq, o böyük mə'naları!

Toyun sonrakı səhəri, Gələn gəlin, "Gəldi gəlin", adı ilə, Günəş zenit nöqtəsində olanda (günorta) şadlıq edilərdi, onu qırmızı ilə, geyindirərdilər, başına nazik qırmızı örpək salardılar (duvaq qapma). Qırmızı isti, Ailəyə Günəşlə, İşıqla birlik - fikri ilə, bir də şadlıq edərdilər, ancaq qadınların yığıncağı olardı, kişilər o qadınlar məclisində iştirak etməzdilər!

Qədim Azərbaycan ərazisində yaşayan o insanlar, Günəşin doqquz istinad nöqtəsindən keçdiyindən xəbərdar olduqlarından, doqquz bucaqdan keçmə anını bildiklərindən, ailə quranlara, doqquz övlad olmasını, arzu edərdilər!

Ağrılarımız...

İnsan yaranışı və mahiyyəti yer üzündə, sevinib-sevinmək üçün, yaradıcılığa sevinclə iştirakçı olmaq üçün yaradılıb! İnsanlar, bütün bəşəriyyət ağrını, acını, əzabı, əziyyətləri, xəstəlikləri çox pis vəziyyətdə keçirir, çünki o insan əzab çəkmək üçün yaradılmadı!

Ümumi halda, bütün canlılar aləmi isti əhatəsində, isti şərtləri pozulmayanda özünü daha rahat hiss edir.

İnsana "soyuq dəydikdə, soyuqladıqda"-bədən o soyuqlama hədlərini "ağrılarla"- vücuda bildirir.

El arasında "banka salmaq, küpələmək"- kimi müalicə metodunu çox qədim vaxtlardan İbn Sina yer üzünə gətirib!

Şüşə istehsalı bir o qədər də, geniş yayılmadığından, gil-saxsı mə'mulatları çox geniş istifadədə olduğundan, balaca tutum kimi, gil bardaqlarını "küpə"-kimi adlandırırdılar!

Soyuqlayarkən, küpə salmaq, çox qədim dövrdən Şərqdə mövcud olub.

Küpə salmaq, (banka) salmaqla nə kimi fiziki proses, baş verir?

Boş banka içərisinə çox tez bir zaman ərzində, isti kütlə (yenə də İsti, yenə də "atəş"- İstisiz yer həyatı olmaz) daxil etməklə, daxilə olan soyuq hava kütləsini çıxartmaqla, həmin bankanı kürək nahiyyəsinə sıxırıq! Nə baş verir?

Soyuqlamaq adətən, soyuq hava kütləsinin bədənimizlə təması vaxtı, bədən əzası anilikdə, kəskin üşüyür. Əza nahiyyəsi o "soyudulmuş" - halı yaddaşında saxlayır, bütün bədən daxilində hərəkətdə olan qan, o nahiyyədən keçərkən, o soyuqlama "halını" - özünə götürməklə bədən daxilində, bir pay qan, ağrı daşıyıcısına çevrilir. Banka salmaqla, o ağırlı qan kütləsini, ümumi qan kütləsi tərkibindən, bankanın diametrindən asılı olaraq, bir yerə toplayırıq.

Banka salınan nahiyyə "qaralır"- o ağrı daşıyan qan kütləsi bir-birliyə toplanaraq, ümumi qan kütləsindən sorma (banka daxilinə) ilə kənarlaşdırırıq.

Qaralmış nahiyyədən, bədəndə hərəkətdə olan qan, ondan bir balaca hissə ayrılıb, bütün qan sistemi daxilində, təmizləyib, bir də, sağlam qan miqdarı kimi, qan hərəkətinə bərpa, əlavə edir!

Son illər insanlarda bel nahiyyəsində kəskin ağrılar müşayət olunur. O ağrılarla cərrahiyyə əməliyyatına qədər gedib çıxılır!

Ümumi halda insan bədəni vəzlərdən ibarətdir. O vəzlər sistemi, bütün vücut formasını tənzimləməkdən ibarətdir!

O vəzlər sistemi iki hədlə fəaliyyət göstərir.

Bir halda stabilləşdirir, bir halda isə transformasiya (bir yerə toplama) funksiyasını yerinə yetirir!

Hər bir qida növü, o qida paylarından hissə-hissə vəzlərdə ehtiyata yığılıb saxlanılır. Ac qaldıqda, həmin vəzlərin özündə transformasiya olunmuş, qəddərdən pay-pay vücuda ayrılmalara edilir!

Düzgündür ki, biz kişilər qadın orqanizminin bir mərhələsindən bir o qədər də, həli deyilik. Qadın vücudunun bir mərhələsində, dünyaya övlad bəxş edəcəyi ərəfədə, deyərlər ki, "gəlin yerikləyir" -bu termin qadınlar arasında, deyilər (xanımlar bağışlasınlar).

O ərəfədə bədəndə nə proseslər baş verir ki, qadınlar arasında bu söz işlənilir?

O ərəfədə qadın vücudu daxilində, hansısa sahə Dölə kömək üçün, bir qida növünün bədəndə az olduğunu "çağırır"-bildirir. O, qida payını, hissəsini verdikdə, bədən sakitləşir!

Ümumi halda son dövrlərdə kəskin bel ağrıları məişətdə işlədilən yağlardan asılıdır.

Müxtəlif yağ birləşmələri, müxtəlif tip "qarışıqlar", adətən bel vəz sistemində toplanır. Lazımsız yağ tərkibi bədən daxilində hərəkətdə olmasın deyər, vəzlər o acını toplayıb özündə saxlayır, o isə nəticədə ağrı ilə müşayət olunur.

Günlər

Gözəl günlər olmur, Günlər gözəl olur!

O gün keçdikdən sonra daha o gün, əl çatmaz olur!

O günlər, bir də xatırlandıqca, təəssüflərlə dolu olur!

Günə gün gərək, istəklərimizə Gün gərək,

Gün, Günlə başlar, istəklərimizə İşıq gərək!

İstəklərimiz İşıqla başlanmasa,

Qaranlıqlar içərisində, istəklərimiz batar!

“Ruh”

"Səndən Ruh haqda soruşsalar de ki, O Allah hökmündə, Allaha Məxsusdur" - Ayə!

Ayrılan hər Işıq payı bizim var olmağımız üçün bəxş edilir!
Onun kütləsi var, çəkisi yox, kütləsi var, yaddaşı cox!

O işığın hər birimizdə, bir müddəti var, biz o müddət Işığının daşıyıcısı olarıq, onun Müddət Qədrini, Işığı Bəxş Edənin Özü Bilir!
Var olmağımıza ayrılan Işıq payı, "O, Təyin Etdiyi müddətində" - ayrılar bizdən, Əbədiyyətə Ucalar "bizlə"-yaddaşımızla.

Peyğəmbərlər Ruh haqda insanlara, mə'lumatlar veriblər! Mətnlərin tərkibində, bu haqda mə'lumatlar mövcuddur!

İnsan

Nədir bu aləmin sevdası nədir?

Nədir bu aləmin sirri nədir?

İnsan - İnsanı, yeməməsidir!

İnsanın - insanla, bu aləmin sirrini bilməsidir!

Aləmlərin sirrini daşıyan da, İnsandır!

Kainat kimi örtülü, sirli, bu insandır!

Işıqla, isti...

Bu aləmə İstidən, Işıqdan törəmişik.

İstisiz, Işıqsız ola bilmərik!

Yadımızdan, yaddaşımızdan, o isti ilə, O, Işığı silə bilmərik!

Səhərin, Gün Işığı ilə oyanarıq!

Günə mütləq, isti ilə, çayla başlayarıq!

Uşağı çay, gənci çay, cavanı çay, ahılı çay!

O, ana vücudunu, o ilkin istimizi, unuda bilmərik!

İşıq yaddaşımızda, ana istisi isə, canımızda!

Nə ilkin İşığımızı, nə ilkin istimizi unuda bilmərik!
Bütün bəşəriyyət belədir, bir İşığın, bir İstinin, əhatəsində,
həsrətindədirlər!

Onda, bütün bəşəriyyət, bir İşıq pərəst, bir də, isti pərəstdirlər!
Yadımızdan İşığımızı (Nur), canımızdan, vücudumuzdan, İstimizi uzaq
edə bilmərik!

Bütün bəşəriyyətin ilki budur. Bir İşıq, bir də, İsti ilədir!
Sonu da, budur, qayıdışı O, İşığadır!

Çıxara bilmərik canımızdan istimizi, yayın istisi olmasa, heç bir
məhsul da, nə yetişə, nə də o, isti olmasa, yığa bilmərik!
İlkin isti olmasa heç törənişi də, edə bilmərik!
Ata isti, ana isti, övlad bəxş olunar, isti ilə, canı isti!

İşıq...

Bu nə İşıqdır, Bəxş Etmisən!
Yaranışma İşıq Bəxş Etmisən!
İşığın məndən qopmayacaq, çünki mən daha o İşıqdan qopmayacağam!
Qoşalaşib iki olacağıq, Əbədu İşıqda bir olacağıq!
Bu nə İşıqdır, Bəxş Etmisən, Sənə Qayıdacaq İşığı, hər birimizə, Bəxş
Etmisən!

Sənin İşığının, Sənə Qayıdacağı kimi, Bəxş Etmisən!

İşıq payı daşıyıırıq.

İşıq Payı "O"-ndan Olmasa, Yaranmırıq onda!
Yə'ni yaranışa, var olmağımıza, ayrılan İşıq payının müddətini biz
bilmərik, ömrü Bəxş Edən Bilər!

"Müəllim"

Yer üzündə bütün xalqlara, ərazilərə diqqətlə fikir verdikdə çox qərribə bir müraciət forması aydınlaşır!

Müxtəlif ərazilərdə, müxtəlif xalqlarda müxtəlif müraciətlərdə "sir", "pan", "qospodin", "bəy", "ağa" və sairə, bu kimi müraciət formaları mövcuddur!

Yer üzündə müraciətlərə diqqətlə yanaşdıqda, bir Azərbaycan ərazisində insanların biri-birinə müraciətlərində xitabən, "Müəllim"-deyə müraciət olunur!

Kişilərə müəllim deyə, qadınlara "xanım"-deyə müraciət olunub. Qərribədir, həkimə də müəllim, mollaya da müəllim, sürücüyə də müəllim, satıcıya da müəllim, hakimə də müəllim, polisə də müəllim, çilingərə də müəllim, ittiham olunana da müəllim, ittiham edən də müəllim, bəstəkara da müəllim, aktyora da müəllim, müğənniyə də müəllim, pəşirə (ölü yuyana) da müəllim və sairə deyə müraciət olunur!

Yer üzündə bir ərazi, bir xalqdır ki, biri-birinə "müəllim"-deyə müraciət olunur. Qadınına xanım, kişisinə müəllim, deyib müraciət olunur!

Hardan gəldi bu müraciət, kim gətirdi bu müraciəti?

Çox-çox qədim dövrlərdən, Azərbaycan ərazisini bir məktəb, əhalisini isə, bir müəllim kimi bildilər.

"Müəllim"-müraciəti, dərin yaddaşımızdan gəlir irəli.

Çünki bu ərazidə məskunlaşan ilk insandan bizə qalan bir mirasdır bu yaddaşlar!

Çünki yaddaşımızdan bilirik ki, "ola bilməz ki, o (tərəf-müqabil) heç bir şeyi bilmir. O mütləq nəyi isə bilir ki, mən bilmirəm!" O müəllim müraciətim ilə, O, nələr isə aydınlaşacaqdır, bəyanlaşdıracaq, mən də, biləcəyəm!

Müxtəlif dövrlərdə, müxtəlif quruluşlarda, müxtəlif istilalarda, müxtəlif hərbi yürüşlərdə Azərbaycan ərazisində, əhali zahirən o məhdudiyyətlərlə müvəqqəti o şəraitdə olmuş olsalar da, öz yadlarında-yaddaşlarında olan Işıq anlamını, Işıq Elmini heç bir dövr və quruluşlara dəyişmədilər. Zahirə "hə"-desələr də, daxildə biliblər ki,

bu mərhumiyyət və zorakılıq müvəqqətidir. "Hecə gəldilərsə, elə də, çəkilib gedərlər!"

Yaddaşını, Işıq elmini heç bir zorakılıqlar qarşısında bildiklərini unutmadılar! Bununla əraziyə, əhaliyə ad, "tolerantlar"- dedilər. Müvəqqəti "hə"-desələr də, bildiklərini heç bir halla dəyişməyəcəklər! Hər bir halı içəridə "həll edəcəklər", amma onlarla razılaşmayacaqlar, qəbul etməyəcəklər!

Qədim tarixlərdən, səlnamələrdən, hərbi yürüşlərdən çox sonralar mə'lum oldu ki, hər bir sərkərdənin Azərbaycan ərazisinə yürüşü onun son yürüşü olubdur! Təhrif olunmamış tarixlərə baxın, hər bir sərkərdənin süqutunun mərhələ-mərhələ başlanğıcı Azərbaycan ərazisindən, o, yürüşündən başlayıb və məğlubiyyətləri ilə nəticələnib!

İlkdən, Dünya tufanından xilas olmuş, bu ərazinin Işıq Sahibi var O Işıq Sahibinə isə, Sahib olmaq olmaz!
Işığa isə, Qaranlıqlarla gəlmək olmaz!

Azərbaycan ərazisi bir məktəb, əhalisi bir müəllim, xanımını isə əziz bilib Xanım-xatun deyiblər. Elmini Işıq! Işığı isə Elmləri biliblər!

Maraqlı, qəribədir.

Qəribə yox amma ki, belə ola bilər ki, (ehtimal), öz əcəli ilə ölən insanı həyat gücü tədricən tərk edir. Deməli temperatur həddi sabit qala bilər.

Amma e'dama aparılan və ya e'dam qabağı insan öldürüləcəyini bildikdə, qorxudan qan çox sür'ətlə hərəkət edə bilər ki, ürək də, çox sür'ətlə döyünər.

Çox sür'ətlə döyündüyündən yə'qin ki, qan həddindən artıq qıza, istinə bilər.

Belə olan halda e'dam olunmuş insanın ilkin bədən temperatur həddi də, adi ölən adamdan, fərqli ola bilər.

Yer üzünün ilkin olan halı

"Cənnət bağı" -nə isti, nə soyuqdur (subtropik), təlatüm yox, qorxu yox, acam yox, suzam yox, əzab yox, ağrı yox, vahimə yox, ümitsizlik yox!

Yer üzü, suyu, bitkiləri ilə rahatlıqları, sevincləri yaşadardı insanlara!

İnsan düşüncə, davranışları ilə, narazılıqları ilə, zorakılıqları ilə, hakimlik iddiaları ilə, gətirdi Yer üzünü nə günə?

Yer üzü: "Bağı Cənnət"-də, idiniz, Demədimi, Bildirmədimi bizə yer üzünün ilkin olan halını?

Düşüncə

Ey insan, ey bəşər, Düşüncələrinə diqqətli ol.
Sənin düşüncələrimdən, davranışlarından, ətrafa münasibətlərindən ya Səhralaşar Yer üzü və ya donub, dondarar Yer üzü!

Xətlər, sərhədlər...

Baxanda yox, düşünəndə qəribədir...
Hər bir canlının yaşaması üçün yuvası, evi vardır!
Quşlar, heyvanlar üçün, yuva, bə'zi heyvanlar üçün ərazi vardır.
Timsah, gərgədan, fil, zebra, zürafə və s. onlar üçün yuva yoxdur, yuva qurmaz, ərazi vardır!

Hər bir yuva, hər bir ev, hər bir həyətlər, ərazi deyilmi?
Hər bir ev, hər bir yuva, hər bir ərazinin kənarı xətt, sərhədli deyilmi?
Kim gətirdi bu xətləri, bu sərhədləri, bu ölçüləri?
Axı, ilk insan, ərazisini əziz bilirdi, xətti yox, sərhəddi yox bilirdi!
Xətsiz, sərhədsiz qonşuluğu bilirdi, mehribançılığı ondan bilirdi!

Kim gətirdi bu xətləri, bu sərhədləri, bu mərhumiyyətləri, bu

fərqləri, bu insanları fərqlər arasına, bölmələri?
Kainat Sahibi Mütləqinin, Qarşısında, Ətrafında xətti yox, sərhəddi yox,
Kainat O-nun Ərazisidir, Yaratdıqları arasında Xətti yox, Sərhəddi yox!
Bə'zi heyvanat, bə'zi quşlar ərazilərini dəyişərlər, ancaq ərazilərini
dəyişərlər!

İnsanlar biri-birinin ərazisinə girməmək üçün, xətt çəkib,
sərhədd çəkərlər, biri-birindən "qorunurlar"- bəlkə də, ərazidə azad olan
quşlar da, heyvanat da, insanları görüb, biri-biri arasına ərazi xətti
çəkiblər?

Kim bilir...

İlki xətsiz, sərhədsiz yer üzü, ilki mehribanlıqda olan yer üzü, sonu
xətlərlə, sərhədlərlə, biri-biri arasında, insanlar, xətt çəkdiilər, sərhəd
çəkdiilər.

İnsan və İnsanları, biri-birindən məqsədlə uzaqlaşdırdılar!
Sənin, mənim, sizin, bizimə böldülər, insanları biri-birinə
ehtiyatlandırdılar!

Quşlar da, heyvanat da, bitkilər də, bəlkə də, İnsanlardan,
ehtiyatlandılar, bə'zi bitkilər, bə'zi ərazilərdə bitdilər, bə'zi ərazilərdə,
bitmədilər!

Sərhədsizlik, xətsizlik o deyil ki, istədiyim kimi, necə bizə əlverişlidir
elə də, sərfəlidir bizə.

Elə yox, bu deyil azadlıq!

Yer həyatını, rahat, sevinclə, nəyə isə, lazımlıqla, rahat düşünməklə,
qayğı ilə yaşamağa olaydı sərhədsiz, xətsiz aləm.

Günəş ətrafı planetlər.

Hə. Zərdüşť yer üzünə Işıq elmi, astronomiya, riyaziyyat,
fizika, fəlsəfə gətirmişdi.

Amma bütün başlanğıclar, Kainatdan, O, Mütləqdən Tərəndiyini bir
tə'lim kimi, deyə bildi.

Azərbaycan ərazisinə müxtəlif səmtlərdən gəlib elmlə
maraqlanan insanlar, öz ərazilərinə qayıdıb, o, mənimsədikləri elmləri

insanlar arasında deyiblər ki, Zərdüş elm tə'limləri min illiklərlə yer üzünü bəhrələndirib.

Amma "atəş pərəstlik"-adı ilə, Işıq anlayışını, bütün elmləri yer üzündən məhv etməyə başlandı.

Əgər ki, Hz. Zərdüş yer üzünə gətirdiyi Din olmuş olsa idi, onu məhv etmənin mə'nası olardımı?

Elmləri İnkvizisiya, müxtəlif adlarla, bəhanələrlə müxtəlif hərbi yürüş və qoşunlarla, elm deyənləri yer üzündə məhv etdilər, elm mə'bədlərini, elm tə'limlərini məhv edə bildilər.

Yer üzünə Işıq yox, daha qaranlıqlar istədilər.

İlk yer üzü insanı, bütün həyat fəaliyyətini, Günəş hərəkətinə və ardıcıl hərəkət trayektoriyalarına mütənasib qururdu.

Dünya tufanından Azərbaycan ərazisində xilas olmuş insanlar bir daha Günəşə, onun hərəkətlərinə, bürclər ardıcılığına uyğun həyat fəaliyyətini qururdular.

Onlara 11- bürç ardıcılığı yə'ni, Günəşdə gedən 11- tsikl dəyişikliklərinə uyğun (təqvimlərə ehtiyac yox idi) həyat şərtlərini qururdular.

Qoç, Buğa, Tərəzi, Əkizlər, Su tökən bürcləri, Qız qalası sirrinə, elminə vaqif olmaq üçün, simvollaşdırılaraq, ardıcılığı pozulmasın deyə, açarlardır ki, ərəfələr dəqiq bilinsin.

Bunlar aparıcı Kainat elmi olmaqla yanaşı, Azərbaycanın o Bürclər ərəfəsinə istinadən, dəqiq coğrafi ərazisini bildirsin.

Müxtəlif bürç adlarının başlanğıc adlığı simvol işarələrlə, güzgü effektlərində, gizlədiliblər.

Amma yer üzünə gələn Hz. Zərdüş Kainat Elmini gətirməklə, olan bürclər istinadlarına bir balaca dəqiqlik gətirdi.

Azərbaycan ərazisindən, Astronomiya, Riyaziyyat, Həndəsə, Fizika, Fəlsəfə kimi elmlər sür'ətlə, yayılmağa, mənimsənilməyə başladı.

Bu səbəbdən Hindistandan, Uzaq şərqdən, Avropadan Azərbaycan ərazisində o elmləri öyrənməyə böyük axın baş verdi.

Zərdüş tə'liminə görə Günəş ətrafında 9 - planetin hərəkətdə olduğunu və onların ardıcıl Astronomik vaxt vahidlərini və astronomik Bucaqları mə'lum oldu.

Bu səbəbdən Azərbaycan ərazisində müxtəlif yerlərdə indiki "Qız

qalası"-adlandırdığımız Günəş Mə'bədləri (rəsədxanalar) inşa edilməyə başladı.

Amma Günəş ətrafında planetlərin hərəkəti modeli indiki "Qız qalası"nın yuxarıda açıq sahəsinə (oraya mərkəzdən üst sahəyə çıxmaqla, o çox çətin arxitektura elementi sayılmaqla "o dairə", "Günəşi" - simvolizə edirdi) çıxışla inşa edilirdi.

Günəş "mərkəzdə" - olmaqla 9 - planet onun ətrafında hərəkət modelidir.

O, 9 - planetin hərəkət trayektoriyalarını və dəqiq vaxtlarını, qala daxilini 4 - mərtəbəyə bölməklə və hər mərtəbədə müxtəlif bucaqlarda "pəncərə Işıq, işarəsi"- etməklə Günəşə mütənasib olan, müəyyən gün ərzində vaxtında, hansı planetin adlığı ilə özlüyünü təyinləşdirmək mümkün idi.

Müxtəlif hərbi yürüşlər vaxtı Azərbaycan ərazisində həmin "Qız qalası" - quruluşunda olan Günəş Mə'bədləri və rəsədxanalar, kitabxanalar bilərəkdən yerlə yeksan edilirdi.

Neptun, Pluton çox sonralar N.Tusi dövründə Günəş sistemi ətrafına daxil edildi.

Çünki o planetlər bilavasitə Günəş ətrafında, Andromedanın spiralvari, hərəkətinə daxil olmayan bir sistem kimi qəbul edilib. Yer planetindən başqa, Günəş ətrafında olan planetlər "passiv"-planetlərdir, o səbəbdən ki, nüvə passiv olduğundan ilkin su komponenti yoxdur, planet səthinə su, qalxmır.

Günəş ətrafında birinci planet Merkuridir, əgər ki, Günəş istisi əsas olsa idi, o Merkuri planeti həddindən artıq dərəcədə, qızmalı, yanmalı idi.

Astronomlar, astrofiziklər o planet səthinin sabit temperaturda olduğunu bilirlər.

Nəticə ondan ibarətdir ki, Günəşdən ayrılan "Şüa-zərrə"- onu əhatə edən planetlərin "Qövs işıq sınması"- baş verir ki, təkcə bizim planetdə səthi temperatur həddi 40-60, dərəcə istilik həddini aşmır.

Əgər ki, Günəşdən yüksək dərəcəli temperatur həddi ayrılmalı olsa idi, yer üzündə bütün su hövzələri buxarlanardı, buxarlanmalı idi. Pluton planetində heç bir həyat prosesi getmədiyindən, orada qarışıqlıqlar baş verə bilməz.

İndiki halda Günəş ətrafında 12 – planet hərəkətdə olduğu astronomlar, astrofiziklər tərəfindən qəbul edilib.

Doqquzluq sistemi

Qərribə bir hal da, ondadır ki, Hz. Zərdüş Azərbaycan ərazisinə, Astronomiya, Həndəsə, Riyaziyyat, Fizika, Fəlsəfə və bir çox, elmləri insanlara bəxş etdi.

Hz. Zərdüş tə'limi, doqquzluq sistemini, doqquz planet ardıcılığı sistemini, Riyazi Vurma Cədvəlini "1", İlk başlanğıc, və bütün riyazi ədədlər sisteminin doqquz yekununda cəm olunduğu, ardıcılığını bizlərə bəxş etdi.

O "doqquzluq sistemi" - aparıcı və dəqiq ardıcıllaşdırma sistemi olduğundan, o vurma cədvəlinə bir dəyişiklik, yenilik gətirməyə, heç vaxt imkan vermir.

Min illərlə, Hz. Zərdüş, Azərbaycan ərazisindən gətirdiyi "Vurma Cədvəli"- o vurma cədvəlini, sistem ardıcılığını riyaziyyatçılar tərəfindən, dəyişmək cəhdləri, həmişə uğursuzluqla nəticələnib. O vurma cədvəlinin, hər bölməsi ayrı-ayrılıqda bir Kainat səmtini, onun (Kainatın) ardıcılıqda, varlıqları dəqiqliklə nizamlama metodikasıdır!

İ. Nəsimi, Zərdüş məktəbinin tə'limlərindən, riyazi ədədlər ardıcılığını o qədər səlist mənimsəmişdi ki, qəzəllərində yerləşdirdiyi riyazi ardıcılıq, bu gün də diqqəti cəlb edir.

Sanki İ. Nəsimi, çox böyük Riyaziyyatçı alimdir, Astronomdur, Fizikdir!

Birə birdən...

Bütün Aləmlər yarandı O, Birdən - birə-birdən
Yer aləminə yenib gələrək, O, Birdən - birə-birdən.
Yer aləmində, axtararaq O, Biri, birdə - birə-birdən
Yer aləmindən ayrılaraq O, Birə - birə-birdən!

Sevda aləmindənlik...

Aləmin Aləmlərin, biri-birinə, sevdası var,
Aləmin Aləmlərin, sevdası arasındayıq!
Aləmin Aləmlərin, sevdası arasında olmasa idik,
Aləmin Aləmlərin, arasında özümüzü, lazımsız, artıq, yad bilərdik!
Aləmin Aləmlərin, Sevdası ilə gəlmişik ki, hər İki Aləmə, Sevdamızı
bilərik!

"O, İstəkdir, İstə Onu"

"O, İstəkdir, İstə Onu", "O, Aləmlərə, Aləmləri Sevdasından
Yaratdı, bütün varlıqlar, Onun Sevdasındadır" - iki sözü, dünya
dillərinə tərcümə et, hər iki hal bir sözə tərcümə olunacaqdır, "O,
Sevgidir".

Çünki, Azərbaycan dilində deyilən o xitabların mə'naları,
olduğu kimi tərcümə olunmayacaqdır.

Bütün yaranmışlar: - cism, kütlə, varlıqlar Onun İstəyində
Yarandı, bütün varlıqlar "Onu"- istəməkdədir.
"İstəmək"- sevmək demək deyil, biz ata-anamızı, bacı-qardaşımızı
istəyirik, onları "yar sevgisi"- ilə sevə bilmərik.

Ona görə, Azərbaycan dilində tələffüz olunan "İstək"- sözü dəqiq
olan halı bə'yan edir.

O da, olduğu kimi, dünya dillərinə tərcümə oluna bilmədiyindən
İstək sözü, "sevgi"- kimi tərcümə olunub.

Çünki "O, İstəkdir, İstəniləndir" - kəlməsini Peyğəmbərlər
Gətirdilər yer üzünə, mətnlər tərcümə olunanda, "İstək"- sözü, "sevgi" -
kimi tərcümə edilibdir.

Yaranacaq canlı

İnsan yaradılmadan əvvəl onun göndəriləcəyi ərazi tə'yinlənər, hansı ailəyə gələcəyi qız və ya oğlan, əkiz olacaqları, ata-ana vasitəçiliyi ilə; Kainatdan tə'yinlənər, Kainat Sahibi Mütləq, Yaradan Tə'yin edər!

Hər bir yaranacaq insan o "əraziyə"- tə'yinlənər, o ərazidən "dünyaya gələr" ki, hər bir insan ərazisinin adı ilə, ərazi adı daşıyar və vətən-daşı olar.

Ərazi ilə, ərazi arasındakı insanların biri-birindən fərqliliyi onların görkəmdə, xasiyyətdə, davranışda (əraziləri - ərazilərdən, sərhəd xətti ayırır), milliyətlərin də, biri-biri arasında eyni olmadığından da, mə'lum olar.

Sintetik

Tikililər sintetik, üzlüklər sintetik, məişət avadanlıqları plastmas - sintetik.

Geyimlər sintetik, yataq dəstləri sintetik, dərman preparatları sintetik ki, xəstəliklər sintetik.

Qidalar sintetik, əkinə kübrə sintetik, ağaclara pülənir sintetik, Döllər sintetik, maşınlar, oturaqlar sintetik, ayaqqabılar sintetik və s. və i.

Ətrafımızla özümüz arasında Təbiət və təbiiliyə sədd qurmaq istəyirik - Sintetiklərlə!

Səbəblər acı, ağrılı olsa da, səbəbləri də, düşünməliyik. Yer üzü daha qalıb, Sintetiklə - Özü arasında, insanlar da, o ikisi arasında!

Yalanla, həqiqət

Yalanla, Həqiqətin fərqi nədir?

Həqiqət - həqiqət olduğu üçün, çox ağırdır!

Yalan isə, uydurulmuş olduğundan, yüngüldür, "çəkisizdir"- hər tərəfə əyləndir!

Həqiqət, öz Məqamını gözləməyi bacaran! Yalan isə, gizlənməyi istəyən, aradan həmişə qaçandır!

Sevdasındaıyq...

Nədir sevda, necədir sevda?
Aləmlərin sevdasındaıyq?
Sevdadan gəlmişik, sevda axtarıyıq,
Hər iki Aləmin sevdası arasında dayanmışıq!
O Aləm sevda, Bu aləm sevda!
İki aləmin, sevdası arasında dayanmışıq.
Nədir həsrət, nəyədir həsrət?
Hər iki aləm İşığının, həsrətindəıyq.
O Sevda, bu Sevda, Aləm Sevda,
Hər iki Aləmin sevdasında, sevdasını axtarıyıq...

Göz...

Gözə göz gərək, görməyə göz gərək.
Göz gözü göstərər, görməyə göz gərək.
Vücüd özünü gözlə görər, görməyə göz gərək.
Yadına yaddaş gərək, yaddaşa bilmək gərək,
Bu aləm göz önündədir, görməyə göz gərək,
Öyrənməyə vaxt gərək, düşünməyə müddət gərək.
Hər varlıq özünü bə`yan edər, göstərər,
Görməıımız üçün, özünü bə`yan edər, göstərər.

Plagiathlıq

Bir çox insanlarda belə bir düşüncə formalaşıb ki, "hər nəıısə mən araşdırıb tapmışamsa deməli, o mənıımdır, kəşfıımdır, o tapdığımı heç kimə deməram", çüııki - Plagiathlıq (fikri oğurlama, öz adına köçürmə) olar.

Qərııbə məntııqdır, əgər düşüncəni kiminsə başa düşəcəııyındən

"ehtiyat"- edirsənsə, onda heç düşünməyinə dəyməz ki...
Hər düşüncə, hər yenilik, xalqın deyilmi?

Sabahın xeyir Günəş!

Sabahın xeyir Günəş!
Bizim üçün sabahsan, amma özün həmişə varsan, sən bir işıq,
Qovduğunsa qaranlıqdır.
Qaranlıq işıqdan qaçar, işıq isə, işıq saçır!
Sabahımız xeyir Günəş!

Nağıl, əsatir

Nağıl hadisənin ardıcılığıdır, Rəvayət keçmişin xatırladıcısıdır.
Mif, əsatir isə, tarixi hadisə və personajların dəyişikliyi.

Məzarlıqlar...

Çox qəribədir, çox düşündürücüdür!
Statistika mə'lumatına görə, yer üzündə yeddi milyard əhali var, bəs
quşlar, balıqlar və başqa canlılar sayı haqda mə'lumat var?
Mən bilən belə bir dəqiq hesabat yoxdur.
Amma diqqətlə düşünüldükdə, indiki əhalinin sayı ilə, deməli gələcəyə
yeddi milyard məzar var!

Yer üzünün yetmiş faizi su hövzələri, otuz faizi quru torpaq
sahəsidir.

Belə bir təcrübi sınaq aparaq.

İlk yer insanından, bu günkü dövrə qədər, nə qədər insan gəldi yer
üzünə, nə qədər insan qayıtdı yer üzündən?

Bu hesabat - ədədi silsiləni də, üstələyər və ədədlər ardıcılığına da,

sığmaz!

Arxeoloji qazıntılar min illərdir ki, aparılır. Tapılan aşkar olan əşyalar, şəhər ərazisi aşkar olunur, amma o ərazidə yaşamış olan o əhalinin məzarlığı aşkar olunmur. Halbuki, şəhər qalıqları varsa, deməli əhali də, mövcud olub.

Əgər yer üzündə yaşamış insanların sayı namə`lum qalırsa, onların məzarları da, namə`lum olaraq qalacaqdır.

Düşünsək əgər ki, yer üzünün yarı hissəsi su hövzələri, yarı hissəsi quru sahə olmuş olsa da belə, yer kürəsini miqyaslara bölsək, yer üzündə bir məzar sahəsi bir metr olsa, yer üzü ancaq məzarlıqlardan ibarət olmalı, başqa məzarlıqlar qazılmağa yer qalmamalıdır!

Bəs ilk məzardan bu dövrə qədər olan məzarlar hanı?

Yer üzü ancaq məzarlıqlardan ibarət olmalı? Ayaq qoymağa belə yer çatmamalı idi, nəinki şəhər salma, istehsalatlar, əkin, biçinlər! İnsan sümük quruluş və qalıqlarının öz spesifik rəngi var, o bütün spektral rənglərdən fərqlidir, o olan rənglərə və torpağa qarışmayandır!

Bəlkə də, hansısa bir tarixi mərhələdə, o məzarlıqlar Kainatlara yüksələr qalxar ki, necə deyilib, "O insanlar ilkinə, dönər, yüksələr".

Amma düşündürücüdür! Ö. Xəyyam dedi ki, "hər kuzə, hər bardaq bir gözəlin barmağıdır".

Amma ola bilməz ki, Ali insan, Əşrəf insan bir də, insan əlində aciz qala, əşyaya dönə, çevrilə!

Əşya üçün yaranmayan İNSAN, necə əşyaya dönməli?!

Ola bilər ki, mərhələ-mərhələ, müddət-müddət məzarlar və məzarlıqlar da, O İlkə, Yaradanına yüksələr!

Kim bilir...

Çünki yaranan, əhali dayanmayan, tükənməyən, say hesabı bilinməyən bütün bəşəriyyət, məzarlıqlara sığar. Məzarlıqlar isə, öz növbəsində yer üzünə sığarsa, yer üzü ancaq məzarlıqlardan ibarət olardı!

Həqiqətdə də, yer üzündə çox-çox qədim məzarlıqlar, məzarlar aşkar olunmur. Sanki yox olurlar.

Əgər aşkar olunmuş olsa idi, yəqin ki, qəbrin həndəsi forması aşkara

çıxa bilərdi (çox qədim, yüz min il əvvəlki qəbirlərin daşları, divarları aşkar oluna bilərdi).

Qəbristanlıq

Başqa yerə, başqa vilayətə getməli olsan, oradakı insanların biri-birinə münasibətini bilmək istəsən, o şəhərin, o ölkənin bazarına yox, məzarlığına get, məzarlığına bax!

Dirilərin biri-birinə münasibəti o ölkənin, məzarlığından da, görünər.

O məzarlar qarışıq haldadırsa, o şəhərin, o ölkənin diriləri arasındakı münasibətləri də, qarışıqdır, dirilərin biri-birinə münasibətləri də, e'tinasızlıqladır, biri-birinə diqqətsizlikdədir.

O ölkənin, o şəhərin məzarlıqları bir cərgəlidirsə, ardıcılıdırsa, deməli, o şəhərin, o ölkənin insanları biri-birinə mehribandır, diqqətlidir, qayğılıdır, biri-birinə sevimlidir.

Güzgü fərdi göstərir, məzarlıq xalqı göstərir, yaddaş tarixi göstərir, tarix xalqı göstərir.

Dahilər tənqidi

Dahini tənqid etmək üçün, yenə də, Dahi gərəkdir!

H. Cavid tənqid etmək üçün, ikinci bir Cavid lazımdır ki, o da, Yox kimidir!

H. Cavid tənqid etməyə, Cavid gərək!

O da, yer üzünə bir də tənqidlə yenib, gəlməyəcək!

H. Cavid tənqid etməyə, ürək gərək,

Hər iki Aləmi, bilmək gərək!

(Yer aləmi ilə, İlahiyyat Aləmini bilmək gərək).

H. Cavidin məqbərəsini görüb də, onu, Kainatlarda axtaraq!

...

Tarixlərə, tarixi keçidlərə baxdıqda, C. Rumi, Y. Emre, Ö. Xəyyam, N. Tusi, İ.Nəsimi, H. Cavid və s. öz dövrlərində dedikləri bütün mə'na və məntiqləri o dövr insanlardan qəbul etməyənlər, istəməyənlər də, var idi!

Hanı o dahilər, hanı o inkarçı insanlar?
İnkar edənlər, öz müddətinin insanları!
O, dahilərin fikirləri, tarixə, bütün mərhələlərə deyilən fikirləri!
Baxmayaraq ki, əsrlər keçdi, o dahilər fikirlərinə bu gün də, müraciət edilir! İnkar edənlərin nə adı, nə özü, nə sayı tarixlərdə qaldı!

Xəyanətlər

Xəyanətlərin kateqoriyaları yoxdur, olmur! Xəyanələr heç vaxt, özünə haqq qazandırmağa yer saxlamır!
"Xəyanətin" - adlığı yox, özlüyü xəyanət adlı bir - xəyanətdir!

Əbədi həyat, ölümsüzlük alması!

Azərbaycan ərazisində yaşayan çox qədim dövrün insanları, oturaq həyatları ilə onları əhatə edən aləmə, bir bağlılıqda, bir qayğıda, təşəkkürlə yanaşırdılar!
Bütün müxtəlif ağaclara, bitki örtüyünə bir qayğı ilə, həssaslıqla yanaşırdılar.

Ağaclara, bitki örtüyünə, mehribanlıqla, təşəkkürlə yanaşırdılar!
Bunlara isə, səbəblər var idi!

Ağac, kollardan meyvə dərilməsi də, çox mühüm bir hadisə hesab olunurdu!
Səhər-səhər meyvə yığmaq, Sübh Günəşinin düşdüyü səmtdən (ağacın Şərq səmtindən) dərilən meyvələr, əsasən vücudun sağlam olması anlamı daşıyırdı. Günəşin Zenitdə olan vaxtı ərəfəsində (günorta vaxtı), dərilən istifadə olunan meyvə, Bilmək, bilgilərə qovuşmaq elm, anlamı

daşıyırdı!

Qürub vaxtı, Günəşin qürub səmtindən dərilən meyvələr, əhval - ruhiyyənin yüksək olması, axşamı, gecəni rahat keçirmək, rahat yatmaq, rahatlıqlar gətirər anlamı daşıyırdı!

Gün düşməyən (Şimal səmtindən), yığılan meyvələr isə, zəka artıran, namə'lum, gizliləri anlamaq, örtülü olan halları açmaq, onlara qovuşmaq, yüksəklərə qovuşmaq mə'nalarını daşıdıqlarını bilirdilər!

Meyvələr ağacın, kolun hansı səmtdən dərildiyini meyvənin dadı ilə, rəngi ilə, böyük-küçikliyi ilə tə'yin edirdilər!

Dağlıq ərazidən yığılan meyvə ilə, aran meyvəsinin fərqi, meyvənin rəngindən tə'yin edərildilər!

Qış üçün qurudulacaq meyvələri, ağacın ancaq Cənub səmtindən dərilən meyvələrdən kölgədə, qurudardılar!
Babalarımız, Azərbaycan ərazisində, qida xatirinə qidalanmadılar!
O qidaların, mə'naları ilə qidalandılar!

Günəşə görə, gün ərzini mərhələlərə bölmüşdülər: Səbh günəşi, Günorta günəşi, Qürub günəşi, Gecə vaxtı!
Keçən əsrlər ərzində, bir çox halları unuda-unuda, unutturula-unutturula, "yeniliyə" - can atmış, keçmiş halları biganəliyimiz, unutmazlığımız unutturdu bizə!

Rəvayətlərdə, nağıllarda, əsatirlərdə "dirilik suyu", "əbədi həyat alması"- adlı bilgilər mövcuddur.

Nağıl janrında Məlik Məmməd, Qaranlıq Dünyadan, Divin qoruduğu alma ağacından, almanı gətirib, şahın qızına iylətdirdikdən sonra o qız yuxudan oyandı kimi, nağıllar mövcuddur!

Belə bir deyim də mövcuddur ki, "kim əbədi olan dirilik almasını dadsa, o əbədi ölümsüzlüyə yüksələr!".

Bu ağaca "Cənnət alması"-da, deyilir!

O ağacın meyvələri işıqlı, işıq saçan olduğuna görə belə bir ad, verilib!

Vücut, bədən...

Dost deyirsən, dost deyirəm!
Vücudumla özümə, dostlar deyirəm!
Vücut, hissələrdən ibarətdir.

Bədən, vücutla dostluq dəyərini saxlamasa, (bədən sənsən, vücut özünsən) vücut xəstələnəcəkdir.

Niyə, bədən vücutla dostluq "rabitəsini"- itiribdir!

Bu bədən, "vücudi"- dostluğunu incidibdir!
Onda bu insan, xəstələnibdir!
(Demə, xəstəlik ocaqları, belə başlayırmış).

Əbədiyyətim...

Yaşamıram, yaşamaq üçün!
Ölmürəm, ölmək üçün!
Varam, müddətimdə olmaq üçün!
" Varam" - O, Sahibi Mütləq Əbədiyyətinə, İşığa qovuşmaq üçün!

Gəldi insan, getdi insan!

Nə qədər yer üzünə, gəldi insan, nə qədər yer üzündən, getdi insan?

Hər yer üzünə gələn insan, hər yer üzündən gedən insan, razımı getdi?

Yer üzünə gələn insan, yer üzündən gedən insan,
Yer üzünə, nələri istədisə, onunla qayıtdı insan, onunla getdi insan!

Xeyirhaxlığına xeyirhaxlıq, bədliyinə bədlidlərlə - qayıtdı
insan!

Bu dünyaya sevinc üçün gəldik!

Bəs bu dünyadan niyə kədərlə getdik?

Çünki bu dünyanın dadını, tamını, niyəsini, rəngarəngliyini bilmək
istəmədən getdik!

Sevgi...

Axı, necə bilək ki, sevgi nədir?

Axı, sevməyən nə bilər ki, sevgi nədir!

Sevgi ölməz, sevgi öldürməz, sevgi unudulmaz, sevgi unutmaz!
Biganəlik sevgi deyil, biganəlik sevgi yolunda, yol yoldaşı deyil,
sevgiyə soyuqdur, sevgi! İşığından uzaqdadır, o sevgiyə koranədir!
Sevgi ülvidir, çünki o sevginin zirvəsindədir!

Sevgi hisslədir, sözlədir, quru söz deyil!

Sevgi xəzinə də, deyil, o bir varidətdir!

Tükənməyən, unudulmayan, unutdurmayan, çağırən, səsləyən, oyadan,
biri-birinə bağlayandır sevgi!

Cazibə

Əgər Kainatda, cazibə mövcud olsa idi, bütün küllü kütlələr
(planetlər) yerindən, orbitindən çıxar, onda vakuum, xaos, efir, maqnit,
qara dəliklər qaçıb gizlənməyə yer tapmazdılar!

Kainatın bu qarışıqlıqlarla, sonu olmuş olardı, onda!
Günəş sönər, planetlər parçalanar, Kainatın nizam qanunu da, aciz
olardı, onda!

Belə bir Kainat mexanikası (cazibə) mövcud olmuş olsa idi,
bütün Qalaktikalar bir yerə toplaşar, Kainatın sonu olardı onda!

Yay mövsümü hava hərarəti.

Yer kürəsinin bütün həyat fəaliyyəti - Günəş və Günəş şüalarının yer səthi ilə qovuşması və Işıq şüasının Qövs, Sınmasına, səbəbdır!

Kainatda mövcud olan bütün planetlərin, dairəvi (basıq) formada olmasına, karıxmayaq!

Bu konstruktiv forma, bütün planetlərin biri-biri arasında Işıq varlığının, "Qövs Sınma"- bağlılığının səbəb daşıyıcısıdır!

Işıq şüalarının, qövs sınma səbəbi olduğundan, "cazibə"-adlı məvhum işlək ola bilmir!

Günəşdən ayrılan yüksək tezlikli Işıq şüası, mövsümə görə, yer səthi ilə həmahəng Işıq şüasının "qövs sınma"-halı yarıdır.

Günəşə baxmırlar, sarını görmürlər!
Işığın sınma bucağında, istiliklər həddi yaranır!

Yay mövsümündə, hava hərarətinin 30-40 (bə'zən daha artıq) dərəcə göstəricisi, bir halda bütün bitki örtüyünün məhsuldar olması amili daşıyıcısıdır!

Yer səthində, temperaturun hərarət həddi, "artıq"-olmağına baxmayaraq, yer dərinliyinin 1-2 metrliyində, temperatur 4-10 C dərəcəni aşmır!

Əgər ki, yerin mövsüm hərarəti dərin qatlarda da, bərabərlik daşıyıcısı olsa idi, (dərin qatlarda da, 30-40 C dərəcə həddi) o hərarətdən, su hövzələri qısa vaxt ərzində sür'ətlə buxarlanar, bitki örtüyü, susuzluqdan məhv olardı!

Yay mövsümü məhsulların hasilə gəlmə ərafəsi yox, yer üzünü köklü məhv etmə ərafəsi ilə nəticələnərdi!

Bərabərliklər həddi pozulmayan bir aləmdə, var olmuşuq!
(Maddiyyatı müqayisə, o başqa mövzudur).

Canlı varlıqlar

Nə yaxşı ki, yer üzündə bütün canlı varlıqlar, bitki aləmindən qat-qat azdırlar!

Əgər olmasa idi elə, bütün heyvanat aləmi, bir də həşəratlar, bitkilər cücərməyə başlayan kimi onları yeyib tükəndirər, acından məhv olardılar, insanlar o cücərtinin üstündən ayaqlayıb keçərdilər!

Olardı yer üzü, bitkisiz, heyvanatsız, həşəratsız, qalardı bir insan, bir də quru torpaq!

Qızıl orta...

Nədir O Aləm, nədir Bu Aləm?

Bu iki Aləm arasında, dedilər bir aləm də var, o da, "Qızıl orta!". Nədir deyilmiş, o "Qızıl orta?".

Bütün canlıları İki Aləm arasına bağlayan, O, iki aləmin sevdasıdır!

O Sevdada, İki Aləmi biri-birinə bağlayan, Qızıl orta!
Bu aləmə məhəbbətimizdən, O, Aləmin sevdasındaşıq!
Budur, Qızıl orta!

Sevdasında məhəbbət...

Demə ordan, demə burdan, de bu aləmin Sevdasından!
Aləmin Sevdası, Yaratdığından, Yarananlardan!

Demə sizdən, demə bizdən, de bu Aləmin sevdasından!
Bizim sevdamızla, Aləmin sevdası nəmiş onda?
Bizim sevdamız, məhəbbət imiş!

Aləmin Sevdası Məhəbbətdən imiş!
Bu Aləmin, sevdasına bağlanmışıq!
Sevdasından, Məhəbbətinə bağlanmışıq!

Sevgi, bir də Məhəbbət!

Sevgi ilə, məhəbbət arasında olar insan!

Sevgi axtarar insan, sevgisinə qovuşanda, o sevginin, məhəbbətini axtarar insan!

Onun, Məhəbbətinə də, qovuşar, insan!

Qovuşduğu, Məhəbbətlə Sevgi arasında, insan dönər yenə də, "sevgi"- axtarar!

Qəribədir insan, müəmmadır insan!

Sevgi sənsənsə, Məhəbbət səninsə, o sevgi ilə, məhəbbət arasında "nələrisə"- kənarda "axtararsa"- bu bəşəriyyəti, onda başa düşə bilmirəm!

Sevgi, Məhəbbət qorunmasa olmaz!

O sevgi, o məhəbbət, sənin öz qarşında elə, acizləşib - aciz qalar!

O, qorunmasa olmaz, qorumasanız o nə sevgi, nə məhəbbət olar!

Yer üzündə, sevgi, məhəbbət aciz qalar, bəşəriyyətin özü daha, biri-biri arasında - acizləşər, aciz qalar!

Haradayıq

Yer üzündə biz insanlar qürrələnirik ki, yer üzündəyik!

Amma heç düşünmək və bilmək də, istəmirik ki, bizim Günəş sistemi və Yer kürəsi, Oval daxilinə (ellipsoidin) hansı sahəsindədir?

Qalaktikanın, Meqa qalaktikanın, Zərrələr qalaktikasının, İşıq qalaktikasının hansı səmtində, harasında yerləşirik?

Həyat...

Düşündürücüdür, bu Yer həyatı nədir?

Bəs, Həyat nədir?

Sözsüz ki, bu deyilən bir bənzətməyə, müqayisəyə, oxşatmağa bənzəyəcək!

Bu yer həyatı bir rinqə bənzər!

Rinqdəki, tərəf - müqabilin olar, nə düşmənin, nə rəqibin olar!

Bu həyat olar!

O rinqdə, o üz-üzə durmada, hər iki tərəfin məşqçisi çıxırar, məsləhət verər, zaldakılar da çıxırar, hərə öz fikrini çıxırar, kömək etmək istəyər! O səslər, o sözlər eşidilir də!

Amma o rinqdə olan, sənşən, tərəf - müqabilinlə üz-üzəsən!

Bilirsən ki, orada laxlamaq olmaz, o rinqdə yıxılmaq olmaz!

Bu həyat rinqidir!

Bütün çıxırılan məsləhətlərə, vaxt ölçüsü saniyədir!

Bir saniyə ərzində, o saniyədə, eşitdiklərinin hamısını, çox sür'ətlə təhlil edib, nəticə çıxarmalısan, tərəf - müqabilinlə üz-üzə durmalısan!

Tərəf - müqabil düşmən deyil, rəqib deyil, səni məhv edən də, deyil!

Hərdən silkələyib xəbərdar edir, hərdən hazırlayır, amma həmişə pıçıldayır, "səhf etmək olmaz, yıxılmaq olmaz!".

Bu həyatdır, hazırlığı pıçıldayar, məşqçilər pıçıldayar, əhatəndə olanlar pıçıldayar, Yıxılmamağımı pıçıldayar! "Rinq"- pıçıldayar, Həyatın özü də pıçıldayar - "səhf etmək olmaz!"

O rinqdə həyatdır, mənim həyatımdır, özümün seçdiyim döyüş üslubumdur, yıxılmağı, uduzmağı seçmək olmaz!

Rinqdəki də həyatdır, yer həyatımdır!

Hərdən tərpədən, hərdən xəbərdar edər, hazırlayar, pıçıldayar, "səhf etmək olmaz"-deyib, pıçıldayar, amma məhv etmək istəməz! Uzun illər düşündüm, həyat nədirə bənzətmə, müqayisə edib, başa düşüm deyib də, düşündüm!

Amma yuxarıda deyilən bu Həyatın tə'rifi, düsturu deyil, bu bir bənzətmə, bir oxşatma, bir anoqrammadır!

Bu yer həyatı bir seçimdir, nə seçsək, necə seçsək onu yaşayacağıq!
Yaşasın həyat, yaşasın həyatdakılar!

Arı, çiçək, rayihə...

Ətir almaq üçün o gülü əzmədən sıxmadan onun yağına yetişmədən əldə etmək olmur (e'mal). İylər isə, dəymədən, toxunmadan, özünü e'lan edənlərdir!

İyi bütün varlıqların özünə xas olan, özünü tanıdıb, bildirmək bə'yan etməkdir!

Amma ətir bitkilərin ekstratı (yağ) e'mal etməklə alınır.
Hər bir ətir, o bitkinin özünü tanıdır.

Arı çiçəklərdən nektar toplayır o da ekstrat toplayır. Gülün ətrini yox, dadını şirəsini toplayır. Ətir - gülün, çiçəyin yağla bir yerə toplanmış halıdır.

İyi isə, bütün məvhumların özünü tanıdır, deyir.

İyi ayrı, ətir ayrıdır.

İyi kobud, ətir isə yumşaq, nəvazişlidir!

İyi - kişi, ətir - qadındır, birlikləri bal kimi şirindir!

Ətir çağırır, İy tanıdandır, hökm edə biləndir!

Heyif Günəş...

Heyif Günəş, Yazıq Günəş, gör "kimlərə"- İşıq saçır?
Axı, "yarasalar" - nə bilsin ki, İşıq nədir?
(Dünyanın sonu olacaq dəyənlərə!).

Od, Yerin simvoludur!

Günəş, İşığın simvoludur!

Od - yerin dərin qatlarından,
Günəş - işıq Saçar, ətrafına, Yerə, ətraf Planetlərə!

Rahatlıq

"Azad burax məni, azad olum, azad düşünüm, azad bilim,
qovuşacağım O Işığın səmtini, azad görüm, rahat qovuşum, azad
olum!".

Fikir

Ümumi halda bütün Səməvi Kitablar - Kainat "dili-
dilçiliyində"-olduğundan, orada olan mətnlər, yer üzərində olan optimal
söz qədərindən çox zəngin olduğundan, mətnlərdə yad edilir ki, "dilini
tərpətmə"- yə'ni şərh vermə, o cümləni, yer sözünə çevirməyə çalışma,
düşüncələrində axtarsınlar.

Redaktə, korrektə etməyə çalışmağa can atmasınlar!

Çünki, O İlahi mətni sözə çevirməyə, söz axtarmayın, onlara yer sözləri
azlıq edəcək.

Ümumi halda Səməvi Kitablarda, mətnlər bir o qədər də, çətin
deyil, lakin hər söz, hər kəlmə düşündürür.

Bilinməyən, açılması mümkün olmayan mətnlər, insanlar arasına
"Göndərməz"-di.

Sadəcə, düşünməklərimiz qalır.

Hər bir fərdə, o mətnlər aid ola bilər.

Hər düşüncəmi, hər istəyimi istəmədən əvvəl düşünürəm, nəyi
necə istəmişəmsə, onları Kainatdan eşidib, dinləyəcək, o ömrü
yaşayacağam!

Özümə, kimlərə nə istəmişəmsə, ona müvazi olan, o ömrü
yaşayacağam!

Əvvəl

Əvvəl - sonla yekunlaşmaz, əvvəl! Hanı bu dünyanın əvvəli?
Əvvəldəndir, Aləmlərin əvvəli!
Sonla olmayandır, bu Aləmlərin əvvəli!

Dünyaların sabahı xeyir!

Dünyamızın, Dünyaların Sabahı xeyir!
Kainatdan Səslənər – Yaranmışlar, Sabahınız xeyir!
Kainat Özünə deməz sabahın xeyir, Kainat - Aləmə, Aləmlərə, hər
varlığa pıçıldayar, Yaranmışlar - Sabahınız xeyir!
Sahibi Mütləq Özünə Deməz Sabahın xeyir, Yaratdıqlarına
Deyər - Sabahın xeyir!
"Sabah" - İşıq əhatəsində, bir İşıqdır!
İnsan, sən xeyirxahlıq istə, özünlə istə!

Sahib...

Dünya deyib, Dünyadayıq!
Dünyanın necə olduğunu - bilməliyik!
Dünyadan, dünya tələb edirik!
Dünya bizim deyil ki, dünyanı tələb edirik!
Dünyadayıq, Dünya iləyik, Dünyalarcayıq!
Amma Dünya, Dünyaların sahibi deyilik!
Biz dünyaya gələli, dünya var idi ki, biz Dünyaya gələli!
Dünyaya gəldik, dünyada var olmaq üçün gəldik.
Olan, Dünyaya gəldik!
Dünya deyə-deyə gəlmədik!
Dünya – deyə-deyə getdik!

İşıq saçar...

Günəş elə - belə, işıq saçmaq üçün, deyil!
Ətrafında olan planetləri işıqlandırmaqla yanaşı, ən ümdə işi, onun
ətrafında olan varlıqları, İşığa, Mütləq Olan Kainat Sahibinə
istiqlamətləndirmək, bə`yan etməkdən ibarət olmaqla, O, Yaradıcı İşığa
tərəf istiqamətləndirib, yad etdirir!

Biz insanlar, o Günəşi həmişə gördüyümüzdən
adiləşdirmişik!

Amma o Günəş yaddaş daşıyıcısı funksiyasıdır, yə`ni ki, İşıq olmasa
varlıqların var olması, O, İşıqsız mövcud olmaz!

Müqəddəsliyə, bir rəmz daşıyıcısıdır!

İşıqdan, İşıq saçar!

Günəş Ayı yox, Ay – Günəşi təqib edir!

Çünki bütün varlıqlar İşıqa möhtacdır!

Ay planeti, Günəşsiz və ya Yer planeti, Günəşsiz nə etmək gücündə
ola bilər ki, Günəş ətrafında İşığa ehtiyacılı olanlar, Onun başına
dolanar, fırlanar!

Qaranlıqdan bütün varlıqlar qaçar, İşıq axtarar, Onun səmtini
axtarar!

Nə qədər canlı gəldi yer üzünə - Yer bilər, Ay – ona boylanar!
Günəş – hər canlıya ayırdığı, saldıdığı İşıq Payını – yaddaşında
saxlayar!

Nə qədər canlı gəldi, nə qədər yer üzünü məhv etmək istədilər,
onu Gün yaddaşında, bilər.

Yer yarımkürədə, hər tərəfi, hər üzü hava buludlu olsa da,
Günəş önündən keçər.

“Qlobal istiləşmə”

“Qlobal istiləşmə” – son illərdə deyilir!

Nədir bu, niyədir bu, istiləşmə?

Yer üzündə dəfələrlə belə bir anomalıyalar yaşanılıb!

Bu istiləşmənin mexanizmi var!

O, o ərəfədə baş verməyə başlayır ki, yer üzünə yeni, yaranışlar gələcək.

Hansılar ki, əvvəllər yox idi.

Yeni bitkilər, yeni həşəratlar, yeni faydalı qazıntılar, yeni hallar, yeni quruluşlar və s.

Bu hal, (istiləşmə) Yer planetinin, onları qəbul etməyə hazırlıq ərəfələridir!

İsti başlanğıcı ilə, başlayar – gələr yeniliklər!

İstəsək də, istəməsək də, bu belədir!

Yer üzü, Günəş Kainatla belə bir rabitədədir!

Yenilikləri qəbul etməyə, hazırlıqlardadır!

Sonu olmayan, Dünya

Qəribədir, insan “dünyanın sonu olacaq”-deyib hay salır!

Günəş sistemi və ətrafında hərəkətdə olan planetlərin mövcudluğu 4,5 milyard ili əhatə edir (astronomiyanın dediyi).

Bu müddəti bir az kiçiltsek, olsun 1-milyard il!

Həmin bir milyard il ərzində, nə qədər canlı gəldi yür üzünə?

Onu yer üzü bilər!

Yer planetini nə qədər planetlərlə dəfələrlə üz-üzə “toqquşdurdular”-amma onlar insan “sifarişləri”-ilə hərəkətləri orbitlərindən çıxıb üz-üzə gəlmədilər!

Son illərdə, daha da, irəliyə gedib, indi də, Yer planetini, Günəşlə “toqquşdurmaq”-istəyib, dünyanın sonu olacaq deyirlər!

Dünyanın, Dünyaların sonu yoxdur, birgə hərəkəti vardır!

Kimlərsə öz düşüncə “dünyalarının”-sonunu arzulamaqdadır!
Hanı o qüvvə, hanı o dağıdıcı – dünyanı dağıda bilən qüvvə?
Onun dağıdıcılıq mexanikasını şərh etməkdə, susurlar!

İnsanlar arasında çox-çox qədim belə bir anlayış mövcud olub,
“planetlərin yenidən düzülüşü”. Günəş heç vaxt yerindən çıxmır,
amma bu şərtlə, yerə işıqlı yeniliklər gələcək!
Bu fikirlə bağlı müxtəlif rəvayətlər deyilib.

Çox sonralar, ona yeni ad, “Planetlərin paradı”-adı verildilər.
Bu o anlam daşıyırdı ki, Günəş öndə durub, ardınca qalan
planetlər düzülər ki, olan mühüm düzümlər pozulmaz, yer üzünə
fövqəl yeniliklər gələcək.

Günəş öz orbitindən çıxa bilməz, Günəşin orbitindən çıxması
üçün, qalaktika yer dəyişməlidir, bu da mümkünsüzdür ona görə ki,
Kainat boyu bütün hərəkətlər mexanikası dəyişməyəndir!

Hardasan ey insan?

İlkdən, əvvəldən, əzəldən canlılar arasına, fərqli yaradıldı, İnsan
– bəşər...

Niyə?

Ətrafında nə yaradılsa, insan – adam üçün yaradıldı!
İnsanın Var olması üçün (qida, su, hava, işıq), yaradıldı onlar!
Mə'na nə imiş?

İnsan vücudu yaradıldı belə, qidalanmağa, yeyilməyə yararsız
yaradıldı belə!

İnsan insanı, Yeməsin –Yeyilməsin, məhv etməsin!

O vücudlar, qidalanmaya yararsız, tullantısı da (təbii ehtiyac)
yararsız oldu belə!

Yer üzündəykən, insan sevsin, sevinsin Kainat işığının artmasına
köməkçi olsun! Əbədiyyətinə işıqla qayıtsın, Əbədi İşıqda, Əbədi
olsun!

Özünü tanı ey insan, sən Kainat - əsrəfindənsən!
Kainatlardan yenib gəlmisən, Kainata dönüb, qayıdacaqsan!

Yer aləmi müddətidir! Yer aləmində müddətdəsən!
Ətrafında bütün olanlar sənə var olmağın üçün – onları tanımağın
üçün, Var edilibdir!

Ora mühitdir, ətrafındakılar Mühitindir!
O, Mühitdəsən!
Sən onlar kimi nə yeyilən, nə yeyilərsən!
Əsrəf, deyilən İnsan, İşıqdansan, İşıqlasan!

Əgər ki, o ilkin, əzəl babam yenməşəydi bu yerə, bu yer
aləminə, mən də, bir törəmə kimi, nə işim var idi bu yerdə, bu yer
aləmində?
Havva nənəmiz də, onun kimi?

Nə istəyirik...

Nə istəyiriksə, Dünyadan istəyirik!
“Yaratmışsan, Yaşat” - deyirik!
Heç düşünmək istəmirik, Dünya bəşəriyyətdən Nəyi və Nələri
isə, istəyə bilər?!
Bəlkə də, İstəyir...!
Bəlkə də, bə'zən biz qulaq ardına vururuq!
Bəlaları, faciələri, əziyyətləri yenə də, "Ordan" - deyib, bilirik!
Bəlkə də, nələri istəmişiksə elə onları da, yaşayırıq!

Baxsa bəşər...

Kaş ki, bəşəriyyət qalxardı Kainata, Kainatdan baxardı yer
üzünə!
Onda görərdi ki, nələri edib bu yer Üzünə!
Tanrı Gözü ilə baxmayaydı yer üzünə, öz baxışı ilə baxardı
yer üzünə!
Onda görərdi, nələri edib bəşər, bu yer Üzünə!

Qalaktikalar

Deyilən Qalaktikalar, Oval (ellipsoid) daxilində yerləşir.
Bu cəm qalaktikalar birliyinə, ümumiləşmiş Kainat deyirik!

Ovalı həndəsi quruluşu dörd bərabərliyə böləndə, bizim Günəş sistemi ikinci yarus, ikinci bölmə, ikinci "mərtəbədə"- yerləşir.

Amma Ovalın bu "üzü" - altı qatdan bölünüb.

Yay fəslə

Ay Yer kürəsi, ay Yer kürəsinin Nüvəsi, bu yay ərafəsi nə yaxşı ərafədir!

Bu yay ərafəsində, bütün bitkilərin, məhsulların hasilə gələn ərafəsidir!
Necə gözəlliklər ərafəsidir!

Ay Yer kürəsi, ay Yer kürəsinin Nüvəsi, Kainata pıçılda, de bizlərin adından, ərafə vaxtıdır, bitkilərin, havanın, su ilə, hasilə gələn vaxtıdır!

Arzularımızın, İstəklərimizin də, bu ərafədə hasilə gələn vaxtı olsun, deyib də, pıçılda!

"O"- bizi Eşidir - amma bu ərafədə, necə nəticələri hasilə Gətirirsə, Arzularımızın da, hasilə gəlmə ərafəsinin başlanğıcı olsun - deyib pıçılda!

Ay Yer kürəsi, Yer üzü - hasillərə gəlmə ərafəsidir, nağıl demədik, nağıl istəmədik, Sizlərlə birlikdə, olmaq istədik!
Xoş istək, nağıl olmaz ay Vahid!

Şüşə, Işıq...

Hərdən Aləmə baxıram, hərdən Aləmlərə baxıram, hərdən dönüb ətrafa baxıram!

Nəsə axtarıb, nəsə bilmək istəyirəm!

İstəmirəm hərdən, otağa daxil olmuş bal arısına bənzəyim.

O, şəffaf şüşədən keçmək üçün, fədakarlıqla çalışır.

Öndə Işıq var, o arı O Işığa bir də, qovuşmağa çalışır,

Onu karıx salan, arada qalan şəffaf şüşədir!

Karıx salan da, zahirdə görünməyən amma mane olan da o şüşədir!

Yanında pəncərə tağı açıqdır, bir də O İşığa qovuşmağa daha maneə yoxdur. Amma o bal arısı fədakarlıqla işığa bir də, qovuşmağa çalışır.

Balaca düşünsə, geriye uçub baxsa, O işığa qovuşmaq yolu, yaxındadır!

Düşündüm, düşündüm bir də düşünmək istədim!

Bütün hallar, düşüncə ilə deyilmi?

İtirməsin insan düşüncəni, itirməsin insan müqayisəni!

Düşüncəmi, düşüncələrimi, azad istəyirəm! Hədləri, sərhədləri, çərçivələri, xətləri aşmaq istəmirəm!

Düşüncələrimin sərhədliyini istəyirəm!

Azad et, azad olum! Zahirde görə bilmədiyim o maneə

"şüşəsindən"- azad et, O, İşığıma azad qovuşum.

Əzmə məni, əzmə düşüncəmi, İşıqla özüm arasında kiminsə görünməyən amma o məqsədli "şüşəsi"-arxasında qoyma məni!

Gözləyər...

Nələri məhv etməyə, çalışmadı o bəşəriyyət, bu bəşəriyyət!

Nə Tanrı, nə də yer üzü, bezmədi, dayanmadı!

Bəşəriyyətin - Ali bəşər olacağını gözlədilər!

İstəklərimiz

Yer kürəmiz yaxından gördüyümüz kimi görünür, Qalaktikadan başqa cür görünür. Meqaqalaktikadan isə, tamamilə, başqa görkəmdə görünür!

İşiq Qalaktikasıdan isə, tamamilə, Mikrondan da, çox kiçik görünür!

İndi baxaq bir hala, o səbəbdən ki, nə istəyiriksə Kainatdan, Kainat Sahibindən istəyirik!

Məsafələrə görə, həddindən artıq uzaq bir, məsafə alınır!
Səslə çağırısaq əgər, heç səsimiz də, Oraya yetişib, çatmır!
Amma istəklərimiz, düşüncə tezliyinə çevrilərək O, Kainat Sahibinə
anilikdə çatır!

Deməli, düşüncə və istəklərimizlə çox diqqətli olmaq
məcburiyyətindəyik!
İstəklərimiz, arzuladıqlarımız, Dualarımız Anda Oraya çatır!
Düşüncənin sür'ət gücü, vaxta - zamana sığmadığından, Anda Oraya
çatır!

Belə olmasa idi əgər, ha çağır, milyon ildən sonra Orada
eşidilən - olacaqsız əgər, onda Onun, nə köməyi dəyəcək?
Onda özümüzü yormağımızın da, nə mə'nası var?

Necə dəqiq Düşünüb, Qurub "O" - ki, heç bir varlıq
Nəzərdən uzaqda Qalmasın!

Toplanar

Necə yaxşı, çox yaxşıdır bu yer həyatının Anları!
Hər an, bir yenilik, hər yenilik isə bir andadır!
Toplana - toplana, toplanar!

Hamısı ancaq sənin toplun, sənin topladığın, səninlə
toplanmalı olan!
Niyə axı, toplamalıyıq o hər anı?

Biz toplamırıq o anları, Anlar toplanır, O anları!
Çünki hər gördüyümüz Müddətində, biz bir andayıq!

Hər an yaddaşımızda, hər yaddaş, bir yeni an yaradar, o da, elə
yaddaşlaşar!

Durğu işarələri

Sual çıxıb ortaya, "müəllim, cümlədə söz, düzgün
yazılmayıb".

-hansı söz?

-burada yazılıb "bəzən".

-yox, orada yazılmayıb "bəzən"- apastrofla oxunmalıdır, Bə'zən.

-yazanda, apastrof da yazın, bilək.

-yox dostum, apastrof yazılmaz, o işarə olunur.

-onda işarə edin.

-nə edək, Şe'r əvəzinə - şeir, şeyir oxunur, Mə'na əvəzinə - mənə oxunur, Fe'l əvəzinə - feyil, feil oxunur, E'lan əvəzinə - elan oxunur və s. və i.

-nə edək, apastrofu işlətməyin deyiblər, öz dilimiz, dilçiliyimiz belə - belə, tədricən hara gedəcək?

Hər dəfə qrafikamızı (alfaviti, əlifbamızı, hərfləri) dəyişib, başqa qrafikalara keçə-keçə çox böyük elmi külliyyatlarımız bizim əlimizdən gedib.

Amma heç uzağa da, getməyib, o qrafikasını dəyişməyib, saxlayanın adına gedib, onlar bizim külliyyatlarımızdan "öz" – adlarına çıxıb onlardan bəhrələniblər.

Öz qrafikamızı (Gəmiqaya) "kiminsə qrafikasıdır"- deyə-deyə, nələrimizdən, kitablarımızdan, elmi külliyyatlarımızdan kənarda qaldıq, kimlərisə bəhrələndirdik...

Uşaqlar

Uşaqdan öz "boyumuza" - görə tələb etməyək.
Uşağa, öz "boyuna" - görə, anladaq, başa salaq, öyrədək!

Düşüncə

Torpağa baxa-baxa, addımlayıb düşünürük, Səməyə baxa - baxa, düşünürük, Üfüqə baxa - baxa düşünürük, Arxaya baxa - baxa, keçmiş anları düşünürük.

Bu aləm düşüncə, Qayıdacağımız O, aləm düşüncə!

Kainatın dörd bölümü arasında, elə bir istinad nöqtəsi varmı ki, o nöqtədə dayanıb, heç bir hal haqda, düşünməyəsen?

Yəqin ki, Kainatın özündə də, "düşünməmək" - üçün, bir istinad nöqtəsi, yoxdur belə!

Gəldi-gedər

Yer aləminə gələn, getmək istəmir.
Yer aləmindən gedən, qayıtmaq istəmir!
Yenə gələcək, yenə gedəcəklər!
Bu gəliş, qayıdırlar - bir hal ərəfələri, onlar yəqin ki,
dəyişilməyəcəklər!

Düşünən insan

Cəngəlliklərin dərinliyində yaşayan insan, qidalanmağa hər
nə əldə etmiş olsa, ona qane olur!
Özündən başqa, cəngəllikdən kənarda, başqa bir varlıq olduğundan da,
xəbəri yoxdur!

Axşam tonqal ətrafında rəqs edib sevinir o insan.
Onu əhatə edən o aləmdə, dərman yox, sü`ni heç bir bitki yox, təbiilik
arasında, sevinib, "məni əhatə edən bu, aləm içərisində, rahat bir
insanam!" - deyər, düşünüb, sevinib, şənlənir o insan?

Biz sivil insanlar isə, heç düşünmək istəmədik ki,
babalarımızdan, tonqaldan, istidən, atəşdən, sevincdən başladı yerdə
həyat...

Düşünmə, bilmə, niyə düşünüm, düşünmək mə'nasızdır deyənlərə, bir
hal var!

Düşsə bir adaya, bilsə ki, kömək gəlməyəcək, kömək yox!
O halda adadan xilas olmaq üçün yox, sağ qalmaq üçün, nələr
düşünəcək, adi halda düşünə bilmədiklərini də, o andan düşünəcəkdir!
Budur insan, yaşamaq üçün, bilmək üçün, düşünən İnsan!

"Dünya- dünya", deyər - deyər gəlmədik!
Dünya- dünya, deyər - deyər, həsrəti ilə də, getmərik!
Gəldiyimiz Aləmə, dönər, qayıdırıq!
Bu gəliş, bu qayıdırları, heç cürə saxlayıb, dayandıra, yubada bilmərik!

İnsan və vücudu

İnsanın vücud üzvlərinin iş prinsipləri həm mə'lum, eyni vaxtda həm də, namə'lumdur!

İnsanların özlərinə mə'lumdur ki, (isbat, sübut etməyə ehtiyac yoxdur) onlar nəfəs alır, və onları ürək döyüntüləri müşayət edir.

Bu iki haldan biri, olmasa insan həyatla vidalaşa bilər.

İnsan, canlı nəfəs almasa, ölümə məhkum, ürək də, döyünməyə yenə də, ölümə məhkum!

Ürəkmi qanı işlək hala gətirir, yoxsa qan ürəyi işlək hala gətirir?

Qan ürəyi işlək edir!

Bəs nəfəsi hansı səbəbdən, dayanmadan alırıq?

O nəfəsi işlək edən nədir?

İnsan ürəyi bir dəqiqə ərzində, 72-74 dəfə döyünür. İnsan bir dəqiqə ərzində orta hesabla 16-18 dəfə nəfəs alır! (deməli nəfəs almaq, ürək döyüntüsündən, təxminən üç dəfə azdır. Qan tərkibində, bu nisbətdə, hava daşıyıcılığı, mütənasibdir).

Yə`qin, sür`ətlə qaçarkən nəfəs tez-tez alınır ki, qanda hava nisbəti eyni vaxtda, temperatur həddi də, qalxmasın, artmasın. Qanda plazmatik nisbətlər bərabərliyi pozulmasın deyə, nəfəsi tənzimləyən qanın hərəkət sür`ətidir, onun nizamlamasıdır.

Ürəkdən keçən qan miqdarı, nəfəsi nizamlayandır.

Fauna və flora üçün nəfəs alma mexanizmi müxtəlifdir.

Oksigenlə, hava ilə (rəvan) nəfəs almanı, özümüz zorla yerinə yetirmirik və "yadımdan çıxar, nəfəs almaram ha" - deyib də, heç narahat da, olmuruq.

Nəfəs verici (məcburiyyətə) mexanizm necə işləyir?

Məsələ burasındadır ki, suyu, oksigeni Yer kürəsi Nüvəsinin işıq yayma sür`ətinə mütənasib olaraq, nizamlayır.

Yerin dərin qatlarından yer səthinə qalxan su, sudan ayrılan fasiləli oksigen tezliyində uyğun olaraq, nəfəs alma nizamlanır, alov da, o səbəbdən alovlanır!

Su - sudan ayrılan hava qatı olmasa idi, heç alov, atəşi də, əldə edə bilməzdik. Alovu, ona səpilən su niyə söndürür? Çünki o anda su miqdarı buxara çevrilir, alovdakı nəm qədəri, artır. Alovu yandıran

hava, söndürən su!

Su varsa - hava var! Su ilə, hava varsa, temperatur var!
Alov varsa, külək, hava orada çoxalır, yüksək temperatur həddinə görə,
nəm miqdarı kəskin artır, ona mütənasib hava, külək güclənir!

Ümumi kütlə üçün, faydalı qazıntıların, Suyun tükənməməsi Yer
kürəsinin Nüvəsinin, işıq yayma tezliyinə uyğun olaraq nizamlanır.

Təkdir

Təkə təkdir, Təkimiz!

Təklə, Təkdir - təkimiz, "O," - Təklə, rahat olur öz "təkimiz".

Kainatın özündədir, Təkimiz!

Müxtəlif...

-Bu yer aləminə gələli, danışa-danışa bilirik, bu yer Aləmini,
deyə-deyə gedirik!

-Qədim tarixi yazılarda, mətnlərdə Zeytun, Əncir, Nar qeyd
olunduqda bu, adlıqlar Azərbaycan Ərazisinə "işarə"- kimi, qəbul
edilirdi.

-Vaxtsız - Kainat, Zamansızlıq - Əbədiyyət!
Vaxta - Zamana, sığmaz O!

-Musiqi - coğrafi ərazisi, milliyəti, dili, sərhədləri olmayan - Yer
üzünün səsi. Yer üzünə səslənəndir.
Bəşəriyyəti çağırandır!

-Ömür kitabımı gizlədə bilmərəm!
Ömür "kitabımı" - Kainat Oxuyandır, O Biləndir!

-Bütün varlıqlar düşünür. Düşüncənin özü - onları düşündürür.
Düşünməsə - deməyəcək! Deməsə - düşünməyəcək, düşündürməyəcək.

Düşüncələr olmasa idi, oxuduğu kitabları, dərsləri necə şərh edəcəkdidi?
Düşüncə - yaddaşdır, yaddaş - düşüncəninidir!

-Bax ki, Kainat nə isti nə soyuqdur, amma ilıqdır!

-Kiməsə hər iki dünya bir nağıl, kimisə hər iki dünya bir həqiqətdir.

-Axtara-axtara tapırıq, tapa-tapa axtarıq, itirə-itirə təəssüf edirik. Amma yenə də, ümiddən dönmürük.

-İnsan - Nəyə gəldiyini bilmədi, Niyə qayıdacağını - düşünmədi.

Düzgünlük

"Düzgünlüyün" deyilməsi - nə tələbdir, nə tövsiyyədir, nə də ki, məsləhət verməkdir.

Amma düzgünlüyün özü – heç pis də, deyil.

Amma insan necə də, rahat olur...

Əgər ki, Yer kürəsi və həyat (üzərində canlılar) bizə mə'lumdursa, Günəş də, bizə mə'lumsa, onda Yer kürəsinin vaxta-zamana sığmayan bu güclə, hərəkət etməyinə səbəbin nə olduğunu bilmək istəmiriksə, onda nələri bilmək istəyirik?

Əgər ki, Yer kürəsində - faydalı qazıntıların, suyun, torpağın, qumun və s. nə səbəbdən tükənə bilmədiyinin səbəblərini bilmək istəmiriksə, onda daha nələri bilmək istəyirik?

Yer üzündə belə "boşluqları" -doldurmağa nə qədər suallar mövcuddur, amma onlar hələ də, cavabsız suallar silsiləsinə sığışıblar.

"Hər həzrəti mə'də üçün"- yaşamaq olmur.

İnsan və Kainat

Qəribədir insan, rahatçılığı, sevinci, uğuru olanda - özündən bilir. İşi əyləndə, əziyyətlərlə üzləşəndə Kainatdan bilir!

Nə istəyirik?

Nə istəyirik bu aləmdən?

Bu aləmin, düşünüb, düşündürməkdən başqa nəyi var ki, nə istəyək bu aləmdən!

Bu aləm, düşünüb - düşündürməyi, pıçıldayır, deyir! Bilib, bilməyi deyir!

Fərqi yoxdur, düşünsən və ya düşünməsən, Bu aləm düşündürəcəkdir, dedirdəcəkdir! Qayıdılacaq O, aləmi deyəcəkdir!

Pıçıltı

Bütün varlıqlar, Kainat pıçıldayır, deyir!

Nə pıçıldayır, nə deyir?

Onların hamısı, İlk - Olanı, deyir!

Gözümüz olsun - görə bilək, qulağımız olsun - eşidə bilək!

Kainat və bizi əhatə edən aləm o qədər sadə bir mexanizmlə işləkdir ki...

Onları araşdırıb, bilmək istəmədikcə elə mürəkkəbləşdirmişik ki...

Ölüm

Gəldiyimiz Aləmə bir də qayıtmağa, deyilən O, "Ölüm," - bir vasitədir.

Ölüm yoxdur "ölüm" - Adı, qayıdışa bir üslubdur!

Burada, yer aləmində, doğruluq - Oraya isə, O aləmə isə "yola" - salırıq, onunla, vidalaşırıq!

Bir də orada "O aləmdə" - görüşmək üçün!

Bəşər heç düşünmədi, "vidalaşdığımız" - insanla o aləmdə görüşmüş olsaq biri-birimizi necə, tanıyacağıq?

Məsələ bundadır ki, (şerti olaraq Vahid) bu həyatla vidalaşdı, "məni" son dəfə necə görmüşüksə o simada qalırıq, dəyişilmirik.

Amma dirilər yer aləmində illəri ərzində dəyişilirlər. Mümkündür ki, o bizi (məndən əvvəl bu dünya ilə vidalaşmış) "tanımamış" - olsun.

Amma biz onu görcək tanıyacağıq, çünki Ölənlər o aləmdə dəyişilmirlər. Baxmayaraq yer aləmində, yaşadığca özümüz, simamız, yaşımıza uyğun, xeyli dəyişikliklərə uğramışıq! Qəribədir...

Kainata xitab

İlk Yer İnsanından qaldı belə, Kainata xitab edərkən, istər - istəməz, dirsəklər бүкүлүр - əllər, ovuclar Kainata açılib açıq qalır.

Nədir səbəb, niyə bu görkəm alınır?

Fərqləndirir, inanan və ya inanmayan, ateist ya qeyri ateist.

Amma insan mütləq olaraq, belə bir görkəm (diqqətli olsaq müşahidə edilən haldır) alır.

Məsələ bundadır ki, insan yer üzünə gələli, özü ilə Kainat modeli yaddaşını gətirir.

Ümumi halda əl, barmaqlar, ovuc içəri və onunla bərabər ayaq, ayaq barmaqları da, müvazinət, isti, soyuğu da hiss etməklə çox güclü yaddaş daşıyıcısıdır.

İnsan əllərini Kainata (çağırış zamanı) açmaqla sanki, çağırışlarının (dualar da ona aid ola bilər) nə dərəcədə "eşidildiyini" - ancaq əllərindəki "hisslə" - bilib, dərk etmək istəyir. Başını isə, önə əyib, dayanır.

Nəticə olur, bu çağırışdan!

Nəticədə əllərində hərərət həddi "artdıqda" - o hərərət həddinə görə, rahatçılıq tapıb, rahatlaşır.

Bu hal, çox müşahidə edilən hal olduğundan, Siz də müşahidə edə bilərsiniz.

Adi halda da, insan dərin düşüncədə olduqda, əllərini, ovuclarını astaca açır, sonra əllərini fikirli - fikirli biri - biri üzərinə qoyur.

Bu hal ilk yer insanı dövründən mövcud olan hal yaddaşı olub.
Çünki İlk İnsan özü ilə Kainat arasındakı yaddaş "rabitəsini" - qırmırdı.

Bu bizə, bütün yer üzü insanlarına bir yaddaş mirasıdır.
Bu hal - yerlə, tarixi hadisələrlə, coğrafi ərazilərlə heç bir bağlılığı olmayan İnsan - Kainat rabitəsidir.

Çox maraqlıdır ona görə ki, bu yer aləmində bir çox düşündürücü hallar bütün sahələrdə var. Amma o qədər "boşluqlar" - var ki, hamısı sual yaradır, insan əllərini Kainata niyə açır...
Cavablar isə yenə də, qalır.

Görkəmimiz

Ətrafımız, vücudumuz, baş - yaddaşımız, göz, qulaq, dad, iy, hiss və s. bizə yaraşlıq üçün - verilməyib!
Karıxmayaq - özümüzü, ətrafımızı görüb, bilib, dərk edib hiss etmək üçün - Bəxş edilib!

Aləmlərin hərəkəti

Min illərdir insanlar Yer kürəsini öz düşüncələrinə uyğun "görmək" - istəyirlər!

Amma Yer kürəsi və Günəş nə hərəkət dinamikasını, nə sür'ətini, nə də yerini dəyişdilər!
Rəvan hərəkəti ilə öz yolunu, davam etdilər!

İnsan simaları

İnsanlara baxırsan, simalar görünür.

Eləsi var əzablıdır, eləsi var biganədir, eləsi var düşüncəlidir, eləsi var özü üçün yaşayandır, eləsi var yalançıdır, eləsi var aldadandır və s.

Amma bunlar da, olan simalardır!

“Dili də qəribə, sözləri də qəribə, baxışı da qəribə” və s.

Gözlə, sima özünü gizlədə bilməz!

Dostum

Əgər ki, özün - özünlə "dost" - deyilsənsə, kənarında - düşməni axtarma!

Bu yer həyatı Onunla “cırmalaqlaşanı”- çox istəyir!
(Düşünüb, axtarıb bilənləri, araşdırənləri və s.).

Bu yer həyatı (yıxılanları, yıxanları, məqsədlə karıxdıranları) İstəmir. Düşüncə, bilmək istəyi, ittiham etməyənləri hifz edir.

Həyatın mə`nası

Həyata gəldik ki, bu həyatı anlayaq gedək!

Həyata gəlmədik ki, bu həyatı anlamadan gedək!

Yaradanımız

Yatmaz Yaradanım - Yatmaz, Mürgüləməz!

Yatarsa Yaradan, yatar cəm Yaranan!

Kainatlar yatar, sür'ətlər, hərəkətlər, ardıcılıqlar dayanar, Kainat susar!
Kainatda xaos başlar, cəm planetlər, Qalaktikalar qarışar - Qaranlıqlar

çökər, qarışıqlıq hökm sürər!

Yatmaz Yaradan, Yatmaz Mürgüləməz, Yuxu Görməz!

Canlı yatır, mürgüləyir də!

Bir Kainat, bir Kainatla olan bütün hərəkətlər, (sür'ətlər)
planetlər də, nə yatır, nə mürgüləyir, nə yorulur, nə tükənir, nə bezir, nə
də ki, dayanır!

Çünki, Bunlara hərəkətləri və nizamı "Verən", - nə "Yatar" - nə
də ki, "Mürgüləyər" - Səbəb budur!

Kəşflər

Düzünü axtarmaqdan, nədədirlərdən - başlar, bütün düşüncələr,
bütün - araşdırmalar!

Nəticələrə onda gəlinər!

Olmayanı, deyilməyənə, aşkarladıqca, tapdıqca - olar Kəşf!
O kəşflərdən - bütün bəşəriyyət bəhrələnər!

O kəşflər üzərindən, yeni fikirlər püxtələşər!
Budur yer, budur göy, budur kəşf, budur bəşər, belədir bəşər!
Bunun üçündür bəşər, özü düşünüb, özü tapmalıdır.
Düşünmək, düşündürmək üçündür, yer üzündə - bəşər!

Mə`nasız yaranmaz bəşər

Bütün Elmlərin, Tarixlərin, Müharibələrin, İnancların,
Düşüncələrin, Araşdırmaların, Bildiklərimizin qarşısında bir bilmək
marağı dayanar:

"Əgər ölüm yoxsa, insan ölmürsə - o əbədi olan aləmə qayıtmalısa! Bu
nə gəliş, nə qayıdışdır?".

Kainat - bir gəliş, bir qayıtmaq üçün bəşər yaratmaz, varlıqlar
yaratmaz, cəza üçün, məhv etmək üçün yaratmaz!

Nədir gəliş, nədir qayıdış, İnsan nəyə çatmalı, nəyə yüksəlməli, İlkinə
niyə qayıtmalı, niyə dönməli?

İnancılar, Kainatla - insan arasında olan tə'limlərkən, insan nəyə qovuşmalı, nəyə bir də, yüksəlməli?

Çox maraqlı və çox düşündürücüdür!

Yer üzünə milyardlarla insan gəldi və (daha çox) qayıtdı.

Ola bilməz ki, bəşəriyyət bir müddət, yer üzündə yaşamaq və ölmək üçün bu həyatına gəlsin.

Bu gəliş - gedişin sözsüz ki, bir mə'nası da, olmalıdır!

Nədir səbəb, niyədir səbəb?

Dostlar nədir bu fəlsəfə, nədədir bu fəlsəfə?

Mə'na olmalıdır!

Mə'nasız - bu həyat olmaz!

Bu yer həyatına gəliş, bu yer həyatından qayıdış, səbəb deyil, zəruriyyətdən - zəruriyyətdir!

Əbədiyyətin - zəruriyyətidir!

Sokrat

Sokrat günün - günortasında, əlində fənər, küçə ilə keçirmiş. Ondan soruşduqda ki, "bu nə fənərdir günün-günortasında?". Cavab verib ki, "İnsan axtarıram!"

Sokrat deyir

Kim ki, nəyi isə araşdırmaq istəyir üslub axtarır.
Kim ki, heç bir işlə məşqul olmaq istəmir, o bəhanə axtarır.

Gözləməyi bacar

Hər hansı bir məvhumu, öyrənib və bilmək üçün, Müddət gərək!
Müddətə - an gərək!

O anı - gözləmək gərək!

An çatdıqda - mə'nanı görək!

Nə edək, gözləyək...

Bu yer aləmi Müddətdə, Anda, Gözləməyi bacarmaqda, Mə'nalara çatmaqda!

Təxəllüslər...

Qərribə və düşündürücüdür :

Məhəmməd, - təxəllüsü Füzuli!

Hüseyn, - təxəllüsü Cavid!

İmadəddin, - təxəllüsü Nəsimi!

Əliağa, - təxəllüsü Vahid! və s.

Təxəllüs deyirik bu adlara!

Bəlkə, Onları Kainat Aləmində olan adı ilə, çağırıldılar belə...

Kainatlarda, adları idi - belə...

Kim bilir...

Düşünməsək, olarmı?

Nədir düşüncə? Düşünməsək, düşündürəcəkdir!

Budur "düşüncənin"- mexanizmi. Bu həmişə belə işləyib, işləyir, işləyəcəkdir!

Onun qarşısını alacaq heç bir "Varlıq" - mövcud deyil. Baxaq görək, bir anlıq düşünməyə bilərik?

Bütün varlıqlar düşünür. Düşüncənin özü - onları düşündürür.

Düşünməsə - deməyəcək! Deməsə - düşünməyəcək, düşündürməyəcək.

Düşüncələr olmasa idi, oxuduğu kitabları, dərsləri necə şərh

edəcəkdİ?.

Düşüncə - yaddaşdır, yaddaş - düşüncənindir!

Düşüncələr bitərsə əgər, Kainat aləmi dayanar, sönər!

Kainat düşünür, düşündürür, təkmilləşdirir, qədərler bölüb, qədərler ayırır, vaxtsız-zamansız hərəkət edir, yaradır, ayırır və s. Kainatın yer vaxtının milyarda bir saniyəsi qədərində dayanmağa, ləngiməyə imkanı yoxdur.

Yaradıcının vaxta-zamana bu baxımdan imkanı yoxdur!

Xeyirxahlıq

Xeyirxahlıq ayırır, bağışlamaq ayırır. Xeyirxahlığı düşünməyən, düşünə bilməyən - "xeyirə"- biganədir!

Xeyir deyilən - tək özümüdə, demək deyil - bütün varlıqları, gözəllik əhatəsində görməkdir!

Hər düşüncə - xeyir deyilmi?

Hər xeyir düşüncəsi - Xeyirlə deyilmi?

İnsan “öz xeyrini güdməyəndə” - onda bilər ki, xeyir nədir!

Filantropiya

"Filantropiya"- insan sevrəklik, insanlara köməklik.

İnsanlar – insanlardan “insanlıqdan” bəhs edəndə, Kainatlar sevinər!

Avesta

Avestada: - "Xeyrə düşün, Xeyrə çalış, Xeyrə danış".

Həqiqət

Həqiqət haradan başlayır, harada qurtarır?

Həqiqət - heç vaxt, bitmir, tükənmir, qurtarmır, yox olmur!

Həqiqət Kainat qanununun, ilki olduğundan, Kainatın özü ilə, Özünün - həqiqətidədir!

Həqiqət deyib də, çağırdıqca, Kainatı çağırırmıq?

Dirilmə

İnsan bilməsin ki, bu aləmə ölməyə gəlib. İnsan bilsin ki, bu aləmdən bir də, dirilməyə gəlib. Çünki, hər iki aləmdə, ölüm yox, dirilmək olur.

Qanad

Çox düşündürücüdür, qanad qürrələnir yoxsa quş? Yəqin ki, qanad qürrələnir. Qanad uçmur, uçurdur.

Yaddaş

İnsan öz ilkini, öz əvvəlini, öz kökünü, öz adını, öz yaddaşını, öz böyüklüyünü unutmasın gərək.

İlkini, yaddaşını dəyişməyən o kollar, o ağaclar, o rənglər, o rayihələr müqayisələr etmək üçün, bilmək üçün, yaddaşa - bir misallardır bizə.

Hər bitki, hər ağac, hər kol öz rayihəsini, öz dadını, öz rəngi ilə, öz meyvəsini gətirər. Onların öz yaddaşdır, öz yaddaşında gələr, öz yaddaşındakıları gətirib, onları bölüşüb, deyər. Qışda, soyuqlarda çəkilər, yazda yaddaşı ilə, yaddaşında olanları bir də deyər.

Yaddaşları dəyişməz, öz yaddaşları ilə deyər. Onların daşdığı yaddaş qışın şaxtalı günlərindən qoruyar, yazın isti günlərinə çatdırar.

Enerji nədir?

İşıq əmsalının, istilik əmsalına çevrilməsidir. İstilik temperatur hədlərinə görə dəyişən, İşıq dəyişməyəndir (nə tezliyi, nə sür'əti). Temperatur, material aləmə aid (dəydiyimiz, toxunduğumuz, hiss etdiyimiz, ölçmələr apardığımız, müqayisələr etdiyimiz) Mütləq olan İşıq Sahibi Yaradıcı (obsolyut) İlahi Aləmlədir ki, O, dəyişmir!

Dəyişmədiyindən də (təməl), itmir, İtirmir! İşıq Ata, törəmələri, Zərrələrdir.

İstək

Nə istədik "O"-ndan istədik. Bəxş edən "O"- idi, "O"-ndan istədik. Biz müvəqqəti, "O"- Əbədi! Ondan istədik!

Dünyanın sahibi

Nə böyük xoşbəxtlik! Allahın dünyası var, dünyanın Allahı var, bütün bəşəriyyət "O"-nun, Dünyası içərisində var.

İşıq və Zərrə toplum hərəkəti

H. Teslanın "dəyişən cərəyan" - kəşfi bəşəriyyəti İşıq aləminə bağlaya bildi!

Elektrik cərəyanı 50 hers tezliyinə çatdırıldı!

O 50 hers tezliyi, elektrik İşığının kvant-kvant (yə'ni hissə-hissə) işıq axımının, selinin diskret kəmiyyətdə olduğunu, daha dəqiq desək,

yanıb-sönür halını o 50 hers tezliyinə uyğun, bir "ışığı axımı"- kimi müşahidə edirik) halını nizamlamağa xidmət edir!

Yəni elektrik işığı halını bir həddli kimi müşahidə edə bilirik. Amma Kainat sistemində də, Işıq selinin bərabər "Nizamlama" - həddi mövcuddur!

Necə ki, Kainat daxilində bütün küllü-kütlələr (planetlər), həmahəng sür'ət tezliyinə, Nizamına tabedir!

Yəni Kainatda bütün planetlər 16-vahid sür'ət, Nizamı çərçivəsində (o həddindən artıq, çox böyük sür'ətdir) sür'əti nizamındadırlar!

O sür'ət tezliyinə mütənasib, biz canlıların görmə tezliyi də, 16-vahid tezlik sür'ətinə mütənasibdir, predmetləri görərkən, onların hərəkət halını o 16- ya müvazi müşahidə edə bilirik!

Kainatda başqa hərəkət sür'əti mövcuddurmu? Planetlər arası hərəkət sür'əti 16-vahidə nizamlanmış halda, Işıq və Işıqdan Zərrələrin hərəkət sür'əti 64-vahid nizamına uyğundur! Planetlərin hərəkətlərini rahat müşahidə etməyimizə səbəb, gözümüzün görmə tezliyinə münasib olaraq (16), bir yerdə görürük!

Amma Kainatda hərəkətdə olan Komet və Asteroidlərin hərəkət sür'əti 64-vahid sür'ətə mütənasib olduğundan onları Işıq "quyruğu" ilə müşayət olunur!

O hərəkət sür'ətinə mütənasib, Kainatda sərbəst Zərrələrin toplumunu (o sür'ətə mütənasib) bir toplumda müşayət edə bilirik!

O asteroidlər, kometlər yerə gəlib düşdükdə, toxunduqda (Tunquz, Çelyabinsk meteoriti) o sahədə böyük Işıq-Zərrə toplumu, birliyi diametral çox güclü Işıq saçır!

Əgər Kainatlar arası planetlər sür'əti 16-vahid hərəkətində olmayıb, 64-vahid hərəkətinə müvafiq olsa idi, o hərəkət sür'ətinə mütənasib bütün planetləri çox parlaq Işıq əhatəsində görmüş olardıq!

Düşüncələrimizin də, sür'əti, indikindən çox-çox fərqli olmuş olardı!

Kainat Nuru Mövcuddur, amma gözümüzün görmə sür'ətinə mütənasib O Nur Qədrini olduğu kimi görə bilmirik!

Bu isə o demək deyil ki, O Nur, O Işıq mövcud deyil! "O"-nun, Nuru Görünməzdir!

Gözümüz olsun görə bilək, qulağımız olsun eşidə bilək!
Milyon illərdir bütün bəşəriyyəti bir sual düşündürüb, "mən Tenqrini,
Tanrını, Yaradanı, Allahı niyə görə bilmirəm?".

İnsanın görmə sür'əti onu əhatə edən aləmdə kütlə, cisimləri,
varlıqları onların hərəkət sur'ətlərinə mütənasib görməsi üçün bəxş
edildiyi, səbəbindəndir!

Əgər insan, canlı 16-vahid sür'ətindən artıq, deyək ki, 64-
vahiddən və daha artıq görmə sür'əti ilə bəxş edilmiş olsa idi, onda
insan rahatçılıqla O Nur Qədrini görmüş olardı!

O Işıq, Zərrə Varlığı və Halı Gizli Deyil, bu hallar Kainat
Qanunu, Hərəkətlər Qanununun mütənasibliyindədir!

05.07.2015 Bakı şəhəri

Vahid Rzaev və onun

“VAR OLANDAN, var olmuşuq”

Kitabı barədə bildiklərimdən...

Bu yazını yazmağa başlayarkən, ilk öncə onu düşündüm ki, Vahid Rzaevi və Onun yenidən gətirdiyi Elmlə İlahiyyat Aləmini başa düşmək, anlamaq üçün söz yetmir, sadəcə Onun yazdığı mətnləri böyük məsuliyyətlə, diqqətlə oxumaq, düşünmək və dərk etmək lazımdır.

...Ta`le elə gətirmişdi ki, 2009-2010 – cu illərdə mən bir ilə yaxın Naxçıvanda yaşamağı olmuşdum və orada yaranan çoxlu boş vaxtımı müxtəlif bədii, elmi, fəlsəfi, dini kitablar oxumağa, müxtəlif araşdırmalar aparmağa sərf etmişdim. Xüsusilə dinlə bağlı ortaya çıxan çoxlu suallarım cavabsız qalmışdı, onlara cavab tapa bilməmişdim.

Mən həyatı başa düşməyə başlayandan axtardıqlarım əsas sualların cavablarını isə, 2011-ci ilin əvvəllərində, ümumi dostumuz Hüseyn Cavadovun vasitəsilə 60 yaşının tamamında Bakıda tanış olduğum, görüşdüyüm Vahid MÜƏLLİMDƏN almaqla başlamışam.

Eyni şəhərdə yaşayıb boya başa çıtsaq da, Onun işlədiyi Naxçıvan Dövlət Standartları Komitəsinin işçiləri mənim cavanlığında rəhbərlik etdiyim müxtəlif ticarət idarələrində yoxlamalar aparırdı, ancaq necə olmuşdusa, biz Naxçıvanda görüşməmişdik...bu faktır.

Sonrakı növbəti görüşlərimizdən birində, AMEA-nın H.Cavid prostpekindəki binasının yanında - O, mənə iki kiçik bağlam təqdim edərək: “içerisində bizim kitablardır, tanış ola bilərsinizmi? İki komplektdir, birini kimə istəsəniz verin”- deyərək sakitcə, “Ahəstə” müraciət etdi. Mən hələlik bağlamlardan birini götürmək qərarına gəldim.

Beləliklə, 1999-2001 – ci illərdə Vahid Rzaev və Fikrət Rzayev qardaşlarının hərtərəfli söyləri nəticəsində hazırladıqları və nəşr etdirdikləri həmin kitablar məndə çox böyük maraq doğurduğundan onlarla tez bir zamanda tanış oldum.

Kitablarla elə ilk tanışlığımdan başa düşməyə başladım ki, 5 kitabın hamısı **Əsas Kitabın - “YARANIŞ” - Kitabının** açılmasına xidmət edir, kitabın 2-ci səhifəsində kiçik şriftlə heç bir yerdə rast gəlmədiyim: “Böyük Yaradan Deyimlərini yazıya gətirdi: Rzaev Vahid Zeynal oğlu”, sonunda isə, belə bir mətn vardır: **“Böyük Yaradan Deyimləri nə satılır, nə alınır, Böyük Yaradan Deyimləri dərk edilir. Dərk edilməyi çətin deyil, Böyüklüyün səndən uzaq deyil.”**

Bu mətnləri oxuyanadək - heç vaxt “Yaranış”, “Paklıq”, “Deyimlər” , “İlahiyyat” məvhumlarının həqiqi anlamları barədə dərindən düşünməmişdim.

Bu kitablarla həm o dövrdəki tanışlıq, həm də keçən bu 5 il ərzindəki söhbətlərimiz məni bu qənaətə gətirdi ki, Rzaev Vahid Zeynal oğlu Son Dərəcə Sadə və eyni zamanda Çox-Çox Böyük İnsandır, Onunla birlikdə olanların, Ona müraciət edənlərin hamısına təmənnəsiz kömək edir, xeyir gətirir, mənim üçün isə, bu tanışlıq və bu dostluq həm də Böyük Əvəzolunmaz Sərvət və Şərəfdir.

Keçən bu 5 il ərzində onunla bir yerdə olaraq onun dəyərli, sakit və yerində məsləhətləri, tövsiyələri ilə bir sıra önəmli işlər görə bildik, nəticələr qazandıq (kitablar nəşr etdik: Elman Əliyev haqqında; Aydın Əzimbəyov haqqında; Fikrət Rzayevin “Söz” monoqrafiyası və “Söz konstruktorluğu” kitabları işıq üzü gördü – Naxçıvanda onların elmi müzakirələrini də təşkil etdik; Ramiz Dənizin Nəsrəddin Tusi irsi ilə bağlı 7 kitabının –elektron və yazı formatında dünyada yayılmasına yardımçı olduq və s. və i. a).

Bütün dünya əlifbalarının Azərbaycanın Naxçıvan bölgəsində Gəmiqayada yaranaraq oradan hər yerə yayılmasını, onun təsdiqinin

vətənimizin və dünyanın bütün qitələrindəki qədim qayaüstü təsvirlərdə, mədəniyyət abidələrində indi də mövcud olmasını sübut edən Əjdər Fərzəlinin “Nuh gəmisi, Gəmiqaya-Qobustan əlifbası” kitabını 2005-ci ildə Elman Əliyevin rəhbəri olduğu “Kainat Elmi Araşdırmalar mərkəzi”ndə dostlarımızın birgə səyi nəticəsində biz nəşr etdirsək də, onun əsil dəyər – qiymətini V.Rzaev verdi, bu ideya həm də “AqRa” EİDİB-in dövlətə təqdim etdiyi ilk layihəsi oldu və nəticədə dövlətin dəstəyi ilə həmin kitabı rus dilində yenidən nəşr etdik və çox geniş elmi müzakirəsinə və müxtəlif KİV-də işıqlandırılmasına nail olduq.

Adını Vahid MÜƏLLİMİN adlandırdığı “AqRa” Elmin İnkişafına Dəstək ictimai birliyini qeydiyyatdan keçirərək hazırda dünya çapında öz layiqli yerini tutmuş www.aqra.az övraqını (sayt) yaratdıq. Hazırda dünyanın 96 ölkəsindən 23000 - ə yaxın oxucusu övraqdakı müxtəlif materiallara 100 min dəfədən çox baxmışdır. Sevindiricidir ki, onların on beş mindən yuxarısı Azərbaycandır. Eyni zamanda 4600-dən yuxarı oxucunun isə, ABŞ və digər ingilisdilli ölkələrdən olması faktı da mövcuddur, bu isə çox düşündürücüdür, azından ona görə ki, oradakı materialların demək olar ki, hamısı Azərbaycan dilindədir...

Hazırkı kitabda Vahid Rzaevin həmin övraqda gedən, elmin müxtəlif sahələrini əhatə edən 50-dən artıq (31.07.2015 vəziyyətinə) məqalələri, bundan başqa kitaba həm də qismən respublika mətbuatında və digər müasir KİV-də gedən, Özünün məsləhət bildiyi yazıları və ardıcılıqda toplanmışdır.

Kitabın əvvəlindəki ilk dörd məqalə Azərbaycanın çox-çox qədim tarixini əks etdirən Səlnamələrdir.

Məqalələrin hamısı dünyada heç bir mənbədə bilinməyənləri və elmin müxtəlif sahələri haqqındadır. Onlar o qədər tutumlu və orijinaldır ki, qarşısında əks söz deməyə, fikir söyləməyə yer qoymur.

1999-2000 – ci illərdə nəşr olunan 5 kitab kimi bu kitab da **Əsas Kitabın - “YARANIŞ”- Kitabının** açılmasına xidmət edir.

Bir məsələni də deməliyəm ki, bütün yuxarıda qeyd etdiyim məsələlərdə və işlərdə mən daha çox koordinasiya(əlaqələndirmə) funksiyasını yerinə yetirmiş, öz marağım və dərkiyyatım daxilində uyğun mövzulardakı elmi müzakirələrdə dinləyici qismində iştirak etməyə üstünlük verməyə çalışmışam.

Ancaq bu illər ərzindəki müşahidələrim nəticəsində əminliklə bunu deməyi özümə borc bilirəm ki, Vahid Rzaevin həm əvvəlki kitablarda, həm də “VAR OLANDAN, var olmuşuq” adı ilə nəşr olunan hazırkı kitabında bütün yazdıqları: - öz sözü ilə desək: **“Pastulat”**-dır.

- *Belə bir termin var “Pastulat”. Pastulat - sübuta ehtiyac olmayan, sübut. Pastulat – Aksioma törədicisi, sübut içərisində sübut. Aksioma – sübut içərisində sübut, mütləq olan. Pastulatdan – törəmə, Evrikadır (tapdım).*

Sadəcə Onun yazdığı mətnləri diqqətlə oxumaq, düşünmək, dərk etmək lazımdır.

Vahid MÜƏLLİMİN indiyədək çap olunan bütün kitablarına onun böyük qardaşı Fikrət Rzaev ön söz yazardı. O, indi bu yer həyatında bizimlə bir yerdə olmasa da, bizdən yaxşı yerdədir, sağlığında mənə “qardaşım” adlandırmışdı, mən də müəyyən mə'nada onu əvəz etməyə çalışdım, ancaq , sözünü yox, bəzi məsələlərə aydınlıq gətirmək üçün bu sözardını yazmaq qərarına gəldim.

... 27.07.2015 tarixində, axşam üstü Vahid MÜƏLLİMLƏ birgə bu kitabın üzərində işlədikdən sonra yaxın qohumum, son vaxtlar tez – tez görüşdüyüm Anarın maşını ilə qızım Günaygilə gedəsi oldum. Maşından yenəndə, kiçik bir dialoqumuz oldu. O, mənə rus dilində:

- «Мири дайы, что с Вами сегодня, Вы сегодня Весь

сияете ?» deyə, müraciət etdi.

- Mən: “Anar, çox önəmli bir kitabı nəşrə hazırlayırsınız, yəqin ondandır...” – cavabını verdim.

- Doğrudan?...

- Bəli, Anar, kitab çıxsın verərəm, baxarsan...

- Oldu!..

...Kitabı verəndə ona bir məsləhətim olacaq: « məsləhət görəcəyəm ki, əgər tapsa, həm də Vahid Rzaevlə Fikrət Rzaevin 2000 – ci ildə Bakıda nəşr olunan “Yaranış haqqında söhbət” kitabının 3 – cü hissəsini tapıb son – 142 - ci səhifəsinə də baxsın», düşünürəm ki, həmin kitab, Azərbaycan dilində olsa da, kiril əlifbası ilə çap olunduğu üçün, Onun bu mətni... oxuması çətin olmaz...

Mirəkbər Seyidov

(Bakı; 31.07.2015 – ci il)

Mündəricat

Ön söz əvəzi	3
Həzrəti Nuhla xilas və ərazi	4
Bürclər ilk təqvimlərdir	11
Zər, Azər	14
Qoç bürcündən başlanmış, ikinci həyat	24
Təndir, bütövdür, dəyişməzdir	30
Axtarıb, axtaracaq	33
Baş, yaddaş	33
Bilirik,amma yadımızdan çıxmasın	36
Bir neçə söz, bir neçə fikir	41
Bu dünya	45
Bu Məkan	45
Bu da bir xatirə	46
Bütün bəşəriyyət ağrıya, əzaba düşəndə, öz dilində öz anasını çağırır	46
Canımızda canımız	48
Dahi insan	49
Darınırlar?	52
Dəma –Dəm	53
Dialektika	55
Dillər, sözlər kainatlara bağlıdır	57
Доѡпора	59
Əmim - Fikrət Rzayev	60
Donmur	61
Eşq	62
Eşqlə, məhəbbət	63
İkili pıçıltı	63
“Dilimizdəki istənilən söz sanki bir riyazi düsturdur”	64
Görünən, görünməyən, eşidilən	68
Gözlər	71
Günəş işığı tükənməz	71
Günəşlə, ətrafı	75
Həyat davamı	76
Həyat gözəldir! Nədir gözəlliyi?	79
İnsan	82
İnsan və sür`ət	82
İşarələr	82

İşıqsız, Səssiz aləm mümkündürmü?	83
İnsanlar və səslər	86
Şənliklər və səslər	87
Səssiz həyat, aləm mümkündürmü?	88
İstək	88
İsti-soyuq	89
Kainat, təbiət,bəşəriyyət	90
Kitablar	94
Kütlə, çəki, sür`ətlər	94
Maddə -“ var oldu” halı yox, “var olsun” halıdır	96
Maraq	98
“ Mənim Tanrım gözəllikdir, sevgidir “	98
Meyxanə, meynə, dil	99
Mir Mövsüm Ağa	100
Möhtəşəm konstruktor	101
Мейхана, виноградная лоза, язык	102
Nə axtarır insan ?	104
Nə qədərdir ?	104
Nəm, Su və Zərrə	105
Ömür də bir paydır	107
Ömür keçir – gün keçir	109
Ömür kitabı	111
Ömür yolumda yanaşı	111
Onlar bizə nə ad veriblər?	112
Oxudum, baxdım, düşündüm!	112
Pay	113
Pay-pay, hissə-hissə	114
Plastika, elastika, karbo – hidratlar	114
Qəlb	116
Rəng !	116
Sabahın xeyir!	116
Səs niyə, rəng niyə, söz niyə	117
Söz	123
“Spiral”	124
Su	125
Su,aləm, bir də canlı	125
Sübuta ehtiyacı olmayan, sübut	128

CƏT BO CƏTƏ CƏT	132
Tək-tək	137
Yaddaş	137
Yan-yana	138
Yaxşıdır	138
Yer Kürəmiz	139
Yer kürəsi	139
Yer üzü	140
Yer üzü və insan faktoru	142
Nüvələr, Zərrələr, temperaturalar	144
Yer planetində su, hava	147
Ekologiya	149
Nənələrdən, babalardan qalma	151
"Elmin sərkərdəsi!"	152
Candan, can	152
Nəhayətsizlik?	152
Xəyali xətlər	153
Xına gecəsi!	154
Ağrılarımız	156
Günlər	157
"Ruh"	158
İnsan	158
İşıqla, isti...	158
İşıq...	159
"Müəllim"	160
Maraqlı, qəribədir.	161
Yer üzünün ilkin olan halı	162
Düşüncə	162
Xətlər, sərhədlər...	162
Günəş ətrafı planetlər.	163
Doqquzluq sistemi	166
Birə birdən...	166
Sevda aləmindən...	167
"O, İstəkdir, İstə Onu"	167
Yaranacaq canlı	168
Sintetik	168
Yalanla, həqiqət	168

Sevdasındaıyq...	169
Göz...	169
Plagiatlıq	169
Sabahın xeyir Günəş!	170
Nağıl, əsatir	170
Məzarlıqlar...	170
Qəbristanlıq	172
Dahilər tənqidi	172
Xəyanətlər	173
Əbədi həyat, ölümsüzlük alması!	173
Vücut, bədən...	175
Əbədiyyətim...	175
Gəldi insan, getdi insan!	175
Sevgi...	176
Cazibə	176
Yay mövsümü hava hərarəti.	177
Canlı varlıqlar	178
Qızıl orta...	178
Sevdasında məhəbbət...	178
Sevgi, bir də Məhəbbət!	179
Haradayıq	179
Həyat...	180
Arı, çiçək, rayihə...	181
Heyif Günəş...	181
Rahatlıq	182
Fikir	182
Əvvəl	183
Dünyaların sabahı xeyir!	183
Sahib...	183
İşıq saçır...	184
"Qlobal istiləşmə"	185
Sonu olmayan, Dünya	185
Hardasan ey insan?	186
Nə istəyirik...	187
Baxsa bəşər...	187
Qalaktikalar	188
Yay fəslı	188

Şüşə,İşıq...	188
Gözləyər...	189
İstəklərimiz	189
Toplanar	190
Durğu işarələri	190
Uşaqlar	191
Düşüncə	191
Gəldi-gedər	192
Düşünən insan	192
İnsan və vücudu	193
Təkdir	194
Müxtəlif...	194
Düzgünlük	195
İnsan və Kainat	196
Nə istəyirik?	196
Pıçıltı	196
Ölüm	196
Kainata xitab	197
Görkəməmiz	198
Aləmlərin hərəkəti	198
İnsan simaları	199
Dostum	199
Həyatın mə`nası	199
Yaradanımız	199
Kəşflər	200
Mə`nasız yaranmaz bəşər	200
Sokrat	201
Sokrat deyir	201
Gözləməyi bacar	202
Təxəllüslər...	202
Düşünməsək, olarmı?	202
Xeyirxahlıq	203
Filantropiya	203
Avesta	204
Həqiqət	204
Dirilmə	204
Qanad	204

Yaddaş	204
Enerji nədir?	205
İstək	205
Dünyanın Sahibi	205
İşıq və Zərrə toplum hərəkəti	205
Kitaba əlavə	
Vahid Rzaev və onun “VAR OLANDAN, var olmuşuq”	
Kitabı barədə bildiklərimdən...(M.Seyidov)	208

Vahid Rzaev

(Rzaev Vahid Zeynal oğlu)

**Var olandan,
Var olmuşuq**

Korrektor:

Mirələkbər Seyidov

Kitab Azərbaycan Respublikası Ali Məhkəməsinin mətbəəsində çap edilmişdir. VÖEN 3100693732

Çapa imzalanmışdır: 28. 07. 2015

Formatı 297x420 1/4, Həcm 224 səh

Tiraj: 400 nüsxə

Bakı şəh., Yusif Səfərov küç., 26, 1193-cü məhəllə

E-mail: print@supremecourt.gov.az

Tel: +994 12 489 07 07 (daxili nömrə 8179)

Rzayev Vahid Zeynal oğlu

1947-ci ildə Naxçıvan şəhərində qulluqçu ailəsində dünyaya gəlmişdir. Naxçıvan şəhər 1№-li orta məktəbi 1966-cı ildə bitirib. 1972-ci ildən 1992-ci ilə qədər SSRİ Dövlət Standartlar Komitəsinin Naxçıvan Respublika şöbəsində mühəndis Standartlaşdırıcı vəzifəsində çalışmışdır.

Rzayev Vahid Zeynal oğlu "Səmərəli və uzun müddətli iş fəaliyyətinə görə" SSRİ Dövlət Standartlar Komitəsi tərəfindən 9 noyabr 1987-ci ildə Fəxri Fərmanla təltif olunmuşdur.

"Yaranış" kitabının (1999-cu il) çapından sonra nəşr olunmuş əsərləri:

- 1."Yaranış haqqında söhbət" (I-II-III hissələr; 1999-2000 ci il.)
- 2."Ümüdümüz Sənədir" (2000-ci il.)
- 3."Kainatlardandır yaranışımız" (2003-cü il.)

Kitablarının müəllifidir.

Sizə təqdim olunan "**Var olandan, Var olmuşuq**" kitabında müəllifin elmi-fəlsəfi məqalələri yerləşdirilmişdir.

Bu kitabda olan məqalələrin bə'ziləri respublika mətbuatında, əsas hissəsi isə, www.aqra.az övraqında dərc olunmuşdur.